

सासनवंसो
शासनवंस
शासनवंश

पालि भासाय लेखको
पञ्जा सामि

सिरिकविधजमहा धम्मराजाधिराजगुरु
मरम्म रट्ठं

सक्कराजे तेविसाधिके द्विसतेच सहस्से च
पुण्णमायं मिगसिरस्स

भाय् ह्यूम्ह

मिक्षुणी सुजाता शाक्य

गौतमी भिक्षुणी विहार

लुम्बिनी, नेपाल

ने.सं. ११३७ जलाश्व कायाः अष्टमी

सासनवंसो
सासनवंस
शासनवंश

मूल पालि भाय्या च्वमि
प्रज्ञा स्वामी
श्री कविध्वजमहाधर्मराजाधिराजगुरु
बर्मा राष्ट्र
शक्र सम्बत् : १२२३ (1861 A.D.)
मिलापुन्ही
भाय् ह्यूम्ह
भिक्षुणी सुजाता शाक्य
गौतमी भिक्षुणी विहार
लुम्बिनी नेपाल

प्रकाशक
श्रीमती केशरी लक्ष्मी कंसाकार
जमल येँ

बुद्ध सम्बत् २५६१
नेपाल सम्बत् १९३७

विक्रम सम्बत् २०७४
ईश्वी सम्बत् २०१७

प्रुफ रिडर :

मदन रत्न मानन्धर
यैँ

थाकू :

आइडियल प्रिन्टिङ्ग प्रेस
ग्वाको यल, ५५३०५२२

न्हापांगु संस्करण :

१००० प्रति (द्वःछिगू)

मू : अमूल्य

थःगु खँ

थुगु 'सासन वंसो' पालि भाय्या सफू सन् २००० सालं इगतपुरय् धम्मगिरी पालि स्यंवनाबलय् अनया परियत्ति विभागया संचालक डा. सारदा संघवीज्युं फोटोकपि (भेरोक्स) लिकया बियादीगु खः । तर उबलय् अनुवाद मयाना लिपा सन् २०१३ सालं ग्लोबल पागोडाय् वंश सफूत अनुवाद यायेत निमन्त्रणा याःगुलिं अन दच्छि च्वनाः 'थूप वंसो' व 'सासनवंसो' सफू निगू हिन्दी भासं अनुवाद यानागु जुल ।

थुगु 'सासन वंसो' सफू पालि भासं बाहेक मेमेगु भासं सुनानं अनुवाद यानातःगु मदुगु जुयाच्वन । थुगु सफूया च्वमि स्थविर पञ्जासामिसिरि कविधजमहाधम्मराजाधिराजगुरु खः । वसपोल कलि सम्बत् १२०८ दँय् जुजु जूम्ह सिरि पवरादित्य विजयानन्तयसमहाधम्मराजाधिराजाया संघराज गुरु ज्ञेय्य धम्माभिवंससिरि पवरालङ्कार धम्मसेनापतिमहाधम्म राजाधिराजगुरुस्थविरया शिष्य खः । वसपोलं आपालं सफूत च्वयाविज्यागु दु ।

१. वसपोलं उपसम्पदा प्राप्त यानाः न्यादँ लिपा 'सदृत्थभेद चिन्तना' नांगु सफूया 'गण्ठपदत्थवण्णना' बर्मा भासं च्वयाविज्यात ।
२. उपसम्पदां भिदँ लिपा 'अभिधानप्पदीपिकासंवण्णना'या अर्थ बर्मा भासं अनुवाद यानाविज्यात ।
३. धर्मराजाया अग्रमहेसिं प्रार्थना याःगुलिं 'सील कथा' व 'उपायकथा' नांगु सफूत च्वयाविज्यात ।
४. जुजुया आचार्य जुयाच्वंम्ह दिसापामोक्ष धयाम्ह उपासकं प्रार्थना याःगुलिं 'आपत्ति विनिच्छय' नांगु सफू च्वयाविज्यात ।
५. संघराजा 'ज्ञेय्यधम्मभिवंससिरिपवरालंकार धम्मसेनापतिमहाधम्मराजाधिराज गुरु' स्थविरयात जुजुं 'ज्ञेय्यधम्माभिमुणिवरजाणकित्तिसिरी धज धम्मसेनापति महाधम्मराजाधिराज गुरु' धयागु स्वक्वःगु पदवी बिया भिक्षु संघया नं सकल राष्ट्रबासी पिनि नं प्रमुख स्थानय् तल । वसपोल राज गुरुं उत्साहित याना बिज्यागुलिं 'नागराजुपत्ति कथा', वोहरात्थभेद', 'विवादविनिच्छय', सफूत च्वयाविज्यात ।

६. पञ्चजम्बुगाया अधिकारी लेखक अमात्यं व आरोचन लेखक मन्त्री निम्हसिनं प्रार्थना याःगुलिं राज 'सेवक दीपनी' ग्रन्थ च्वयाबिज्यात ।
७. दीघनावानगरया अधिकारी महामन्त्री प्रार्थना याःगुलिं 'निरय कथा दीपक' ग्रन्थ च्वयाबिज्यात ।
८. सीलालेड्डु नांम्ह उपासकं प्रार्थना याःगुलिं 'उपोसथविनिच्छय' नांगु ग्रन्थ च्वयाबिज्यात ।
९. आपालं श्रोतागणपिन्सं प्रार्थना याःगुलिं 'सद्दनीति' या संवण्णना पालिभासं च्वयाबिज्यात ।

वसपोल अरान्त राष्ट्र बर्मायाम्हे जूगुलिं बर्मायात महत्व वीगु ला जु हे जुल । अशोक महाराजां धर्मदूतपिं छ्वयाः गुंगू राष्ट्रय् धर्म प्रचार याके छ्वयाःगु मध्यय् नं अपरन्त आदि थाय् बर्माय् हे अन्तर्गत यानातःगु खनेदु । तम्बदीप (श्रीलंका) व अपरान्त राष्ट्र बाहेक मेमेगु थासय्या वर्णन संक्षिप्तं जक याना बिज्यात । उकिया कारणं नं थुगु सफू मेमेगु भासं अनुवाद मजूगु जइमाः धकाः मती तथा । अशोक जुजुया ईलय् भिंच्यागू मछि, निकाय भेद दु । थुपिं निकायत मध्यय् थुगु सफुती 'थेरवाद' छगूयात हे जक महत्व वियाः मेगु सवास्तिवाद, धर्मगुप्तिक निकायत लोकय् उलिमछि, तःचलाय् जूसां नं च्वमिजुं ल्याखय् तथा विमज्याः ।

Dhamma.Digital

जितः अनुवाद यायेतः व्यूगु 'सासनवंसो' सफू बु.सं. २५०५, ई.सं. १९६१, वि.सं. २०१७ दैय् नवनालन्दा महाविहार नालन्दा पटनां प्रकाशित यानातःगु खः । सफुया प्रधान संसोधक प्रो. एस. मुखर्जी व संसोधक डा. च.सिं उपासक (C.S. Upasak MA. Ph.D (London) पाखें अंग्रेजी भासं कुंकुलामय् थ्यंक अध्ययन यानाः च्वयादीगु थुगु सफूया भूमिका व परिचय उल्लेख यायेगु उचित ताया ।

वय्कलं भूमिकाय् थुकथं च्वयादीगु दु -

“ब्रिटिश म्यूजिमय् सन् १८९७ स सुरक्षित यानातःगु निद्या ल्हातं च्वयातःगु ताडपत्र सफूया आधारय् Dr. Mabel H. Bode पाखें संसोधित रोमण लिपिया 'सासन वंसो' सफू Pali Text Society, लण्डन पाखें प्रकाशित सफू खः । ताकाल तकं थुगु सफू छापय् मजू । नव नालन्दा महाविहारं (The Nalanda Institute of Buddhist Studies and Pali) पाखें उपलब्ध जुक्वः पालि भाय्या सफूत देवनागरि लिपी हयेगु प्रस्ताव तल । थुगु उपलब्ध जूगु 'सासनवंसो'

सफू द्या नालन्दा इन्स्टिच्यूटया योजनाया छगू भाग खः । जिमिसं रोमन लिपि सफूया आधार कया तर शिर्षक, उपशिर्षक, विराम चिन्ह थःगु हे छ्यला । सफू अप्वः उपयोगी व क्रमानुसारी जुइकेगु विचारं खः । जिमिसं सिथय् सिथय् रोमन सफूया पृष्ठ संख्या उल्लेख यानागु दु ।”

थुगु नेपालभाषाया ‘शासन वंश’ य् पाली पृष्ठ संख्या व रोमन पृष्ठ संख्या क्वय् पाखे उल्लेख याना ।

सफूया परिचय वय्कलं थुकथं च्वयादीगु दु । -

‘सासनवंसो’ नामं छगू धार्मिक इतिहास कनाच्वन, गुकिं बुद्धधर्मया विकास व अभिवृद्धिया ल्याःचाः बियाच्वन । थ्व त्रिपिटकय् दुमथ्याःगु (ग्रन्थन्तर) साहित्य वर्माया जुजु मिं-डुं-मिं या उपाध्याय नं राजगुरु नं । अतिकं हितैषी जुजुं पञ्जासामि भन्ते (थुगु सफूया पेज ११८) यात ‘सिरि कवि धजमहाधम्मराजगुरु पदवी नं लःल्हाना बिज्यात ।

थुगु सफू व्वनाः स्वयेबलय् वसपोलयाके भारत व श्रीलंकाया ज्ञान प्रत्यक्षं खनेदु । वसपोलं एकीकरणया निति उदाहरण स्वरुप छ्यला बिज्यात । थुगु ‘सासन वंसो’ सफू कलि सम्बत् १२२३ दँय् (1861 A.D.) मिगसार मासया पुन्ही खुन्हु क्वचायेका बिज्यात ।

‘सासनवंसो’ थौकन्हय्या पालि कार्य’ व थुकिया श्रोत पालि ग्रन्थ व वर्माया परम्परा पाखें पिज्वःगु खः । पालि अट्ठकथात, श्रीलंकाया इतिहास - दीपवंस, व समन्तपासादिका (विनय अट्ठकथा) वर्माया राजवंस व जुजु धर्मचेति (1474 A.D.) या कल्याणी शिलालेखत (I.A. Vol XXI, P. 383) पाखें छ्यलाबिज्याःगु छुं श्रोतत खः । पोरान (पुलांगु इतिहास) ग्रन्थत नं उल्लेख यानातःगु दु । महावंसया गाथात, शब्द सः, अक्षर सः न्यथनातःगु दु । भतीचा उखें थुखेंया गाथात बाहेक सम्पूर्ण सफू गद्य कथं च्वयाबिज्याःगु खः । “सफूया संरचना बुद्धघोष व वसपोलया उत्तराधिकारी परम्परायागु खनेदु” धकाः Mabel Bode² नं धयादिल, उकिं भाय् सम्बन्धी छुं विशेषता कियाः क्यने फइमखु । अट्ठकथालय् भाय् गुलि स्पष्ट, गम्भीर, शान्त खनेदुगु खः उलि हयेगुली च्वमिजु थुकी समर्थ मजू । गुबलें गुबलें वाक्य शैली कमजोर व लेखन पद्धति क्वत्प्यंगु

1 M. Bode : Sasanavamsa Introduction P. 10; B.C. Law Introduction Pix ; Winternitz. A History of Indian Literature. Vol 11. P. 219
2 M. Bode : Sasanavamsa P. 10; also cf Winternitz. A History of Indian Literature. Vol 11. P. 219

खनेदु । 'वर्मा भायया खँवः खँभाय् पालि भासाय् हिलेतः वर्मी च्वमिजुयात थाक्कु च्वय्माःगुलिं नं भाय् बुलुसे ख्युंसेच्च'³ धकाः Mabel Bode जुं ध्वाथुइकादिल ।

सफू पुइकेवं हे बुद्धवन्दना गाथा, अनं लिपा विषय सूची शिर्षक गुकिं गुंगू देशया सूची वइ । थुपिं देशत खः - सिंहल, सुवण्ण भूमि, योनक, वनवासी, अपरन्त, काश्मिर गन्धार, महिसक, महारट्ठ व चीन । गुंगू राष्ट्रय् बुद्ध धर्मया इतिहास वर्णन भवःलाकादीगु खनेदु । तर वास्तविक खँ छु धाःसा स्वब्बय् निब्बः (लगभग ६७%) सफू अपरन्त राष्ट्र छगूली हे जक समर्पित जुल । थ्व अजूचाय्माःगु खँ मखु, च्वमिजु थः नं अपरन्त राष्ट्रयाम्ह जूगुलिं वसपोलया थःगु देशया ज्ञान व विश्वास दइगु निश्चित हे जुल । मेमेगु देशया धर्म इतिहास विवरण आपालं आपाः छाँतकाँत यानाः त्वाःल्हाना तल । वनवासी, कश्मीर - गन्धार, महिसक व चीनया धार्मिक इतिहास वर्णन आसांद्याक कच्चा नक्सा जक क्रियातःगु थें च्वं । महिसकया इतिहास वर्णन खुध्वः न्हेध्वलं जक न्ह्यव्वया तल, वरु महारट्ठ व चीनया छगू-निगू पाना जक जाः ।

न्हापांगु परिच्छेदय् बुद्ध जीवनीया नक्सा व स्वंगू बौद्ध सम्मेलनया विवरण लिख्त । न्हापांगु बौद्ध सम्मेलन अजातशत्रु जुजु जुयाः च्यादँ लिपा राजगृहलय् जुल । स्वंगूगु बौद्ध सम्मेलन सिधयेकाः मोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविरपाखें गुंगू जःखः राष्ट्रय् धर्म दूतपिं छ्वत, थुपिं गुंगू राष्ट्र मध्यय् न्यागू राष्ट्रत भारत-चीन क्षेत्रय् लाः । थुगु परिच्छेद 'स्थविरपिनि परम्परा' वर्णनं क्वचाःगु जुल । च्वमिजुया वर्णन समन्तपासादिका परिवार पालिइ उल्लेख जुयाच्चंगुली आधारित जुल (थुकी पेज १३) ।

निगूगु परिच्छेद सिंहल द्विपया धार्मिक इतिहासलिसे सम्बन्धित जुल । थुकी बुद्ध थःगु जीवनकालय् स्वक्वःतक सिंहल द्वीपय् बिज्याःगु उल्लेख जुयाच्चन⁴ । इट्टिय, उत्तिय, सम्बल व भद्दसाल थुपिं प्यम्ह भिक्षुपिं नाप महामहिंद थ्यंकः बिज्यागु व सिंहल जुजु देवानम्पिय तिस्स लिसे जूगु खँल्हाबल्हा छुं भचा ताःहायेक वर्णन याना बिज्यात । .....(थुकि पेज १५) ।

महान अर्थकथाचार्य बुद्धघोषया जीवनी नं वर्णन याना बिज्यात । अट्ठकथा, महाटिका, अनु-मधु-लक्खण-गण्ठ, वंस साहित्य मोगल्लान व्याकरण थें जाःगु च्वन्त्याःगु सफूया ल्याःचाः न्ह्यव्वया थुगु परिच्छेद क्वचाल ।

ध्वयां ल्युया परिच्छेदय् सुवण्ण भूमीया शासन इतिहासया वर्णन जुल ।

3 M. Bode : Sasanavamsa P. 10 Vol 11. P. 219

4 Cf. Mahavamsa Ch. I; Thupavamsa ch XI,

शासन वंशकथं सुवण्ण भूमियात् सुधम्मपुर (थुकी पेज ११) नं धाइगु जुयाच्चन; उवल्य् मेमेपिन्सं हरिभुञ्जरट्ट व गुलिसिनं सियामरट्ट (पेज ३१, पेज ११)^५ धयाच्चन ।

प्यक्वःगु, न्याक्वःगु, खुक्वःगु व न्हेक्वःगु धर्मया पलिस्था छुं भतिचा ताःहाकय्क छलफल यानातःगु दु; न्त्याबलें सिंहलया स्थविरपिनिगु ग्वहालिं धर्म पलिस्था जूगु प्रमाणित यानातल । थुगु वर्ण नं सुवण्ण भूमि व सिंहलया संघपिनि दथ्वी घनिष्ठ सम्बन्ध दुगु प्रत्यक्षं खनेदु ।

प्यंगूगु परिच्छेद योनक राष्ट्र्यु^६ धार्मिक इतिहासय् समर्पित जुल । योनक राष्ट्रात् हरिभुञ्ज (थुकी पेज ४१)^७ व 'जं-म-यि' (थुकी पेज १२) नं धयातल ।

थुगु सफुतिं चीनपाखें राष्ट्र्यु हमला याःगु नं उल्लेख याना बिज्यात् । विदेशी आक्रमणं बुद्ध धर्मय् अतिकं प्रभावित जूगु अनुमान धर्मसंगत जू । च्वमिजुं निम्ह बौद्ध भिक्षुपिं श्रीलंकाय् शरण कायेत देश त्वःताः वःगु नं उल्लेख यानाबिज्यात् ।

न्यागूगु परिच्छेदय् वनवासीया धार्मिक इतिहास वर्णन जुल । च्वमिजुया धापूकथं बुद्ध परिनिर्वाणं सच्छि दँ लिपा न्हेम्ह व्यक्तिपिन्सं वनवासी सिरिखेत नगर निर्माण याःगु जुल ।

बुद्ध परिनिर्वाणं ४३३ गु दँय् कुक्कुटसीव धयाम्ह जुजुं वनवासी राज्य यानाबिज्यागु व वसपोलया राज्यय् न्याम्ह अर्हन्तपिन्सं वास याना बिज्यागु व वसपोलपिन्त माःगु फुक्क प्रत्यय नं सेवा याना बिज्याःगु वर्णन याना च्वमिजुं थुगु परिच्छेद क्वचायेका बिज्यात् ।

वनवासी न्त्याबलें दक्षिण भारतया उत्तर कणरया लिक्क धकाः सिद्ध याना क्यनातःगु दु ।^८ तर च्वमिजुया धापूकथं थ्व क्वय्पाखेया बर्माय् लाः^९ । अले

5 Cf. Culavamsa, Chapt. LXXVI

6 The Yona Loka or Yonakadesa is Meant for the Greek Settlement in the Punjab and its Western Neighbourhood : See : Fleet : JRAS. 1910, P. 427; Narain : Indo-Greeks, P 165-69

7 According to Dr. N. Ray, Haribhunjia is Hariyunjaya of Tebetan texts and the Mainamati Copperplate of Ranavarikamalla-Theravada Buddhism in Burma, P. 202.

8 See : N. Dey : The Geographical Dictionary of Ancient and Mediaeval India P. 21, B.C. Law Geography of Early Buddhism P. 66; Malalsekhar; Dictionary of Pali Proper Names, Vol II, P. 829; Gieger: Mahavamsa, P. 84, F. N. Vanavasi was the Capital of Kadamba dynasty up to 6th Century A.D. When it was overthrown by the Chalukyas.

9 B.C. Law : The History of Buddha's religion P. XVI ; M. Bode : Sasanavamsa, Introduction, P. 7.

थुकिया अवस्थितिया आधार छगू पुलांगु बुद्ध मूर्तिया प्रमाण अभिलेख सहित बिया बिज्यात गुकिं वनवासीया जनतापिनिपाखें वन्दना याइगु निर्धारित थाय् धकाः धयाच्वन । (थुकी पेज १२)

खुगूगु परिच्छेदय् अपरान्तय् धार्मिक इतिहासया तःधंगु भाग दु गुकी थुगु सफूया स्वव्वय् निव्व (२/३) भाग दुथ्यानाच्वंगु दु । च्वमिजुया धापूकथं अपरन्त मरम्म राष्ट्र अथवा बर्मा खः (थुकी पेज ४६)¹⁰; तर उबलय् हे च्वमिजुं अट्ठकथाया प्रमाण बिया धयाबिज्यात -“अपरन्त (जम्बुदीप) दीपया पश्चिमय् लाः, अनलि दीपया उत्तर पाखेया राष्ट्रयात कुरु धाई, पूर्वपाखेया राष्ट्रयात विदेह धाई (थुकी पेज १२) । प्रत्यक्ष प्रमाणिक कथं अपरन्त राष्ट्र भारतया पश्चिम भागय् लाः गूगु उत्तर गुजरात, कथियावार कच्छ अथवा उत्तर कोंकन खः¹¹ । थुगु क्षेत्रयात पौराणिक सफुती सूनापरान्त नं धयातल, सासनवंसोया च्वमिजुं नं थ्व हे छ्यलाबिज्यात । धार्मिक उत्साह उमङ्गया कारणं बौद्धराष्ट्रपिन्सं गुलिगुलिं थःगु क्षेत्र, नगरया नां भारतय् प्रचलित बौद्ध क्षेत्रया नां क्वकया तल । श्रीलंकाय् नं नालन्दा, इसिपतन आदि थाय्त दु । अपरान्तयात नं बर्माय् दुथ्याकेगु थुजाःगु हे चलनया उदाहरण खः ।

अपरन्तया इतिहास भगवान बुद्धया प्रागैतिहासिक आगमं निसें न्ह्यथन । तर स्वंगूगु बौद्ध सम्मेलन सिधयेकाः योनक धम्मरक्खित स्थविरया नेतृत्वय् धर्मदूत मथ्यंतल्ले धर्म पलिस्था मजू । च्वय् पाखें बर्माय् च्वंगु पुगां, अव, पन्या व म्येंजाइन क्षेत्र दुथ्याका तम्बदीपय् योनक धम्मरक्खितं अन धर्म देशना यानाबिज्यात धकाः सफूतिं सुचं बिल ।¹² अरिमद्दन नगरय् (पुगांमय्) सम्मुति नांम्ह जुजुं राज्य यात धयातल । अरिमद्दन नगरया विशेष महत्व क्यनेतः च्वमिजुं पोरान पोत्थक (पुलांगु इतिहास) या प्रमाण बिया बिज्यात गुकी भगवान बुद्ध तम्बदीपय् बिज्यानाः, सम्मुति जुजुं अरिमद्दन नगर दयेकी अनलि भविष्यय् अन धर्म क्वातुक धस्वाई धकाः भविष्यवाणी याना बिज्यात । समणकुत्तक (लज्यामदुपिं भिक्षुपिं) अरिमद्दन नगरय् धर्म दुहाँ वंसा निसें दुगु उल्लेख जुल ।

10 M. Bode, Saranavamsa Intra. P. 3

11 Cunningham; Geography of Ancient India, P. 690

F.N, Malalsekhar : D.P.P.N. Vol I, P. 118

Law : Geography of early Buddhism, P.56

Fleet : JRAS, 1910 P. 427; R.G. Bhandarkar :

Early History of Deccan, P. 23; Bhagawanlal

Indraji : I.A. Vol VIII, P.259; N. Geg :

Geographical Dictionary of Ancient and Mediaeval India P. 9

12 M. Bode : Sasanavamsa, essertation P. 14 (F.N.)

इपिं समणकुत्तकपिनिगु कुसङ्गत दृष्टि विचारत थुगु सफुती चीचा हाकलं उल्लेख जूगु दु । सुद्धम्मपुरं (पेगुया राजधानी थातों नं) जुजु अनुरुद्ध (1010 A.D.) या पालय् समणकुत्तकपिन्त ख्यानाछ्वयाः शुद्ध रूपं धर्म पुनजीर्वित यानाबिज्यात ।

कलि सम्बत ५८१ (1219 A.D.) दँय् राजगद्दी च्वनाबिज्याम्ह जेय्यसिंख जुजुया काय् केच्चा जुजुया राज्यकालय् अरिमहन नगर धर्मया इतिहासय् स्वर्णयुग जुल । वसपोलं धर्मराजया पदवी ग्रहण याना बिज्यात । अनलि वसपोल त्रिपिटक, अर्थकथा, टीकाया ज्ञानय् दक्षम्ह जुयाबिज्यात धयातल । वसपोलं 'प्रातह' धयागु छगः चैत्य नं दयेका बिज्यात । उगु चैत्य च्वमिजुया ईलय् तकं दिन धयातल । वसपोलया म्थ्याय्मं नं 'भित्यत्थ' नांगु सफू छगू च्वल । च्वमिजुं अरिमहन नगरया मय्जुपिं ब्याकरणय् दक्ष्य जूगु क्यनाः 'खँल्हाबल्हा' वर्णन याना बिज्यात । थनं हे तम्बदीपया धार्मिक इतिहास क्वचाल ।

च्वमिजुं थ्व धुंकाः जेय्यवड्डन राजधानी केतुमती (ताउंगू) शहरया धार्मिक इतिहासया विवरण बिइगु पाखे फःहिलाबिज्यात । जुजु महासिरि जेय्यसूरं (1510 A.D.) दँय् केतुमती राज्य याना बिज्यात, वसपोलया राज्यकालया महत्वं जाःगु घटना श्रीलंकां महापरक्कम थेर थ्यंकः बिज्यागु खः ।

थुगु बखतय् सफुतिं तम्बदीपया खन्धपूरय् धर्मया स्थिति जक न्ह्यब्वल । अनलि (1279 A.D.) पाखे चीन सेनाया गुहालिं राजगदिं च्यूत जूम्ह कित्तिवर जुजुया वर्णन मात्र यात । Dhamma.Digital

तम्बदीप राष्ट्रय् विजयपुर नगरया धर्म इतिहास सीहसूर जुजु (1312 A.D.) या राज्यकालं निसें न्ह्यज्यात, उम्ह जुजुं विजयपुर शहर पलिस्था यात । सीहसूर जुजु एकसेतिभिन्द नामं नां दन । वसपोलया राज्यकालय् शीलवान् भिक्षुपिं स्वयां समणकुत्तक (लज्यामदुपिं) भिक्षुपिनि संख्या आपा दत । आपालं समणकुत्तकपिन्सं गृहस्थिथें जुजु व मन्त्रीपिनि सेवा टहल यात ।

तम्बदीप राष्ट्रय् धर्मच्वन्त्याबलय् वसपोलया तःधिकःम्ह काय् उजनं कलि सम्बत् ६८४ (1322 A.D.) दँय् राज्य यात । वसपोलं न्हेखा विहारत दन, उकी मध्यय् चम्पक विहार मुख्य जुल । वसपोलं थीथी विद्वान् भिन्क्षुपिन्त आपालं विहार अर्पण याना बिज्यात, यक्व थासय् बोधिवृक्ष नं पिना बिज्यात, विहार संरक्षणया नितिं जुजुं जग्गानं थातं तया बिज्यात । लिपा थुगु थातं तायाब्यूगु जग्गा न्हापायापिं महाथेरपिनि शिष्यपिनि दथ्वी ल्वापुया मू हा जुल ।

सन् (1342 A.D.) दँय् उजन जुजुया मेम्ह मांया पाखें याम्ह

किजां वसपोलयात अपहरण यात । वसपोलया राज्यकालय् वातावरण धर्म चख्यनेतः च्वन्त्यायेतः अनुकूल मजुल । उकिया कारणं जुजुं ज्याय् छ्यलातःपिं समणकृत्कपिनि ल्हातय् शासन धर्म लाःवन ।

वसपोलया काय् चतुसेतिभिन्द (1351 A.D.) या राज्यकालय् छुं सुथांलाःगु ज्यात न्त्याज्याकूगु प्रमाणित याःगु दु ।

कलि सम्बत् ६८५ (1323 A.D.) दँय् 'संख्याचोयं' धयाम्ह जुजुं जेय्यपुर राजधानी दयकल ।¹³ कलि सम्बत् ७२६ (1364) पाखे जेय्यपुर नगर हासनाश जुल । विजयपुर नं व हे दँय् ध्वस्त जुल । तर सतिव जुजुं व हे दँय् मेगु रत्नपुर शहर दय्काः अन राज्य याना बिज्यात ।

तम्बदीप राष्ट्रय् रत्नपुर नगर निर्माण जुइवं धर्मया इतिहासय् न्हूगु युग न्त्यात । 'सिरि सुधम्मराजाधिपति' नामं नादंम्ह सतिव जुजुया राज्यकालय् निम्ह महाधेरपिन्सं बुद्धया अस्थि धातु हयाः चैत्यय् पलिस्था यात । वसपोलं उम्मगग नांगु विहार दनाः लंकां धातु ज्वना बिज्यापिं सीहलि भन्तेपिन्त लःल्हाना बिज्यात । वसपोल जुजु मुक्कं बौद्ध खः, वसपोलं सफूती उल्लेख जूगु विनय स्यंकूपिं पालन मयाःपिं सुंनं भिक्षुपिन्त सहयाये मफु । सासनवंस सफूती जुजुं थःम्हं हे मखुगु खँ ल्हाःम्ह छम्हसिया छ्यों त्वाःल्हाना बिज्यात धयागु खँ उल्लेख जूगु दु । जुजुं धर्म सम्बन्धय् नियन्त्रण यायेत यक्व कुतः यात धइगु खँ प्रमाणित यायेतः थ्व छगू प्रामाणिक घटना खः ।

वयां लिपायाम्ह जुजु म-इखी-च्वा चोकं खः, गुम्हसिया राज्यकालय् निगः चैत्य जक दंगु हे मुख्य धार्मिक घटना जुल ।

अनं लिपा रामाञ्ज राष्ट्रया राजाधिराज नांम्ह जुजुया पाखें वसपोलया राजधानी रत्नपुर (अव) य् आक्रमण यायेगु धम्की ब्यूवलय् अधिकराज (1400 A.D.) दँय् सीहसनय् च्वना बिज्यात; तर थुगु संकट छम्ह भिक्षुया पाखें चीकाछ्वःगु जुल । उम्ह भिक्षु अन बिज्याना जुजुयात सल्लाह बिया त्याकल ।

कलि सम्बत् ८०४ (1485 A.D.) दँय् नरपति धयाम्ह जुजुं रत्नपुरय् राज्य यात । वसपोलं थूपाराम चैत्य दनाविज्यात । वसपोलया राज्यकालय् महाअरियवंस नांम्ह अतिकं नां दंम्ह स्थविर रत्नपुरय् वास यानाः आपालं सफूत च्वयाबिज्यात ।

13 Sagain, on the bank of the Irawaddy. (M. Bode : Sasanvamsa, Dessertation, P. 28)

रत्नपुरया निम्हम्ह अधिक जुजु खः, वसपोलयात श्री सुधम्मराजाधिपति धकाः नं धाइ । वसपोलया राज्यकालय् यक्व सफूत छन्द बद्ध (श्लोक) कथं रचना जुल ।

सिरिन्निभणादित्य नरपति (1501 A.D.) या राज्यकालय् प्रशंसितम्ह गुरु सद्धम्मकित्ति भिक्षुया नां न्यना । हाकनं 1523 - 26 A.D.) या दथ्वी बर्माया दुःख कष्टगु दिन वयान यात । सिरिहंस धयाम्ह जुजुं कम्बोजरट्ठ आक्रमणकारी ज्या ज्वनावयाः रतनपुर त्याकाकाल । सिरिहंस धयाम्ह जुजुं कम्बोजरट्ठ आक्रमणकारी ज्या ज्वना वयाः रतनपुर त्याकाकाल । सिरिहंस धर्मया महान् उपद्रवकारीम्ह खः । थःगु निमन्त्रणाय् जेय्यपुर, विजयपुर व रतनपुरं बिज्याःपिं स्वद्वःति भिक्षुपिन्त क्वट्यंगु ज्या यात धयातल । वं यक्व संख्याया सफूत नं छ्वय्काबिल, आपालं विहार, चैत्यत नं ध्वस्त यानाबिल धयातल । थेर सद्धम्मकित्ति थः शिष्यपिं - महासाधुज्जन व तिसासनधज नापं केतुमती नगरय् विस्सूवनेगु व्यवस्था यात । थेर सद्धम्मकित्ति व थेर महासाधुज्जन केतुमती हे निधन जुल, अनेकसेतिभिन्द (1550 A.D.) राजगदि च्वनाविज्याबलय् थेर तिसासनधज हंसावती (पेगु) पाखे बिज्यात । वसपोल जुजुं रतनपुर त्याका बिज्यात, अनलि छखा विहार दनाः थेर तिसासन धजयात लःल्हाना बिज्यात । थेर तिसासनधज बुढा जुइवं जंगलय् एकान्त वास याना बिज्यात । वसपोल आपालं संख्याया शिष्यपिं त्वःताथकूगु दु, सकलें विद्वान शीलवानपिं धयातल (थुकी पेज ८२-८३) थेर वरवाहु तिसासनधजया शिष्य जुल, अले महारतनाकर वसपोलया शिष्य जुल । उक्कसिक जुजुं महारतनाकर स्थविरयात छखा विहार दनाः लःल्हाना बिज्यात ।

(1599 A.D.) दँय् जो-नो-र-मह अथवा सीहसूरद्वाराजां रतनपुर हाकनं प्राप्त यानाबिज्यात अन छखा विहार व प्यंगः चैत्य दना बिज्यात । लिपा वसपोलया काय् महाधम्मराजा जुजु जुल । वसपोलया राज्यकालय् संघ बौद्धिक रूपं नं भौतिक रूपं नं च्वन्त्यात चख्यना वन । उम्ह जुजुयापाखें आपालं विहारत नं दन, आपालं सफूत नं रचना यात ।¹⁴

उक्कसिक जुजुं (1629 A.D.) दँय् थःगु राजधानी हंसावती दयेका बिज्यात । धम्मासोक जुजु थें वसपोल छम्ह नां दँम्ह धर्म रक्षक खः, वसपोलं सिरि धम्मराजामहाधिपति पद ल्वयेक ग्रहण यानाबिज्यात ।

उक्कंसिक जुजुया काय् उच्चनगरभोजकं थःबौया ज्यान कयाः राजगद्दी लाकाकायेगु कुतः याःगुलिं वसपोल थःगु पुलांगु राजधानी रतनपुरय् (1647 A.D.) लिहाँ बिज्याये माःगु उल्लेख जूगु दु । भिक्षुपिनिगु गुहालिं उगु क्षेत्र बुकल, अनं लिहाँ वने त्यंबलय् जुजुं गुणयाःगुया भावं रक्षा याःपिन्त विहार देछाया रुपय् बिया बिज्यात । (थुकी पेज ८६-८७)

(1648 A.D.) दँय् वसपोलया काय् सिरिनन्द धम्म पवराधिपति जुजु जुल ।

थुगु इलय् चीनया जुजुया सेनापिन्सं मरम्मराष्ट्र ध्वष्ट याना बिल, अनंलि धर्म सुपाचं त्वःपुयाच्वंगु चन्द्रमाथें बुलुसे च्वन (थुकी पेज ८८)

(1651 A.D.) दँस जुजु महापवरधम्मराजा लोकाधिपति जुजु थः दाजुया उत्तराधिकारी जुया बिज्यात ।

(1672 A.D.) दँस वसपोलया काय् नरवरं उत्तराधिकार काल, उम्ह जुजुं महासीहसूरधम्मराजा पद ग्रहण यानाबिज्यात । वसपोलं अभिधम्म अध्ययन यायेगु विशेषं यःताय्कल अनंलि वसपोलं बर्मा भासं पट्टानपकरण स्यनेगु आज्ञा बिया बिज्यात । आपालं पालि भाय्या सफूत बर्मा भासं भाय् हिल । वसपोलया राज्यईलय् ल्हातं च्वयातःगु पिटकया जिल्ला (कभर) मनोसिला व लुं पाना च्वयेगु चलन बर्माय् न्हापां वल । आःतकं थुकथं सफूया पिनेया जिल्ला छ्वायेपीगु चलन चल्ती दिन (थुकी पेज ९३) ।¹⁵

सिरि महासीह सुधम्मराजा जुजु (1695 A.D.) या पालनिसें धर्मया इतिहासय् छ्गू न्हूगु अध्याय वल¹⁶ व खः पारुपण - एकंसिक गणया ल्वापु ख्यापु (वादविवाद) ।

सासन वंसया च्वमिजु पारुपण गणया आपुलुम्ह अनुयायी खः, उकिं ल्वापुख्यापुया दुचायेक खँल्हाबल्हा न्त्यथना बिज्यात; बारम्बार पारुपण छ्यलेगुया न्यायी जूगु पुष्टि जूगु बहस याना बिज्यात । सिरि महासीह सूर धम्मराजा थुगु खँया भ्रमेलाय् लात । अनंलि न्हापांला थःथःगु विहारय् थःथःगु छ्यलाच्वंगु चलन हे छ्यलेगु राज लेख प्रकाशित याना बिज्यात, थवंथवय् निखलः नं शान्त जुल (थुकी पेज ९४) । वसपोलया काय् सेतिभिन्द जुजुं (1712 A.D.) स प्यम्ह

15 The Library of Nava Nalanda Mahavihara also possesses a Palm leaf manuscript of the Patimokkha in Barmese script decorated in the same fashion.

16 M. Bode : SasanVamsa Dessertation P. 37

थेरपिनि पञ्चायत तथा: बादविवाद शान्त यायेगु कुत: यानाविज्यात तर त्या मज्यूसे ल्यनातुं च्वन ।

रतन सिखया संस्थापक 'रतनसिख मापको' धका नां दंम्ह अलोम्प्रा¹⁷ त:धंम्ह धर्मरक्षक जुल । वसपोल महान् धर्मानुयायी जुल, उपोसथ नं पालन यानाविज्याम्ह जुल । वसपोलया श्रद्धा भक्तिया कारणं वसपोल बोधिसत्व धका: नां दन (पेज ९६) । वसपोलया पालय् नं थुगु वादविवाद वल । अतुलथेर धका: नां दंम्ह राजगुरु जुयाविज्याम्ह यस स्थविर एकंसिक गणया नायो जुल, सकलें भिक्षुपिन्सं राजगुरुं छ्यलाच्चवंथें छ्यलेमा: धका: आदेश बियाविज्यात । सकलें भिक्षुपिन्सं राजाज्ञा माने यानाविज्यात ।

आलोम्प्रा सियामं युद्धं लिहाँ वयाच्चंबले लँय् हे सित धयातल (थुकी पेज ९९) । वसपोलया त:धिक:म्ह काय् सिरिपवर धम्म राजा राजगद्दी च्वन, जाणथेरयात थ: आचार्यया स्थानय् तयाविज्यात । वसपोल पारुपण गणयाम्ह ख:, अथे जूसांनं अतुल थेरया तसकं विरोधं जूगुया कारणं पारुपण गणय् छुं महत्वपूर्ण ज्या यायेमफुत । वयां लिपा सिरि पवर सुधम्म महाराजाधिपति जुजु जुल, वसपोलया राज्य कालय् नं एकंसिक गणयात बुकेत छुं उल्लेखनीय ज्या मजुल ।

वसपोलया काय् महाधम्मराजाधिराज (1776 A.D.) वसपोलया उत्तराधिकारी जुल । नन्दमाल नांम्ह मतानुयायीम्ह सुदृढविचारम्ह थेर जुजुया प्रति त:धंगु प्रभाव दु, उबलय् एकंसिक गण क्वह्यंक बुत । भिक्षुपिंसं थ:थ:पिनि श्रामणेरपिन्त (पारुपन) यायेगु नियम पालन यायेमा: धका: जुजुं राज सन्देश छ्वयाविज्यात । आलोम्प्राया न्याम्हम्ह काय् बोद्धहफ्रा (1781 A.D.)¹⁸ वसपोलया उत्तराधिकारी जुल, वसपोलं नं सुदृढ धार्मिक विचार अनुशरण याना: वहे आदेश लागु याना विज्यात । वसपोलया पालय् छम्ह मूख्यम्ह संघनायक नापं प्यम्ह संघराजाधिपिन्त नियुक्त याना विज्यात । वसपोलया पालय् न्हापांम्ह संघराजा जाणभिधर थेर जुया विज्यात । बोद्धहफ्रा जुजुं (1782 A.D.) अमरापुर शहर निर्माण यानाविज्यात । वसपोल भिक्षुपिन्त आपालं दान यायेगुली उपकारीम्ह श्रद्धालुम्ह ख: ।

च्वमिजुं कलिसम्बत् ११६२ (1800 A.D.) दँस श्रीलंकाया अमरापुर निकाय दुत्युंगु छगू महत्वं जा:गु सुचं बियाविज्यात । थुकिया मुख्य

17 It is vernacular rendering of the Pali Bodhisatt: M.Bode : Sasanavamsa, Dessertation, P. 39 (F.N.)

18 See : M. Bode : SasanaVamsa, dessertation P. 39-40

श्रेय वर्मिज भिक्षु संघराज ज्ञाणाभिवंसयात विइमाः गुम्हसिनं अम्बगहपतिस्स
थेरपाखें नेतृत्वयाःगु सीहली प्रतिनिधिमण्डलयात उपसम्पदा वियाविज्यात (थुकी
पेज १०४)

बोद्वाहफ्राया छय् सिरिन्निभवनादित्यपवरपण्डित महाधम्मराजाधिराजं
(1811 A.D.) दय्य राज्य यात । वयां लिपा चीधिकःम्ह किजा
सिरिपवरादित्यलोकाधिपति विजयमहाधम्मराजाधिराजं वसपोलया उत्तराधिकारी
जुल । गुम्ह निकोगु पटक दय्कूगु थःगु राजधानी अमरापुरय् च्वंबिज्यात ।
वसपोलया राज्यकालय् पञ्जातिस्सथेर पाखें प्रतिनिधित्व याःगु प्रतिनिधि मण्डल
अमरापुरय् थ्यंकाविज्यात । वसपोलया काय् सिरिपवरादित्यविजयानन्त (1861
A.D.) उत्तराधिकारी जुल । वसपोलं पञ्जाजोताभिधजयात संघराज नियुक्त याना
विज्यात । थनथाय् न्हापालाक च्वमिजुया नां सफूती खनेदत (थुकी पेज ११८)
पञ्जासामि च्वमिजुं थः जुजु मिं-डुं-मियात धम्मिको राजा धकाः गुनगान याना
विज्यात । वसपोलयात जजुं कविधजमहाधम्मराजाधिराजगुरु पदवी नं देछ्याया
आपालं सत्कार याना विज्यात । संघराज व पञ्जासामिया प्रभावं जुजुं बुद्ध
मुर्तिया न्त्योने श्रामणेरपिन्त क्वातक शील प्रार्थना यायेगु प्रार्थना यानाविज्यात ।
शील क्वातुक पालन याः धकाः च्वमिजुं सन्देश वियाविज्यात । श्रीलंकाय् सीमा
सम्बन्धी अमरापुरनिकायलय् वादविवाद व्वदंगु नं च्वमिजुं मुंकाः विज्यात ।
श्रीलंकाया निख्वलं गनपिनि प्रतिनिधिमण्डल संघराजायाथाय् न्त्योने थ्यनेवं तिनि
थुगु खँ शान्त जुल । श्रीलंकाया अमरापुर निकाय प्रति वर्मिज संघ व विद्वतवर्गपिनि
प्रभाव गुलि दु धैगु थुगु उदाहरणं चित्रण याः । बर्माया थेर परम्पराया वर्णन नं
मुंकातःगु दु गुकी च्वमिजुया ई यापिं बर्माया न्यागू प्रमुख गणपिनिगु भूमिका,
दृष्टि दुथ्याः । थन हे अपरान्त राष्ट्रा धार्मिक इतिहास क्वचाल ।

लिपाया परिच्छेदय् कश्मीर-गन्धार राष्ट्रा धार्मिक इतिहासं जायाच्वंगु
दु । थुकी साधारणकथं स्वंगूगु बौद्ध सम्मेलनं लिपा अशोकया ईलय छ्वःपिं
धर्मदूतपिनिगु खँ वर्णन दु । धात्थेला थुकी च्वमिजुं महावंसय्^{१९} वर्णन यानतःगु
समानं हे हाकनं च्वयाविज्यात; छुं न्हूगु सन्देश लुइके थाकु । वसपोलं थुगु
परिच्छेदय् थन दुग्यंक धायेमाःगु छुं म्दु, थनया परिस्थिति विनावंगु सूद्यो थें
बुलुसे च्वं धकाः क्वचायेका तल । (थुकी पेज १२८) ।

च्यागूगु परिच्छेदय् च्वमिजुं स्वंगूगु बौद्ध सम्मेलनया अन्तय् रेवत थेरया

नेतृत्वय् महिसक राष्ट्रय् छ्वःपिं धर्मदूतपिनि सम्बन्धय् साधारण वर्णन यानाः उगु हे तालं तुं धार्मिक इतिहास न्त्यव्वयातल । महावंशय् धर्मदूतया नायो महोरेवत थेर उल्लेख जूगु दु । पाःगु थुलि हे जक खः, च्वमिजुं लिपा धर्मदूतया नायो महादेव धकाः उल्लेख जूगु खनेदु । च्वमिजुं थौकन्हय् सुपाचं त्वपुया च्वंगु सूद्यो थें धर्म बुलुसे च्वं, मेगु छुं वर्णन यायेथाय् मदु धकाः परिच्छेद क्वचायेका विज्यात (थुकी पेज १२९)

महिसक वा महिसमण्डल आन्ध्रप्रदेशय् लाः, थन न्हापा बुद्ध धर्मया तःधंगु केन्द्र जुल ।

महावंसय्²⁰ च्वंगु विवरणकथं स्वंगूगु बौद्ध सम्मेलन धुंका महारट्ठय् छ्वःगु धर्मदूतया नायो महारक्खितथेर खः । सासनवंसोया गुंगूगु परिच्छेदय् नं च्वमिजुं थ्व हे वर्णन यानाविज्यात । महारट्ठ भारतया महाराष्ट्र प्रान्त स्वयां मेगु राष्ट्र मखु, तर च्वमिजुं सियाम राष्ट्रया जनतापिन्त नं धर्मदेशना याना विज्यात धकाः च्वमिजुं दावि यानाविज्यात । मेगु हाकनं नागसेन थेर (मेनान्दर जुजुया गुरु) गुम्हिसिनं योनक राष्ट्रय् च्वना विज्याम्ह जूसां सियाम राष्ट्रय् धर्म स्थापना याना विज्यात धकाः धयातल । महाधम्म गम्भीर व महामेघङ्कर धयापिं निम्ह मेपिं योनक भिक्षुपिं श्रीलंकां लिहां विज्यावलय् सियाम राष्ट्रया सोक्कत व लकन्न नगरय् नं विज्यात, वसपोलपिं धर्म प्रचारया नितिं छुं ई तक अन च्वना विज्यात धयातल । महाराष्ट्रय् धर्मया इतिहास मेगु छुं अप्वः कनामतः ।

सफूया अन्तिम परिच्छेदय् चीन राष्ट्रया धार्मिक इतिहासया विवरण वियातल । सफूकथं स्वंगूगु बौद्ध सम्मेलनं लिपा मोग्गलिपुत्तितस्स थेरपाखें मज्झिम स्थविरयात धर्मदूतया नायो याना छ्ववया विज्यात । तर लंकाया इतिहासकथं मज्झिम थेर हिमवन्त पदेसय्²¹ विज्यात धकाः भीत कनातल । पञ्जासामि थेरजुं हिमवन्त पदेसय् पञ्चचीनरट्ठ दुथ्याका थुगु असंगति (विरुद्धता) लिकायेगु कुतः याना विज्यात । कस्सपगोत्त²², कलकदेव, दुद्दभिय व महारेवत थुपिं प्यम्ह थेरपिं नं मज्झिमथेर नाप तुं धर्म प्रचारया नितिं पञ्चनीचरट्ठ विज्यागु न्त्यथनातल । कस्मीर गन्धार चीनया अधीनय् लाः धयातल, गुबलें स्वतन्त्र जूः अन धर्म दुत्युंगु इलय् थुगु राष्ट्र स्वतन्त्र जू (थुकी पेज १३२) । तर थुगु निश्चित मदुगु विवरणय्

20 The MahaVamsa, Chapter XII, Verses 37-38

21 Ibid, Chapter XII, Verses 6,41,42,43

22 He is mentioned in the dipavamsa as one of the companions of Majjhima, The relic urns of both these Mahatherasare an earthed from the Sanchi Stupa. W Gieger: Mahavamsa, Introduction P. XIX.

भीसं अप्वः विश्वास याये फइमखु । च्वमिजुं थुगु परिच्छेदय् मेगु छुं विवरण बियाबिमज्यासे अन धर्म क्वातुक हा मकाः, थौकन्हय् थुकिया प्रभावय् किचलं गाः धकाः भीत कनाबिज्यात ।

भीसं थुगु सफूया मुख्य गुण धार्मिक खना । सफूया नां नं थुकिया नां नं थुकिया विशेष सूची हे जुल । तर राजनैतिक हेरफेर, विशेष रूपं अपरन्त राष्ट्रय् जूगु यात उपेक्षा मयाः । च्वमिजुं आपालं युद्ध, अपहरण, अदालतया गुप्त दल व धार्मिक कष्ट, व उपकार कल्याण त नं न्ह्यथनाबिज्यात । सफूतिं गुंगू राष्ट्रया धार्मिक इतिहास छलफल यायेगु इच्छा प्रस्ताव तल, तर च्वमिजुं थःगु हे अपरन्त राष्ट्रया वर्णन यायेगुली हे मुख्यरूपं लिमलाका बिज्यात, सायद कारण वसपोल थःगु राष्ट्रलिसे सम्बन्धित जूगुलिं व हाकनं मेमेगु राष्ट्रत स्वयां थःगु राष्ट्रया इतिहासया गाक्क ज्ञान दुगुलिं नं जुइफु । च्वमिजु गाक्क सफूया मुख्य विषयलय् प्रसंगय् होसियार जू, अयनं गुबलें गुबलें थःगु लँपुं पिहाँ वं । आपालं न्ह्याइपुकेगु खँत दुगु चिचिहाकचागु बाखँचात (प्रसंग), अजूचाइपुगु खँ नं उखें थुखें वर्णन यानातःगु दु । थुपिं फुक्क धार्मिक उत्साहलिसें लाकायंकल । जुजुया उत्तराधिकारीपिं छम्ह धुंका मेम्ह न्हि, तारिख दँ (साल) समेतं छलफल यानातल । च्वमिजुं गुबलें नं धार्मिक फाइदा, कष्ट व मेमेगु मुख्य-मुख्यगु महत्वं जाःगु घटनात वर्णन यायेगु त्वःफिका विमज्याः । जुजुपिनि राज्यकालय् रचना याःगु सफूतय् नां ला न्ह्याबलें बिया बिज्यात । च्वमिजुया धार्मिक उत्साह व समर्पण थुजाःगु खः ।

सफूतिं थीथी बौद्ध राष्ट्रया धार्मिक इतिहास न्ह्यब्वयेगु कबुल याःसां नं बर्माया धार्मिक विवरण वर्णन यायेगुली विशेषं गाक्क सफल जुल, सफूया महत्व बर्माया राजनैतिक इतिहास सीकेत थुइकेत ज्याख्यले मदु मजूगु रूपरेखा खः धकाः भीसं नालाकाये हे माः । च्वमिजुं न्ह्याबलें न्ह्यब्वया बिज्याःगु फुक्क धैथें अपरन्तया जुजुपिनि उत्तराधिकारीपिं बर्माया राजनैतिक इतिहासया विद्यार्थीपिन्त अतिकं ज्याख्यले दु । च्वमिजुं छ्यलाः बिज्याःगु कलि सम्बत् 638 A.D. निसें ल्याख्याइ । गुबलें गुबलें वसपोलं बुद्धया परिनिर्वाणं निसेंया बुद्ध सम्बत् नं छ्यला बिज्यात ।

संघया प्रति जुजुपिनि प्रभाव व जुजुपिनि प्रति संघया प्रभाव सीके थुइकेत थुगु सफूतिं गुहालि व्यू । धार्मिक ज्याखँय् जुजुपिनिगु चख्यंगु उजं व गुबलें गुबलें संघराजा नं परम श्रेष्ठ जुया बिज्यागु भीसं खना । च्वमिजुं एकंसिक - पारुपन वाद विवादयात यक्वः महत्व बिया थाय् बिया बिज्यात । थुगु

प्रत्यक्ष घटनां धर्मया मूलसारयात स्वयां कच्चागु खँय् गुलि महत्व बिया: आसक्त जुल धैगु सीकेत कुगा: । मनूत धार्मिक श्रद्धाया नामिपिं जूसां मतमतान्तरय् भुलय् जुल, गुकिं थौंकन्हय्या मन कच्चा खनेदु धैगुली शंका मदु ।

बर्माया संस्कृतिया इतिहास सफूती गाक्क चित्रण यानात:गु दु । असंख्य सामाजिक चाल चलन व विश्वासत नं छ्यालविछ्याल जुइक उखेंथुखें बयान यानात:गु दु । मनु-सीहरूप यक्षत व भूतप्रेतत ख्यायेत (पेज थुकी ३३), नगर दयेकूबलय् मनूस्याना: बयागु म्हया अंङ्गप्रत्यङ्ग नगरया न्यंकभनं थासं थासय् थुनात:गु (थुकी पेज ५३), जुजुया राज्याभिषेकया नितिं उदुम्बर आसन (उदुम्बर-पिटिठ) छ्यःगु (थुकी पेज ११४) थुपिं छुं भतिचा उदाहरणत अपरन्तराष्ट्रय प्रचलित चलनत ख: ।

थुगु सफूती स्वस:गु (३०० गू) ति धार्मिक सफूया नां दुध्यानाच्वंगु भीसं खना । च्वमिजुं पालि व बर्मि भाय्या धार्मिक सफूत उपलब्ध जूगु फुक्कया सूचंत मुनेगु कुत: याना बिज्यात थ्व उत्कृष्ट जू, विचा: याये बह जू । च्वमिजु पञ्जासामि थेर याके विद्वतवर्ग प्रति माया, उत्साह, धर्मय दुग्यंगु श्रद्धा भक्ति दु । उकिं थुगु सफू धार्मिक इतिहासया ज्ञानया नितिं नं बर्माया संस्कृति व बर्माया साहित्यिक क्रियाशीलता सीकेया नितिं नं ज्याख्यले दु ।²³

थ्व डा. च.सिं उपासक जुपाखें च्वयादीगु सफूया परिचयया संक्षिप्त विवरण ख: ।

थुगु शासन वंश सफू छापय् याना बिइगु जिम्मा कयाविज्याम्ह जाणवती गुरुमांया प्रति आभारी जुया च्वना । प्रकाशन यानादीपिं श्रीमती केशरी लक्ष्मी कंसाकार परिवार जमल पिन्त नं यक्व साधुवाद दु । कम्प्यूटर टाइप नापं छपाई यानादीगुलिं आइडियल प्रिन्टिङ्ग प्रेसयात नं यक्व धन्यवाद बियाच्वना ।

थाकु मचासे थ:गु अमूल्य ई बिया पुफ स्वयादीम्ह भाजु मदन रत्न मानन्धरयात नं यक्व साधुवाद दु । भाय् हिलेत न्त्याक्व हे मद्रक कुत: या:सां स्मृति छखे लाना: द्रंगु दयेफु, उकीयात च्वमिजुपिन्सं शुद्ध याना सुभाब बिया: क्षमा याना बिज्याई/दिइ धैगु आशा याना ।

भाय् ह्यूम्ह

ने.सं. ११३७ जलाख काया:अष्टमी

23 Abbreviations used ; D.P.P.N. - Dictionary of Pali Proper Names ; I.A., Indian Antiquary ; JRAS - Journal of Royal Asiatic Society.
R. - Roman Text of the Sasanvamsa.

शासनवंश

विषय सूची

क्र.सं.	पौ ल्याः	
क.	निदान	१
ख.	शीर्षक	२
१.	न्हापांगु परिच्छेद	
	गुंगू थासय् वंगु शासनवंश वर्णन	३
१.	बुद्ध चरित्र	३
२.	न्हापांगु सङ्गीति संक्षिप्त वर्णन	४
३.	निक्वःगु सङ्गीति संक्षिप्त वर्णन	६
४.	स्वक्वःगु सङ्गीति संक्षिप्त वर्णन	८
५.	प्रत्यन्तर देशय् शासन पलिस्था	१०
क.	सुवर्णभूमि	११
ख.	अपरान्त राष्ट्र	११
ग.	योनक राष्ट्र	१२
घ.	वनवासी राष्ट्र	१२
ङ.	काश्मीर गन्धार राष्ट्र	१२
च.	महिसक मण्डल	१२
छ.	महाराष्ट्र	१३
ज.	चीन राष्ट्र	१३
६.	स्थविर परम्परा कथा	१३
२.	निगूगु परिच्छेद	
	सिंहल द्वीप शासनवंश वर्णन	१५
१.	बुद्ध स्वक्वः बिज्याःगु	१५
२.	महामहिन्द्र स्थविर बिज्याःगु	१५
३.	महिन्द्र स्थविरया शिष्य परम्परा	१८
४.	विनयधरया लक्षण	१९
५.	सिंहल द्वीपय् प्यक्वःगु सङ्गीति	२०

६.	सिंहल द्वीपय् शासन क्वतुनावंगु वर्णन	२२
७.	हाकनं शासन पलिस्था	२५
	बुद्धघोषया खँ	२६
	क) बुद्धघोषुत्पत्ति कथा कथं	२६
	ख) चूलवंश कथं	२७
८.	परियत्ति शासनया प्रचार	२८
३.	स्वंगूगु परिच्छेद	
	सुवर्ण भूमि शासनवंश वर्णन	३१
१.	शासनया न्हापांगु पलिस्था	३१
२.	शासनया निक्वःगु पलिस्था	३१
३.	शासनया स्वक्वःगु पलिस्था	३२
४.	शासनया प्यक्वःगु पलिस्था	३३
५.	शासनया न्याक्वःगु पलिस्था	३५
६.	शासनया खुक्वःगु पलिस्था	३६
७.	शासनया न्हय्क्वःगु पलिस्था	३६
८.	शासनया मदिक्क च्वन्ह्याःगु थाय्	३९
४.	प्यंगूगु परिच्छेद	
	योनक राष्ट्र शासनवंश वर्णन	४१
१.	शासनया न्हापांगु पलिस्था	४१
२.	शासनया निक्वःगु पलिस्था	४१
३.	शासनया स्वक्वःगु पलिस्था	४२
४.	शासनया प्यक्वःगु पलिस्था	४२
५.	शासनया न्याक्वःगु पलिस्था	४२
६.	शासनया खुक्वःगु पलिस्था	४३
७.	अनेक सेतिभिन्द जुजु	४३
५.	न्यागूगु परिच्छेद	
	वनवासी राष्ट्र शासनवंश वर्णन	४४
१.	शासनया न्हापांगु पलिस्था	४४
२.	शासनया निक्वःगु पलिस्था	४४

३.	शासनया स्वक्वःगु पलिस्था	४५
६.	खुगूगु परिच्छेद	
	अपरान्त राष्ट्र शासनवंश वर्णन	४६
१.	शासनया न्हापांगु पलिस्था	४६
२.	शासनया निक्वःगु पलिस्था	४६
३.	शासनया स्वक्वःगु पलिस्था	४७
	परियत्ति निदानय् निर्देशित अर्थ वर्णन	४८
	शासन परम्परा कथं अर्थ वर्णन	५०
४.	शासनया प्यक्वःगु पलिस्था	५२
५.	शासनया न्याक्वःगु पलिस्था	५४
६.	शासनया खुक्वःगु पलिस्था	५४
	'खेमा थेर'या खँ प्रसंग	६५
	'साखं ओलेकेसि' खँ प्रसंग	६५
	अरिमदन नगरय् स्त्री खँ प्रसंग	६५
७.	जेय्यवड्डन राष्ट्रय् केतुमती नगरय् शासनवंश	६६
८.	ताम्ब्रद्वीप राष्ट्रय् खन्धपुरय् शासनवंश	६७
९.	ताम्ब्रद्वीप राष्ट्रया विजयपुरय् शासनवंश	६८
१०.	ताम्ब्रद्वीप राष्ट्रय् रतनपुर नगरय् शासनवंश	७३
११.	मेमेपि प्रधान उपकारक जुजुपि	७५
	१. सतिव जुजु	७५
	२. 'म-डह-क्री-च्वा-चोक्' जुजु	७५
	३. अधिक जुजु	७६
	४. 'मिह-जडह' जुजु	७७
	५. महानरपति जुजु	७७
	६. श्री सुधर्म जुजु	७९
	७. श्री त्रिभनादित्य नरपति जुजु	८०
	८. 'जो-न-र-मह' जुजु	८३
	९. नरवर जुजु	८९
	१०. श्री महासिंहसूर सुधर्म जुजु	९३
	एकसिक गण अलग जुयावन	९३
	११. महाराजाधिपति जुजु	९५

१२.	श्री प्रवरमहाधर्मराजा	९९
	एकंसिक अतुल स्थविर	१०४
	धन वर्द्धक दृष्टान्त	१०५
	युद्धय्वंम्ह पासाया दृष्टान्त	१०६
	पातलि प्याखँम्बःया दृष्टान्त	१०८
१३.	धार्मिक जुजु	११४
१२.	अरिमद्दन नगरय् शासन दुत्युंगु	१२३
७.	न्हेगूगु परिच्छेद	
	काश्मीर गन्धार राष्ट्र शासनवंश वर्णन	१२६
८.	च्यागूगु परिच्छेद	
	महिसक राष्ट्र शासनवंश वर्णन	१२९
९.	गुंगूगु परिच्छेद	
	महाराष्ट्र शासनवंश वर्णन	१३०
१०.	भ्रिगूगु परिच्छेद	
	चीन राष्ट्र शासनवंश वर्णन	१३२

नमोतस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ।

शासनवंश

(क) निदानं

गाथा

“बुद्धंसुमाली दीपदुत्तमो तमो,
हन्त्वान बोधेसिध पङ्कजं पजं ।
मग्गग सेलम्हि सुवुट्ठितो ठितो,
सो मं चिरं पातु सुखं सदासदा ॥
सीहलदीपतो येव आगतेहि दिसन्तरं,
भिक्षूहि याचितो कस्सं सासनवंसप्पदीपिकं ।
कामञ्च पोरारणेहि या सासनवंसप्पदीपिका,
वित्थार वाचना मग्गा विरचिता विनिच्छया ॥
सा पन मरम्मभासाय कतत्ता येव एतेसं,
दीपन्तरनिवासीनं व होति सुट्ठुनात्थं ।
तस्मा हि मूलभासाय करिस्सामि अहं हवे,
संसन्दिद्वान गन्धेहि, तं सल्लक्खेन्तु साधवो ति ॥”

अर्थ

निपां चूपि मध्ये उत्तम अंशुमाली बुद्धं अन्धकार क्लेश हनन यानाः क्लेश
ध्याचलय् उत्पन्न जूपि प्राणीपिन्त थन बोध याना बिज्यात । आर्य अष्टांगिक मार्ग
अग्रपर्वतय् च्वनाः धर्म वा गायेका बिज्यात; थुगु सुख जितः ताकालतक दयेमा ।
सिहलद्वीपं दिशा विदिशां बिज्यापि भिक्षुपिन्सं शासनवंश प्रदीपिका संरचना यायेत
जितः प्रार्थना याना बिज्यात । न्हापा न्हापायापिन्सं नं शासनवंश प्रदीपिका विस्तृत
रूपं विश्लेषण यानाः रचना यानातःगु दु । थुगु रचना म्यामाः (बर्मि) भाषां यानातःगु
जूगुलिं मेमेगु द्वीपवासीपिन्त अर्थ थुइके थाकुयाच्चन । उकिं जिं मूल मागधी भाषं
रचना यानाच्चना, साधुजनपिन्सं मेमेगु सफूलिसे मिलेयानाः बिचार विमर्श यायेमाल ।

ख. शीर्षक

गुगू थासय्वंगु शासनवंश खँ वर्णन

१. सिंहल द्वीप शासनवंश खँ वर्णन
२. सुवर्णभूमि शासनवंश खँ वर्णन
३. योनक राष्ट्र शासनवंश खँ वर्णन
४. वनवासी राष्ट्र शासनवंश खँ वर्णन
५. अपरान्त राष्ट्र शासनवंश खँ वर्णन
६. काश्मीर गन्धार राष्ट्र शासनवंश खँ वर्णन
७. महिसक राष्ट्र शासनवंश खँ वर्णन
८. महाराष्ट्र शासनवंश खँ वर्णन
९. चीनराष्ट्र शासनवंश खँ वर्णन

न्हापांगु परिच्छेद

गुंगू थासय् बंगु शासनवंश वर्णन

थन गुंगू थासय् बंगु शासनवंश खँ वर्णन गुकथं सीकेमा: ले ?

१. बुद्ध चरित्र

भगवान सम्यक सम्बुद्धं विनीत याये योग्यपि प्राणीपिन्त हित सुखया नितिं थःगु ल्हाःतय् वःगु सुख नं त्याग यानाः दीपकर भगवान बुद्धया पादमूल्य भविष्यवाणी रूपी दिव्य स्वां छुनाबिज्यात, प्यंगू असंख्य व छगू लाख कल्पतक असंख्य जन्म्य दुःखया वास्ता मयासे स्वीगू पारमिता पूर्वका बिज्यात । वेसन्तरया जन्मं च्यूत जुयाः तुषित देवलोक्य दिव्य सुख अनुभव यानाबिज्यात । उबलय् देवतापिन्सं उत्साहित याःगुलिं (च्वयेकूगुलिं) कपिलवस्तुस महासम्मत् जुजुपिनिसें त्वाःमदःगु क्षत्रिय वंशया जुजु शुद्धोदनया अग्रमहिशी महामाया देवीया गर्भय् आषाढ पूर्णिमा गुरूवार खुन्हु प्रतिसन्धि ग्रहण यानाबिज्यात, भिला दयेवं वैशाख पूर्णिमा शुक्रबार खुन्हु जन्म जुयाबिज्यात । भिंखुदँया वैशय् राज्य सम्पत्ति प्राप्त यानाबिज्यात, नीगुदँया उमेरय् मंगल उद्यानय् बिज्याःबलय् देवतापिन्सं क्यंगु प्यंगू निमित्त खनाः संवेग उत्पन्न जुयाः महाभिनिष्क्रमण यानाबिज्यात । अनोमा खुसि सिथय् भमःवर्णया सँ त्वाःल्हानाः देवतां लःल्हागु काषायवस्त्र धारण यानाः नैरजना खुसि सिथय् वैशाख पूर्णिमाया दिनय् नसंचा इलय् सेठया म्हयाय् सुजातां प्रदान याःगु खीर ग्रहण यानाः पीगुप्ये भोजन भपाः बिज्यात । न्हापायापि बुद्धपिनि धर्मताकथं सुवर्णपात्र खुसिइ चुइके छ्वयाः महाबोधि मण्डपय् थ्यंकः बिज्यात । अपराजित पल्लंके स्थान ग्रहण यानाः अनगिन्ति संसार चक्रय् थःगु किचः समान ल्यूल्यू वयाच्चपि सलंसः क्लेश शत्रुतय् छ्यं प्यंगू मार्गरूपी हथियारं त्वाःल्हाना बिज्यात । त्रिलोकय् अग्रगु महान धर्मराज्य अधिकार प्राप्त यानाः पीन्यादँतक उगु उगु स्थानय् उपि उपि प्राणीपिन्त महाकरुणा समापत्ति जाल चकंकाः देशना ज्ञान ह्वलाः धर्मदेशनां शासन प्रतिष्ठित याना बिज्यात । चय्दँ उमेर तक प्रज्वलित जुयाः सिनावंगु मि समान अनुपादिशेष निर्वाण धातुइ परिनिर्वाण जुयाबिज्यात ।

स्वंगू लोकय् नं मृत्यु धर्मयाके - तसकं ममत्व भाव, गौरव भाव, भयया भाव तयेबहम्ह वसपोल खः धयागु वयाके ज्ञान भाव मदु । त्रिलोकय् अग्रम्ह भगवानयात नं ज्वना यंकल धाःसा भीपि थै जाःपि उम्ह थुम्हसिया छु खँ, अहो .... संसारय् संस्कार धर्म अवश्यन अजू चाइपुगु खः ।

थन -

गाथा

“मच्चुधम्मो च नामेस, निल्लज्जो च अनोत्तप्पी ।
 तिलोकगंगं व आदाय, गच्छि पगेव अज्जेसु ॥
 यथा गोघातको चोरो, मारेतुं येव आरभि ।
 गोनं लद्धान लोकम्मि, पयोजनं व एत्थकं
 तथेव मच्चुराजा च, निन्दागुणं गुणं इध ।
 न विजानाति एसो हि, मारेतुं येव आरभी” ति ।

अर्थ

“मृत्यु धर्म धयाम्ह लज्यासरम मदुम्ह निर्दयीम्ह खः । त्रिलोकय् अग्रम्हसित नं मेमेपि स्वयाः न्हयथ्याक (न्हापा) हे ज्वनायंकल, गथेकि - द्वहं स्याइम्ह खुं द्वहंत लोकय् प्राप्त जुइवं हे स्यायेगु शुरु याइ, वया ज्या थुलि हे जक खः, अथेहे मृत्युराजं नं निन्दा गुण अवगुण छुं नं मस्वःसे मसीकुसे स्यायेगु हे ज्याजक शुरु याइ ।

२. न्हापांगु संज्ञीति संक्षिप्त वर्णन

भगवानया परिनिर्वाणं छगू हप्ता लिपा आयुष्मान महाकाश्यप भिनिसः व न्येम्ह* भिक्षुपिनाप पावां कुशिनगर बिज्यानाच्चंबलय् बिचय् लँय् - भगवान सम्यक् सम्बुद्ध परिनिर्वाण जुयाबिज्यागु न्यनाः शोकं मुक्त मज्जुनिपि भिक्षुपि विलाप यानाच्चन । थ्व खनाः वृद्धावस्थाय् प्रव्रजित जूम्ह सुभद्र भिक्षुं थथे धाल - “आवुसोपि ! विलाप यायेमते, थन छुं नं शोक यायेमाःगु मदु, न्हापा भीपि श्रमण गौतम पाखें उत्पीडित (सते) जुयाच्चनापि खः, थ्व या, थ्व यायेमते, थ्व यायेबहःजु, थ्व यायेबहःमजू, ध्यबा त्याये बीपि साहुतय्सं च्यःतय्त सतय् यायेथें । आः भीसं छु यायेगु मनसुवा दु व यायेफु, छु यायेगु मन मदु व मयाये ।”

थ्व न्यनाः - “थुजाम्ह वैरी पुद्गलया कारणं सम्यक् सम्बुद्धया शासन याकनं हे अन्तरध्यान जुइ, आःतक लुँ त्याः थें च्वंगु शरीर दनि, कष्टसियाः स्थापना याना बिज्याःगु शासनय् महाभय उत्पन्न जुल । थुजाःम्ह व्यक्ति मेमेपि थुजाःपि हे व्यक्तिपि गुहाली कयाः संख्या बृद्धि जुइवं शासन नष्ट यायेफु” । थथे वसपोलया मती वल । मनय् नुगः मछिसे च्वनाः धर्म संवेग उत्पन्न जुयाः - “थुम्ह भिक्षुयात थन हे तुयुगु वसतं पुंकाः शरीरय् नउलिं (भष्म) बुलाः पितना छ्वये” धकाः बिचाः यानाबिज्यात ।

उबलय् आयुष्मान महाकाश्यप स्थविरया थथे मनय् लुल - “आःतक श्रमण गौतमया शरीर दनिबलय् हे परिषदपि विवाद यानाच्चन” । थुकथं मनुतय्सं दोषारोपण याइ; थुगु वितर्क शान्त यानाः धैर्यं “सम्यक् सम्बुद्ध भगवान परिनिर्वाण जुया

बिज्याःसां नं वसपोलं देशना याना बिज्याःगु धर्म विद्यमान दनि, धर्मदेशना चिरस्थायी यायेया नितिं संगायन याःसा थुजाःपि व्यक्तिपिनि पाखें शासन अन्तरध्यान जुइमखु, ताःकालतक शासन च्वनी" धकाः चिन्तन यानाः भगवानं बिया बिज्याःगु पांसुकुल चीवर आदि धर्मानुग्रह तयाः अनुस्मरण यानाबिज्यात । भगवान परिनिर्वाण जुयाः स्वलागु महिना आषाढ पूर्णिमायां न्यान्हुगु दिनय् राजगृहलय् सप्तपर्णि गुफाय् अजातशत्रु जुजुया आधार कयाः न्यासःम्ह अर्हतपि नाप न्हेलातक न्हापांगु संगायन याना बिज्यात ।

उबलय् कलि संवत सच्छि व पीच्यादँ न्हयः (१४८ दँ न्हयः) शासन सुब्यवस्थित यात, अजातशत्रु जुजु जूगु च्यादँ दुबलय् बर्मा राष्ट्रय् 'तकौसंते' नगरय् जम्बुद्वीपध्वज जुजुं राज्य याःगु न्यादँ न्हापा खः ।

थुगु न्हापांगु संगायनय् आयुष्मान महाकाश्यप, आयुष्मान उपालि, आयुष्मान आनन्द, आयुष्मान अनिरुद्ध सहित न्यासःम्ह स्थविरपिन्सं संगायन यानाः शासन अनुग्रह यात ।

थुकथं वृद्धावस्थाय प्रव्रजित जूमह सुभद्रया 'छुच्चा वचन' नं शासन अनुग्रहया कारण जुल । वृद्ध प्रव्रजित सुभद्र आतुम नगरवासी नौया कुलं वःम्ह खः । भगवान आतुम नगरय् बिज्यानाच्चंबलय् सुभद्रं श्रामणेर जुयाच्चंपि थः निम्ह कायपिन्त नौ ज्या याकाः चिकं जाकि आदि ज्वलं प्राप्त यानाः यागु थुयाः संघ सहित भगवानयात अर्पण यात । भगवानं अस्वीकार यानाबिज्यात । कारण न्यंबलय् निन्दा यानाः - "आयुष्मान ! थ्व अयोग्य दान खः" धकाः दृष्कृत्य आपत्ति प्रज्ञप्त याना बिज्यात - "भिक्षु जुइधुंकाः नौया ख्वःचा (छुरा) ज्वनेगु दुष्कृत्य आपत्ति खः" । थुगु कारणं वैर तयाः (दागा तयाः) शासन नष्ट यायेगु इच्छां क्वाःगु नग्वारा नुनाः ल्हवये थें छुच्चा वचन ल्हात ।

अजातशत्रु नं - "भन्ते ! छःपिनि धर्मचक्र चाःहीका बिज्याहुँ, जिगु आदेश चक्र चाःहीके, मन धुक्क (विश्वस्त) जुयाः संगायन यानाबिज्याहुँ" धकाः अनुग्रह यात । उकिं अजातशत्रुयात "न्हापांम्ह शासन आनुग्रह जुजु" धकाः सीकेमाल । महाकाश्यप आदि न्यासःम्ह अर्हन्तपिनि शिष्य परम्परा अनन्त दुगु जुल । गुगु थन उल्लेख यायेमाःगु खः व अर्थकथालय् संग्रह अनुसार सीके माल । वसपोल स्थविरपि नं संगायन याना बिज्यायेधुंकाः थःथःगु समयानुसारं परिनिर्वाण जुयाबिज्यात । थन थथे जुइगु जुयाच्चन -

**"इद्धिमन्तो च ये थेरा पठमसङ्गीतिं कत्वा,
सासनं पगगहित्वान मच्चुवसं व सम्पत्ता ।**

“किञ्चापि इद्वियो सन्ति तथापि ता जहित्वा,
निब्बायिसु वसं मच्चुं पत्वा ते छिन्न पक्खाव ।
“का कथा व च अम्हाकं अम्हाकं गहणे पन,
मच्चुनो नत्थि भारो च एवं धारेय्य पण्डितो” ति ॥

अर्थ

ऋद्धिवान् स्थविरपि न्हापांगु सङ्गीति यानाः शासन थकयाः संग्रह यानाः ई वयेवं मृत्युया बसय् वन । ऋद्धि दःसांनं ऋद्धि त्वःताः निर्वाण जुया बिज्यात, गथेकि पपु पुयाःतःम्ह भंगः मृत्युया अधिनय् वनी । भीगु धकाः छु ज्वनेगु ? भीगु धायेगु हे छु दु ? मृत्युया भाः (विश्वास) मदु, थुकथं पण्डितं धारण यायेमाल ।

३. निक्वःगु संङ्गीति संक्षिप्त वर्णन

शिष्य परम्परां शासन कःघाघां सच्छिदं दत, छसिकथं न्हिं चा बित, भगवान् बुद्ध परिनिर्वाण जुयाबिज्याःगु सच्छि दं दयेवं वैशाली वज्जिपुत्र भिक्षुपिन्सं थुपि भिता खँ प्रकाश यात -

१. कप्पति सिङ्गिलोणकप्पो = पिण्डपात्रय् चि मदुसा अन न्यकुली चि थनाः यंकाः भोजन यायेज्यु । थुकी संग्रहया दोष मदु धइगु अभिप्राय खः ।
२. कप्पति द्वंङ्गुलकप्पो = बान्हिं लिपा किचः निलांगु ताःहाक जुइधुकाः नं भोजन नयेज्यु ।
३. कप्पति गामन्तरकप्पो = पवारणा धुकाः गामय् वनेबलय् अनतिरिक्त (ल्यंपुल्यंगु) भोजन नयेज्यु ।
४. कप्पति आवास कप्पो = छगू हे सीमाय् अलग अलग सेनासनय् उपोसथ, संघकर्म यायेज्यु ।
५. कप्पति अनुमतिकप्पो = मवः, मथ्यपिके वयेधुकाः वा थ्यनेधुकाः अनुमति काये धकाः मती तयाः मथ्यवं हे थीथी पुचलय् संघकर्म यानाः लिपा अनुमति कायेज्यु । थुकी थीथी पुचःया दोष लाइमखु धयागु अभिप्राय खः ।
६. कप्पति आचिण्ण कप्पो = आचार्य, उपाध्यायपिनिपाखे छ्यःगु नियम अनुसार आचरण यायेज्यु । (धर्मानुकुल जूसा आचरण याये योग्यजू, अधर्मानुसार जूसा पालन यायेमज्यु धकाः सीकेमाः)
७. कप्पति अमथितकप्पो = पवारणा यायेधुंम्ह भिक्षुं भोजन यायेधुकाः नं दुरुया भाव पुलेवं धौ मज्जुनिबलय्यागु दुरु अतिरिक्त भोजन यायेज्यु ।
८. कप्पति जलोगिपातुं = जलोगिया अर्थ कचिगु थ्वँ, थ्वँ जुइगु ज्वलं कसी तयाः थ्वँ मजुवं त्वनेज्यु ।

९. कप्पति अदसकं निसीदनं = निसीदने, किनारा तथा मतःसां प्रयोग यायेज्जू ।
 १०. कप्पति जातरूप रजतं = लुँ वहः दान कायेज्जू, प्रयोग यायेज्जू ।

सुसुनागपुत्र कालाशोक जुजु वज्जिपुत्र भिक्षुपिनि पक्षय् जुल । उबलय् आयुष्मान यश काकंडपुत्र वज्जी चारिका यायां वैशाली च्वंपि वज्जिपुत्र भिक्षुपिनिसं भिता खँ प्रकाश च्वनाच्चन धयागु न्यनाः - "थ्व उचित मजू, जि दसबलया शासनय् विपत्ति वःगु न्यनाः अनुत्साहित (लोसे, वास्या, अल्सी) जुयाच्चनेगु उचित मजू । जिं अवश्य नं अधर्मवादीपिन्त निग्रह यानाः धर्म प्रकाश यायेमाली" धकाः मती तथाः वैशालिइ बिज्यात । उबलय् आयुष्मान महायश - "रेवत, सर्वकामी आदि न्हेसः अर्हतपि नाप संगायन याये" धकाः चिन्तन यानाः वैशाली वालुकारामय् बिज्यात । वज्जिपुत्र भिक्षुपि वसपोलपि नाप त्वापु थयेगु इच्छां कालाशोक जुजुयाथाय् वनाः - "महाराज ! जिपि महावनारामय् गंधकुटि सुरक्षा यानाः च्वनाः च्वना, आः अधर्मवादी मेपि भिक्षुपि लुटेयायेगु, विध्वंश यायेगु इच्छां वल" धकाः निवेदन यात । कालाशोक जुजु - "आगन्तुक भिक्षुपिन्त दुकायेमते पनाः ति" धकाः मन्त्रीपि छ्वत । उपि मन्त्रीपिन्सं देवतापिनिगु आनुभावं भिक्षुपि खंके मफुत । व हे चान्हय् कालाशोक जुजुं लोहकुम्भि नरकय् छ्वयाच्चंगु म्हगसय् खन । जुजुया केहेँह नन्दा स्थविरा आकाशं बिज्यानाः महास्थविरपिन्त निग्रह यानाः अधर्मवादी भिक्षुपिन्त संग्रह यायेगुली तसकं तःधंगु दोष क्यनाः शासनया संग्रह यायेया निति उपदेश बियाबिज्यात ।

कालाशोक जुजुं न संवेग उत्पन्न जुयाः आयुष्मान महायश आदि स्थविरपिन्थाय् क्षमा प्रार्थना यानाः अजातशत्रु जुजुंथे संगायनय् संग्रह याना बिज्यात । आयुष्मान महायश आदि स्थविरपिन्सं न कालाशोक जुजुया आधार कयाः वालुकारामय् वज्जिपुत्र भिक्षुपिन्सं प्रकाशित याःगु अधार्मिक भिगू नियम अस्वीकृत यानाबिज्यात । च्यालाया दुने निक्वःगु संगायन क्वचायेका बिज्यात ।

अबलय् मध्य प्रदेश पाटलिपुत्र नगरय् सु-सुनाग जुजुया काय् कालाशोक जुजुया राज्याभिषेक फिदँ पूवने धुंकूगु जुयाच्चन । बर्माय् श्री क्षेत्रनगरय् द्वत्तपोक जुजुया अभिषेक स्वयां दच्छि न्हापा खः । जिनशासन सच्छिदँ दुगु जुयाच्चन । थुगु द्वितीय संगीति महायश, रेवत, सर्वकामी प्रमुख न्हय्सःम्ह महास्थविरपिन्सं द्वितीय संगायत यानाः निक्वःगु शासन संग्रह यानाबिज्यात ।

आयुष्मान महायश स्थविर न्यागू अग्रपद प्राप्तम्ह, भगवान् पाखें प्रशंसितम्ह, आनन्द स्थविर नापं निवास यानाबिज्याःम्ह भिक्षु खः । वज्जिपुत्र भिक्षुपिनि भिगू अधार्मिक नियम प्रकाशन हे निक्वःगु संगायनया कारण जुल । कालाशोक जुजुं न्हापां अधार्मिक भिक्षुपिनि सहायक जूसां तबि, धर्मवादी भिक्षुपिनि सहायक जुयाः

शासनया अनुग्रह यात । उकिं कालाशोक जुजु निक्वःगु शासन अनुग्रह जुजुया नामं नां जाल ।

निक्वःगु संगायनयु महायश स्थविर, रेवत, सर्वकामी प्रमुख न्हयसः महास्थविरपिनि शिष्य परम्परा अनगिन्ति दु । आः थन धायेबाकिगु अर्थकथालयु निर्देश जुगु कथं सीके माल । उपि महास्थविरपि नं द्वितीय संगायनं लिपा थःथःगु समय वयेवं परिनिर्वाण जुयाबिज्यात । थन थथे हे जुइगु जुयाच्चन -

“बुद्धिमन्तो च ये थेरा, दुतिय सङ्गीति कत्वा ।
सासनं पग्गहित्वान, मच्चुवसं वसम्पत्ता ॥
इद्धिमन्तो पि ये थेरा, मच्चुनो ताव वसं गमिं ।
कथं येव मयं मुत्ता, ततो आरका मच्चुना” ति ॥

अर्थ

“बुद्धिमान स्थविरपि निक्वःगु संगीति लिपा शासन थकयाः मृत्युया वशयु थ्यकः वन । ऋद्धिमानपि जूसांतवि स्थविरपि मृत्युया वशयु वन, भीपि गुकथं मुक्त जुइ ? मुक्ति ला उकिं तापाः

थ्व निक्वःगु संगीतिया संक्षिप्त वर्णन खः ।

४. स्वक्वःगु संङ्गीतिया संक्षिप्त वर्णन

भगवान् सम्यक सम्बुद्धया शासन निसः व स्वीच्यादँ (२३८ दँ) निर्विघ्न जुल, ल्वाकःबुकः मजू । वयालिपा पाटलिपुत्रयु श्री धर्म अशोक जुजुया इलयु निग्रोध श्रामणेयया प्रति लयुताःगु कारणं बुद्ध शासनयु भिक्षुसंघपिन्त विशेष लाभ सत्कार प्राप्त जुल । उबलयु ख्वीद्वः तीर्थङ्करत लाभ सत्कारया आशां प्रव्रजित मखुसां प्रव्रजितपि थें जुयाः उपोषथ, पवारणा आदि कर्मयु फ्युतूवइगु जुयाच्चन, गथेकि हँयतयु बिचयु न्याखुं ब्वः थें, सातयु बिचयु मेयु थें, सिन्धव सलतयु बिचयु गधाः थें ।

भिक्षुसंघ उबलयु - “परिषद थौकन्हयु शुद्ध मजू” धकाः चिन्तन यानाः उपोसथ याना बिमज्याः । शासनयु विकृति वयाः न्हयुदँतक उपोषथ पवारणा आदि यायेगु त्वःफित । श्री धर्म अशोक जुजुं थुगु खँ न्यनाः - “थ्व विवाद शान्त या, उपोषथ याकेब्यु” धकाः धयाः छम्ह मन्त्रीयात छ्वत । मन्त्री - “भिक्षुपिन्सं उपोषथ यायेगु मानेमजूसा छु यायेगु” धकाः जुजुयाके थुलितकनं न्यनेगु साहस मदुगु कारणं थः मूढ जुयाः मेपि मूढपि नापं सल्लाह यानाः - “यदि भिक्षुसंघ उपोषथ मयाःसा, जुजुया भिक्षुसंघपिन्त घात यायेगु इच्छा खई” धकाः मती तयाः थः मूढ जुयाः मेपि मूढपिनिगु वचनं - विहारयु वनाः उपोसथ यायेत मानेमजूपि भिक्षुसंघपिन्त घात यात । जुजुं

थ्व खँ न्यना: - "थुम्ह मूर्ख जिं आदेश मब्यूसानं निर्दयी ज्या यात, जि पाप कर्म मुक्त जुइलाकि मजुइ" ? शंका जुया: मोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविरयात गंगा प्रवाहया विपरित दिशां ब्वनाहया: कारण न्यन, स्थविरं दीपक तित्तिर जातकं "चेतना मदुगुया कारणं पाप कर्म मुक्त जुई" धका निर्णय बियाबिज्यात । छगू हप्तातक तीर्थङ्करपिनि वाद श्री धर्मराज अशोक जुजुयात स्यना बिज्यात, वाद वाद तुलना याना: ख्वीद्व: तीर्थङ्करपिन्त शासनं पितनाछ्वत । अनंलि उपोसथ याना बिज्यात । भगवान बुद्धया उपदेश अनुसार कथावस्तुया व्याख्या भिक्षुसंघया दथ्वी यानाबिज्यात । अशोकारामे द्व:छि महास्थविरपिसं गुलातक संगायन यानाबिज्यात । उबलय् श्री धर्मराज अशोकया मध्यप्रदेश पाटलीपुत्र नगरय् राज्य प्राप्त याना बिज्या:गु भिंच्यादँ दुगु जुल ।

बर्मा राष्ट्र श्री क्षेत्रनगरय् 'रं-पौ-क' जुजुं राज्य या:गु भिनिदँ दुगु जुल । थुगु स्वक्व:गु संगीति महामोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविर निक्व:गु संगायन याना बिज्या:पि महास्थविरपिसं ब्रह्मलोकय् बिज्याना: शासन संग्रह यायेत 'तिस्स' नांम्ह महाब्रह्मायात प्रार्थना याना बिज्या:गु अनुसारं अनं च्यूत जुया: 'मोग्गलि' नांम्ह ब्राह्मणीया गर्भय् प्रतिसन्धि ग्रहण याना बिज्या:म्ह सत्त्व ख: । लाभ सत्कारया आशां तीर्थङ्करपि ख्वीद्व: श्रमण-आश्रमय् उपोषथ, पवारणा आदि ज्याय् दुहाँवया: परिषद अशुद्ध जूगु कारणं न्हयदँतक उपोसथ मजुगु हे शासन संग्रहया कारण जुल । अथे हे महामोग्गलिपुत्त तिस्स, मध्यान्तिक, महादेव प्रमुख महास्थविरपिसं स्वक्व:गु संगायन याना: स्वक्व:गु शासन संग्रह यानाबिज्यात ।

Dhamma.Digital

श्री धर्मराज अशोक जुजुं तीर्थङ्करपिनिगु वाद बिचा: विमर्श याना: तीर्थङ्करतय्त शासनं पितना छ्व:गु कारणं "शासन संग्राहक जुजुं" धका: सीकेमाल । महामोग्गलिपुत्त तिस्स, मध्यान्तिक, महादेव प्रमुख द्व:छि महास्थविरपिनि शिष्य परम्परा अनगिन्ति दुगु जुल । थन मेगु धायेमा:गु अर्थकथा अनुसारं सीकेमाल । वसपोल महास्थविरपि नं स्वक्व:गु संगायन धुका: थ:थ:गु आयु ग्व:छि म्वाना: परिनिर्वाण जुया बिज्यात । थन थथे जुइगु जुयाच्वन -

"महिद्धिका पि ये थेरा सङ्गायित्वान सासने ।
मच्चुवसं व गच्छिंसु अढ्भगढ्भं व भाकरो ॥
यथा एते च गच्छन्ति, तथा मयं पि गच्छाम ।
को नाम मच्चुना मुच्चे, मच्चुपरायना सत्ता ।
तस्मा हि पण्डितो पोसो, निब्बानं पन अच्चुतं ।
तस्सेव सच्छिकत्ताय, पुञ्जं करेय्य सब्बदा" ति ।

अर्थ

महान ऋद्धिवानपि स्थविरपि नं शासनय् संगायन यानाः मृत्युया बशय् बिज्यात, गथे कि सूर्य सुपाँचय् दुने । वसपोलपि गथे बिज्यात भीपि नं अथेहे वनेमानि, सु जक मृत्युं मुक्त जुइ । प्राणीपि मृत्युया बशय् खः । निर्वाण अच्यूत खः । उकिं पण्डितपिन्सं व हे साक्षात्कार यायेया निति न्ह्याबलें पुण्य यायेमाः ।

थुगु स्वक्वःगु संगीतिया संक्षिप्त वर्णन खः ।

५. प्रत्यन्तर देशय् शासन पलिस्था

"भगवान सम्यक सम्बुद्धया शासन गन प्रतिष्ठित जुइ" ? धकाः बिचाः यानाः महामोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविरं प्रत्यन्तर देशय् जिनशासन सु-प्रतिष्ठित जुइगु भाव खनाः गुंगू थासय् जिनशासन प्रतिष्ठापनया निति अलग अलग महास्थविरपिन्त छ्वयाबिज्यात, गथेकि -

१. महामहिन्द्र स्थविरयात लंकाद्वीपय् - "छःपि थुगु द्वीपय् वनाः शासन प्रतिस्थापन याना बिज्याहुँ ।
२. सोण व उत्तर स्थविरपिन्त सुवर्णभूमिइ - "छपि थुगु द्वीपय् वनाः शासन प्रतिस्थापन याना बिज्याहुँ ।
३. महारक्षित स्थविरयात योनक लोकय् - "छःपि थुगु द्वीपय् वनाः शासन प्रतिस्थापन याना बिज्याहुँ ।
४. रक्षित स्थविरयात वनवासी राष्ट्रय् - "छःपि थुगु द्वीपय् वनाः शासन प्रतिस्थापन याना बिज्याहुँ ।
५. योनक धर्मरक्षित स्थविरयात अपरान्त राष्ट्रय् - "छःपि थुगु द्वीपय् वनाः शासन प्रतिस्थापन याना बिज्याहुँ ।
६. मध्यातिक स्थविरयात काश्मीर गन्धार राष्ट्रय् - "छःपि थुगु द्वीपय् वनाः शासन प्रतिस्थापन याना बिज्याहुँ ।
७. महादेव स्थविरयात महिशक मण्डलय् - "छःपि थुगु द्वीपय् वनाः शासन प्रतिस्थापन याना बिज्याहुँ ।
८. महाधर्मरक्षित स्थविरयात महाराष्ट्रय् - "छःपि थुगु द्वीपय् वनाः शासन प्रतिस्थापन याना बिज्याहुँ ।
९. मध्यम स्थविरयात चीन राष्ट्रय् - "छःपि थुगु द्वीपय् वनाः शासन प्रतिस्थापन याना बिज्याहुँ ।

उपसम्पदा यायेया निति अन माछि (गाछि) संघपि नापं छ्वया बिज्यात । वसपोल महास्थविरपि नं थीथी राष्ट्रय् अलग अलग बिज्यानाः शासन प्रतिष्ठापित यानाबिज्यात । भिक्षुपिनि काषायवस्त्रं जां थिनाः भःभः धायाः - "सुपाचं पिहाँवःम्ह धू कुं राहुं मुक्तम्ह तिमिलाथे (चन्द्रमा) बिना अन्तराय जिनशासन प्रतिष्ठित जुल ।

क. सुवर्णभूमि

गुगू राष्ट्रय् मध्ये सुवर्णभूमि थौकन्हय् सुधर्मनगर हे खः । थ्व गुकथं सीके फुले ? लँ व थाय्या अनुमान यानाः । गुकथं लँया अनुमानं ?

लँया अनुमानं सीकेगु

थनं सुवर्णभूमि न्हय्सःगु योजन तापाः, फय्या छगू भोकं वनीगु जहाज न्हय्नु न्हय्चां थ्यकः वनी, अथेहे छगू इलय् वंगु दुंगा हृष्टपुष्टम्ह तःधिकःम्ह, तग्वाराम्ह न्याया म्हे (जनफातय) दिनाः छगू हप्तां थ्यकःवन । थुकथं अर्थकथा अनुसारं सिंहलद्वीपं सुवर्णभूमि तक वंगु लँपु प्रमाण अनुसारं सुधर्मभूमि सिंहलद्वीप न्हय्सःगु योजन तापाः, तप्यक फय् वनीगु इलय् दुङ्गा न्हय्नु थ्यकःवनी । थुकथं लँया अनुमानं सीकेफु ।

थाय्या अनुमानं सीकेगु

गुकथं थाय्या अनुमानं सीकेगु ?

सुवर्णभूमि महासमुद्र लिक्क लाः । देश विदेशं व्यापारीपि वयेवने याइगु महातीर्थ खः । उकिं महाजनक कुमार चम्पा नगरं व्यापारया निति दुंगां सुवर्णभूमिइ वइगु जुयाच्चन । सुधर्मपुर नं थौकन्हय् महासमुद्र लिक्क लाः । थुकथं थाय्या अनुमानं सीके फु । सुवर्णभूमियात मेगु नामं हरिभुज राष्ट्र नं धाइ । मेमेपिन्सं श्याम राष्ट्र हे खः धकाः नं धयाच्चन । थुगु खँ विचारणीय जू ।

ख. अपरान्त राष्ट्र

अपरान्त राष्ट्र मेगु हे राष्ट्र खः धकाः मनूतय्सं माने याइ, अथे हे अपरान्तयात हे सुनापरान्त राष्ट्र धकाः धाइ । थथे धायेगु उपयुक्त जू गुकथं ?

अपरान्त सुनापरान्त नामं म्हसीके फु । अर्थकथालय् निगुलिं नां उल्लेख जूगु कारणं -

उपरिपण्णास अर्थकथालय् अथे हे सलायतन संयुक्त अर्थकथालय् अर्थकथाया आचार्य सुनापरान्त राष्ट्रय् कोण्डधान स्थविरपाखें सलाकदान अधिकार प्राप्त यानाः उकी हे अग्रपद प्राप्त यानाबिज्याःगु उल्लेख जूगु कारणं अपरान्त राष्ट्रय् सुन शब्द

तना: (जोडय) याना ब्यूगु ख: । धम्मपद, अंगुत्तर अर्थकथालय् वहे राष्ट्रयात सुन शब्द प्रयोग मयासे नां काइ । थन सुन शब्द 'काय्' पर्यायवाची शब्द ख: । मान्धाता जुजुया त:क्षीम्ह कायन् प्यंगू द्वीपवासीपिन्त आमन्त्रित याना: उमित अलग अलग निवास स्थान बिल । उत्तरद्वीप वासीपिनि थाय् 'कुरुराष्ट्र' ख: । पूर्वद्वीप वासीपिनि थाय् वेदेह राष्ट्र ख: । पश्चिमद्वीप वासीपिनि राष्ट्र अपरान्त ख: । उगु अन्तिम द्वीप जूगु कारण 'सुन' शब्द प्रयोग या:गु ख: । उगु थासय् जन्म जूगुलिं न 'वया काय्' वा 'सुन' धाइगु ख:, गथेकि 'वज्जिपुत्तक' भिक्षु कर्तब्यनिष्ठ जूगुलिं स्निग्ध वचन 'सुन' शब्दया विशेष छ:गु ख: धका: सीकेमा: ।

ग. योनक राष्ट्र

योनक राष्ट्र यवन जातिपिनि निवास थाय् ख:, उगु थाय्यात 'जं-मयि' न धा: ।

घ. वनवासी राष्ट्र

वनवासी राष्ट्र श्री क्षेत्रनगर हे ख:, गुलिं गुलिसिनं वनवासी नांया अलग हे राष्ट्र ख:, श्री क्षेत्र नगर मखु धका: धाइ । थ्व उचित मजू । श्री क्षेत्रनगर वनवासी राष्ट्र ख:, थ्व खँ गुकथं सीकेफु धा:सा भी राजाया किजाया इलय् श्री क्षेत्रनगरय् भाडिं तोपुयाच्चंगु छगू पल्लकय् पृथ्वीया दुने दुसुनाच्चन, पुलांगु छगू सिज:या बुद्धमूर्ति लुयाव:गु दु । उगु पल्लंके थुपि वनवासी राष्ट्र निवासीपि पूजा यायेत वनीगु जुयाच्चन धका: इत्यादि खँ पुलांगु लेखय् च्वयात:गु खनेदु । थुगु कारणं सीकेफु ।

ङ. काश्मीर गन्धार राष्ट्र

काश्मीर गन्धार राष्ट्र धायेबलय् काश्मीर व गन्धार राष्ट्र ख: । थुपि निगुलिं राष्ट्र छपाँय् छधी जुयाच्चन । उकिं मध्यान्तिक स्थविरयात थुपि निगुलिं राष्ट्रय् छ्वया बिज्यात, जनपद जूगु कारणं नपुंसक लिङ्ग एक वचन प्रयोग या:गु ख: । उगु इलय् छम्ह हे जुजुया आदेश चलेजुइगु क्षेत्र जूगुलिं एक वचन हे प्रयोग जूगु ख: धका: अर्थकथालय् निर्देश यानातल ।

च. महिसक मण्डल

महिसक मण्डल अन्धक राष्ट्र ख: । थुकियात यक्षपुर राष्ट्र धका नं धाई ।

छ. महाराष्ट्र

महाराष्ट्र महानगर राष्ट्र हे ख:, आ:तकं नं महाराष्ट्रयात 'नगर' शब्द प्रयोग याना: महानगर राष्ट्र धाई, आचार्यपिन्सं श्याम राष्ट्र धका नं धयातल ।

ज. चीन राष्ट्र

चीन राष्ट्र हिमालयं छद्दवः जुयाच्चंगु चीन राष्ट्र हे खः । थ्व शासनया गुंगू थासय् अलग-अलग प्रतिस्थापन खः ।

६. स्थविर परम्पराया खँ

शुरुनिसैं स्थविर परम्परा कने माली - भगवान सम्यक सम्बुद्ध नापं च्वनाबिज्याःम्ह उपालि, वसपोलया शिष्य दासक स्थविर, वसपोलया शिष्य सोणक स्थविर, वसपोलया शिष्य सिग्गव स्थविर, चन्दवज्जि स्थविर, वसपोलपि निम्हसिया शिष्य - मोग्गलिपुत्ततिस्स स्थविर थुपि न्याम्ह स्थविरपि शासन वंशय् प्रारम्भिक (न्हापापि) आचार्य परम्परायापि खः । वसपोलपिनि शिष्य परम्परा वयाः आःतक स्थविर परम्परा त्वाःमदःनि । आचार्य परम्पराय् लज्या दुपि भिक्षुपि जक दुथ्याके माः, लज्या मदुपि भिक्षुपि मखु । लज्या मदुपि भिक्षुपि बहुश्रुत जूसां नं लाभ सत्कार व लोक सत्कार आदि कारणं धर्मपरम्परा स्यंकाः शासनय् महाभय उत्पन्न याइगु जुयाच्चन । शासन सुरक्षाया ज्या लज्या दुपि भिक्षुपिनि विषय खः । निर्लज्जपिनिगु मखु । पुलापिन्सं धयातल - "महास्थविरपि मदुगु जूसा शासन सुनां रक्षा याइ ? थुकथं उपेक्षा मयासे अनागतय् शासन लज्या दुपिन्सं रक्षा याइ, लज्या दुपिन्सं रक्षा याइ, लज्या दुपिन्सं रक्षा याइ" धका थुकथं स्वक्वः तक वचन ल्हात । थुगु वाक्यं मध्य प्रदेशय् निर्लज पुद्गलपि नं यक्व दु धका सीकेमाः ।

भगवानया परिनिर्वाणं सच्छिदँ लिपा च्वय् कनावये धुंगु अनुसारं वज्जिपुत्त भिक्षुपिन्सं अधार्मिक खँ प्रकाश यानाः न्हापांगु संगीतिया इलय् पितनाछ्वःपि भिक्षुपिन्सं पापी भिक्षुपिनापं सल्लाह यानाः मिलेजुयाः 'महासंगीति' नामं महास्थविरपिन्सं थें संगीति यात । थुकथं संगीति यानाः अलग गण जुयाच्चन । अहो हो ! धाथ्ये थ्व हास्यास्पद (गिजे यायेबहःगु) ज्या खः, गथे कि बुढाम्ह धोचा मामुलि प्यपां चूम्ह पशु जूसां घमण्डी जुयाः थःत सिंह थें सम्भे जुयाः सिंहनाद यात । उपिन्सं बुद्ध वचन यथार्थ मथू, शब्दया भःरय् यथार्थ अर्थ स्यंकल, गुलिं गुलिं बुद्धवचन नं तंकाछ्वत, उपिं थःगु हे गणय् खः, धर्मवादी गणय् मखु । धर्म विनययात स्यंकाः थःगु इच्छा अनुसारं आचरण यात । थ्व 'महासंगीति' नांगु छथ्वः अधर्मवादी गण खः । वयां लिपा ई बिते जुजुं थवं थवय् वाद भेद जुजुं 'गोगुलिक' नांगु छथ्वः गण व 'एकव्यवहारिक' नांगु छथ्वः गण यानाः निथ्वः गण अलग जुल ।

अनंलिपा 'गोकुलिक गण' नं थवं थवय् भेद जुयाः 'बहुसूत्रिक' नांगु छथ्वः गण, 'प्रज्ञप्तिवाद' नांगु छथ्वः गण यानाः निथ्वः गण अलग्ग जुल । हाकनं वहे गण 'चेतिय वादी' नांगु छथ्वः गण नं अलग जुल । अनंलि ताकालं लिपा 'धर्मवादी'

गणं नं विरोधी गण दुहाँ वना: 'महिशासक' नांगु छथ्व: गण, 'वज्जिपुत्त' नांगु छथ्व: गण याना: निथ्व: गण अलग जुल । अनलिपा 'वज्जिपुत्त' गणय् नं थवं थवय् भेद जुया: 'धर्मोत्तरिय' नांगु छथ्व: गण, 'भद्रयानिक' छथ्व: गण, 'छन्नागारिक' नांगु छथ्व: गण, 'सम्मिति' नांगु छथ्व: गण याना: थुपि प्यथ्व: गणय् विभाजन जुल । हाकनं 'महिशासक' गणं नं थवंथवय् भेद जुया: 'सर्वास्तिवाद' नांगु छथ्व: गण, 'धर्मगुप्तिक' नांगु छथ्व: गण, 'काश्यपिय' नांगु छथ्व: गण, 'संक्रान्ति' नांगु छथ्व: गण, 'सूत्रवादी' नांगु छथ्व: गण याना: थुपि न्यागू भागय् विभाजन जुल ।

मध्यम देशय् थुकथं निक्व:गु संगायन याना बिज्या:पि महास्थविरपिनि धर्मवादी थेरवाद गणं अलग-अलग छुटे जुया: अधर्मवादी गण भिन्हेथ्व: दुगु जुल । थुपि 'अधर्मवादी' गण थेरपरम्परा शासनय् दुमथ्या: । उपि शासनय् उपकारक मजुया: स्थविर परम्पराय् दुथ्याका कायेमफु - गथे कि - हैय्या गणय् न्याखुँ ब्व:, सातय् गणय् म्येय्, लुँद्वैय् ली समानं महाकाश्यप स्थविरपाखेँ व:गु स्थविर परम्परा - 'उपालिदासक' परिवार खन्धक हे ख: आदि धका: 'समन्त पासादिक' अर्थकथालय् उल्लेख जूगु कथं सीकेमाल ।

उपालि स्थविर इत्यादिपिनि परिशुद्ध आचरण अनुमान याना: मोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविरतक वसपोलपिनि परम्पराया परिशुद्ध आचरण सीका कायेफु । गथे कि - खुसिया च्वयापाखे वा व:गु अनुमान याना: क्वय्या धारय् ल:या वेग आपा: जूगु सीकेफु । थुकियात अनुमान नियम धाई । मोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविरतक स्थविरपिनि परिशुद्ध आचरण अनुमान याना: उपालि स्थविरपिनि परिशुद्ध आचरण सीका कायेफु । गथे कि - च्वय् कुँ थहाँ व:गु खना: अनुमान याना: थन क्वय् मि दु धका सीका कायेफु । थुकियात फल अनुमान नियम धाई । प्रारम्भ (न्हापांम्ह) उपालि स्थविरया अथे हे लिपांम्ह मोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविरया परिशुद्ध आचरण अनुमानं दथ्वीयापि दासक, सोण, सिग्गव स्थविरपिनि परिशुद्धगु आचरण सीकाकायेफु ।

गथेकि ल्वहँफा:या न्हय:नेया भागय् व लिपाया भागय् चलाया पला:ख्वाँय् खना: अनुमान याना: बिचय् खनेमदुगु पला:ख्वाँय् सीका कायेफु । थुकियात 'चलाया पला:ख्वाँय्' (मिग पदवलज्ज) नियम धाई । थुकथं स्वथी नियम - 'थुगु स्थविरवाद गण धर्मवादी, लज्यादुपि, सदाचारीपि ख: धका सीकेमाल । थुकथं न्हय:या नियमानुसारं गुपि स्थविरपरम्पराय् दयेमा:गु ख: उगु खँ सफुतिइ उल्लेख जुयाच्वंगु परिवारखन्धकय्, समन्तपासादिक अर्थकथालय् उल्लेख जूगु अनुसारं वसपोलपिनियां लिपायापि 'महेन्द्र, इट्टिय' आदि अनुसारं सीकेमाल ।

थुगु शासनवंशय् गुंगु थासय् वंगु शासनवंश खँ वर्णन नां जुयाच्वंगु न्हापांगु परिच्छेद जुल ।

निगूगु परिच्छेद

सिंहलद्वीप शासनवंश वर्णन

सिंहलद्वीपय आः शासन परम्परा कनेगु अवसर प्राप्त जूगुलिं कनेत्यना ।

१. बुद्ध स्वक्वः बिज्याःगु

सिंहलद्वीपय शासन प्रतिष्ठित जूगु कारणं चैत्य गर्भथे खः, सम्यक सम्बुद्ध जीवित अवस्थाय हे सिंहलद्वीपय स्वक्वः बिज्याःगु जुल । न्हापां यक्षपिन्त दमन यायेत याकःचा हे बिज्यानाः दमन याना बिज्यात - "जिगु परिनिर्वाणं लिपा सिंहलद्वीपय शासन प्रतिष्ठित जुई" धका चिन्तन यानाः ताम्रद्वीपया सुरक्षा यानाः स्वक्वः द्वीपय दुहाँ बिज्यात । निक्वःगु पटकय - पाजु भिंचा नागराजपिन्त दमन यायेत याकःचा हे बिज्यानाः उमित दमन यानाबिज्यात । स्वक्वःगु पटकय - न्यासः भिक्षु परिवार नापं बिज्यानाः महाचैत्य स्थानय, स्तूपाराम चैत्य स्थानय, महाबोधि प्रतिष्ठित स्थानय, महियंगण चैत्य स्थानय, मुतिगण चैत्य स्थानय, अथे हे कल्याणीचैत्य स्थानय निरोध समापत्ति ध्यान समापर्जन यानाः फेतुना बिज्यात ।

२. महामहिन्द्र स्थविर बिज्याःगु

शासन उबलय न्हापां दुग्गक फैले जुयाच्वन स्थविर परम्पराकथं अतिकं ब्यवस्थित महामोग्गलिपुत्त तिसस स्थविरपाखे छ्वया बिज्यामह महामहिन्द्र स्थविरं जिनचक्र निसः व स्वीन्यादँ (२३५ दँ) पुलेवं कार्तिक महिनाया द्वितीया दिनखुन्दु इट्टिय, उत्तिय, सम्बल, भद्दसाल थुपि स्थविरपि नाप लंका द्वीपय बिज्यात ।

सोणुत्तर आदि स्थविरपि नं जिनचक्र निसः व स्वीन्यादँ (२३५ दँ) कार्तिक महिनाया द्वितीया खुन्दु शासन प्रतिष्ठापन यायेत थःथःगु ज्याया जिम्मा ब्यूगु थासय बिज्यात ।

महामहिन्द्र स्थविर न्हेला लं च्वनाः (प्रतिक्षा यानाः) निसः व स्वीन्यादँगु जिनचक्रया जेष्ठ पूर्णिमा खुन्दु सिंहलद्वीपय शासन पलिस्था यायेत बिज्यात, गुगु थासय मध्ये वसपोल सिंहलद्वीपय जिनचक्र निसः व स्वीखुदँगु दँय बिज्यात । मेमेगु च्याथासय जिनचक्र निसः व स्वीन्यागु दँय हे बिज्यात । अलग कथं हे निर्णय यायेमाली ।

न्ह्यसः - छाया महामहिन्द्र स्थविर न्हेला लं च्वनाः दक्कसिबे लिपा सिंहलद्वीपय बिज्यात ?

लिसः - सिंहल द्वीपय उबलय मुटशिव जुजु बुढा जुइधुंकूगु कारणं शक्ति

मदुगु बमलाःगु जुल, शासन थकायेत सक्षम मज्जुगु जुयाच्चन, वया ल्याय्म्हह काय देवनप्रियतिस्स राजकुमार शासन थकायेत समर्थ दुम्ह जुल । 'उम्ह देवानप्रियतिस्स न्हापां राज्य प्राप्त यायेमा' धकाः उबलय्तक वेटिसगिरी नगरय् थः मां नापनापं थःथितिपिन्त नापलाये धका मती तयाः न्हेला लं च्वनाः जिनचक्र निसः व स्वीखुदँय् महामहिन्द्र स्थविर सिंहलद्वीपय् बिज्यात धका सीकेमाः ।

महामहिन्द्र स्थविर इट्टिय आदि प्यम्ह स्थविरपि व भिंचा सुमन श्रामणेर, भण्डुक उपासक नापं जिनचक्र निसः व स्वीगुदँय् जेष्ठ पूर्णिमा खुन्हु सुवर्ण हंस थें जेष्ठ महिनाय् आकाशं अनुराधपुरया दक्षिण दिशा भागय् 'मिश्रक पर्वत च्वय्' प्रतिष्ठित जुया बिज्यात ।

जेष्ठ पूर्णिमाया दिनय् लंकाद्वीपय् जेष्ठ मूल नक्षत्र पर्व जूगुलिं मनूतय् उत्सव मानेयाइगु जुयाच्चन । उकिं सारत्थदीपनि विनय टीकाय् उल्लेख जुयाच्चन - "जेष्ठ महिनाया पुन्हिखुन्हु जेष्ठ नक्षत्रया मूल नक्षत्र जुयाच्चन, अन पूर्णिमा नक्षत्रय् जुजुपि महान उत्सव जुइगु लक्ष यानाः धयातःगु खः" धका सीकेमाः । देवानपियतिस्स जुजु नं नक्षत्र घोषणा यानाः - "उत्सव न्यायेकि" धका मन्त्रीपिन्त आदेश बियाः पीद्वः पुरुष परिवारपि नापं नगरं पिहाँ वनाः मिश्रक पर्वतय् मृग शिकार यायेगु इच्छां वन । उबलय् पर्वत देवतां मृगरूप धारण यानाः जुजुयात प्रलोभन क्यनाः स्थविरया न्हयःने दनाच्चन । स्थविरं नं जुजु वयाच्चंगु खनाः - "जुजुं जितः हे जक खनेमा मेपिं मखनेमा" धका अधिष्ठान यानाः "तिस्स ! तिस्स ! थन वा" धयाबिज्यात । जुजुं चिन्तना यात - "थुगु द्वीपय् जितः तिस्स नामं सःतेगु साहस दुपिं सुं नं मदु, थुम्ह भ्वाथःगु वस्त्रं पुनाःच्चम्ह मुण्डकं जितः नामं सःताच्चन, थ्व सु जुइ ? मनुष्य ला अमनुष्य ?" स्थविरं धयाबिज्यात -

"समणा मयं महाराज, धम्मराजस्स सावका ।

तवेव अनुकम्पाय, जम्बुदीपा इधागता" ति ।

अर्थ

"महाराज ! जिपिं धर्मराजया श्रावकपिं खः, छःपिनिप्रति अनुकम्पा तयाः जम्बुद्वीपं थन वयागु खः" ।

उबलय् देवानप्रियतिस्स जुजुं अशोक जुजुपाखें छ्वयाःहःगु अभिषेक् उपहारं अभिषेक कया बिज्याःगु लच्छि दुगु जुयाच्चन । बैशाख पूर्णिमा खुन्हु अभिषेक कया बिज्यागु खः । अशोक जुजुपाखें छ्वयाहःगु धर्म उपहारय् त्रिरत्न गुणं जाःगु सन्देश न्यंगु ताकाल मदुनिगु जुयाः स्मरण यानाः वसपोल स्थविरयात जुजुं - "महाराज ! जिपिं धर्मराजया श्रमण श्रावकपिं खः" धयागु वचन न्यनाः - "अहो आर्यपिं बिज्यात"

धकाः उगु हे क्षणय् हथियार क्वय् दिकाः छखे पाखे फेतुना क्षेम कुशल न्यन -

“आवुधं निखिपित्वान, एकमन्तं उपाविसि ।

निसज्ज राजा सम्मोदि, बहुं अत्थपसंहितं” ति ॥

अर्थ

“हथियार क्वय् दिकाः छखे पाखे फेतुनाः हितं युक्तगु अनेक कथं खँ ब्याकाः स्वागत यात” ।

कुशल क्षेम खँ ल्हाल्हां अन पीद्वः पुरुषपि वयाः जुजुयात चाहुयेका फेतुत, उबलय् स्थविरं नं मेपि खुम्ह क्यनाबिज्यात । वसपोलपिन्त खनाः जुजुं - “वसपोलपि गुबले बिज्याःगु” ? धकाः न्यनाबिज्यात । स्थविरं - “महाराज जि नापं हे वःगु खः” धयाबिज्यात । जुजुं - “जम्बुद्वीपय् आः नं थुजाःपि श्रमणपि दुला” ? न्यनादिल । स्थविरं - “हे महाराज ! जम्बुद्वीप आः काषाय वस्त्रं भःभः धाः, ऋषिपिनि फसं हवानाच्चन” ।

थन - “तेविज्जा इद्विपत्ता च, चेतोपरियाय कोविदा ।

खीणासवा अरहन्तो, बहु बुद्धस्स सावका” ति ॥

अर्थ

“स्वंगू विद्या प्राप्तपि, ऋद्धि दुपि, परचित्तं ज्ञानं दुपि क्षीणाश्रव अरहन्त बुद्धया श्रावकपि आपालं दु” ।

जुजुं - “भन्ते ! छलपोलपि गुकथं बिज्याना” ?

स्थविर - “महाराज ! न जलं न स्थलं” । जुजुं आकाशं बिज्याःगु धका सीकाकाल । स्थविरं ‘जुजुया प्रज्ञा परिपूर्णं जूला मजूला’ ? परिक्षण यायेत लिक्कच्चंगु अमानिसें न्हयसः न्हयथनाः न्यन -

“महाराज ! थ्व छु सिमा खः” ?

जुजुं - “अमा खः” ।

स्थविर - “महाराज ! थुगु अमा बाहेक मेमेगु अमा नं दुलाकि मडु” ?

जुजुं - “भन्ते मेगु नं अनेक अमात दु” ।

स्थविर - “थुगु अमा व मेमेगु अमा बाहेक मेगु नं सिमात दु ला” ?

जुजुं - “दु भन्ते ! तर व अमा मखु” ।

स्थविर - "मेमेगु अंमात व अंमा मखुगु सिमात बाहेक मेगु नं सिमा दुला" ?

जुजु - "भन्ते ! थ्व हे अंमा दु" ।

स्थविर - "साधु" महाराज ! छःपि बुद्धिमान जू । छःपिनि थःतिथिपि दुला" ?

जुजु - "दु भन्ते ! आपालं दु" ।

स्थविर - "महाराज ! उपि बाहेक मेपि थःथिति मखुपि नं दुला" ?

जुजु - "थःथितिपि स्वयां थःथिति मखुपि यक्व दु" ।

स्थविर - "थःथितिपि व थःथिति मखुपि बाहेक मेपि नं दुला" ?

जुजु - "भन्ते ! जि हे छम्ह दु" ।

स्थविर - "साधु महाराज ! भीपि न थःथिति खः न थःथिति मखुपि खः" ।

स्थविरं हाकनं - "जुजु बुद्धिमान खः, धर्म थुइका काये फइ" धका मतीतयाः 'चूलहत्थिपदोपमसूत्र' देशना यानाबिज्यात । उपदेश क्वचायवं पीद्वः मनूत सहित जुजु त्रिशरणय् प्रतिष्ठित जुल । अनलिपाया खँ गुगु धायेमाःगु खः व "समन्त पासादिका" आदि सफुतिइ उल्लेख जूथे सीका कायेमाल ।

३. महिन्द्र स्थविरया शिष्य परम्परा

प्रश्न : सिंहल द्वीपय् शासन अनुग्रह यानाबिज्याःम्ह महिन्द्र स्थविरया पाखें वःपि शिष्य परम्परा आपालं दु, ल्याःखाये मफय्क दु । गुकथं ?

उत्तर : महामहिन्द्र स्थविरया शिष्य अरिष्ठ स्थविर, वसपोलया शिष्य तिस्सदत्त, वसपोलया शिष्य कालसुमन, वसपोलया शिष्य दीघ, वसपोलया शिष्य दीघसुमन, वसपोलया शिष्य कालसुमन, वसपोलया शिष्य नाग, वसपोलया शिष्य बुद्धरक्षित, वसपोलया शिष्य तिस्स, वसपोलया शिष्य रेवत, वसपोलया शिष्य सुमन, वसपोलया शिष्य चुलनाग, वसपोलया शिष्य धम्मपालित, वसपोलया शिष्य खेम, वसपोलया शिष्य उपतिस्स, वसपोलया शिष्य फुस्सदेव, वसपोलया शिष्य सुमन, वसपोलया शिष्य महापदुम, वसपोलया शिष्य महाशिव, वसपोलया शिष्य उपालि, वसपोलया शिष्य महानाग, वसपोलया शिष्य अभय, वसपोलया शिष्य तिस्स, वसपोलया शिष्य सुमन, वसपोलया शिष्य चूलाभय, वसपोलया शिष्य तिस्स, वसपोलया शिष्य चूलदेव, वसपोलया शिष्य शिव । थ्व चतुर्थ संगीति तक सफुती उल्लेख जूगु स्थविर परम्परा सीकेमाः । अर्थकथालय् उल्लेख जुयाच्चंगु दु "थौतक वसपोलपिनि हे अन्तेवासीक

शिष्य परम्परां आचार्य परम्परा वःगु खः धकाः सीकेमाः ।

थुकथं वसपोलपिनि पाखें शिष्य परम्परा वःगु आचार्य परम्परा थौतक नं शासनय् प्रकट जुया वयाच्चंगु दु धकाः सीकेमाः ।

४. विनयधरया लक्षण

शासनय् विनयधरपि स्वंगू लक्षणं सम्पन्नपि जुइमाः । विनयधरया स्वंगू लक्षण अभिलाषा यायेमाः । छु छु स्वंगू ?

१. “सुत्तं चस्स स्वागतं होति, सुववस्थितं, सुविनिच्छित्तं सुत्ततो अनुब्यञ्जन तो” ति इदं एकं लक्षणं

अर्थ.

“सूत्र कण्ठस्थ, सुब्यवस्थित, सुनिश्चित सूत्रया दृष्टिकोणं नं, अनुब्यञ्जनं कथं नं, थ्व छगू लक्षण खः ।

२. “विनये खो पन ठितो होति असंहीरो” ति इदं दुतियं ।

अर्थ.

विनयलय् प्रतिस्थित, निर्विवाद, कलंक रहित जुइमाः, थ्व निगूगु लक्षण खः ।

३. “आचरिय परम्परा खो पनस्स सुगुहिता होति, सुमनसिकता, सूपधारिता” ति इदं ततियं ।

अर्थ.

“आचार्य परम्परा सुगुहित, लुमकातःगु, विचार विमर्श यानातःगु जुइमाः” थ्व स्वंगूगु लक्षण खः ।

थन आचार्य परम्परा सुगुहितगु जुइमाः धइगुया अर्थ - स्थविर परम्परा व शिष्य परम्परा वसपोलपिन्सं बांलाक ग्रहण यानातःगु जुयाच्चनी । ‘लुमकातःगु’ या अर्थ त्वःमफीकुसे बांलाक स्मरण यानाः आवजन याये मात्रं च्यानाच्चंगु मत थें जां थिनाच्चनी । सुगुहित, बांलाक धारण यानातःगु धयागु न्हयःया ल्यूनेया स्वापुतिं, अर्थ, कारण विचार यानाः थःगु मत त्वःताः आचार्य परम्परां विशुद्ध रूपं कनातःगु जुइमाः । “जिम्ह आचार्य फलानाम्ह आचार्ययाथाय् अध्ययन यात, वसपोलं फलानाम्हसिथाय् धकाः थुकथं आचार्य परम्परा थेरवादया आधार कयाः - उपालि स्थविरं सम्यक सम्बुद्धयाथाय् शिक्षा ग्रहण यात तक छसिकथं थ्यंकाः दिकेमाः । उपालि स्थविरनिसें कयाः - “उपालि स्थविरं सम्यक सम्बुद्धयाके शिक्षा ग्रहण यात, दासक स्थविरं थः उपाध्याय उपालि स्थविरयाथाय्, सोणक स्थविरं थः उपाध्याय दासक स्थविरयाथाय्,

सिग्गव स्थविरं थः उपाध्याय सोणक स्थविरयाथाय्, मोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविरं थः उपाध्याय सिग्गव स्थविरयाथाय् अथेहे चण्डवज्जि स्थविरयाथाय् धकाः थुगुकथं फुककं आचार्य परम्परा थेरवादया अङ्ग कयाः थः आचार्यतक थ्यंकाः छसिकथं दिकेमाः । थुकथं शिक्षा ग्रहण यानातःगु आचार्य परम्परा हे सुगृहित जुइ । थुकथं याये मफुसा नित्तं स्वत्तं परम्परा धारण यायेमाः । दक्वसिबे लिपा नियमानुसार - गथे आचार्य व आचार्यया नं आचार्य पालि नं न्ह्यसः नं धयातःगु खः थ्व अथे हे सीकेमाः । थ्व गुगु थेरवाद परम्परा भगवान बुद्धया जीवनकालनिसे कयाः गुबलेतक सफुती (ग्रन्थय्) संग्रह मयाः उबलय् तक म्हुत्तुं हे कण्ठ यानाः न्वेवयेकाः त्रिपटक धारण यात । पूर्वक ग्रन्थय् च्वयामतः ।

महास्थविरपिन्सं थुकथं यायेथाकुगु ज्या यानाः शासन थकया बिज्यात । थन थ्व थुकिया वर्णन खः ।

५. सिंहलद्वीपय् प्यक्वःगु संगीति

सिंहलद्वीपय् चण्डाल तिस्स अभयपाखे व्याकुल जुइवं वा मवल, दुर्भिक्ष भय उत्पन्न जुल, उबलय् शक्रदेव इन्द्र वयाः - "भन्ते ! छलपोलपिन्सं त्रिपटक धारण याना बिज्याये फइमखु, दुँगाय् च्वनाः जम्बुद्वीपय् बिज्याहुँ, यदि दुँगा गाक्क मदुसा सिँयागु वा पंयागु वेदा दयेकाः तरेजुया बिज्याहुँ, भय मदयेक जिमिसं रक्षा याये" धकाः धाल । उबलय् ख्वीन्ह भिक्षुपि समुद्रतीरय् बिज्यानाः थथे बिचार याना बिज्यात - "जिपि जम्बुद्वीपय् वनेमखु, थन हे च्वनाः त्रिपटक धारण याये" । अनलि दुँगा तीर्थ लिहाँवयाः सिंहल द्वीपया छगू प्रदेशय् मलय जनपदय् बिज्यानाः फल, सकिं जीवन हनाः स्वाध्याय याना बिज्यात । पित्याःगु भयं तस्कं कष्ट जुयाः थथे याये मफुगुलिं फि छाती तयाः छ्यं छ्यं चूलाकाः सः पिमकाःसे मनमनं हे स्वाध्याय याना बिज्यात । थुकथं भिनिदँ तक अर्थकथा सहित त्रिपटक सुरक्षा यानाः शासनया अनुग्रह याना बिज्यात ।

थुगु भय भिनिदं शान्त जुल, जम्बुद्वीपय् बिज्याःपि न्हेसः भिक्षुपि बिज्यानाः सिंहलद्वीपया छगू प्रदेश 'रामजनपदय्' मण्डलाराम विहारय् थ्यंकाः बिज्यात । उपि ख्वीन्ह भिक्षुपि नं वहे विहारय् बिज्यानाः थवं थवय् सल्लाह (परामर्श) यानाः सहध्ययन यानाबिज्यात । उबलय् थवं थवय् समान रूपं मिले जू, छुं त्वःफय्युगु द्वंगु मदु । गंगा जल नाप यमुना जल न्ह्यायेथे जुल । थुकथं त्रिपटक म्हुत्तुं पाठ कण्ठ यानाः धारण यानाः महास्थविरपिन्सं थाकुगु ज्या यानाबिज्यात ।

गुगु परियत्ति धर्म पदतक नं त्वःमफीक धारण यानातल व थाकूगु ज्या ला जु हे जुल । सिंहलद्वीपय् पुन्नब्बसुक नां जुयाच्वंम्ह छम्ह गृहस्थीया काय् तिस्स

स्थविर बुद्धवचन सयेकाः जम्बुद्वीप बिज्याःबलय् योनक धर्मरक्षित स्थविरयाथाय् बुद्धवचन अध्ययन यानाबिज्यात । लिहाँ बिज्यायेत दुंगाय् च्वनेत तीर्थय् थ्यंबलय् छगू शब्द लोमनेवं सच्छिगू योजन लँ लिहाँ वनाः आचार्ययाथाय् बिज्यानाच्चंबलय् छम्ह गृहस्थीया न्हयसःया लिसः बियाबिज्यात । वं लय्तायाः छगू लाख मूवंगु गा (कम्बल) प्रदान यात । स्थविरं नं व कयाः आचार्ययात प्रदान याना बिज्यात ।

आचार्य बसिलां कुचाकुचा चुंचुं थलाः फय्तुइथाय् बँथिला तय्के बिल । छु कारणं ? लिपा वइपि जनतापिन्त अनुग्रह यायेत, वसपोलयात थथे मती लुल - "जिपि वनागु लँ लुमकाः भविष्यय् सब्रम्हचारिपिन्सं आचरण शुद्ध पूर्वकेमाःगु सीका काइ" । तिस्स स्थविरं नं आचार्यथाय् शंका मदय्काः सिंहलद्वीपय् थःगु थासय् बिज्यात ।

थुकथं परियत्ति छगू पद तक नं लोममंकुसे त्वःमफिकुसे धारण यायेगु थाकु धकाः सीकेमाः । गुम्ह आपायाना दक्ष मजू, कण्ठ यायेमफु, उकियात अन्तरध्यान मजुइकेतः, ल्वममंकेतः त्वःमफीकेतः सयेका धारण यानाः रक्षा यानातइ । थ्व नं थाकुगु ज्या हे खः । सिंहलद्वीपय् महादुर्भिक्ष भय वःबलय् छम्ह हे जक भिक्षु महानिर्देशय् दक्ष जूम्ह दयाच्वन । प्यंगू निकायधर तिस्सस्थविरया उपाध्याय महात्रिपिटकधर स्थविरं महारक्षित स्थविरयात धया बिज्यात - "आवुसो महारक्षित ! फलानाम्हेसिथाय् महानिद्देस ब्वं हँ (स्यनाःका)" ।

भन्ते उम्ह भिक्षु आचरण सम्पन्न मजू, स्यनाकाये मखु" ।

"आवुस स्यनाका छंथाय् लिक्क हे जि फेतुनाच्वने" ।

"ज्यू भन्ते ! छःपि च्वना बिज्यायेगु खःसा स्यनाकाये" । अध्ययन शुरु यानाः चानं न्हिनं मदिकक अध्ययन यानाः अन्तिम दिनय् पल्लङ्कया क्वय् छम्ह मिसा खनाः - "भन्ते ! थ्व जि न्हापा हे न्यनागु खः, यदि जि न्हापा हे खंगु खःसा थुजाःम्हसिथाय् धर्म स्यनाकाये मखुगु खः" धयाबिज्यात । उम्ह स्थविरयाथाय् आपालं महास्थविरपिन्सं स्यना कयाः महानिद्देस कण्ठ याना बिज्यात । थुकथं गुगु प्रायः कण्ठ जुइमखु, उगु अन्तरध्यान मजुइकेत, लोममंकेत धारण यानाः रक्षा याना तयेगु नं थाकु धकाः सीकेमाः ।

थुकथं भगवान जीवितबलय्निसें ताकालतक स्थविर परम्परां परियत्ति म्हुतुं हे पाठ धारण यात । ओहो ! अवश्य पुलापि महास्थविरपिनि स्मृति, प्रज्ञा ! समाधि क्वातुगुलिं वसपोलपिन्सं म्हुतुं पाठ धारण यानातये फुगु खः । म्हुतुं पाठ याना मात्र परियत्ति धारण यानातःपि पुलापि प्यसः व ग्वीन्याम्ह (४९५ म्ह) दुगु जुल । भगवान बुद्ध परिनिर्वाणं लिपा महावंश सारत्थ संग्रहलय् उल्लेख जूगु अनुसार जिनचक्र प्यसःत्या (४५०) दँ थ्यंबलय् ताम्रपर्णी द्वीपय् च्याम्हम्ह जुजु सद्दातिस्सया काय् वट्टगामणि जुजुं राज्य प्राप्त याःगु खुदँ दुबलय् -"भविष्यय् प्राणीपिके स्मृति, प्रज्ञा,

समाधि हीन जुयावनीगुलिं म्हुतुं पाठ यानाः धारण याये फइमखु धका चिन्तनयानाः न्हयः धयागु अनुसारं महास्थविर परम्परा छसिकथं बिज्याःपि न्यासःम्ह (५०० म्ह) महास्थविरपिन्सं वट्टगामणि जुजुया आधार कयाः ताम्रपर्णी द्वीपय् 'मलय जनप्रदेशय्' आलोक गुफाय् अर्थकथासहित त्रिपिटक सफुती च्वल (घ्वात, ग्रन्थबद्ध यात) । थुगु नं न्हापां उल्लेख यानागु संगीतिकथं तुलना यानाः प्यंगू संगीति नां जूगु धका सीकेमाः । थ्व सारत्थ दीपनि विनय टिकाय् -

“चतुत्थ संगीति सदिसा ही पोत्थकारोह संगीति” ति, प्यंगू संगीति न्हापाया संगीति समानं सफुती च्वःगु संगीति खः ।

“सिंहल द्वीपय् वट्टगामणि जुजु, बर्मा राष्ट्र, श्री क्षेत्र नगरय् कुकुट सीस जुजु छगू हे इलय् राज्य याःगु जुल । अमरापुर नगर स्थापक जुजुया इलय् सिंहल द्वीपया भिक्षुपिनि पाखें थन (बर्माय्) छ्वयाहःगु सन्देश पत्रय् जिनचक्र प्यसः व स्वीस्वदँ (४३३ दँ) ग्रन्थबद्ध याःगु धकाः उल्लेख यानातल ।

थथे धयातल - “तेत्तिसाधिक चतुवस्ससत परिणाम कालं” ति । इदं सीहलदीपे याव पोत्थकारूल्ह सासनस्स पतिट्ठानं । अर्थात् जिनचक्र प्यसः व स्वीदँ तक थुगु सिंहलद्वीय् ग्रन्थबद्ध जूगु तक शासनया प्रतिष्ठान ।

६. सिंहलद्वीपय् शासन क्वतुनावंगु वर्णन

जम्बुद्वीपय्, सिंहलद्वीपय् लिपा भिक्षुपि अलग-अलग गणय् विभाजन जुल गथेकि - अनोतप्त दहं पिहाँवःगु खुसि गंगा, यमुना नामं भेद जुल, अथेहे थन जम्बुद्वीपय् गण भेद जूगु च्वय् कना वयेधुन । सिंहलद्वीपय् गण विभाजन थुकथं सीकेबहःजू । गुकथं ?

सिंहलद्वीपय् शासन प्रतिष्ठित जूगु ईलं सच्छि व भिंच्यादँ (११८ दँ) लिपा वट्टगामणि जुजुं दयेकातःगु अभयगिरि विहारय् परिवार खन्धक पाठं अर्थ विपर्यासं (द्वंकाः) महाविहारवासी गणं अलग जुयाः छथ्वः गण छुटे जुल । उमित अभयगिरिवासी गण धाई, धर्मरुचिगण नं थुकिया हे नां खः ।

अभयगिरिवासी गण अलग जुयाः स्वसः व पीनिदँ (३४२ दँ) थ्यंबले महासेन जुजुं दयेकाथकूगु जेतवन विहारय् उभतो विभङ्ग पाठय् उल्टां (द्वंका) संस्करण यानाः अभयगिरिवासी गणं अलग छगू गण दत । उमित जेतवनवासी गण धाई । सागलिय गण नं उकिया हे नां खः ।

जेतवन गण अलग जुयाः स्वसः व दच्छि (३०९ दँ) लिपा उपरि कुरुन्दवासी भिक्षुपि व कोलम्बवासी भिक्षुपि भिन्वा दाथापति जुजुया आधार कयाः उभतो विभङ्ग

परिवार खन्धक पाठय् द्वक (विपरित रूपं) अभिसंस्कार यानाः निध्वः गण अलग जुल । महाविहारवासी गण उत्तम जू धका तुलना यानाः आचरण यानाः महाविहार नामं छगू गण अलग जुल ।

सिंहल द्वीपय् थुकथं महामहिन्द्र स्थविरपिनि स्थविर परम्पराया महाविहारवासी गणसहित प्यथ्वः गण भेद जुल । उपि मध्ये महाविहारवासी गण छथ्वः जक धर्मवादी जुल । बाकि अधर्मवादी जुल । उपि अधर्मवादी गणपिन्सं तथ्य त्वःताः अतथ्य रूपं धर्मया अगौरब यानाः विचरण यात । थुगु वचनं सिंहल द्वीपय् अधर्मवादी स्वथ्वः गण निर्लज्ज (लज्यामदुपि) गण खः । परिमण्डल (चाकलाक, ग्वःलाक) सुपटिच्छन्न (बांलाक म्ह तोपुइक) आदि शिक्षापद पालेमयासे विचरण यात । थुबलय्निसें गुलिं भिक्षुपिन्सं थीथीकथं चीबर न्ययेगु पुनेगु आदि खनेदत धकाः सीकेमाः ।

अधर्मवादी गण छुटे जूगु न्यासः व नीन्हय्दँ (५२७ दँ) लिपा श्री संघबोधि जुजु महाविहार गणया पक्ष लिनाः अधर्मवादी स्वथ्वः गण निग्रह यानाः शासन थकाल । उम्ह श्री संघबोधि जुजु बर्मा राष्ट्रया अरिमदन नरगय् अनुरुद्ध जुजुया समकालय् राज्य सम्पत्ति भोग याःगु खः । सिंहल द्वीपय् वोहारतिस्स जुजुया इलय् कपिल मन्त्री नापं सल्लाह यानाः महाविहारवासी भिक्षुपिनि आधार कयाः अधर्मवादी गण निग्रह यानाः जिनशासन थकाल । अनलि गोठाभय जुजुया इलय् अभयगिरिवासी भिक्षुपिन्त उखेपाखे समुद्रय् थ्यंक पितनाः (वहिष्कार याना) महाविहारवासी भिक्षुपिनि आधार कयाः शासन शुद्ध यात । अनलि गोठाभय जुजुया काय् महासेन जुजुया इलय् अभयगिरिवासी भिक्षुपिनि बिचय् संघमित्त भिक्षु जुजुया प्रधान आचार्य जुयाः महामहिन्द आदि अर्हन्त स्थविरपिनि निवास स्थान महाविहाराराम विनाश यायेत महासेन जुजु नापं सल्लाह यानाः न्ह्यथन (शुरु यात) ।

अबलय् गुदँ (९ दँ) तक महाविहार भिक्षु शून्य जुल । अहो ! निश्चय नं महाऋद्धिवान महास्थविरपिनि निवास स्थान लज्या मदुपि भिक्षुपिन्सं विनाश यात । गथेकि सुवर्ण हंसया निवास क्वःतय्सं थें । जेतवनवासी भिक्षुपि मध्ये छम्ह तिस्स भिक्षु नं वहे जुजुया नाप सल्लाह ब्याकाः महाविहारया सीमा जःगं नापं ल्यहें थन । दक्ष मजूगुया कारणं इमिगु जःग ल्यहें थनेगु ज्या असफल जुल । अहो ! दुस्सीलपिनि पाप कर्म आश्चर्य खः । "क्वह्यंम्ह माकलं मूवंगु वसः खुनाबी" । वथें हे मतभेदं अलग जूम्ह व्यक्ति भेद याइपि व्यक्तिपिनि पाखें तापानावनी । उकिं -

“यथा साखा मिगो पापो, अप्पगघो येव कासिकं ।

महगघं कच्छछिन्नं छिन्नं महस्साहेन छिन्दति ॥

एवं अधम्मवादी पापो, धम्मवादि गणं सुभं ।

महस्साहेन भिन्दयि, अहो अच्छरियो अयं ॥
 आरका दूरतो आसुं, भिन्दितब्बेहि भेदका ।
 भूमितो व भवगगन्तो, अहो कम्मं अजानतं” ति ॥

अर्थ

ज्याख्यलय् मदुपि दुष्ट माकलं यक्व मूवंगु रेशम काप खुना छवइ । गथे न्हायपंकथि पालीपिन्सं न्हायपंकथि यक्व उत्साहं पाली । अथे हे पापी अधर्मवादीपिन्सं सज्जन धर्मवादी गणपिन्त यक्व उत्साहं भेद यात । अहो आश्चर्यं खः । भेद याये माःपि पाखें भेद याइपि ब्यक्तिपि तापाकनिसें हे अलग जुयाच्चनी । गथेकि भूमि भवाग्र । अहो ! मथू मस्यूपिनि ज्या (कर्म) ।

अधर्मवादी गण थथे बलवान् जूगुलिं धर्मवादी गण विनाश जुयावनी । गथे - गिद्धया पपूया फसं सुवर्णं हंस स्वभावं हे दने फइमखु, अथे हे अधर्मवादीपि बलवान् जूगुलिं धर्मवादीपि विनाश जुयावनी । धुँ दुगु वनय् सुवर्णं मृग सुलाः सुलाः नसा माःजुई, अथे हे थःगु मनसुवां धर्माचरण यायेगु मौका दइमखु ।

सिंहल द्वीप्य शासन प्रतिष्ठित जुयाः प्यसः व न्हेनिदँ (४७२ दँ) लिपा, भगवान् परिनिर्वाण जुयाबिज्यागु द्वःछि व न्हेच्यादँ (१०७८ दँ) लिपा महाराजा नांम्ह जुजुं राज्य याःगु जुल । उम्ह जुजु उदुम्बर गिरि निवासी खः । काश्यप स्थविर प्रमुख महाविहार निवासी भिक्षुसंघपिन्सं वहे जुजुया आश्रय कयाः शासनय् अशुद्धियात शुद्धयात, गथे लुँकःमि लुँया खिति (स्वासा, कसर) शुद्ध याइ, महाविहारवासी गणपाखें मेगु अधर्मवादी गणयात भिक्षु संघं पितनाः शुद्धयात । उम्ह महाराजा जुजु बर्मा राष्ट्र्य अरिमद्दन नगरय् नरपति 'चं-जा-सु-ना' धयाम्ह जुजुया समकालीन जुजु खः धकाः सीकेमाः ।

अनलिपा विजयबाहु जुजु व परक्कमबाहु जुजुपिनिगु आधार कयाः महाविहारवासी भिक्षुपिन्सं शासन परिशुद्ध यात । अधर्मवादीपि सकसितं भिक्षुसंघं पितना गृहस्थी यात । महाविहारवासी छथ्वः गण हे जक प्रतिष्ठित जुल, गथे सुपाँय् रूपी उपक्लेशं मुक्तम्ह चन्द्रमा थें ।

श्री संघबोधि जुजु, वोहारिकतिस्स जुजु, गोठाभय जुजु थुपि जुजुपिन्सं शासन शुद्ध याःसाःनं फुक्कं फाक्कं अधर्मवादी गण विनाश मजूगुलिं उबलयत्तक शासन परिशुद्ध मजू । श्री संघबोधि जुजु, महाराजा जुजु, विजयबाहु जुजु, पराक्रमबाहु जुजु थुपि जुजुपिनि इलय् फुक्कफाक्कं अधर्मवादी विनाश जूगुलिं शासन परिशुद्ध जुल, उबलय् अधर्मवादीपि छ्यं नं थस्वये मफुत, गथे सूर्धः लुइवं न्हिकां भंगः । ताकाल

बितयु जुइवु मिथ्यादृष्टि विजातिपिनि भयं लंका द्वीपयु शासन कुवतुना वनाः गणपुरक (प्रव्रजित यायेत माक्व) भिक्षुसंघ तक नं मदया वनाः महा विजयबाहु जुजुया इलयु रामण्य देशं संघ ब्वनाहयाः शासन प्रतिष्ठित यात । अनंलिपा विमलधर्मसूरिय जुजुया इलयु रक्षङ्गपुर राष्ट्रं संघ ब्वनाहयाः शासन प्रतिष्ठित यात । अनंलिपा विमल जुजुया इलयु नं अनं हे संघ ब्वनाहयाः शासन प्रतिस्थापित यात ।

कीर्ति श्री राजसिंह जुजुया इलयु श्याम राष्ट्रं संघ ब्वना हयाः थथे हे शासन प्रतिस्थापित यात ।

थ्व सिंहल द्वीपयु शासन कुवतुनावुगु खँ वर्णन खः ।

७. हाकनं शासन पलिस्था

जिनशासन च्यासः व ग्वीदँ (८९० दँ) थ्यंबलयु बुद्धदास जुजुया इलयु छम्ह धर्मकथिक स्थविर तयाः विनयपिटक, अभिधर्मपिटक, सुत्तन्तपिटक सिंहल भाषां अनुवाद यानाः अभिसंस्करण याना तल । थुगु खँ चूलवंशयु धयातःगु खः । बुद्धदास जुजुया चय्मह (८० म्ह) कायपिन्त चय्मह (८० म्ह) महाश्रावकपिनि नां तल । उपि मध्ययु सारिपुत्रया नांम्ह उपतिस्स जुजुं बौ देहावसानं लिपा पीनिदँ (४२ दँ) राज्य यात । अनलिपा चीधिकःम्ह किजा महानाम राजकुमार नीनिदँ (२२ दँ) राज्य यात । उम्ह जुजुया इलयु जिनचक्र गुसः व स्वीस्वदँ (९३३) यु सिंहलद्वीपयु ख्वीखुम्ह (६६ म्ह) जुजुपिनि राज्य पूर्ण जुइवं बुद्धघोस स्थविर सिंहल द्वीपयु बिज्यानाः सिंहल भाषां च्वयातःगु अर्थकथा ग्रन्थ मगध भाषां अनुवाद यानाः च्वयाबिज्यात । उम्ह महानाम जुजु बर्मा राष्ट्रयु श्री पच्चयनगरयु 'स-डल-नह-क्रो-नह' नांम्ह जुजुया समकालीन खः । परितनिदानयु 'ब्रू-मं-ति' नांम्ह जुजुया समकालीन खः धयातल, थ्व उचित मजू ।

सिंहल द्वीपयु कीर्तिश्रीमेघ नांम्ह जुजु जुयाः गुदँगु (९ दँ) दँय व हे द्वीपयु ख्वीनिम्ह (६२ म्ह) जुजुपिनि ई पूरा जुयाः जिनचक्र च्यासः व स्वीदँ (८३० दँ) यु जम्बुद्वीपयु कालिंगपुरं कुहसीव जुजुया जिचाभाजु (जामाता) दन्तकुमारं हेममाल राजपुत्री ब्वनाः दाठधातु खुया हयाः दुंगां पार यानाः सिंहल द्वीपयु वल । जिनचक्र च्यासः व स्वीदँ (८३० दँ) यु जेष्ठ तिस्स जुजुं गुदँ (९ दँ) तक राज्य याःगु जुल । बुद्धदास जुजुं नीगुदँ (२९ दँ), उपतिस्स जुजुं पीनिदँ (४२ दँ), महानाम जुजुं नीनिदँ (२२ दँ) दक्व जोडे यानाः जिनशासन गुसः व स्वीनिदँ (९३२ दँ) थ्यंगु जुल । उबलयु महानाम जुजुया राज्यं निदँ (२ दँ) न्हयः जिनचक्र गुसः व स्वीदँ (९३० दँ) यु बुद्धघोष स्थविर लंकायु बिज्याःगु जुल । अमरापुर नगर निर्माण याःम्ह जुजुया इलयु सिंहलद्वीपं भिक्षुपिनिपाखें छ्वयाहःगु सन्देश पत्रयु गुसः व न्येखुदँ (९५६ दँ) धयातःगु जुल ।

बुद्धघोषया खँ

बुद्धघोष स्थविरया उद्गम विषय पतिहाकलं कने । गुकथं ?

क) बुद्धघोषुत्पत्ति कथा कथं

“सिंहल भाषाया आखलं अनुवाद यानातःगु परियत्ति शासन मगध भाषाया आखलं सुनां गुम्ह पदगलं अनुवाद यायेफइ” धका महास्थविरपिन्सं थुगु खँ चिन्तन यानाः त्रायत्रिंश भवनय् बिज्यानाः घोष देवपुत्रयात खनाः शक्र देवराज इन्द्रयाके प्रार्थना यानाः - बोधिसिमाया लिक्क घोष गामय् केश नांम्ह ब्राह्मणया केशी नां जुयाच्चंम्ह ब्राह्मणीया गर्भय् प्रतिसंधि ग्रहण याकल । “हे सज्जनपि ! न, त्वँ आदि धका ब्राह्मणपिन्सं परस्परय् घोषणा याःगु इलय् जन्म जूगुया कारणं ‘घोष’ धका नां छुत । न्हय्दँ या उमेरय् स्वंगू वेदं पारंगत जुल । छम्ह अर्हतनाप वेदया विषयलय् चर्चा यानाः उगु वादया निष्कर्ष बियाबिज्यात । “कुसला धम्मा, अकुसला धम्मा, अव्याकता धम्मा” आदि परमार्थ वेद नां जुयाच्चंगु बुद्ध मन्त्र न्यना बिज्यात । उबलय् वं थुगु सयेकेगु इच्छा जुयाः उम्ह अर्हतयाथाय् प्रव्रजित जुल । न्हिन्हिं त्रिपिटकया ख्वीद्वः (६० हजार) पद ब्वनाः कण्ठस्थ नं यात । लच्छिया दुने हे स्वंगूपिटकं पारंगत जुल । अनलि छन्हु याकःचा एकान्ते फेतुनाः मनं चिन्तन यात - “बुद्धभाषित त्रिपिटकय् जिगु प्रज्ञा च्वन्ह्याः लाकि उपाध्यायया” ? । उपाध्यायं थुगु कारण सीकाः निग्रह याना ओवाद बिया बिज्यात । उम्ह संवेजित जुयाः क्षमाफ्वनेत वन्दना यात । उपाध्याय आचार्य - “आवुस ! छ सिंहल द्वीपय् वनाः सिंहल भाषाया आखलं च्वयातःगु त्रिपिटक मगध भाषाया आखलं च्वल धाःसा उबलय् जिं क्षमा याये’ धयाबिज्यात । बुद्धघोषं बौयात मिथ्यादृष्टि भावं मुक्त यानाः आचार्यया वचन सिरय् फयाः त्रिपिटक च्वयेत दुंगां बिज्यात ।

उबलय् समुद्रय् बिचय् थ्यंगु स्वन्हु दत । बुद्धदत्त स्थविर सिंहलद्वीप दुंगां बिज्यानाच्चन, लँबिचय् देवानुभावं थवं थवय् खनाः कारण न्यनाबिज्यात, कारण सीकाः बुद्धदत्त स्थविरं थथे धयाबिज्यात - “आवुस ! जिं रचना यानागु जिनालंकार अल्पसार धकाः मतीतयाः त्रिपिटक अनुवाद यायेगु च्वयेगु मौका जितः मब्यू, छं त्रिपिटकया संवर्णन या” धकाः धयाबिज्यानाः थःके च्वंगु शक्रदेवं ब्यूगु हलः (हरितकी फल), सिजःया च्वसा (लोह कलम) ज्वयेकेगु त्वहं बुद्धघोष स्थविरयात बिया बिज्यात ।

थुकथं निम्ह स्थविर परस्पर खँ ल्हाल्हां हे दुंगां थःथम्हं बायावन । बुद्धघोष स्थविर सिंहलद्वीप थ्यंकाः न्हापालाक संघपाल स्थविर नापलानाः - “त्रिपिटक मगध भाषाया आखलं अनुवाद यायेत वयागु खः” धका कारण कनाबिज्यात । सिंहल भिक्षुपिन्सं नं ‘सीले पतिट्ठाया’ आदि गाथा लःल्हानाः - “थुगु गाथाया अर्थ त्रिपिटकं

मन्थन यानाः ब्याख्या या" धका आदेश बियाबिज्यात । वहे दिनया संध्या इलनिसें उगु गाथा प्रमुख यानाः विशुद्धिमार्ग रचना यानाबिज्यात । वसपोलया ज्ञान प्रभाया परीक्षा यायेगु इच्छां वसपोलं रचना यानाबिज्याःगु ग्रन्थ देवराज इन्द्रं अन्तरध्यान यात । स्थविरं हानं रचना यानाबिज्यात, अथेहे हाकनं देवराज इन्द्रं ग्रन्थ अन्तरध्यान यात । स्थविरं हानं रचना यानाबिज्यात । थुकथं स्वक्वःतक रचना याकाः न्हापां च्याबिज्याःगु ग्रन्थ नं क्यन । स्वंगू ग्रन्थय् छगुलिं मेगुली छगू पद नं उखे थुखे मलाः । संघपाल स्थविरं व खनाः खुशी जुयाः त्रिपिटक लःल्हात । थुकथं संघपाल स्थविरया प्रार्थनां न्ह्यछुनाः (प्रारम्भ यानाः) विशुद्धि मार्ग रचना यानाबिज्यात धकाः उल्लेख जुयाच्वन । बुद्धघोष उत्पत्ति कथालय् संघराज स्थविरया प्रार्थनां रचना याःगु धकाः धयातल ।

थ्व बुद्धघोष उत्पत्ति कथालय् उल्लेख जूगुथ बुद्धघोष उत्पत्ति खँ पतिहाकलं व्याख्या खः ।

ख) चूलवंश कथं

चूलवंशय् थुकथं उल्लेख दु - बुद्धघोष स्थविर महाबोधिवृक्ष लिक्क छगू ब्राह्मण गामय् जन्म जुल । स्वंगूलिं वेद पारंगतम्ह तथा उगु थुगुं खँय् निपुणम्ह (दक्षम्ह) खः । उम्हसिनं मेपिनाप वादविवाद यायेगु इच्छां जम्बुद्वीपय् चाःहिलाः छगू विहारय् थ्यंकःवन, अन आगन्तुक भावं फेतुत । उगु विहारय रेवत स्थविर च्चनाबिज्याःगु जुयाच्वन । उम्ह स्थविरनापं खँल्हाबल्हा यानाः व ब्राह्मण माणवकं स्वंगू वेदं मन्थन यानाः न्ह्यसः न्यन । न्यंगु न्यंगु न्ह्यसः स्थविरं व्याख्या यानाबिज्यात । स्थविरपाखें न्यंगु न्ह्यसःया लिसः माणवकं बिइमफुत । उबलय् माणवकं न्यन - "भन्ते ! थ्व छु मन्त्र खः" ? "थ्व बुद्धमन्त्र खः" धकाः धयाबिज्याःबलय् सयेकेगु इच्छां स्थविरयाथाय् प्रव्रजित जुयाः त्रिपिटक ब्वन । ताकाल मदुवं हे स्वंगूलिं पिटकय् पारंगत जुल । बुद्ध समान वया सः (घोष) जू, उकिं बुद्धघोष नामं प्रसिद्ध जुल । बुद्धघोषं रेवत स्थविरयाथाय् च्चनाः हे 'ज्ञाणोदय' नांगु ग्रन्थ व अट्ठसालिनी ग्रन्थ नं रचना याना बिज्यात । अनलि परित्त अर्थकथा रचना यायेगु इच्छां न्ह्यछुना बिज्यात । उबलय् आचार्य थथे धया बिज्यात - "आवुस ! जम्बुद्वीपय् पालि जक दु, अर्थकथा मदु, आचार्य वाद नं थीथी जुयाच्वन । उकिं महामहिन्द्र स्थविरपाखें यंका बिज्याःगु अर्थकथा स्वंगूलिं संगीति संगायन यानातःगु खः । पालि नं सारिपुत्त स्थविरपाखें उपदेश जूगु पद्धतिं सिंहल द्वीपय् ल्यनाच्वंगु दु । छ वनाः मगध भाषाया आखलं च्व" धकाः प्रेरणा बिया बिज्याःगुलिं बुद्धघोष स्थविर सिंहल द्वीपय् अनुराधपुरय् बिज्यानाः महाविहारय् दुहाँ बिज्यात । संघपाल स्थविरयाथाय् सिंहल अर्थकथा सहित थेरवाद न्यनाः - "अर्थकथा रचना याये" धकाः धयाबिज्यात । सिंहलद्वीपया भिक्षुपिन्सं नं न्ह्यः उल्लेख यानागु कथं "सीले पतिट्ठाया" आदि गाथा बियाबिज्यात । बुद्धघोषं नं अर्थकथा सहित त्रिपिटकया संक्षिप्त यानाः विशुद्धिमार्गया रचना यानाबिज्यात ।

न्हयः उल्लेखानुसार शक्रदेवराजं ग्रन्थ अन्तरध्यान यानाः स्वक्वःतक रचना याकल । संघपाल स्थविरं नं लय्तायाः त्रिपिटक लःल्हात ।

थीथी ग्रन्थय् थीथीकथं बुद्धघोष उत्पत्तिया खँ उल्लेख जूसां बुद्धघोष स्थविर सिंहलद्वीप बिज्याःगु, त्रिपिटक च्वयाबिज्याःगु, अर्थकथात रचना यानाबिज्याःगु दसु खः (प्रमाण खः) । मन स्यके माःगु मदु । बुद्धघोष स्थविर त्रिपिटक च्वयाः जम्बुद्वीप लिहाँ बिज्यात ।

द. परियत्ति शासनया प्रचार

पालि भाषं परियत्ति अनुवादं लिपा आचार्य परम्परा शिष्य अनुशिष्य कथं सिंहलद्वीपय् जिनचक्र तिन्हिने (मध्यान्ह) या सूर्य समान अतिकं उज्वल जुल । करोडं करोड (कोटांकोटी) प्रमाणं श्रोतापन्न, सकृदागामी, अनागामी, अर्हत्तपिपाखें लंकाद्वीप अतिकं भःभः धाल । फुक्क प्रकारं तःचाः जुयाच्चंगु स्वंगू योजनया पालिजाः स्वांया मां त्रयत्रिंश भवन समानं, द्दलंद्दः हः दुगु पलेस्वानं जायाच्चंगु पुखूथें उगुउगु थासय् तब्ब्यागु लँ, बजार, छँ, लुखा, तीर्थ, बन, पर्वत, गुफा, देगः, विहार शालाय् आदिइ मार्गफल प्राप्त मजूपि छम्ह नं मदु । भतिचा पियाः भिक्षा कायेत दनाच्चनीगु थासय् तक नं मार्ग फल प्राप्त जू । मार्गफल प्राप्तपि पुद्गलपि आपालं दुगुलिं - 'थ्व पृथग्जन खः, थ्व पृथग्जन खः, थ्व पृथग्जन खः' धकाः - पतिनं सुयाः क्यनेमालावन । छगू इलय् सिंहलद्वीपय् पृथग्जन भिक्षु हे मदु ।

थुकथं विभङ्ग अर्थकथालय् धयातःगु दु - 'छक्वः पृथग्जन भिक्षु हे मदु' । अभिज्ञालाभी, महानऋद्धिवाणपि वये वने याइगुलिं निभाः जः मलुयाः वा कुटीवाइपि मिसातय् वा कुटिवायेगु अवसर हे मन्त । देवलोकं सुमन श्रामणेरं दक्षिण अक्षधातु हया बिज्याःबलय् प्रातिहार्य क्यनाः लः फुतिं स्वसःगू योजन लंकाद्वीपय् न्यना वनाः भगवान बुद्धपाखें परिभोग याना बिज्यागु चैत्य आंगन थें खनेदत । दुंगां समुद्रय् वनाच्चपिन्सं नैक्याः ग्वः समान खनाः सकभनं लंकाद्वीपया पूजा याइगु जुयाच्चन । महामहिन्द्र स्थविरयाथाय् अरिदुठ नापं न्यासःम्ह भिक्षुपिन्सं दक्वसिबे न्हापा विनयपिटक सयेकाकाल । थुगु कारणं लंकाद्वीपय् जिनचक्र प्रतिष्ठित जूगुलिं 'उत्तमद्वीप' (वरदीप) धका नां च्वन, सिंहल द्वीपय् हे त्रिपिटक ग्रन्थबद्ध यानाः प्रतिष्ठित जुल । अनं लिपा चोरनाग धयाम्ह जुजुया इलय् लंकाद्विप सकभनं दुर्भिक्ष भयं कःगुलिं त्रिपिटकधर भिक्षुपि जम्बुद्वीपय् बिज्यात । बिमज्याःपि भिक्षुपि अन हे च्वनाः पित्याः भयं कष्ट फयाः प्वाथय् जनिखं चिनाः फिसलय् क्वपुसां पुयाः ग्वःतुलाः त्रिपिटक धारण यानाबिज्यात ।

कूटकण्ण तिसस जुजुया इलय् दुर्भिक्ष भय शान्त जूबलय् जम्बुद्वीप भिक्षुपि हाकनं बिज्यानाः सिंहलद्वीपय् च्वपि भिक्षुपिनाप महाविहारय् त्रिपिटक द्वविद्वं टूटफूट

मदयेक यथावत तल । त्रिपिटक तयाः बांलाक सिंहलद्वीपय् धारण यात । व हे अर्थकथा बुद्धघोष स्थविरं मगध भाषां अनुवाद याना बिज्यात । लिपा लिपा प्रायः थन हे अर्थकथा, टीका अनुमधुलक्खण गण्ठि गन्धन्तर रचना यात ।

शासन हाकनं आकाशय् सूर्य चन्द्रमा थें लुल । बुद्धवंश अर्थकथा बुद्धदत्त स्थविरं रचना यानाबिज्यात । इतिवुत्तक, उदान, चरियापिटक थेर-थेरी गाथा, विमानवत्थु, प्रेतवत्थु, नेत्ति अट्ठकथात आचार्य धम्मपाल स्थविरं रचना यानाबिज्यात । आचार्य धम्मपाल स्थविर सिंहलद्वीपया लिक्क तामिल राष्ट्रय् पदर तीर्थय् च्वंम्ह जूगुलिं सिंहलद्वीपय् हे दुथ्याका धायेमाली ।

पटिसम्भिदामग अट्ठकथा महानाम स्थविरं च्वया बिज्यात । महानिद्देस अट्ठकथा उपसेन स्थविरं च्वयाबिज्यात । अभिधर्मटीका आनन्द स्थविरं च्वया बिज्यात । उगु टीका दक्क टीका मध्ये दक्कसिबे न्हापां च्वयाबिज्यागु कारणं मूलटीका धकाः प्रख्यात जुल । विशुद्धमार्गया महाटीका, दीघनिकाय अट्ठकथाया टीका, मज्झिमनिकाय अट्ठकथाया टीका, संयुत्तनिकाय अट्ठकथाया टीका आचार्य धम्मपाल स्थविरं रचना यानाबिज्यात । सारत्थदीपनि विनय टीका, अंगुत्तर निकाय टीका पराक्रम बाहु जुजुया प्रार्थनां सारिपुत्त स्थविरं रचना यानाबिज्यात । विमति विनोदनि नाम विनय टीका तामिल राष्ट्र निवासी काश्यप स्थविरं रचना यानाबिज्यात ।

अनुटीका आचार्य धम्मपाल स्थविरं च्वयाबिज्यात । मूलटीकाया अस्पष्ट अर्थया स्पष्ट यानाः व्याख्या याःगु कारणं उकियात अनुटीका धाइ । विशुद्धिमार्गया चूलटीका मधुदीपनि मेमेपि स्थविरपिन्सं रचना यानाबिज्यात । थुकी बाकि अर्थ व अस्पष्ट अर्थ स्पष्ट यानाः मूलटीकानापां मिलेयानाः रचना याःगु कारणं मधुरस जूगुया कारणं 'मधुरदीपनि' धकाः धाई ।

मोह विच्छेदन लक्षण ग्रन्थ काश्यप स्थविरं रचना यानाबिज्यात, अभिधम्मावतार रूपारूप विभाग विनय विनिच्छय बुद्धदत्त स्थविरं, विनय संग्रह सारिपुत्त स्थविरं, खुद्धसिक्खा धर्म श्री स्थविरं, परमत्थ विनिच्छय नामरूपपरिच्छेद, अभिधम्मत्थ संग्रह अनिरुद्ध स्थविरं, सच्च संखेप धम्मपाल स्थविरं, खेम खेमस्थविरं, संक्षिप्तं संवर्णनया कारणं अःपुक लक्ष यायेफइगु थुइके फइगु कारणं लक्षण ग्रन्थ धकाः धाई । उपि संवर्णनात मध्यय् अभिधम्मत्थ संइहया पुरणटीका नव विमलबुद्धि स्थविरं यानाबिज्यात, सच्च संखेप, नामरूप परिच्छेद - खेमा - अभिधम्मावतार पोरणटीका वाचिस्सर महास्थविरं, परमत्थ विनिच्छयया पुराण टीका महाबोधि स्थविरं रचना यानाबिज्यात । अभिधम्मत्थ सइह अभिधम्मावतार अभिनव टीकात सुमइलसामि स्थविरं, सच्चसंखेप अभिनव टीका अरण्यवासी स्थविरं रचना यानाबिज्यात । नामरूप

परिच्छेद अभिनवटीका महासामी स्थविरं, परमत्थविनिच्छय अभिनवटीका मेम्ह सुं छम्ह स्थविरं, विनय विनिच्छयटीका रेवत स्थविरं, खुद्दसिक्खाया पुराण टीका महायस स्थविरं, उकिया अभिनव टीका संघरक्षित स्थविरं रचना याना बिज्यात । वजिरबुद्धि नांया विनय गण्ठ पदत्थ वजिरबुद्धि स्थविरं, चूल गण्ठ, मञ्जिमगण्ठ व महागण्ठ सिंहल द्वीपवासी स्थविरपिन्सं रचना यानाबिज्यात । थुपि ग्रन्थत, पदक्रम अनुसार वर्णन मयासे अस्पष्ट थासय् जक संवर्णन यानातःगु कारणं 'गण्ठ पदत्थ' धका धाइ ।

अभिधानपदीपिका महामोग्गलान स्थविरं, अत्थ व्याख्या चूलबुद्ध स्थविरं, वुत्तोदय, सम्बन्ध चिन्तन, सुबोधालंकार संघरक्षित स्थविरं रचना यानाबिज्यात । व्याकरण मोग्गलान स्थविरं, महावंश, चूलवंश, दीपवंस, थूपवंस, बोधिवंस, धातुवंस सिंहलद्वीपवासी स्थविरपिन्सं, दाठाधातुवंश धर्मकीर्ति स्थविरं रचना यानाबिज्यात । थुपि ग्रन्थ पालि ग्रन्थं मुक्त जूगुया कारणं 'ग्रन्थन्तर' धका धाइ । थुकथं बुद्धघोष आदि उत्तम स्थविरपिन्सं थःथःगु क्षमता बल शक्ति अनुसारं परियत्ति शासनयात आधार बियाः आपालं हा दुगु आपालं कचामचा दुगु सिमायात आधार बियाः तःमागु निग्रोध (वरमा) सिमा थें स्थिर जुया ताकाल तक च्वनी धकाः थुइकेमाः । थ्व सिंहलद्वीपय् ग्रन्थवद्ध (सफूथ्याये) धुंका शासनया प्रतिस्थापन खः ।

“एते पि च महाथेरा, यथासत्तिं यथाबलं ।
अट्ठकथादयो कत्वा, मच्चुमुखं उपागमुं ॥
सेय्यथापि च लोकस्मिं ओभासित्वान चन्दिमा ।
आवहित्वान सत्तानं, हितं अत्थं व गच्छति ॥
एवं एव महाथेरा, जाणोभासेहि भासिय ।
आवहित्वान सत्तानं , हितं मच्चुं उपागमुं” ति ॥

अर्थ -

“थुपि महास्थविरपि नं थःगु बल शक्ति अनुसार अट्ठकथा आदि संरचना यानाः मृत्युया म्हुतुइ बिज्यात । गथे कि चन्द्रमा जां थिनाः प्राणीपिन्त हित उपकार सिद्ध यानाः अस्त जुयावन । अथे हे महास्थविरपि ज्ञानया जलं जां थिनाः प्राणीपिन्त हित उपकार सिद्ध याना मृत्युयाथाय् बिज्यात ।

थुगु शासनवंशय् सिंहलद्वीपया शासनवंश वर्णन निगु परिच्छेद जुल ।

स्वंगूगु परिच्छेद

सुवर्णभूमि शासनवंश वर्णन

थन उल्लेख शीर्षक अनुसार सुवर्णभूमि राष्ट्र्य शासनवंश वर्णन कनेगु अवसर चूलात, उकिं सुवर्णभूमि राष्ट्र शासनवंशया खँ वर्णन न्हयथनाच्चना ।

१. शासनया न्हापांगु पलिस्था

थन सुवर्णभूमिया अर्थ - स्वंगू रामण्य राष्ट्र मध्यय् छगूया नां खः । स्वंगू रामाण्य राष्ट्र धयागु हंसावती, मुत्तिम व सुवर्णभूमि खः । निश्चित रूप फुक्कं रामण्य राष्ट्र्य दुथ्याः । अन उक्लाप जनपदं तपस्सु व भल्लिकंनिसैं शुरु जुयाः भगवान अभिसम्बोधिज्ञान प्राप्त यानाः छगू हप्ता बितेजुया आषाढ महिनाया शुक्लपक्ष पञ्चमी खुन्हुनिसैं रामाण्य राष्ट्र्य न्हापांगु शासनया पलिस्था जुल ।

थ्व रामाण्य राष्ट्र्य न्हापांगु शासन पलिस्था खः ।

२. शासनया निक्वःगु पलिस्था

भगवानया अभिसम्बोधि ज्ञान प्राप्त जुइन्हयः अपरान्त राष्ट्र्य सुभिन्न नगरय् तिस्स जुजुया इलय् छम्ह मन्त्रीया तिस्स व जय नापि निम्ह कायपि दुगु जुल । इपि गृहस्थिबले हे संवेग उत्पन्न जुयाः महासमुद्रया लिक्क गज्जगिरी पर्वतय् ऋषि प्रव्रज्यां प्रव्रजित जुयाच्चन । उबलय् छम्ह नागिनी विद्याधर नापं संसर्ग यानाः निगः खँय् थ्वल । नागिनी नं लज्यां त्वःतावन । उबलय् जेष्ठ तिस्सकुमारं थ्व खँय् कया यंकाः चीधिकःम्ह किजायात नं भाग बिल । निम्हसिनं नं छगःछगः खँय् तयातल । ई जुइवं उगु ख्येचं निम्ह मनु मचा बुल । निदँ लिपा चीधिकःम्ह किजाया खँय्चं बूम्ह मचा सिना वनाः मध्यप्रदेशया मिथिला नगरय् 'गवंपति' कुमारया रूपय् जन्म जुल । उम्ह न्हयदँया उमेरय् भगवान बुद्ध नापलानाः प्रव्रजित जुयाः ताः ई मदुवं हे अर्हत पद लाना बिज्यात । जेष्ठ दाजुया खँय्चं बूम्ह मचा भिनिदँ (१२ दँ) या वैशय् शक्र देवराज इन्द्रं वयाः रामण्य राष्ट्र्य सुधम्मपुर नगर निर्माण यानाः 'सिंहराजा' नामं अन राज्य याकल । शिलालेखय् श्रीमान अशोक नां उल्लेख जुयाच्चन । गवम्पति स्थविर थः मां नापलायेगु इच्छां मिथिला नगरय् बिज्यायेत्यन । उबलय् दिव्यचक्षुं मांया मृत्यु जुइगु खँ सीका बिज्यात, आः मां गन जन्म जुइ धकाः आवर्जन याःबलय् ब्याधातय् निवास जुयाच्चंगु देशय् जन्म जुइ धकाः सीकाः "यदि जि वनाः उपदेश मब्यूसा जिम्ह मां अपायय् कुतुं वनीगु पापत मुकाः प्यंगू अपाय भूमी हाकनं जन्म कायेफु" धकाः बिचाः यानाः भगवान बुद्धयाके प्रार्थना यानाः रामण्य राष्ट्र आकाश मार्गं वयाः रामाण्य राष्ट्रे सुधम्मपुरय् थः दाजु 'सिंहराजा' सहित राष्ट्रवासीपिन्त धर्मदेशना

यानाबिज्यात । पञ्चशीलय् प्रतिष्ठित यानाबिज्यात । उबलय् सिंहराजां - "भन्ते ! लोकय् छःपि अग्र पुदगल खःला" ? धकाः न्यन । "महाराज ! जि अग्र मखु, स्वंगु लोकय् नं सकलें प्राणीपिनि श्रीपेच (मुकुट) थेंजाःम्ह गौतम नांम्ह जिम्ह शास्ता दु । आः मध्य प्रदेशय् राजगृहय् च्वना बिज्यानाच्वंगु दु" । "भन्ते ! अथे जूसा छःपिनि आचार्य दर्शन यायेत जिपि योग्य जू लाकि मजू" धकाः न्यन । गवम्पति स्थविरं - "जू महाराज ! भगवान दर्शन यायेत योग्य जू, जिं प्रार्थना यानावये" धकाः भगवान बुद्धयात प्रार्थना यानाबिज्यात ।

भगवान बुद्ध अभिसम्बोधि ज्ञान प्राप्त याना च्यादँय् (८ दँय्) सलंसः भिक्षुपि नाप रामण्य नगरया सुधर्मपुरय् आकाशं थ्यंकः बिज्यात । "राजवंशय् न्यासः (५००) भिक्षुपि नाप बिज्यात" धयातल । शिलालेखय् "नीद्वः (२०,०००) भिक्षुपि नाप बिज्यात" धका उल्लेख दु । उकिं भगवान परिषद नापं बिज्यागु खः, याकःचा मखु, थुलि हे थुइकेमाल । थीथी धापूया कारणं मन स्यंकेमाःगु मडु । उबलय् बिज्यानाः रत्नमण्डपय् फेतुनाः जुजु सहित राष्ट्रवासीपिन्त अमृत रस त्वंका बिज्यात, त्रिशरणय्, पञ्चशीलय् प्रतिष्ठित याकाबिज्यात । उबलय् भगवान दर्शन यायेत वःपि खुम्ह तपस्वीपिन्त खुपु केशधातु पूजाया नितिं बिया बिज्यात । अनं लिपा स्वीन्हेदँ (३७ दँ) तक पूजा याना परिनिर्वाण जूगु इलय् भगवानया अधिष्ठान कथं चितां स्वीस्वपु (३३ पु) दंत धातु गवम्पति स्थविरं यंका बिज्यानाः सुधम्मपुरे हयाः सिंहराजयात बियाबिज्यात । स्वीस्वंगः चैत्य स्थापना यात । थुकथं भगवानया अभिसम्बोधिं च्यादँगु दँय् गवम्पति स्थविरं रामाण्य राष्ट्रया सुधम्मपुरय् शासन प्रतिस्थापित यानाबिज्यात ।

थ्व रामण्य राष्ट्रय् निक्वःगु शासन पलिस्था खः ।

३. शासनया स्वक्वःगु पलिस्था

भगवानया परिनिर्वाणं निसः व स्वीन्यादँ (२३५ दँ) लिपा सुवर्णभूमि रामण्य राष्ट्रय् सोण व उत्तर निम्ह स्थविरपि न्याम्ह उपसम्पदा ज्या यायेत गाछि (माक्व) भिक्षुपि नाप बिज्यानाः शासन पलिस्था यानाबिज्यात । स्थविरपि महामोग्गलिपुत्त तिसस स्थविर नाप च्वना बिज्याःपि खः धकाः अर्थकथालय् उल्लेख दु ।

तपस्सु भल्लिक* व गवम्पति स्थविरपिनि कारणं शासन न्हापा हे स्थापना जुइधुंकूगु खः । अथे जूसां पूर्वक दुग्यंक न्यनामवंगु जुयाच्वन । गुपि गुपि श्रद्धा दुपि खः उपिन्सं थःथःगु इच्छाकथं शासनय् श्रद्धा तल । वयां लिपा सोण व उत्तर स्थविरपिन्सं आपालं उत्साह यानाः आचार्यया आदेश कथं शासन अतिकं वीर्यं पलिस्था यानाबिज्यात । उकिं अर्थकथालय् - "थुगु राष्ट्रय् हूँ, अन शासन पलिस्था या" थुगु वचन कथं ब्यूगु ज्या भाग' कथं सीकेमाल ।

उगु इलय सुवर्णभूमि राष्ट्रया सुधम्मपुरय श्रीमान अशोक जुजुं राज्य यानाच्वंगु जुल । सुधम्मपुर कैलाश पर्वतया च्वयपाखे दक्षिण अनुदिशाय पूर्व बच्छि भाग पर्वतया च्वयपाखे बच्छि भाग भूमि समतलय स्थित जुयाच्वन । अन छँय अप्वःयाना चाकु दायेकीपि मनूतयेगु छँथे च्वंगुलिं 'गुडमिट्टी' नाम प्रख्यात जुल । उगु नगर महासमुद्र लिक्क लाःगुलिं जल यक्षणी राजदरबारय (लायेकुली) वयाः बुक्क बुक्क राजकुमारपि न्ह्याबले नइगु जुयाच्वन । सोण व उत्तर स्थविर थ्यंगु दिनय हे राजभवनय छम्ह कुमार बुल । जल यक्षणी नये धकाः न्यासःम्ह यक्षणीपि ब्वनाः वल । उमित खनेसाथं हे मनूत भयं चिल्लाय दनाः हाल खल । उबलय महास्थविरपिन्सं छगः छ्यं, म्ह निम्ह आकारं ग्यानापुसे च्वम्ह सिंहया छ्यं दुम्ह मनुसिंह रूप निर्माण यानाः क्यनाः परिवारपि सहित यक्षणीतयत् ख्याना छवत । स्थविरपिन्सं यक्षणी हाकनं मवय्केया नितिं परित्राण यानाबिज्यात । उगु समागमय वःपि मनूतयत् ब्रम्हजाल सूत्र देशना यानाबिज्यात । ख्वीद्वःति प्राणी श्रोतापन्न आदि मार्ग फल प्राप्त यात । कुलपुत्रपि मध्ये स्वद्वःत्या (३५०० म्ह) प्रव्रजित जुल । कुलपुत्रीपि मध्ये भिन्त्यासः (१५००) म्ह प्रव्रजित जुल । राजकुमारपि जक हे भिन्त्यासः (१५००) म्ह प्रव्रजित जुल । बाँकी मनूत त्रिशरणय प्रतिष्ठित जुल । थुकथं सोण व उत्तर स्थविरं थन शासन प्रतिस्थापित यानाबिज्यात । अर्थकथालय -

**“सुवर्ण भूमिं गन्त्वान, सोणुत्तरा महिद्विका ।
पिसाचे निद्वमित्वान, ब्रम्हजालं अदेसयुं” ति ।**

Dhamma.Digital

अर्थ -

“महान ऋद्धिवान सोण व उत्तर स्थविरपि सुवर्णभूमिइ बिज्यानाः पिशाचतयत्ः स्वां पुयाः (फुक मारेयानाः) ख्यानाछ्वयाः ब्रम्हजाल सूत्र देशना याना बिज्यात” ।

उबलेनिसं राजकुमारपिन्त नं सोण व उत्तर नां छुइगु यात । बाकिपि मेपि मचातयत् नं राक्षसया भयं मुक्त यायेत ताडपत्रय भोजपत्रय स्थविरपिन्सं निर्माण याःम्ह 'मनुसिंहरूप' च्वाकाः छ्यनय तयेकेगु यात । मनुष्यपिन्सं नं ल्वहँया मनुसिंहरूप दयेकाः सुधम्मपुर लिक्क प्रदेशय तल, व आःतकं दनि । थुकथं भगवान बुद्धया परिनिर्वाणं निसः व स्वीन्यादँ (२३५ दँ) थ्यंबलय सोण व उत्तर स्थविरपिन्सं शासन स्वनाः अनुग्रह यानाबिज्यात ।

थुगु रामण्यराष्ट्रय स्वक्वःगु शासन पलिस्था खः ।

४. शासनया प्यक्वःगु पलिस्था

बुद्ध परिनिर्वाणं भिंखुसःदँ (१६००) थ्यंबलय न्हयः उल्लेख जूगुकथं स्वता

कारणं प्रतिष्ठित जूगु शासन रामण्य राष्ट्र्य डाकु, खुँतय् भयं, पज्जर रोग भयं, शासन विरोधिपिनि भयं थुपि स्वंगू भयं विक्षुब्ध (चिल्लायेदन, छयालबिछ्याल) जुल ।

उबलय् अन शासन कमजोर जुयाः लः म्ह जुइबलय् उकिइ ह्वइगु पलेस्वां नं म्ह जुइथे भिक्षुपिन्सं नं थःगु इच्छाकथं शासनया ज्या पूर्वके मफुत । सूर्यकुमार नां जुयाच्चंम्ह मनोहारी जुजुया इलय् ला अतिकं कमजोर जुल । जिनचक्र सच्छि व ख्वीछदँ (१६१ दँ) थ्यंबलय् कलि सम्बत प्यसः व भिंगुदँय् (४१९ दँ) थ्यंबलय् अरिमर्दन नगरय् अनुरुद्ध जुजुं अनं त्रिपिटक सहित भिक्षुसंघ ब्वनाहल । अनंलि जिनचक्र भिंन्हेसः व गुदँ (१७०९ दँ) थ्यंबलय् लंका द्वीपय् श्री संघबोधि पराक्रमबाहु जुजुं शासन शुद्ध यात । खुदँ लिपा कलि युग न्यासः व स्वीनिदँ (५३२ दँ) थ्यंबलय् उत्तराजीव स्थविर शासनय् प्रख्यात जुल ।

वसपोल रामण्य राष्ट्रवासी अरियवंश स्थविरनाप च्वना बिज्याःम्ह जुल । अरियवंश स्थविर कप्युंग नगरवासी महाकाल स्थविरनाप च्वना बिज्याःम्ह जुल । महाकाल स्थविर सुधर्मपुरवासी प्राणदर्शी स्थविरनाप च्वनाबिज्याःम्ह खः । थ्व खँ उत्तराजीव छपद स्थविरपिनि वंश परम्परा न्हयब्वयेत कनागु खः । उम्ह प्राणदर्शी स्थविर लौकिक अभिज्ञा प्राप्तम्ह खः । न्हिथं सुथय् मगधराष्ट्र्य उरुवेल् निगमय् महाबोधि लिक्क महाबोधि आंगनय् (चुके, ननी) बैपुनाः अनं बिज्यानाः सुधर्मपुरय् पिण्डाचरण याना बिज्याइम्ह जुल । स्थविरया थ्व नित्यकर्म खः ।

थ्व खँ सुधर्मपुरं मगधराष्ट्र्य बिज्याबलय् उरुवेल् निगमय् व्यापारीपिन्सं वसपोलया दिनचर्या खनाः लिहाँ वंबलय् सुधर्मपुर वासीपिन्त कन । अथे कंगुलिं सीकाकाःगु खः । उबलय् उत्तराजीव स्थविर नीदँ (२० दँ) दुबले छपद श्रामणेर नाप लंकाद्वीपय् बिज्यात । सिंहलद्वीपवासी भिक्षुपिन्सं नं - "जिपि महिन्द्र स्थविर परम्परां खः, छःपि सोण उत्तर स्थविरपिनि परम्परां खः । उकिं भीपिं छगू हे परम्पराया समानवादी खः", थथे धयाः छपद श्रामणेरयात उपसम्पदा यात । अनंलिपा चैत्य वन्दना आदि ज्या पूर्वकाः उत्तराजीव स्थविर भिक्षुसंघनाप अरिमदन नगरय् लिहाँ बिज्यात ।

छपद भिक्षुया थथे मती लुल -"यदि जि आचार्यनाप जम्बुद्वीपय् वनधाःसा आपालं थःथितिपिनि पंगलं परियत्ति सयेकेगुली अन्तराय जुइ । उकिं सिंहलद्वीपय् हे च्वनाः परियत्तिया अध्ययन यानाः लिहाँ वने" । उबलय् आचार्ययाथाय् ई स्वयाः प्रार्थना यानाः अन हे च्वन । सिंहलद्वीपय् च्वनाः स्थविरया सम्मतिं प्राप्त जूगु परियत्ति ब्वनाः क्वचायेवं जम्बुद्वीपय् लिहाँ वनेगु इच्छा जुल । उबलय् वसपोलया मनय् थथे लुल -"यदि जि याकःचा वनाः जिम्ह आचार्य मदुसा जम्बुद्वीपवासी भिक्षु

संघ जिनाप विनयकर्म यायेगु इच्छा याइमखु । थथे जुयेवं छम्ह जक अलग विनय कर्म याये फइमखु । उकिं पिटकधर प्यम्ह स्थविरपि नाप वनेगु बांलाइ । थथे चिन्तना याना: तामलित्ति गामबासी सीबलि स्थविर, कम्बोज राजाया काय तामलिन्द स्थविर, किञ्चिपुरवासी आनन्द स्थविर व राहुल स्थविर थुपि प्यम्ह स्थविरपि नाप दुंगां बिज्यात । थुपि स्थविरपि पिटकधर, दक्ष बल सम्पन्नपि ख: । उपि मध्ये नं राहुलस्थविर विशिष्ट बल सम्पन्नम्ह जुल । कुसिम नगर थ्यनेवं हे वर्षावासया ई लिक्क थ्यक: व:गुलिं अरिमदन नगरय् आचार्यया थाय् मथ्यवं कुशिम नगरय् (दक्षिण दिशा भागय्) वर्षावास यानाबिज्यात । अन वर्षावास च्वनाबिज्यागु विहार, उद्यान, प:खा:, कुशिमनगरय् दक्षिण दिशा भागय् थौतक नं दनि । वर्षावास पूवनेवं महापवारणा याना: न्याम्हं स्थविरपि अरिमदन नगरय् बिज्यात । उत्तराजीव स्थविरं नगरवासी भिक्षुपि पाखें अलग जुया: संघकर्म यात । न्ह्यागु हे जूसां उत्तराजीव स्थविर आदिपिन्सं सिंहलद्वीपं लिहाँ बिज्याना: अरिमदन नगरय् च्वना: शासन अनुग्रह यानाबिज्यात । रामण्य नगरय् जन्म जूगुया कारणं अनया निवासी ल्याखं उल्लेख यानागु ख: ।

उबलय् दल नगरय् पदिपजेय्य गामय् जन्मजूम्ह सारिपुत्र नांम्ह वृद्ध श्रामणेर छम्ह अरिमदन नगरय् बिज्याना: आनन्द स्थविरयाथाय् उपसम्पदा प्राप्तयाना: परियत्ति अध्ययन यानाबिज्यात । वसपोल बहुश्रुत दक्ष बल सम्पन्नम्ह जुल । थ्व खँ न्यना: नरपति 'चञ्-सू' जुजुं चिन्तन यात - "यदि वसपोल अङ्ग-प्रत्यङ्ग पूवम्ह जूसा आचार्य स्थानय् तया अनुग्रह याये" धका जुजुं राजपुरुषपि छ्वया: परिक्षा याकल । राजपुरुषपिसं तुतिइ म्हालपति म्दुगु खना: थ्व खँ जुजुयात कन । जुजुं नं न्यना: -"थुजा:म्ह अङ्ग प्रत्यङ्ग विकलाङ्गम्ह जूसा ला प्रधान आचार्य स्थानय् तयेगु उपयुक्त मजू" धका चिन्तन याना: प्रधान आचार्य भावे तया: बिमज्या, पूजा सत्कार जक याना: अनुग्रह यात । छगू इलय् "धर्म-विलास" पद बिया: "रामण्य राष्ट्रय् शासन परिशुद्ध याना बिज्याहुँ" धका: रामण्य राष्ट्रय् छ्वत । रामण्य राष्ट्रय् बिज्याना दल नगरय् आपालं भिक्षुपिन्त धर्म बंका बिज्यात, शासन थकया बिज्यात । अन रामण्य राष्ट्रय् मनुतय्सं धर्मविलासी स्थविरया शिष्य अनुशिष्यपिन्त "सिंहल भिक्षुगण" धका: व्यवहार याइगु जुयाच्वन । अथे हे सिंहलद्वीपया आनन्द स्थविरया शिष्य धर्मविलासया कारणं रामण्य राष्ट्रय् सिंहलद्वीपं शासन दुहाँ व:गुया वर्णन ख: ।

थुगु रामण्य राष्ट्रय् प्यक्व:गु शासनया पलिस्था ख: ।

५. शासनया न्याक्व:गु पलिस्था

मुत्तिम नगरय् गुबले अग्रमहारानीया आचार्य बुद्धवंश स्थविर, महानाग स्थविर सिंहलद्वीपय् बिज्याना: महाविहारवासी गण परम्पराया भिक्षुपिथाय् हाकनं शिक्षा ग्रहण याना: मुत्तिम नगरय् लिहाँ बिज्यात, मुत्तिम नगरवासी भिक्षुपि पाखें अलग जुया:

संघकर्म यानाः शासन थकया बिज्यात, वसपोल स्थविरपिनि कारणं रामण्य राष्ट्र्य हाकनं सिंहलद्वीपं शासन वल ।

थ्व रामण्य राष्ट्र्य न्याक्वःगु शासनया पलिस्था खः ।

६. शासनया खुक्वःगु पलिस्था

मुत्तिम नगरय् सेतिभिन्द जुजुया मांया आचार्य मेधंकर स्थविर सिंहलद्वीपय् लिपा बिज्यात, अन अरण्यवासी महास्थविरपिथाय् शिक्षा ग्रहण यानाबिज्यात । परियत्ति अध्ययन पूर्वका सेतिभिन्द जुजुया मांया पाखे दनाब्यूगु, लुँ वहःया प्रयोग यानाः टीनया पौचिनातःगु विहारय् च्वनाः शासनया अनुग्रह यानाबिज्यात । 'लोकदीपक सार' नांगु ग्रन्थ रचना यानाबिज्यात । अनलि मुत्तिम नगरं हे सुवर्ण शोभन स्थविर सिंहलद्वीपय् बिज्यात, महाविहारवासी गण वंशया स्थविरपिन्थाय् हाकनं शिक्षाग्रहण यानाः मुत्तिम नगरय् लिहाँ बिज्यात । वसपोल अरण्यवासी, धुताङ्गधारी, अल्पेच्छु, सन्तुष्ट, लज्यादुम्ह संकोच दुम्ह, शिक्षाकामी, दक्ष व बल सम्पन्नम्ह खः । सिंहलद्वीपया कलम्बु पुखूया लखं त्वःतूगु सीमाय् न्याम्ह अप्वःगण वनरतन नां जुयाच्चम्ह संघ राजयात उपाध्याय यानाः बिजयबाहु जुजुया आचार्य राहुल भद्रस्थविरयात कर्मवाचा आचार्य यानाः उपसम्पन्न जुयाबिज्यात । वसपोल स्थविर हाकनं बिज्यानाः मुत्तिम नगरय् हे च्वना बिज्यात । गण तःधं यानाः शासन च्वन्त्याका बिज्यात । थुपि निम्ह स्थविरपिनि कारणं नं रामण्यराष्ट्र्य सिंहलद्वीपपाखे शासन दुहाँवल ।

थ्व रामण्य राष्ट्रया खुक्वःगु शासनया पलिस्था खः ।

७. शासनया न्हेक्वःगु पलिस्था

जिनशासन निसः व निदँ (२०२) कलियुगय् च्यच्छदँ (८१) सम्बतय् हंसावती नगरय् 'श्री परम महाराज' पदं विभूषितम्ह चेतिय राजा कुसिम मण्डल, हंसावती मण्डलं मुत्तिम मण्डलय् राष्ट्रवासीपिन्त थः प्रजा समानं धर्मं पूर्णजुइक शान्तिं रक्षा यानाः राज्य यात । उम्ह जुजु स्वंगूलिं पिटकय्, प्यंगूलिं वेदय्, ब्याकरण, छन्द, अलंकार आदिइ निपुणम्ह जुयाच्चन, अनेक शिल्प विद्याय् नं दक्ष, विभिन्न भाषा कौशलम्ह, श्रद्धा शील इत्यादी प्रतिष्ठितम्ह, चमेली, पलेस्वा शरद ऋतुया चन्द्रमा समानं शीतलम्ह गणपति, शासनय् अतिकं श्रद्धादुम्ह (लयताःम्ह) जुल । छगू इलय् उम्ह जुजु चिन्तना यात - "भगवान बुद्धया शासन प्रव्रज्या व उपसम्पदां सम्बन्धित खः । उपसम्पदा - सीमा, परिषद, विहारस्थान, प्रज्ञप्ति, कर्मवाचालिसे सम्बन्धित जू" । थुकथं नं बिचार यात - 'सीमाया निर्णय, उकिया वर्णन, विनय संग्रह, उकिया व्याख्या, सीमालंकार, सीमा संग्रह आदि शब्दं नं अर्थकथं नं हाकनं हाकनं (बारम्बार) परिक्षण यानाः परस्पर मिले यानाः न्हयःनेया ल्यूनेया तुलना यानाः - "भगवान बुद्धया अभिप्राय थुकथं खः, ग्रन्थकारपिनि अभिप्राय थुकथं खः", थुकथं अध्ययन यानाः

-“भ्रीगु रामण्य राष्ट्र्य खुसि, समुद्र, पुखू, राष्ट्रसीमा थीथी जूगुलिं थुगु परिशुद्ध खः धकाः निर्णय यायेत नं थाकु । थथे जूगुलिं सीमा परिषद शुद्ध जुइ नं थाकुगु खनेदु ।

अनं लिपा जुजुं रामण्य राष्ट्र्य त्रिपिटकधर, न्ववायेगु समर्थ दुपिं स्थविरपि नाप छलफल यानाः प्रतिभानुसार -“सीमा, परिषद परिशुद्ध जुइगु दुष्कर खः” धकाः स्थविरपिन्सं निर्णय बिया बिज्यात । हाकनं जुजुं थथे नं चिन्तना यात -“अहो ! भगवान शुद्धया शासन निश्चित रूपं न्याद्वः दैं प्रतिष्ठित जुइ धकाः ग्रन्थ्य उल्लेख जूसां नं भगवानया अभिसम्बोधिं निद्वः व ख्वीप्यदैं (२०६४ दैं) य हे शासन दूषित जुल, उपसम्पदाया ज्याय संदेह उत्पन्न जुल, गुकथं न्याद्वः दैं (५००० दैं) शासन प्रतिष्ठित जुइ” थुकथं धर्मसंवेग उत्पन्न जुयाः चिन्तन यात - “शासन थुकथं दूषित जूसां नं उपसम्पदाया ज्याय सन्देह दःसां नं परिशुद्ध यायेगु कोशिस मयासे जि थें जाःम्ह जुजु लोसे, वास्या (अनुत्साही) मध्यस्थ जुयाच्चनेगु ठीक मजू, थथे जुइवं भगवान बुद्धयाप्रति श्रद्धा दुम्ह धायेगु नं जिगु निति योग्य मजू” । उकिं जिं शासन शुद्धि यायेगु ज्या न्ह्यज्याके” ।

“शासन आः गनं कया हयाः स्थिर रूपं प्रतिष्ठित याये” धका चिन्तना यानाः -“भगवान बुद्धया परिनिर्वाणं लिपा निसः व स्वीखुदैं (२३६ दैं) थ्यंबलय महामोग्गलिपुत्त स्थविरं महामहिन्द्र स्थविरयात छ्वया बिज्यानाः सिंहलद्वीपय शासन प्रतिष्ठित यानाबिज्यात । उबलय देवानप्रियतिस्स जुजुं महाविहार दनाः प्रदान यात । उत्तमगु शासन नं निसः व चय्छदैं (२८१ दैं) तक निर्मल जुइक प्रतिष्ठित जुल । भिक्षु संघ नं महाविहारवासी गण अनुसार एकत्रित जुयाच्चन । अनंलिपा अभयगिरिवासी व जेतवनवासी निथ्वः गण अलग जुल । जिनचक्र द्वःछि व न्ह्यच्या (१०७८) दैं थ्यंबलय श्री संघबोधि पराक्रमबाहु जुजुं कुटम्भयगिरिवासी महाकाश्यप स्थविर प्रमुख महाविहारवासी गणयात अनुग्रह यानाः उगु निथ्वः गण विशुद्धयानाः शासन निर्मल यात । अनंलिपा विजयबाहु व पराक्रमबाहु निम्ह जुजुपिनि इलय नं शासन निर्मल जुल । थुकथं ब्यक्त समर्थवान् भिक्षुपिन्त प्रार्थनां सिंहल द्वीपय छ्वयाः हाकनं शिक्षा ग्रहण याके बिइ, व नं वहे परम्पराकथं प्रवर्तित जूपिं भिक्षुपिपाखें भ्रीगु रामाण्य राष्ट्र्य नं शासन यचुक (निर्मल जुइक) प्रतिष्ठित जुइ” धकाः चिन्तना यानाः मोगल्लान स्थविर व सोम स्थविरपिन्त सिंहलद्वीपय बिज्यायेत प्रार्थना यात ।

“स्थविरपिन्सं नं थ्व शासन सम्बन्धित ज्या खः” धकाः मनं चायेकाः स्वीकार यानाबिज्यात । जुजुं दाठा धातु पूजा यायेया नितिं, भिक्षु संघयात पूजाया नितिं भूवनेकबाहु जुजुयात उपहार बीबहःगु धर्म उपहार वस्तु तयार यानाः चित्रदूत व रामदूत धयापि निम्ह मन्त्रीपिं निगः दुंगाय नायः यानाः कलियुग च्यासः व

स्वीन्हेदँ (८३७ दँ) माघ महिनाया पूर्णिमां लिपा एकादशी आइतवार (रविवार) खुन्हु चित्रदूत नापं मोगल्लान स्थविर प्रमुख भिक्षुपि छगः दुंगां प्रस्थान याकल । फागुण महिनाया अष्टमीखुन्हु सिंहल द्वीपय् कलम्बु तीर्थय् थ्यकः वन । रामदूत नं व हे दँय् (सम्बतय्) माघ महिनाया पुन्हिं धुकाः द्वादशी सोमवार खुन्हु सोमस्थविर प्रमुख भिक्षुपि नाप छगः दुंगां प्रस्थान याकल ।

अनुकूल वायु (फय्धाः) प्राप्त मजूगुलिं चैत्र महिना शुक्लपक्ष नवमी खुन्हु सिंहल द्वीपय् वल्लिगामय् थ्यकः वन । अनलि उपि निम्ह मन्त्रीपिन्सं ज्वनावंगु उपहार सामानत संदेशपत्र भूवनेकबाहु जुजुया भिक्षुसंघपिन्त प्रदान यात । जुजुयापाखें नं छव्याःहःपिं भिक्षुपिन्त सन्देश पत्रय् उल्लेख यानातःगुकथं हे कल्याण खुसी लखं त्वःतातःगु सीमाय् श्रामणेर भूमी प्रतिष्ठापित यानाः हानं उपसम्पदा कर्म यात ।

उपसम्पदां लिपा भुवनेकबाहु जुजुं थीथी त्वःत्वःगु परिष्कार भिक्षुपिन्त प्रदानयात -“थ्व आमिषदान म्वानाच्चंतले परिभोगया नितिं मात्र जुइ, नां पदवी जीर्ण जुइमखु” धका रामदूतया दुंगाय् प्रमुखम्ह सोम स्थविरयात श्री संघबोधिस्वामी धकाः नां छुत ।

बाकि भिम्ह स्थविरपिन्त नं कीर्तिश्रीमेघ स्वामी, पराक्रमबाहु स्वामी, बुद्धघोष स्वामी, सिंहलद्वीप विशुद्ध स्वामी, गुणरत्नधर स्वामी, जिनालंकार स्वामी, रत्नमालि स्वामी, सप्तमतेज स्वामी, भूवनेकबाहु स्वामी धका नां छुत । चित्रदूतया दुंगाय् प्रमुखम्ह मोगल्लान स्थविरयात धर्मकीर्ति लोकगुरु स्वामी धका नां छुत । बाकि भिक्षुपिन्त श्रीवनरत्न स्वामी, मंगलस्थविर स्वामी, कल्याण तिस्स स्वामी, चन्दगिरि स्वामी, श्री दन्तधातु स्वामी, वनवासी तिस्स स्वामी, रत्नालंकार स्वामी, महादेव स्वामी, उदुम्बरगिरि स्वामी, चूलाभय तिस्स स्वामी धका नां छुत । थुपि नीनिम्ह (२२ म्हं) लिपायापि श्रमणपिन्त नां मतः । अभिनव शिक्षा ला सकसितं प्रदान यात । अनलिपा चैत्यपूजा इत्यादि मेमेगु ज्या सिधयेवं हाकनं लिहाँ बिज्यात ।

भुवनेकबाहु जुजुं चित्रदूतयात थथे धाल -“रामाधिपति जुजुयात उपहार बियेगु इच्छा यानाच्चना, प्रतिदूत छव्येत छिसं प्रतिक्षा यानादिसँ” धकाः धयाः लिहाँ वंगु इलय् छाःगु (तेज) फय्या भयं महासमुद्रया दथ्वी दुंगा थ्यंका क्वसिनावन ।

सिंहल द्वीपया जुजुं छवयाहःगु दुंगा नापलानाः उकी च्वना वयाः स्वन्हु लिपा हाकनं छाःगु फय्या भयं लः चीजाःथाय् त्वहँतय् न्यानाः वनेमफुत । अनलि सिपौ ह्वनाः चिनाः न्यासि हे वल । सिंहल जुजुया दूत नं उपहार बियाः लिहाँ वन । भिक्षुपि मध्ये खुम्ह भिक्षुपि लँय् बिचय् हे मन्त (मृत्यु जुल) । ओहोहो निश्चय नं हे

थ्व संस्कार अनित्य खः । थन थथे जुइगु जुयाच्चन -

“इमेसं पन आरद्धं, न किच्चं याव निट्ठितं ।
न ताव अदियिस्सन्ति मच्चु नत्थि अपेक्खना ॥
निक्कारुणिको हि एस, बलक्कारेन आदिय ।
रोदमानं व ज्ञातीनं, अनिच्छन्तं व गच्छती” ति ।

अर्थ -

“गुबलेतक उपिसं आरम्भ याःगु ज्या पूवनीमखु उबलयत्तक यंकेमखु धकाः मृत्यु पियाः (प्रतिक्षा याना) च्वनीमखु । निष्कारुणिकम्ह उम्ह मृत्युं खयाच्चपि थःथितितिपिनि इच्छा मदयकं हे जबरजस्तिं ज्वनायंकी” ।

रामाधिपति जुजुं वसपोल भिक्षुपि थ्यनेवं हंसावती नगरय् पश्चिम दिशा भाग्य नरसुर अमात्यपाखे परिभोग यानाच्चंगु गांया इलाकाय् पालि अट्ठकथा टीका आदि बारम्बार स्वयाः परीक्षा यानाः सीमा उन्मुलन सीमा सम्मुति ज्या याकल ।

सिंहल द्वीपय् भगवानपाखे न्हापां म्वःलहूगु कल्याणी धयागु खुसी लखं त्वःतूगु स्थानय् सीमा दयेकाः अन महाविहारवासी भिक्षुपिन्थाय् उपसम्पदाप्राप्त भिक्षुपिनिपाखे दयेकूगु कारणं कल्याणी सीमा नामं नांदंगु जुल । थुकथं रामाधिपति जुजुं लंका प्रवासी भिक्षुपिनि आधार कयाः बांलाक क्वातुक शासन प्रतिष्ठितयात । कलियुग च्यासः व स्वीच्यादँ (८३८ दँ) निसे च्यासः व पीछदँ (८४९ दँ) तक भिक्षु परम्पराय् चय्म्ह (८० म्ह) गण प्रमुख स्थविरपि दत । वसपोलपिनि शिष्यपि भिंष्यद्वः व निसः व नीखुम्ह (१४,२२६ म्ह) दुगु जुल । थुकथं रामण्य राष्ट्रय् भगवान बुद्धया शासन, च्वन्ट्यात, बलन, तःचलाय् जुयावन ।

रामण्य राष्ट्रया थ्व न्हेक्वःगु शासनया पलिस्था खः ।

द. शासनया मदिक्क च्वन्ट्याःगु थाय्

अरिमहन नगरय् अनुरुद्ध जुजुं सुधम्मपुरे जुजु सहित राज्य क्वत्यलाः विनाश यासेनिसे रामण्य राष्ट्र जुजुं प्वंगु (मदुगु, विहिन) देश जुयाच्चन । रामण्य राष्ट्रया मुत्तिम नगरय् सोणुत्तर वंशयापि छथ्वः गण, सीवलि वंशया छथ्वः, तामलिंद वंशया छथ्वः, आनन्द वंशया छथ्वः, बुद्ध वंशया छथ्वः, महानाग वंशया छथ्वः यानाः जम्मा खुथ्वः गण अलग अलग जुयाः थीथी थाय्बाय् (संवास) थीथी निकाय जुयाच्चन । धम्मचेतीय जुजुपाखे स्थापना जूगु शासन ब्यागः (भेद) मजूसे च्वन । समान थाय्बाय् (संवास) छगू हे निकाय जुयाच्चन । हंसावती, मुत्तिम, सुवर्णभूमि कथं स्वंगूलिं रामण्य राष्ट्र सुनापरन्त नामं बर्मा राष्ट्रनाप छधी छस्वा (एकबद्ध)

जुयाच्चन । न्हापा नं बर्मारष्ट्रया जुजुपिनि आदेश चलेजुगु थाय् जुल । उकिं बर्मा राष्ट्रं गुलिं गुलिं भिक्षुपिन्सं रामण्य राष्ट्र्य् बिज्यानाः कल्याणी सीमाय् हाकनं शिक्षा ग्रहण यानाबिज्यात । धर्मचेतिय जुजुपाखे पलिस्था जूगु शासन बर्मा राष्ट्र्य् सकभनं न्यनावनाः दुग्यंक चकना वन ।

रामण्य राष्ट्र्य् सोणुत्तर स्थविरपिन्सं शासन पलिस्था यासेंनिसे कयाः सुधम्मपुरे मनोहरि जुजुया शासनतक अर्हतपि (विद्यमान) दु धकाः सीकेमाः । अनलिपा उत्तराजीव, अरियवंश, महाकाल, प्राणदर्शी स्थविरपिनि ईलय् लौकिक अभिज्ञाज्ञान प्राप्तपि दुगु जुल । थौकन्हे स्वंगूलिं रामण्य राष्ट्र्य् धम्मचेतिय जुजुपाखे पलिस्था जूगु शासनजक दुगु जुल । थन हेतुफल सम्बन्ध कथं, आदि अंत कथं, शासनवंश यात प्रज्ञां तुलना यानाः शुरुनिसे प्रस्तुत स्वंगू नियमकथं परम्परा न्हयानाच्चन धकाः सीकेमाल ।

थुगु शासनवंश लज्यादुपि, निपुणपि, शिक्षाकामीपि अनुसार कनातःगु खः । लज्यामदुपि, दुमथ्याकू धका सीकेमाः ।

उगु थेर परम्पराय् मुत्तिम नगरवासी मेधकर स्थविरं 'लोकदीपक सार' ग्रन्थ च्याबिज्यात । हंसवती नगरवासी आनन्द स्थविरं 'मधुर सारत्थ दीपनी' नां जुयाच्चंगु अभिधर्म टीकाया संवण्णना, हंसवती नगरनिवासी धम्मबुद्ध स्थविरं 'कविसार' धयागु छन्दवण्णना, हंसवती नगरनिवासी सद्धम्मालंकार स्थविरं पट्ठानसारत्थदीपनी नांगु प्रकरण, अन हे मेम्ह स्थविरं अफेगुसार नांगु ग्रन्थ च्याबिज्यात । थुकथं थीथी गन्थकारपिनि निवासस्थान जुयाः शासन दुग्यंक ब्वलन ।

थुगु शासनवंशय् 'सुवर्णभूमि शासनवंश वर्णन नांगु स्वंगु परिच्छेद खः ।

प्यांगु परिच्छेद

योनक राष्ट्र शासनवंश वर्णन

आः योनक राष्ट्रय् शासन उत्पत्ति कनेत्यना ।

१. शासनया न्हापांगु पलिस्था

विनीत याये योग्यपिन्त हितेच्छु भगवानं योनक राष्ट्रय् जिगु शासन ताकालतक थातं च्वनी" धइगु खंकाः बिज्यानाः भिक्षुसंघनाप देश चारिका यायां लभु नगरय् बिज्यात, उबलय् छम्ह ब्याधां हलः दानबिल । हलः परिभोग यानाः हलःया पु वांछ्वया बिज्याःबले पृथ्वील्य मलासे आकाशय् प्रतिष्ठित जुयाच्वन, थुगु दृष्य खनाः मुसुं न्हिला बिज्यात, थुकिया अर्थ आनन्द न्यना बिज्याःबले भगवानं - "आनन्द ! भविष्यथु थुगु थासय् जिगु धातु चैत्य पलिस्था जुइ । थन शासन अभिवृद्धि जुइ धकाः वर्णन भविष्यवाणी यानाबिज्यात ।

भगवानं हलः परिभोग याना बिज्यागु थाय् जूगुया कारणं "हरिभुज्ज" थुगु थाय्या नां च्वन । निम्ह तपस्वीपिन्सं तयाब्यूगु लः, स्नानचूर्णया कारणं योनकबासीपिनि भाषं 'लभुज्ज' नां च्वंगु जुल । उबलय् अन मपिन्न नामं जलमार्गया लिक्क फेतुना जेष्ठम्ह बालि लइम्हसिया न्हेदँ दुम्ह थःकाय् भगवान बुद्धयात लःल्हानाः प्रव्रजित याकल । कर्मस्थान अनुयोग अनुसारं ताकाल मदुवं अर्हत पद प्राप्त यात । न्हेदँ (७ दँ) दुम्ह श्रामणेरं अर्हत पद साक्षात्कार याःगु थाय्या आधारय् योनक भाषं थुगु थाय्यात 'च-नह-म' धाइगु खः । ताकाल लिपा 'ज-मह-म' धाइगु जुल । थुबलय्निसें योनकराष्ट्रय् न्हापां शासन पलिस्था जुल ।

थ्व योनक राष्ट्रय् न्हापांगु शासनया पलिस्था खः ।

२. शासनया निक्वःगु पलिस्था

शासन निसः व स्वीन्यादँ (२३५ दँ) दयेवं महारक्षित स्थविर योनक राष्ट्रय् बिज्यात, कम्बोज, खेमावर, हरिभुज्ज, अयुध्या आदि अनेक राष्ट्रय् शासन थातं च्वन (प्रतिष्ठित जुल) । थुपि फुक्कं राष्ट्र संग्रह यानाः न्ह्यब्वइपि (प्रस्तुत याइपि) अर्थकथाचार्यपिनिपाखें 'योनक लोक' नां छ्यलाः लोक भाषं सामान्य शब्द धयातल - "स्वभाविक रूपं ला ग्रन्थकारपिनि छुनं छुं कारणं अर्थ प्रकाश यात" ।

महारक्षित स्थविर न्याम्ह भिक्षुपिनापं पाटलिपुत्रं आकाश मार्गं योनक लोकय् बिज्यानाः कालकाराम सूत्र देशनां योनकवासीपिन्त लय्तायेकल । छगू लाख व न्हयेद्वः (१,७०,०००) म्ह प्राणीपिन्त मार्गफल अलंकार प्रदान यानाबिज्यात । थःथाय् भिद्वः (१०,०००) म्ह प्रव्रजित जुल । थुकथं वसपोलं शासन पलिस्था यानाबिज्यात ।

थुकथं अर्थकथालय् धयातःगु दु -

“योनक रट्ठं तदागन्त्वा, सो महारक्खितो इसि ।

कालकाराम सुत्तेन, ते पसादेसि योनके” ति ॥

अर्थ -

“उम्ह ऋषि महारक्षित उबलय् योनक राष्ट्रय् बिज्यानाः यवनपिन्त 'कालकाराम' सूत्र देशनां लय्तायेका बिज्यात” ।

उबलय्निसे वसपोलपिनि शिष्य परम्परा अनगिन्ति दु ।

थ्व योनकराष्ट्रय् महारक्षित स्थविर आदिपिनि कारणं थुगु शासनया निक्वःगु पलिस्था खः ।

३. शासनया स्वक्वःगु पलिस्था

योनक राष्ट्रया लकुन्न नगरय् जिनचक्र न्यासःगु दँय् (बुद्ध सम्बत ५०० दँय्) मणियागु बुद्ध प्रतिमा दयेकाः विश्वकर्मा देवपुत्रं नागसेन स्थविरयात प्रदानयात । नागसेन स्थविरं नं उगु बुद्ध प्रतिमाय् “धातु वयाः प्रतिष्ठित जुइमा” धकाः अधिष्ठान यानाबिज्यात । “अधिष्ठान अनुसार न्हेगः (७गः) धातु वयाः उकी प्रतिष्ठित जुयाः प्रातिहार्य क्यन” धका राजवंशय् निर्देश यानातःगु दु । थुगु वचन - “जिगु परिनिर्वाणं न्यासःदँ (५०० दँ) लिपा थुगु थुगु उत्पन्न जुइ” धकाः मिलिन्द प्रश्नय् निर्देशानुसार, समयानुसार मिलेजू । योनक राष्ट्रय् मिलिन्द जुजुया इलय् जिनचक्र न्यासः दँय् (५०० दँय्) नागसेन स्थविरया कारणं बुद्धशासन तःचलाय् जुइक प्रतिष्ठित जुल ।

थ्व योनक राष्ट्रय् नागसेन स्थविरया कारणं थुगु शासनया स्वक्वःगु पलिस्था खः ।

४. शासनया प्यक्वःगु पलिस्था

कलियुग ख्वीन्यादँय् (६५ दँय्) लभुंजनगरं थाय् सरेयाना वनाः 'क्यु-नह-र' नगर निर्माण याःम्ह 'ब्यज-जा-चो-म-ड-र' धयाम्ह जुजुया इलय् मध्यदेशं काश्यप स्थविर न्याम्ह भिक्षुपिनाप थ्यंकः बिज्यात । उबलय् उम्ह जुजुं विहार दयेके बियाः वसपोलपिन्त प्रदानयात । सिंहलद्वीपं धातु ज्वनाः छम्ह स्थविर थ्यंकः बिज्यात । धातुलिं प्रातिहार्य खनाः लय्तायाः लभुंज चैत्यय् निधान यात । वसपोल स्थविरपिनि कारणं योनक राष्ट्रय् शासन परम्परा वल ।

थ्व योनक राष्ट्रय् शासनया प्यक्वःगु पलिस्था खः ।

५. शासनया न्याक्वःगु पलिस्था

कलि सम्बत् न्हेसः व ख्वीनिदँ (७६२ दँ) थ्यंबलय् चीनराष्ट्रया जुजुं क्वत्यलाः (दमन यानाः) योनक राष्ट्र छगुलिं हासनाश यात । उबलय् महाधर्मगम्भीर स्थविर व महामेधंकर स्थविरपि निम्ह योनक राष्ट्र आपालं भिक्षुपि ब्वनाः सिंहलद्वीपय् बिज्यात । उबलय् सिंहलद्वीपय् दुर्भिक्ष भयं क्वदुंगुलिं अनं श्यामराष्ट्रया सोक्कत नगरय् हाकनं बिज्यात । अनंलिपा लकुन्न नगरय् बिज्यानाः शासन कःघाइपिं लज्यादुपिं सदाचारी

भिक्षुपिन्थाय हानं शिक्षा कया बिज्यात । उपि स्थविरपिन्सं नं श्यामराष्ट्र्य व योनक
राष्ट्र्य न्यंकभनं शासन पलिस्था यानाबिज्यात ।

थ्व योनक राष्ट्र्य लंका प्रवासी निम्ह स्थविरपिनि कारण शासनया न्याक्वःगु पलिस्था खः ।

६. शासनया खुक्वःगु पलिस्था

कलि संवत् च्यासः व नीन्यादँ (८२५ दँ) थ्यंबलय् श्री सद्धर्म लोकपति चक्रवर्ती
जुजुं लभुंज चैत्य हाकनं तःग्वः तःचलाय् यानाः व चैत्यया लिक्क प्यंगू विहार दनाः
महामेघंकर स्थविर व सारिपुत्र स्थविरयात प्रदानयात । निम्ह स्थविरपिन्सं नं शासन
परिशुद्ध जुइक स्वन (प्रतिस्थापित यात) ।

थ्व योनक राष्ट्र्य महामेघंकर व सारिपुत्र स्थविरपिनि कारण खुक्वःगु पलिस्था खः ।

७. अनेक सेतिभिन्द जुजुं

कलि सम्बत् गुसः व पीस्वदँ (९४३ दँ) थ्यंबले हंसावती नगर्य च्वंम्ह अनेक
सेतिभिन्द जुजुं योनक राष्ट्र क्वत्थलाः थःगु ल्हाःतय् काल । कर कयाः अधिकार
चलेयायतः जेष्ठम्ह काय् अनुरुद्ध राजकुमारयात बियाः आपालं मन्त्रीपिनापं उगु
थासय् वनाः राज प्रतिनिधि यानाः राज्य याकल । शासन शुद्ध यायतः सद्धर्म चक्र
स्वामी स्थविरयात काय्नापं छ्वत । अनेक सेतिभिन्द जुजुं योनक राष्ट्र त्याकाकाःगु
इलय् - "न्हापालाक शासन पलिस्था जूगु थ्व थाय्" धका मती तयाः अनया
राष्ट्रवासीपिन्त युद्धबन्दी थें ब्यवहार मयाः । 'थेर वंसय्' उल्लेख जूगु अनुसारं लकुन्
नगर्य छम्ह अरण्यवासी स्थविरं - "थौं नगर्य फलानागु थासय् छम्ह मृत्यु जुल" धका
गृहपतिपिन्त कन, कंगु अनुसारं मृत्यु जूगु खःगुलिं "थुम्ह अभिज्ञालाभी खः" धका
प्रकट जुल । वहे नगर्य महामङ्गल स्थविरं अनेक सेतिभिन्द जुजुं युद्धजुबलय् वःगु
इलय् - "अनेक सेतिभिन्द जुजुं जितः आमन्त्रण याइ, समान जातिया दूत छ्वयाहइ"
धका आमन्त्रण यायेन्ह्यः हे धयाबिज्यात । धयाबिज्यागु अनुसारं आमन्त्रण याःगुलिं
- "थुम्ह नं अभिज्ञालाभी खः" धका कीर्ति प्रचार जुल ।

उगु नगर्य ज्ञानविलास स्थविरं - "संख्या पकासक" नांगु प्रकरण रचना
यानाबिज्यात । उकिया टीका लंका प्रवासी स्थविरया विहारय् च्वनाः श्रीमंगल स्थविरं
च्वयाबिज्यात । 'विशुद्धि मग्ग दीपनी सज्जत्त' अरण्यवासी उत्तराराम स्थविरं, 'मंगल
दीपनी' श्री मङ्गल स्थविरं, 'उत्पातसन्ति' सुं छम्ह स्थविरं रचना यानाबिज्यात । थुगु
उत्पातसन्ति पाठ यानाः चीन जुजुया सेनातयत् त्याकल । थुकथं योनक राष्ट्र्य
अभिज्ञालाभी ग्रन्थकार स्थविरपिनिगु आनुभावं जिनशासन परिशुद्ध रूपं पलिस्था जुल ।

थुकथं हेतुफल सम्बन्ध अनुसार, आदि अन्त सम्बन्ध अनुसार, यथावत
नियमानुसार थुपि स्वंगू कारण कथं नं परम्परा ग्रहण यायेमाल ।

थ्व शासन वंशय् योनकराष्ट्र शासनवंश वर्णन नांगु प्यंगू परिच्छेद खः ।

न्यागूगु परिच्छेद

वनवासी राष्ट्र शासनवंश वर्णन

वनवासी राष्ट्रयु श्री क्षेत्र नगरया शासनवंश कनेत्यना ।

१. शासनया न्हापांगु पलिस्था

जिनचक्र सच्छि दँ (१०० दँ) थ्यंबलय् जटिल, शक्र, नाग, गरुड, कुम्भण्ड चण्डी, परमेश्वर धयापि थुपि न्हेम्हसिनं श्री क्षेत्र नगर निर्माण यात । अन 'द्वत्तपौग' जुजुं राज्य यात । उम्ह जुजुया स्वंगः मिखा दु । उगु इलय् भगवानया स्वद्वः (३००० म्ह) श्रावक च्वनाबिज्यागु जुल । जुजुं वसपोल अर्हतपिन्त नित्य प्यंगू प्रत्ययं आधार बिल । खुगः शरीरधातु नं छगःछगः चैत्य निधान यानाः खुगः चैत्य दयेकेबिल । दक्षिणबाहु निधान यानाः छगः चैत्य दयेकेबिल । उष्णीस धातु नं कमार नगरय् हयाः छगः चैत्य दयेकल । उगु चैत्य उबलय् पूमवं । लिपा अनुरुद्ध जुजुं धातु कयाः अरिमद्वन नगरय् हयाः 'चञ्-खुं' चैत्यय् निधान यात । उकिं रक्षित स्थविर बिज्याये न्ह्यः हे न्हापालाक शासन पलिस्था जुल धकाः सीकेमाल । लिपा शासन बःमलाना (कमजोर) जुयावन ।

थ्व वनवासी राष्ट्रयु न्हापांगु शासन पलिस्था खः ।

२. शासनया निक्वःगु पलिस्था

महामोग्गलिपुत्ततिस्स स्थविरपाखें छवया बिज्याम्ह रक्षित स्थविर वनवासी राष्ट्रयु बिज्यानाः आकाशय् च्वनाः 'अनमतग्गपरियाय' सूत्रं वनवासी जनतापिन्त लयतायेकल । देशनाया अन्तय् ख्वीद्वः (६०,०००) प्राणीपिन्त धर्माभिसमय लाभ जुल । न्ह्यद्वः (७०,०००) म्ह प्रव्रजित जुल । न्यासः (५००) खा विहार प्रतिस्थापित जुल । थुकथं वसपोलं शासन पलिस्था यानाबिज्यात । अर्थकथालय् -

“गत्वान रक्खितथेरो वनवासिं महिद्धिको

अन्तलिक्खे ठितो तत्थ, देसेसि अनमतग्गियं” ति वुत्तं ॥

अर्थ -

“महान ऋद्धिमान रक्षितस्थविर वनवासी राष्ट्रयु बिज्यानाः आकाशय् च्वनाः 'अनमतग्गिय सूत्र' धर्म देशना यानाबिज्यात" धयातल ।

थुकथं वनवासी राष्ट्रयु न्हापानिसें हे शासन दुग्गेक पलिस्था जुल । उबलय्तक चख्यंक तःचलाये जुया मवं ।

थ्व आः वनवासी राष्ट्रयु श्री क्षेत्र नगरयु निक्वःगु शासन पलिस्था खः ।

३. शासनया स्वक्वःगु पलिस्था

जिन चक्र प्यसः व स्वीस्वदँ (४३३ दँ) य कुक्कुटसीस जुजुं राज्य यात । उम्ह जुजुया इलय् भगवानया अर्हत श्रावकपि न्यासःम्ह (५०० म्ह) ति दुगु जुल । वसपोलपिन्त जुजुं नित्य प्यंगू प्रत्यय संग्रह यात । श्रोतापन्न, सकृदागामी, अनागामीपि अनगिन्ति दु ।

थ्व वनवासी राष्ट्र्य श्री क्षेत्र नगर्य परम्परागत स्वक्वःगु शासन पलिस्था खः ।

थुकथं वनवासी राष्ट्र्य सलंसः अर्हत स्थविरपिनि पाखें शासन पूर्ण चन्द्रमा थें अतिकं प्रज्वलित जुल । शासनिक ग्रन्थकार स्थविरपि अन खनेमदु । अर्हन्त स्थविरं जुजुया प्रार्थनाया कारणं 'धम्मसत्थ' रचना याना बिज्यात' धकाः पुलांपिन्सं धयातल ।

थुकथं -

“ते च थेरा महापञ्जा, पग्गहेत्वान सासनं ।

सुरियो विद्य अट्ठङ्गो उपगा मच्चु सन्तिकं ॥

“तस्मा हि पण्डितो पोसो, यावमच्चु न चागतो ।

ताव पुञ्जं करे निच्चं, मा पमज्जेय्य सब्बदा” ति ॥

अर्थ -

वसपोल महाप्रज्ञावान स्थविरपिसं शासनयात च्चन्ट्याका बिज्यात । अस्तया सूर्य थें मृत्युयाथाय् बिज्यात । उकिं पण्डितजनं मृत्यु मवःनिबलय् हे पुण्य न्ह्याबलें या, प्रमादी जुयेमते ।

थुगु शासनवंशय् वनवासीराष्ट्र शासनवंश वर्णन नांगु न्यागु परिच्छेद खः ।

खुगूगु परिच्छेद

अपरान्त राष्ट्र शासनवंश वर्णन

आः बर्मा मण्डलय् अपरान्तराष्ट्र्य शासनवंश कनेत्यना ।

१. शासनया न्हापांगु पलिस्था

भीगु बर्मा राष्ट्र्य सुप्पादक तीर्थ्य वाणिजगामे च्वंपि चूलपूर्ण व महापूर्ण निम्ह दाजुकिजापिनि कारणं भगवान जीवित जूबलय् हे नीदँ (२० दँ) स्वयां न्ह्यः हे शासन पलिस्था जूगु जुल । तर चख्यंक तःचलाये मजू । उकिं हाकनं शासन पलिस्था यायेत महामोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविरं योनक धर्मरक्षित स्थविरयात छवया बिज्यात । भगवानं लोहित चन्दन विहार ग्रहण यानाः न्हेगू सप्ताहतक च्वनाः मुंवःपि देव मनुष्यपिन्त धर्मरस त्वंकाबिज्यात । सप्ताह-सप्ताहे छथाय् छथाय् बिज्याःगु जुल । चय्प्यद्वः (८४,०००) प्राणीपिन्त धर्मभिसमय जुल, न्यासः खा ति छँखा पुलाः बिज्यानाः लँय् बिचय् सच्चबन्धपर्वतय् बिज्यानाः सच्चबन्धऋषियात धर्मदेशनां अभिज्ञा सहित अर्हतफल प्राप्त याका बिज्यात । वाणिज गामय् ऋषिदिन्न श्रेष्ठि आदिपिन्त नं धर्मरस त्वंका बिज्यात । थुकथं सच्चबन्ध, ऋषिदिन्न, महापूर्ण आदिपिनि कारणं भीगु बर्मा मण्डलय् शासन पलिस्था जुल ।

थ्व बर्मा मण्डलय् अपरान्तराष्ट्र्य न्हापांगु शासनया पलिस्था खः ।

२. शासनया निक्वःगु पलिस्था

भगवान परिनिर्वाणं निसः व स्वीन्यादँ (२३५ दँ) थ्यंबलय् स्वक्वःगु संगायना सिधय्काः महामोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविरं थःनापं विहार याना बिज्याम्ह धर्मरक्षित स्थविर प्यम्ह भिक्षुपिनापं अपरान्त राष्ट्र्य छवया बिज्यात । अपरान्त राष्ट्र भीगु बर्मा मण्डलय् सुनापरान्त राष्ट्र हे खः । थ्व खँ न्हयो हे कने धुन ।

योनक धर्मरक्षित स्थविर नं अपरान्त राष्ट्र्य बिज्यानाः 'अग्गिखन्धोपम' सूत्रं राष्ट्रवासीपिन्त लय्तायेका बिज्यात । न्हयद्वः (७०,०००) प्राणीपिन्त धर्मरस त्वंका बिज्यात । राष्ट्रवासीपि शासनय् आपालं प्रब्रजित जुल । राजकुलं द्वःछि (१००० म्ह) ब्यक्तिपि प्रब्रजित जुल । ख्वीद्वःम्ह (६०,००० म्ह) स्वयां अप्वः स्त्रीपि प्रब्रजित जूगु जुल । थन 'अग्गिखन्धोपम सूत्र' प्रब्रजित स्त्रीपिनि कारणं कंगु (देसनायाःगु) मखु । शुरुनिसें ताकालतक शासनय् लय्तायाः प्रब्रजित जूपि स्त्रीपि कथं धाःगु खः धकाः सीकेमाल । छायाधाःसा स्त्रीपि भिक्षुणीयाथाय् हे प्रब्रजित जुइगु उपयुक्त जू । योनिक धर्मरक्षित स्थविर नापं भिक्षुणीपि बिज्याःगु मदुगुलिं ताकाल बितेजुइधुंकाः भिक्षुणीपि आमन्त्रित यानाः वसपोपिन्थाय् प्रब्रजित जूगुकथं सीकेमाल ।

सिंहलद्वीपय अनुलादेवीया प्रव्रज्याया इलय महामहिन्द्र स्थविरपाखै संघमित्रा स्थविरा आमन्त्रण याःगु थन प्रमाण खः । थुकथं योनक धर्मरक्षित स्थविरया कारण अपरान्त राष्ट्रय सत्वपिन्त आपालं उपकार जुल । उकिं अर्थकथालय -

“अपरन्तं विगाहित्वा, योनक धम्मरक्खितो ।
अग्गिक्खन्धूपमेनेत्थ, पसादेसि जने बहू” ति ॥

अर्थ -

“योनक धर्मरक्षित स्थविर अपरान्ते दुहाँ बिज्यानाः 'अग्गिक्खन्धोपम' सूत्र देशनां आपालं जनपिन्त लयतायेका बिज्यात ।

थुकिया मू खँ विशेष सीकेमाल । गुकथं ? अग्गिक्खन्धोपम सूत्र भिक्षुपिनि आचरण कथं देशना यानातःगु खः । थ्व भिक्षुपिन्त हे देशना यायेगु उचित जू, स्थविरं न व हे देशना यानाबिज्यात । अथेला पूर्ण, सच्चवन्ध इत्यादिपिनि कारणं बुद्धया जीवित इलय हे नीदँ (२० दँ) निसँ अपरान्त शासन पलिस्था जूगु खः । गनंगनं थासय भिक्षुपि दुगुलिं भिक्षुपिन्त परिशुद्ध आचरण ध्वाथुइका बियेतः 'अग्गिक्खन्धोपम' सूत्र स्थविरं देशना याना बिज्यात । थुगु कारणं अरिमदन नगरय कुत्सित (ढोंगी, वेशरम, लज्जाहीन) पि श्रमण दुगु खँ च्वय कनावयागु अनुसारं मिलेजू ।

थ्व बर्माण्डल अपरान्त राष्ट्रय निक्वःगु शासनया पलिस्था खः ।

३.. शासनया स्वक्वःगु पलिस्था

भगवान बुद्ध पूर्ण स्थविरया प्रार्थना कथं अपरान्त राष्ट्रय व्यापारीपिन्त दनाब्बुगु चन्दन विहारय निवास यानाबिज्यात । छगू इलय आनन्द स्थविर ल्यूल्यू ब्वनाः ताम्ब्रद्वीप राष्ट्रय देशचारिका यानाः अरिमदन नगर लिक्क थ्यंबलय पर्वतय दनाः - “हे आनन्द ! भविष्यय थुगु प्रदेशय सम्मुति राजां अरिमदन नगर निर्माण याइ, थुगु नगरय जिगु शासन तःचलाय जुइक पलिस्था जुइ” धका व्याख्या याना बिज्यात । थुगु खँ पुलांगु वेद ग्रन्थय उल्लेख दु ।

योनक धर्मरक्षित स्थविर अपरान्त राष्ट्रय बिज्यानाः ताम्ब्रद्वीप राष्ट्रय नं चारिका यायां ताम्ब्रद्वीप राष्ट्रबासीपिन्त नं धर्मरस त्वंका बिज्यात । थुगु खँ - “क्षत्रियकुलं द्वःछिन्ह प्रब्रजित जुल” धकाः अर्थकथालय उल्लेख जूगुलिं स्पष्ट जू । उबलय अपरान्त राष्ट्रय क्षत्रियपि मदु । ताम्ब्रद्वीपया जुजुं हे थुगु थासय शासन याःगु जुयाच्चन । क्षत्रियपि मदुसा गनं क्षत्रिय कुलं प्रब्रजित जुइ ? थुगु कारणं ताम्ब्रद्वीपं द्वःछिन्ह पुरुषपि प्रब्रजित जूगु धका सीकेमाल । ताम्ब्रद्वीप शासनवंश नं थन न्हयथनेगु उचित जू । उकिं आः ताम्ब्रद्वीपया शासनवंश कनेत्यना ।

भीगु बर्माण्डल ताम्ब्रद्वीप राष्ट्रय्, अरिमदन नगरय् सम्मुति जुजुं राज्य यात । उबलय् हे अनुरुद्ध जुजुया इलय् 'सम्मति' धयागु प्रदेशय् च्वपि स्वीद्वःम्ह (३०,००० म्ह) कुत्सित (लुच्चा छुच्चा, ढोगी आचरण हीन) पि श्रमणपिन्सं ख्वीद्वः शिष्यपिन्त ओवाद बिया बिचरण यानाच्चन ।

परित्त निदानय् निर्देशित अर्थवर्णन

कुत्सित श्रमणपिनि थुगु सिद्धान्तः -

"गुम्हसिनं प्राणीहिंसा याइ वं थुगु परित्राण पाठ यायेवं पापकर्म मुक्त जुइ, यदि मां बौया हत्या यानागु अनन्तरियकर्म मुक्तजुइगु इच्छा दुसा थुगु प्रकारया परित्राण या, यदि काय्म्याय्पिनि आवाह विवाह यायेगु इच्छा जूसा आचार्ययात न्हापालाक लःल्हाना आवाह विवाह यायेमाः, थुगु नियम उल्लंघन यात धाःसा आपालं पाप लाइ" । थुगु मिथ्या सिद्धान्त थःथःपिन्थाय् वइपिन्त उपदेश बीगु जुयाच्चन । थुगु खँ न्यनाः अनुरुद्ध जुजु कुशल धर्म थूम्ह जुयाः इमिगु सिद्धान्त यः मताः । थ्व इमिगु मिथ्या सिद्धान्त खः ।

उबलय् अरिमदन नगरय् अर्हन्त नांम्ह स्थविर बिज्यानाः शासन पलिस्था यानाबिज्यात । अर्हन्त स्थविरया विवरण राजवंश कथं, परित्तनिदान कथं व शासन परम्पराकथं स्वथी कथं उल्लेख दु ।

आः थन राजवंश कथं अर्थवर्णन - "उबलय् सुनापरान्तय्, ताम्ब्रद्वीपराष्ट्रय् सम्पूर्ण जुइक फुक्क प्रकारं शासन स्थिर जुइक पलिस्था मज्जुनिगु जुयाच्चन । उकिं भगवान् बुद्धपाखें भविष्यवाणी यानातःगु कथं शासनया पलिस्था याये" धकाः मतीतयाः महास्थविरपि, शक्र देवराजयाथाय् बिज्यानाः - "शासन च्वन्त्याके फुम्ह पुद्गल ब्यु" धका प्रार्थना यानाबिज्यात । शक्र देवं त्रयत्रिंश भवनय् छम्ह देवपुत्रयाके याचना यानाः छम्ह ब्राम्हणीया गर्भय् प्रतिसन्धि ग्रहण याकल । फिला लिपा जन्म जुइवं शीलबुद्धि स्थविरं हेरबिचार यानाः आयु सम्पन्न जुइवं प्रब्रजित यानाबिज्यात । स्वंगुलिं पिटके अतिकं दक्षम्ह जुयाः अर्हतफल प्राप्त यानाबिज्यात । उकिं अर्हन्त नामं प्रख्यात जुल । उम्ह स्थविर बर्माण्डलय् जिनशासन भःभः धायेकेतः अरिमदन नगरय् बिज्यानाः नगर लिक्क अरण्यय् बास यानाबिज्यात । उबलय् शक्र देवं छम्ह ब्याधायात प्रलोभन क्यनाः स्थविर यात क्यन । ब्याधाया थथे मती वन - "थ्व अमनुष्य यक्ष जुइ, यदि मनु जूसां म्लेच्छ (क्वजातिम्ह) जुइ" थथे मतीतयाः जुजुयात क्यनेत स्थविरयात नगरय् ब्वनायंकल । स्थविर अष्टपरिष्कार ज्वनाः वया ल्यूल्यु बिज्यात । ब्याधां नं स्थविरयात ब्वनायंकाः जुजुयात क्यन । जुजुं खनेवं - "थुम्ह शान्त इन्द्रियम्ह म्लेच्छ जाति मखु, थुम्हसिके दुने सार धर्म दु" । थुकथं सूर्द्यःया निभाःजः लुइवं ह्वःगु

पलेस्वां थें चित्तय् श्रद्धा हवःगुलिं स्थविरया परीक्षा यायेत स्थविरयात धाल - "थःत योग्यगु आसन सीकाः फेतुना बिज्याहुँ" । स्थविर नं राजसिंहासनय् थहाँ बिज्याना आसन ग्रहण यानाबिज्यात । जुजुं -"थुम्ह अग्र आसनय् फेतुना बिज्यात अवश्य अग्र पुद्गल जुइ" धका चिन्तना यानाः -"छःपिनि थःथिति सु ? (गुगु कुल याम्ह), सुया शिष्य, गनं बिज्यानागु" ? धका न्यन । स्थविरं धया बिज्यात - "लोके गुंगु गुणं सम्पन्नम्ह भगवान सम्यक् सम्बुद्ध, उम्हसिया जि थःथिति खः, वसपोल भगवान जिम्ह आचार्य खः, भिक्षुसंघ च्वनाबिज्यागु थासं जि वयाम्ह खः" ।

जुजुं लय्ताःगु मनं धाल -"छःपिनि आचार्य देशना याना बिज्यागु छत्वाःचा धर्मदेशना बियाबिज्याहुँ" । उबलय् गथे श्री धर्म अशोक जुजुयात निग्रोध श्रामणेर पाखें अप्रमाद धर्मदेशना बिल, अथेहे स्थविरं अप्रमाद धर्मया देशना यानाबिज्यात ।

जुजुं हाकनं धया बिज्यात - "थौकन्हय् भगवान गन च्वना बिज्यानाच्वन । वसपोलं देशना यानाबिज्यागु धर्म गुलि प्रमाण दु, वसपोलया श्रावक शिष्यपि गुलि प्रमाण दु, छःपि समान मेपि खः लाकि मखु" ?

"आः जिमि आचार्य सम्यक् सम्बुद्ध परिनिर्वाण जुया बिज्याये धुंकल, धातु जक बाकि दनि । वसपोलं देशना यानाबिज्यागु धर्म चयेप्यद्वः (८४,०००) धर्मस्कन्ध कथं दु । सुधम्मपुरय् त्रिपिटक ज्वः कथं स्वथी दु, परमार्थ व सम्मुति अनुसार संघ निता प्रकारया दु" ।

Dhamma.Digital

थ्व खँ न्यनाः जुजु अतिकं लय्तायाः हाकनं धाल -"भन्ते ! जितः प्रत्यक्ष रूपं छःपि सिवाय मेपि नाथ मदु । थनिनिसें जितः जीवन दतले उपासक धारण यानाबिज्याहुँ, छःपिनि ओवाद जिं सिरं ग्रहण याये" । अनंलिपा अरण्यक अङ्ग धुताङ्ग पालन यायेत योग्यगु थासय् विहार दयेका बिल । कुत्सित श्रमणपिनि सिद्धान्त भेद जुल । गथे कि - लुँया पात्र, लुँया थल दयेवं चाया थल थें, सकभनं राष्ट्रय् कुत्सित श्रमणपिनि सिद्धान्त त्वःतके बिल ।

उबलय् कुत्सित श्रमणपि लाभ हानि जुयाः स्थविरया प्रति वैर भाव तल । कुत्सित श्रमणपि अरण्यय् स्वामी (मालिक) विहिन कोलेय्य खिचातथें अनाथ जुयाः शारीरिक मानसिक दुःख सिल । जुजुं थुगु खँ न्यनाः कुत्सित श्रमणपिन्सं क्वत्यले मफइकथं सुरक्षा यात । कुत्सित श्रमणपिन्त तुयुगु वस्त्रं पुंका हथियार ज्वनीपि योद्धापिनि थासय् तयाः राजकर्मचारी पदय् नियुक्त यात । स्थविरं नं शासनय् लय्ताःपि श्रद्धा दुपिन्त प्रब्रजित यानाः उपसम्पदा याकाः शासन विशुद्ध यात । जुजुं नं -"थुगु राष्ट्रय् पुलापि न्हापायापि जुजुपिन्सं कुत्सित श्रमणपिनि सिद्धान्त ज्वनाः

राज्य यात, यदि उमिगु अनर्थगु राज हानं ग्रहण याके फइगु जूसा जिं इमिगु अनर्थ युक्तगु राज्य (लिकया) चीकाः सार युक्त राज्य ग्रहण यायेगु इच्छा याना" थुकथं चिन्तन यात ।

थ्व परित्त निदानय वःगु अर्थ वर्णन खः ।

शासन परम्परा कथं अर्थ वर्णन

सिंहलद्वीपय् विज्जवासी नगरय् च्वंम्ह भिक्षुं उपरद्वारवती नगरय् बिज्याना परियत्तिया अध्ययन यात, वयां लिपा सुधम्मपुरय् परियत्ति ग्रहण याना बिज्यात । उगु इलय् - "श्री क्षेत्र नगरय् पाटलि सिमाय् छगू ग्रन्थ दु धइगु न्यनाः सुधम्मपुरं श्री क्षेत्र नगरय् बिज्यात । लँय् शिकारी स्थविरयात खनाः थुम्ह यक्ष खः धकाः मती तयाः जुजु अनुरुद्धयात क्यन । उबलय् जुजुं स्थविर याके न्यन - "छःपि सु खः" ? "महाराज ! जि गौतम बुद्धया श्रावक खः" । हाकनं जुजुं न्यन - "त्रिरत्न गथे च्वं" ? स्थविरं धया बिज्यात - "महाराज महोसध पण्डित समान बुद्ध धकाः सीकेमाल, सुरंग मार्ग समान धर्म धका थ्वीके माल, विदेह सेना समान संघ धका थ्वीके माल" । थुकथं उदाहरणं ध्वाथ्वीक कनेवं जुजुं हाकनं न्यन - "थुपि गौतमया श्रावकपि खःला थं" ? "महाराज ! थुपि गौतमया श्रावक मखु, जिमि विरोधी कुत्सित श्रमणपि खः" ।

उबलय्निसें कुत्सित (ढोगी) श्रमणपिन्त त्याग यात, घाँय् थें तुच्छगु सम्फे जुल । पाटलिसिमाया ह्वतय् लुयावःगु ग्रन्थ गनं लुल अन हे मिं छ्वयेका बिल । उगु थाय् आःतकं मिंछ्वःगु थाय् (अग्गि भापनतल) धकाः प्रख्यात जुल । स्थविरं जुजुयात 'विमानवत्थु' या देशना यात । जुजुनं लय्ताया श्री क्षेत्र नगरं अरिमदन नगरय् वःबलय् नापं ब्वनाहल ।

थ्व पाटलिसिमा ह्वतय् लूगु ग्रन्थया कारण, - कुत्सित श्रमणपि मध्ये छम्ह उपाय कुशलम्ह कुत्सित श्रमणं थःगु सिद्धान्त अनुरूप ग्रन्थ च्वयाः श्री क्षेत्र नगरय् स्वीनिकु (३२ हात) तत्याःगु (स्कन्ध दुगु) पाटलि सिमा ह्वःतय् दुहाँ वनाः बारम्बार लखं प्याकाः फ्वयातःगु चां इलाः हानं ख्वला बुयावयेवं धस्वाका तल । उबलय् "जिमिसं म्हगसे पाटलि सिमाय् सारग्रन्थ, अर्थ ब्यञ्जनं सम्पन्नगु छगू ग्रन्थ दुगु खना" धका हल्ला मचेयात । थ्व खँ न्यनाः जुजुं श्री क्षेत्र नगरय् वनाः पाटलिसिमा पालाः, माला स्वःबलय् उगु ग्रन्थ लुत । ग्रन्थय् थःगु सिद्धान्तकथं कुत्सित श्रमणपिनि श्रमणत्व थथे खः, थुपि हे गौतमया श्रावक खः, थुमिगु आचरण हे स्वर्गमार्गया लँपु खः इत्यादि उल्लेख जुयाच्वन । जुजु नं लय्तायाः कुत्सित श्रमणपिन्त दान बिइ योग्यगु वस्तु दान बिल ।

अनं लिपा स्थविरया धर्म खँ न्यनाः उगु ग्रन्थ मिंइ छ्वयेकाबिल । थुकथं कुत्सित श्रमणपिनि वचनं श्री क्षेत्र नगर वनाः अरिमदन नगरय् थ्यंबले स्थविरयात

बुनरररःगु धकरर सीकेडरर । अरररररन नगररु थुनेवं केतवन वरररर दनरः दरन बरल । स्वरररं नं अन शरसन वरशुदुध डरनरररररर । कुकु नुधुथं लः कुवनरः, अग्रडरररर नुधुथं डररररररर कुवनररनरः डुकेन डरकल । गन शंकर लुल अन शंकर डररडुडर नुन ।

थुव शरसन डररडुडर कथं अरुथं वरुणन खः ।

सुधुडुडररु सडरररररररररर अनुडदरुशुी स्वररर, सुडुनुतर स्वररररर वंश डररडुडरकथं नुडरसःडुध (५०० डुध) डररकुषुडरर नररडु वरररर डरनर ररररररररर । वसडुडुलडररर डुरधरन शररुषुड अधरशुील नरंडुध खः, वसडुडुलडरर डुरधरन शररुषुड डुरररनदरुशुी खः, वसडुडुलडरर डुरधरन शररुषुड करल खः, वसडुडुलडरर डुरधरन शररुषुड अरुधनुत खः, वसडुडुलडरर डुरधरन शररुषुड अरररररवंश नरंडुध खः ।

थुव खँ नं दु कर - उतरररकुीव डररररररर सु खः ? थुडुध स्वरररर डररडुडुल डेशडर कडुडुडर अरररररवंश स्वररररर शररुषुड खः । अरररररवंश स्वरररर कडुडुग नगरनरररसी डरररकल स्वररररर शररुषुड खः । उडुध सुधुडुडुल नगरनरररसी डुरररनदरुशुी डररररररररर शररुषुड खः, थुव खँ कलुडररण शरलरलेखुडु उलुलेख कुडररररररररर अनुसर डरले डकु, अथे कुसुडर नं डरःगु डुखँ (इकुषुठ अडररररर) डरसुडं धकर थुीके डरल ।

थुकथं थुीथुी अरररररररररर थुीथुी धरडु खःसरं नं अरुधतस्वररररं अररररर नगररु शरसन कुवनुधुडररकः डरलरररर डरनरररररररर हे डुरडरण खः, थुकुडररत लुडरखे डरतःसे नरररर (अवगणनर) खनेगु उकुरत डकु । सकले अरररररररररर धरडु नं "अरुधनुत स्वरररर अररररर नगररु डररररररर शरसन डरलरररर डरनर रररररर" धडरगु खँ सुवीकर डरडेडरः । अरुधनुत स्वरररर डुल नरं 'धरुडदरुशुी' नरं डुरखुडरतडुध खः, सुधुडुडुलडरररसी शुीलडुधुधु स्वररररर शररुषुड खः धकर सीकेडरः । उडुध स्वरररर नं डुरडुरकुत कुइनुधुडुः हे डुडुगुलरं वेद डररंगतडुध खः । डुरडुरकुत कुइधुंकर अरुथकथरसडररत तुरररररररर अधुडुडुन डरनरः डररंगत कुडुध धकर सकडनं डुरखुडरतडुध कुल । सुडुककतडुडु नगररु डुडुनर डररः डनुतडुडुसं डुडर सडुडुन डरःगु कुडररररर । अन डुररुधुं (१० दँ) कुवनररररररररः डरकनं सुधुडुडुलडुडु अरररर वरस डरनररररररर ।

अनं लररर डुरन कुरर डुररनुडररः व खुीकुषुधुं (१५६१ दँ) कलरसडुडुडुत सुवसः व नुधुडुधुं (३७१ दँ) थुडुडुडुलडुडु अनुरुडुध कुकु ररकुडु डुरररु डररत डरत । उडुडुलडुडु अरररररर नगररु कुतुसरत शुरडणडररनुसं -"कुडररु गुीतडुडु शुरररररररर खः धकरः सुवीडुध, सुवीडुधसरररर कुषुडुः कुडरः दुःकुषुडुः कथं दुगु कुल । अनुरुडुध कुकु नं कुतुसरत शुरडणडररनुत 'अगररररर डुररुडुडुडुडु' अररर धकर नुडनर नं लडुडुडुडुडु शुरररर डदुसरं डररडुडुडुडुडुडु वःडु कुकुगुलरं तुडरग डुडुडुः । अरुधनुत स्वरररर खनेवं लररर कुतुसरत शुरडणडररररररर नरतुडु कुरुतडुडु तुवःतरः शरसनडु लडुडुडुल ।

थुव डुररररररररररर तरडुधुडुडु डररररर नगररु अरुधनुत नरंडुध स्वररररर कुररण सुवकुवःगु शरसन डरलरररर खः ।

४. शासनया प्यक्वःगु पलिस्था

अरहन्त स्थविरं उबलय् अनुरुद्ध जुजुयात धया बिज्यात - "स्वंगू शासनय् परियत्ति शासन दुसा, पटिपत्ति शासन च्वनी, पटिपत्ति शासन च्वंसा प्रतिवेध शासन च्वनी । गथे कि - दोहँत सलंसः द्दलंद्वः दुसा नं परम्पराक्रम न्ह्याकीपि सात मन्तधाःसा वंशया परम्परा न्ह्याइमखु । अथे हे धुतांग धारी भिक्षुपि सलंसः द्दलंद्वः दुसानं परियत्ति अन्तरध्यान जुइवं प्रतिवेध शासन दइमखु । गथे धन घः म्हसीकेत ल्वहँतय् आखः कियाः तयातःसां गबले तक आखः बाकि च्वनी उबलय् तक धन घः नष्ट जुइमखु । अथे हे परियत्ति शासन दुसा शासन अन्तरध्यान जुइमखु । गथे तःधंगु पुखुली प्यख्यरं पःखाः क्वातुक दनातःसा लः च्वनीमखु धकाः धायेमाली मखु । लः दुसा पलेस्वां, उफ्वःस्वां ह्वइमखु धकाः धाये मालीमखु । अथेहे पुखूया क्वातुगु स्थिरगु पःखाःथें त्रिपिटक बुद्धवचन दुसा लः समान परियत्ति पूर्ण याइपि च्वनीपि कुलपुत्रपि म्दु धका धायेमाली मखु । इपि दत धाःसा पलेस्वां उफ्वःस्वां समान पटिवेध शासन च्वनीमखु धका धायेमाली मखु । थुकथं परियत्ति शासन हे निश्चित रूपं प्रमाण खः । अथे हे अन्तय् निगू पातिमोक्ष ल्यना च्वंसां शासन अन्तरध्यान जुइमखु । परियत्ति अन्तरध्यान जुइवं "सुप्पटिपन्न" आचरण याइपिन्त धर्माभिसमय जुइमखु । अन्तरध्यान मज्जूसा धर्माभिसमय जुइ । आः भ्नीगु परियत्ति शासन परिपूर्ण मज्जूनि, शरीर धातु नं म्दुनि, उकिं गन गरियत्ति शासन नं शरीर धातु नं दु, अन उपहार सहित दूतपि छ्वयाः कयाहयेमाल । थथे जूसा भ्नीगु राष्ट्रय् जिनशासन ताकालतक प्रतिस्थित जुयाच्वनी ।

"भन्ते ! अथे जूसा गन याचना याये" ? "महाराज ! सुवर्णभूमि राष्ट्रय् सुधम्मपुरय् स्वक्वःतक त्रिपिटक च्चकाः सुरक्षित यानातल, शरीर धातु नं अन यक्व दु " । जुजुं - "ज्यू भन्ते" । धका स्वीकार यानाः आपालं उपहार तयार याकल, राज सन्देश च्वयाः च्याम्ह शील सम्पन्न मन्त्रीपि दूतया रूपय् छ्वत ।

सुधम्मपुरया शासक मनोहरि जुजु कंजूस जूगुलिं - "छिपिथे जाःपि मिथ्यादृष्टिपिनि थासय् त्रिपिटक, शरीर धातु छ्वयेगु योग्य मजू, त्रिलोकय् अग्रम्ह सम्यक सम्बुद्धया शासन सम्यक दृष्टिपिनिगु थासय् हे प्रतिष्ठित जुइ, गथे केशरी सिंहाराजया दाः लुँया थलय् हे तयेमाः चाथलय् मखु" । दूतपिन्सं लिहाँ वयाः अनुरुद्ध जुजुयात थ्व सन्देश बिल । थ्व खँ न्यनाः जुजुं तंपिकयाः क्वाःगु कराहीलय् तःगु हाम्वः थें तिरतिर मुल । उबलय् जुजुं नदीमार्ग चयगू लाख (८० लाख) दुंगां माफित, योद्धापि च्यागू करोड सेनापिन्सं सेना ब्यूह रचेयानाः स्थलमार्ग प्यम्ह महायोद्धा नायः, चयद्वः किसित, ग्वीगूलाख (९० लाख) सल, चयेगू करोड योद्धापिन्सं सेना ब्यूह तयार याना थः नं युद्ध यायेत सुधम्मपुरय् वन ।

मनोहरि जुजुं थुगु सन्देश प्राप्त जुइवं भयं त्रसित जुयाः थः आपालं योद्धापिन्त योद्धापिलिसे युद्ध ब्यूहलिसे जायेत (मुकाबला यायेत) सुधर्मपुरय् सेनात तैनाथ यात । उबलय् अथर्ववेदय् उल्लेख जूगु कथं बार-बार कोशिस याःसा नं नगरया मूलतक थ्यंकः वनेमफुत । उबलय् जुजुं वेदविद्वान पिंके न्यन - "छाय् नगरया मूलतक भीपि थ्यंकः वने मफुगु "? वेदविद्वान धाल - "महाराज ! अथर्ववेदया विधान दु थें च्वं" ।

अनलिपा जुजुं पृथ्वीलय् म्हुइकाः मृतलाश लिकयाः समुद्रय् वां छवय्के बिल । छम्ह हिन्दु कुलया मनूयात 'जोग्यी' धयाम्ह कीचा नकाः वयात स्यानाः ल्हाःतुति अङ्गप्रत्यङ्ग कुचाकुचा पालाः नगरया छचाखेरं पृथ्वीलय् गाःम्हुइकाः थुनातःगु जुल । व लिकासेलि नगरय् दुहाँवनेफत । नगरय् दुहाँ वनाः अनुरुद्ध जुजुं मनोहरि जुजुयात म्वाःम्वाःकं (जीवित) हे ज्वनाः सुधर्मपुरय् न्हापायापि पुलापि जुजुपिनिगु परम्पराय् वःगुकथं रत्नया बाकसय् तयाः पूजायानातःगु धातु सहित त्रिपिटक ज्वनाः मनोहरि जुजुया स्वीनिम्ह (३२ म्ह) किसीम्हय् तयाः ज्वनावल । अरिमदन नगरय् थ्यनेवं धातु रत्नया बाकसय् तयाः श्री शयन गर्भ (कोठा) य् रत्नया खाताय् (पल्लङ्गय्) छ्यंफुसय् पाखे तल । त्रिपिटक नं रत्न प्रासादय् तयाः भिक्षुसंघपिन्त अध्ययन यायेत लःल्हानाबिल ।

उबलय् अनं कयाहःगु त्रिपिटक अध्ययन याइपि द्वःछिम्ह आर्यपि दुगु जुल । सुधर्मनगर त्वःतकाः त्रिपिटकनापं भिक्षुसंघपि नं ब्वनाहयाः शासनया पलिस्था यात । थुगु पलिस्थायामु जिनचक्र भिंखुसः व दछि (१६०१ दँ) कलि सम्बत प्यसः व भिंखुदँ (४१६ दँ) धका शिलालेखय् उल्लेख दु ।

अनुरुद्ध जुजुया इलय् पुण्यया आनुभावं स्वंगू रत्नं नं पूर्ण जूगुलिं पुण्य गां धयामु नामं प्रसिद्ध जुल । ताकाल लिपा 'ण' कार लोप जुयाः 'म' कारया निग्गहित जुयाः 'पूगं' उच्चारण बर्मा भाषं छयल । थुगु खँ 'अनागतवंश' 'राजवंशय्' उल्लेख दु । अनुरुद्ध जुजुं हाकनं प्यम्ह महायोद्धापिन्त सिंहलद्वीपय् छ्वयाः अनं नं त्रिपिटक कयाहल ।

सिंहलद्वीपं हःगु त्रिपिटक नाप सुधर्मपुरं हःगु त्रिपिटक छगुलिं मेगु मिलेयानाः अर्हन्त स्थविरं परीक्षा याना बिज्यात । उबलय् गथे गंगाजल नाप यमुना जल परस्पर समान जुइ, अथे हे जुल । त्रिपिटक मेमेगु नं सफूत अप्वः तयाः त्रिपिटक गर्भय् तयाः पूजा यात । थासंथासय् सफूत प्रतिष्ठित यात ।

मनोहरि जुजुयात नं 'म्र-क-पा' धयामु प्रदेशय् सेवकपि नापं

तयाबिल । उम्ह जुजुया म्हुतु वां खाया खँ ल्हाइबले म्हुतु मिजला पिहाँवःगु जुयाच्चन । गुबलें गुबलें उम्ह जुजु अनुरुद्ध जुजुयाथाय् वयाः गौरबया कारण वन्दनादि याः वइगु जुयाच्चन । उबलय् अनुरुद्ध जुजुया चिमिसं ब्बं दनाः भस्के जूगु जुल, मन खिन्न जुल । उकिं जुजुया म्हुतु अग्निज्वाला शान्त यायेगु हेतु बुद्धमूर्ति चैत्यय् भोजन पूजा यानाः उगु भोजन मनोहरि जुजुयात भोजन याकल । उबलय् थुकिया आनुभावं अग्निज्वाला अन्तरध्यान जुल । मनोहरि जुजुया संवेग उत्पन्न जुयाः -“संसार चक्रे चाःहिलाः गुबलेतक निर्वाण प्राप्त जुइमखु उबलय्तक करपिनिगु (मेपिनिगु) बसय् च्वनेम्वाःलेमा” धका प्रार्थनायात । सुधर्मपुर थःम्हं ज्वनावःगु थःकेच्वंगु मनोमयमणि छम्ह सेठयात मियाः प्राप्त जूगु मूल्यं (ध्यवां) न्यागू गाडा वहःलं मुलपति थ्यानाच्चम्ह (बज्रासनय् फेतुना बिज्याःम्ह) महान बुद्ध प्रतिमा छगू व परिनिर्वाण मूर्ति छगू, थुकथं निगू बुद्ध प्रतिमा दयेकेबिल । व आःतक नं दनि ।

थुकथं अनुरुद्ध जुजुं सुधर्मपुर व सिंहलद्वीप शासन हयाः अरिमदन नगरय् पलिस्था यात ।

थ्व भीगु बर्मागण्डलय् ताम्रद्वीप राष्ट्रया अरिमदन नगरे अनुरुद्ध जुजुया कारण प्यक्वःगु शासनया पलिस्था खः ।

५. शासनया न्याक्वःगु पलिस्था

उत्तराजीव स्थविर सोण व उत्तर परम्परा शासन ग्रहण यानाः सुधम्मपुर अरिमदन नगरय् बिज्यानाः शासन प्रतिस्थित यानाबिज्यात ।

थ्व भीगु बर्मागण्डलय् ताम्रद्वीप राष्ट्रय् अरिमदन नगरय् उत्तराजीव स्थविरया कारण शासनया न्याक्वःगु पलिस्था खः ।

६. शासनया खुक्वःगु पलिस्था

उत्तराजीव स्थविर सिंहलद्वीपय् बिज्याबले वसपोल नापं बिज्याःम्ह छपद नाम्ह श्रामणेरयात सिंहलद्वीपय् हे सिंहलद्वीपया स्थविरपिन्सं प्रब्रजित यानाबिज्यात । प्रब्रज्या लिपा छपद श्रामणेर परियति अध्ययन यानाः भिदँ अन च्वनाः अरिमदन नगरय् लिहाँ बिज्यात । सीवली, स्थविर तामलिन्द स्थविर, आनन्द स्थविर व राहुल स्थविरपिन्त नं ब्वनाः बिज्यात । वसपोल स्थविरपि त्रिपिटकधर, व्यक्त, दक्षपि जुल । थुगु खँ न्हयः विस्तृत कना वयेधुन ।

अरिमदन नगरय् थ्यनेवं अरिमदनवासी भिक्षुपि नापं विनय कर्म मयासे अलग जुयाच्चन । नरपति जुजु वसपोल स्थविरपिनिप्रति अतिकं लय्ताःगु जुल ।

एरावती खुसी सिपौया वेदा (तरापा) दयेकाः उकी हे उपसम्पदा कार्य पूर्वकल । ताकाल बिते जुइवं उगु गण वृद्धि जुल । नरपति जुजुं उपि स्थविरपि

नापं संघ निमन्त्रणा यानाः महादान बिल । उबलय् उगु उत्सवय् न्याकुंकयाः हावभाव यानाः प्याखँ हुलेगुली निपुणम्ह, रूपशोभां सम्पन्नम्ह प्याखँम्हः मय्जु खनाः राहुल स्थविर आसत्त जुयाः थाकुरालय् प्यपुंम्ह माकःथे, भ्यातनाले दुम्ह किसि थे कामगुण रूपी थाकुरालय्, भ्यातनालय् दुनाः शासनय् खिन्न जुयाः हीन आचरण (गृहस्थी च्वनेगु मन) जुयाच्वन । सीत्यंम्ह रोगी समानं पीडित जुयाः वासलं मफाःम्ह, मथ्यूम्ह (चिकित्सा यायेत अयोग्यम्ह) जुयाः बाकि स्थविरपिन्सं ब्यूगु उपदेश नं ग्रहण मयाः । बाकि स्थविरपिन्सं अबले वयात थथे धयाबिज्यात -“छ छम्हसियागु कारणं जिमित मछालापुसे च्वनी, ठीक मजू । थन चीवर त्वःतेमते, मल्लारूद्वीपय् वनाः छं यत्थे (छंगु इच्छा कथं) या” धयाः छ्वयाबिल । राहुल स्थविर नं कुसिम तीर्थं दुंगां मल्लारू द्वीपय् वन । मल्लारू द्वीपय् थ्यनेवं मल्लारू जुजुं विनय् सयेकेगु इच्छां टीका सहित, खुद्दसिक्खा प्रकरण वसपोलयाथाय् अध्ययन यानाः वसपोलयात छगः पात्र जाय्क मणि प्रदान यात । राहुल स्थविर नं मणि दयेवं गृहस्थी जुयावन । थन थथे जुइगु जुयाच्वन -

“अतिदूरे व होतब्बं, भिक्खुना नाम इत्थिभि ।
इत्थियो नाम भिक्खूनं, भवन्ति इध वेरिनो ॥
ताव तिट्ठन्तु दुप्पञ्जा, मयं पोरणिक्कापि च ।
महापञ्जा विनासं, पत्ता हरितचादयो ॥
तस्मा हि पण्डितो भिक्खु, अन्तमसो व इत्थिभि ।
विस्सासं न करे लोके, रागो च दुप्पवारितो” ति ॥

अर्थ -

‘भिक्षुपि मिसातय्पाखँ अति तापाक च्वनेमाः, थन मिसापि भिक्षुपिनि नितिं वैरी खः । ज्ञां मदुपि (ध्वात) ला छखे ति, जिपि थेंजाःपि पुलापि आपालं ज्ञां दुपि, पीत वस्त्रधारी पि नं विनाश जुयावन । उकिं आखिरय् पण्डित भिक्षुपिन्त लोकय् मिसापिलिसे विश्वास यायेमते, राग त्वःते थाकु” ।

बाकि स्थविरपि मध्ये छपद स्थविर न्हापालाक निधन जुल । सीवली, तामलिन्द व आनन्द थुपि स्वम्ह स्थविरपि परियत्ति अध्ययन धारण यानाः शासनयात तिवः बियाः अरिमदन नगरय् च्वना बिज्यात । उबलय् जुजुं वसपोल स्थविरपिन्त किसि छम्ह छम्ह प्रदान यात । सीवली व तामलिन्द स्थविरपिन्सं दान कयाः वनय् त्वःताबिल । आनन्द स्थविरं - “किञ्चिपुर नगरय् छ्वयाः थःशित्तिपिन्त बियाब्बु” धकाः कुसिमतीर्थय् वनाः किसियात दुंगाय् तयाः छ्वत । थुगु कारण सियाः सीवली व तामलिन्द स्थविरपिन्सं वसपोलयात थथे धयाबिज्यात -“आवुस ! जिमिसं ला किसिया

सुखया निति जंगलय् त्वःतके बिया, छं अर्धामिक ज्या यात" । "भन्ते ! छु ज्ञातिसंग्रह यायेगु उचित मजूला ? भगवानं -"जातकानञ्च सङ्गहो धया बिज्यागु मखुला" ? स्थविरपिन्सं धया बिज्यात -"यदि जिमिगु वचन न्यने मखुसा छं यत्थे या, जिपि छ नापं च्वने फइमखु" । थथे धयाः अलग्ग जुल ।

उबलय्निसें निथ्वः भिक्षुगण अलग अलग छुटे जुल । वयां लिपा ई बिते जुजुं तामलिन्द स्थविरं बहुश्रुत समर्थवान् व्यक्तित्व दुपि शिष्यपिन्त च्छायाः गृहस्थीपिन्थाय - "थ्व बहुश्रुत दुम्ह खः, थ्व महाप्रज्ञावानम्ह खः" थुकथं वचनं विज्ञप्तियात (म्हुतुं इशारा यात) । थथे यायेबले कुलपुत्रपिन्त प्रत्यय (सुलभ) अःपुक प्राप्त जुइवं शासनया हीत यायेफइ । थुगु वचन न्यनाः सीबली स्थविरं थथे धयाबिज्यात -"छाय् छःपिन्सं वचि विज्ञप्तिं (म्हुतुया इशारां) बुद्धपाखें घृणितगु ज्या यानागु" ?

"भगवान् बुद्धं थःगु नितिं वचि विज्ञप्ति निषेध याना बिज्यात, जिं ला मेपिनि नितिं वचि विज्ञप्ति छ्यला" । सीबली स्थविरं नं -"यदि जिगु खँ मन्यन धाःसा छःपिनि छु छु यायेगु मनसुवा दु या, जि छःपिं नाप च्वने फइमखु" धया बिज्याना अलग जुयाः थःगु पक्षपिं नाप च्वनाबिज्यात । उबलय् निसें स्वथ्वः गणभेद जुल ।

थुकथं अरिमदन नगरय् अर्हन्त स्थविरया छथ्वः, सीबली स्थविरया छथ्वः, तामलिन्द स्थविरया छथ्वः, आनन्द स्थविरया छथ्वः यानाः प्यथ्वः गण छुटे जूगु जुल । उपि गण मध्ये अर्हन्त स्थविरया गण सुधर्मपुरय् न्हापालाक वःगु कारणं 'पुरिम गण' धकाः धाई । मेगु गण लिपा वःगु कारणं 'पच्छागण' धकाः धाई ।

सीवली स्थविर अरिमदन नगरय् जीवनभर शासन च्वन्त्याकाः कलि सम्बत् न्यासः व ग्वीदँ (५९० दँ) य् निधन जुल । आनन्द स्थविर अरिमदन नगरय् हे पीप्यदँ (४४ दँ) तक शासनया संग्रह यानाः कलि सम्बत् न्यासः व ग्वीखुदँ (५९६ दँ) य् निधन जुल । तामलिन्द स्थविर नं जीवनभर शासन संग्रह यानाः कलि सम्बत् न्यासः व ग्वीच्यादँ (५९८ दँ) य् निधन जुल । अहो संस्कारया स्वभाव -

"सेय्यथजगरस्सेव, नाभिया चक्कमण्डले ।

लग्गो ससो भमित्वा पि, दिसं गच्छति तं मुखं ॥

"तथेव सब्बसत्तापि मच्चुचक्केसु लग्गिता

यावजीवं पि धावित्वा, मच्चुमुखं उपागमुं" ति ॥

अर्थ -

गथे अजिंगरया चाकलाक्क हिनाच्चंगु म्ह (कुण्डली) या दथ्वी फँसेजुम्ह

खराचा दिशा चाहिला: नं वया म्हुतुइ वनी, अथे हे सकलें प्राणीपि मृत्युया चक्रय् क्यपि जीवनभर ब्वाँय्ब्वाँय् जूसां मृत्युया म्हुतुइ हे दुहाँवन" ।

थुकथं अरिमदन नगरय् अर्हन्तपि, ग्रन्थकारपि, पृथग्जनपिनि कारणं आकाशय् चन्द्रमा समान जिनशासन जां थीगु (भःभः धाःगु) जुल । अन हे गुबले अनुरुद्ध जुजुं सुधम्मपुरं शासन हल, उबलय् खुगू लाख अर्हन्तपि बिज्यात, अथे हे श्रोतापन्न, सकृदागामी, अनागामीपिनिगु संस्था अल्याख दु ।

छत्तगुहिन्द जुजुया इलय् नं हिमवन्तया गन्धमार्दन पर्वतं च्याम्ह (८ म्ह) अर्हन्तपि पिण्डाचारया नितिं राजदरबारे बिज्यात । जुजुं पात्र कयाः पिण्डपात्रय् भोजन याकल -"आः गनं बिज्यानागु" ? धका न्यन । "महाराज ! हिमवन्तया गन्धमार्दन पर्वतं" । उबलय् जुजु अतिकं लय्तायाः -"थन स्वला वर्षावास याना बिज्याहुँ" धकाः प्रार्थना यानाः विहार दनाः प्रदान यात । स्वला तक राजदरबारय् हे आमन्त्रण याना पिण्डपात्रं भोजन याकल । छगू ईलय् अर्हन्तपिनि नितिं "गन्धमार्दन पर्वतय् नन्दमूल गुफा थें जाःगु छगू गुफा दयेकाः कयना बिज्याहुँ" धका प्रार्थना यायेवं अर्हन्तपिन्सं नन्दमूल गुफा समान छगू गुफा ऋद्धिं निर्माण यानाः कयनाबिज्यात । जुजुं उगु गुफा समानं मेगु छगू गुफा निर्माण यात । नन्दमूल गुफा आकारं हे दयेकूगु कारणं 'नन्दा' धका हे नां तल ।

थुकथं छत्तगुहिन्द जुजुया पालय् गन्धमादन पर्वतय् नन्दमूल गुफाय् च्वपि आर्य अर्हन्तपिनि पाखें शासन पलिरथा जुल ।

अर्हन्त भाव यथार्थं सीके थाकु । उपसम्पन्न मजूपिन्त उत्तरियमनुष्य धर्म क्यनेगु नं निषेध जूगु कारणं, अर्हन्त जूसां नं पूर्व संस्कार मफूनिगु जूगुलिं अर्हन्तभाव यथार्थं रूपं सीकेगु सम्भव मदु । अर्हन्त जूसानं "जि अर्हन्त खः" धका उपसम्पन्न मजूपिन्त धायेगु कनेगु योग्य मजू । अर्हत्व प्राप्त जूसां नं गुलिगुलिं संस्कार छुटे जुइमखुनि, पिलिन्दवच्छ स्थविरया खँ थन दृष्टान्त खः ।

थुकथं लोकय् अर्हन्तभाव सीके थाकु । उम्ह काश्यप स्थविरया छम्ह उपस्थापक भिक्षु थः उपाध्याय महाकाश्यप स्थविरनापं च्वना नं अर्हन्त भाव मस्यू । महाकाश्यप स्थविरया छगू हे विहारय् नापं च्वनीम्हसिनं अरण्य विहारं गामय् पिण्डाचरण यायां लँय् बिचय् पात्र, परिष्कार ज्वनाः ल्यूल्यू वनाच्वम्हसिनं थथे न्यन -"भन्ते लोकय् अर्हन्त अर्हन्त धकाः धाइ, जिं न्यँजक न्यनातया, गुबलें नं मखं" थ्व खँ न्यनाः स्थविरं लिफः स्वयाः -"आवुस ! परिष्कार ज्वनाः अर्हन्तया ल्यूल्यू वना नं अर्हन्त भाव मस्यूला" धकाः धयाबिज्यात ।

अरिमदन नगरय् शीलबुद्धि, पोल्लोड्क, सुमेध इत्यादि स्थविरपि अर्हन्त हे खः । नरपति जुजु खणिस्थिपाद पर्वतय् वन, लिहाँ वःबलय् छथाय् लःया धलय् (जलमार्गय्) भतीचा लः खनाः - थन पुण्यया इच्छा जुयाः "शक्रदेवं क्यना ब्यूगु" धकाः थथे मती तयाः "चैत्य दयेकेबिइ" धका राष्ट्रवासीपिनिपाखें भूमि माथवंके बिल । उबलय् शीलबुद्धि स्थविरं थथे धयाबिज्यात -"महाराज ! पुण्य याये धकाः थ्व भूमिकर्म यात, थुकथं यायेबले अपुण्य हे जुइ पुण्य दइमखु" धया बिज्यात । "आपालं प्राणीपिन्त कष्ट मबिइमा" धकाः मनय् तयाः जुजुयात दण्डकर्म सचेत यायेया निति जुजुं दान ब्यूगु पिण्डपात्र भोजन याना बिमज्याः । जुजुं नं -"यदि जिं बियागु पिण्डपात्र भोजन यायेगु इच्छा मदुसा जिगु राष्ट्रय् च्वनाः छःपि जिगु पिण्डपात्रं मुक्त जुइमखु, राष्ट्रवासीपिन्सं ब्यूगु पिण्डपात्र नं जिगु पाखें हे बियागु पिण्डपात्र जुल, वला ग्रहण याना बिज्याः मखुला" ? धाल । शीलबुद्धि स्थविर नं -"यदि अथे जूसा जि सिंहलद्वीपय् च्वने" धकाः चिन्तन याना अरण्यय् च्वबिज्यात । उबलय् थ्व खँ सीकाः नगरद्वार रक्षा यानाच्वंम्ह यक्षं जुजु वःबले न्हयःने हे भयानक रूप धारण यानाः फेतुत । उबलय् अनेतने विद्यां चीकेगु कोशिस यातं नं चीकाछवये मफुत, जुजुं शकुन ब्याख्या याइम्ह सःताः न्यन -"छु कारणं थ्व यक्ष थन फेतुनाच्वन" ? । "महाराज ! छःपिन्सं शीलबुद्धि स्थविरयात अगौरब यानाः धयाबिज्यात, यक्ष स्थविरया प्रति अतिकं श्रद्धा दुम्ह खः धकाः जिमिसं न्यना, उकिं यक्ष भयानक रूप धारण यानाः फेतुनाच्वंगु खः" ।

जुजुं मन्त्रीपिन्त आदेश बिल -"स्थविरयात सःता हिं" । स्थविर बिमज्यासे सिंहलद्वीपय् हे वने धका बिज्यायेत्यन । थुगु खँ न्यनाः जुजुं चतुरङ्गप्रत्यय नांम्ह छम्ह मन्त्रीयात सःताः -"छ वनाः स्थविरयात ब्वनाहिं" धकाः छवल । चतुरङ्गप्रत्यय मन्त्री नं दक्षम्ह (सः स्यूम्ह) जूगुलिं लुँया बुद्धमूर्ति दुंगाय् तयाः महासमुद्र तीर्थय् वनाः स्थविरयाथाय् थ्यनेवं -"आः थन भगवान सम्यक सम्बुद्ध बिज्याःगु दु, शीलबुद्धि स्थविर भगवान सम्यक सम्बुद्ध दर्शन यायेत बिज्याहुँ" धकाः छम्ह दूत छवत । स्थविर नं "भगवान सम्यक सम्बुद्ध दर्शन यायेत बिज्याहुँ" धकाः धाःगु थुगु वचन बुद्ध गौरबया कारणं मन्यनेगु (इन्कार यायेगु) साहस मदयाः बिज्यात ।

"पोराणिकानं व थेरानं, बुद्धे गारवं इध ।

पण्डितो गारवं बुद्धे, करे पसन्न चेतसा" ति ॥

अर्थ -

"थन पुलांपि स्थविरपिके बुद्धया प्रति गौरव दु ।

लय्ताःगु मनं पण्डितपिन्सं बुद्धया प्रति गौरव तयेमाल" ॥

दुंगाय् तहाँ बिज्यानाः स्थविरं भगवान् सम्यक सम्बुद्धयात् वन्दना सम्मान पूजा सत्कार आदि यानाबिज्यात । स्थविरं थुकथं वन्दना सम्मान पूजा सत्कार आदि यायेवं हे वेगं दुंगा न्ह्याकायंकल । उबलय् चतुरङ्गपच्चय अमात्यं थथे धाल -“भन्ते छःपिनि आचार्य सम्यक सम्बुद्धया शासन च्वन्ह्याकेगु उपयुक्त जू” । जुजु नं मन्त्रीपि नाप स्वागत यायेत वल, दुंगां स्थविरया ल्हाः ज्वनाः राजदरवारय् (लाय्कुली) ब्वना यंकल, ध्वाखाय् थ्यनेवं हे बैय् फेतुनाः स्थविरयात् वन्दना यात ।

जुजुं राजमहलय् थ्यनेवं स्थविरयात् अनेकप्रकारं भोजन याकल, अले थथे धाल -“भन्ते ! थौं नं निसै छःपि जिम्ह आचार्य जुल, भगवान् बुद्धया ओवाद सिरं ग्रहण यानाः पालन याये” । थःम्ह न्याम्ह काय्पि नं स्थविरयात् लःल्हात । न्याम्ह कुमारपि स्थविर नाप वन, स्थविर इमित ब्वनाः बिहारय् बिज्यात । लँय् बिचय् योग्य भूमिस्थानय् न्याचाः ग्वःलाक आकारय् चिन्ह तयाः उपि राजकुमारपिन्त क्यन । अनलि लिछ्वया बिज्यात । राजकुमारपिन्सं नं लिहाँ वनाः थ्व खँ जुजुयात् कन । जुजुं -“छिमित पुण्य याकेत क्यना बिज्याःगु खः” धाल । राजकुमारपिनि तौल नापय् यानाः उलि हे ग्यंक लुँ बराबर तयाः लुँया मूल्य क्वःछिनाः भगवान् जीवित इलय् प्रसेनजित राजां दयेकूगु चन्दन (श्रीखण्डया) मूर्ति थें च्वंक अलग अलग प्रतिमा दयेकेबिल, उगु प्रतिमा स्थापना यायेगु थासय् शक्रदेव इन्द्र हे ज्याया ब्यवस्थापक जुल, न्यागः चैत्य दनाः पलिस्था यात । गन न्हापां जुजु लय्तायाः स्थविरयात् राजकुमारपि लःल्हात, उकिया मूल्य त्रिरत्नयात् प्रदान यानाबिज्यात । हाकनं राजकुमारपि दास भावं मुक्त यायेगु इच्छां स्थविरं सूचना बियाबिज्यागु धकाः सीकेमाः । शीलबुद्धि स्थविर नं अर्हन्त गण परम्परायाम् खः धका सीकेमाल ।

अरिमदन नगरय् हे नरपति जुजुया इलय् काश्यप नांम्ह स्थविर देशचारिका यायां पोल्लोक धयागु प्रदेश पाखे बिज्यात । उबलय् निम्ह पोल्लोकबासी बृद्धपि मनूतयसं स्थविरप्रति अतिकं लय्तायाः निम्ह काय्पि स्थविरया उपस्थानया नितिं लःल्हाना बिल । पोल्लोकबासी मनूत अतिकं लय्ताःगुलिं स्थविर नं पोल्लोकवासीपिनिप्रति लय्ताःगुलिं स्थविरयात् नं पोल्लोकस्थविर धकाः धाल । गुबले स्थविरया सिंहलद्वीपय् बिज्यायेगु इच्छा जुल उबलय् शक्रदेव इन्द्र धुँया रूप कयाः म्हाय् गयेका (फेतुका) समुद्रया सिथय्तक थ्यंका बिल । महासमुद्रसिथय् थ्यंबलय् दुंगाय् च्वनाः ब्यापारिपि नापं पार यानाबिज्यात । महासमुद्रया दथ्वी थ्यंबलय् दुंगा दित, मन्ह्यात् न्ह्याके मफुत । उबलय् ब्यापारिपिन्सं मतीतल - “भीगु दुंगाय् कर्म खोताम्ह पापीम्ह दुथें च्व”, थथे बिचार यानाः सिँत्वाःचा (शलाका) इनाबिल, स्वक्वःतकनं सिँत्वाःचा (शलाका) स्थविरया ल्हातय् न्हापाया कर्मया कारणं लात । थुगु जन्म न्हेगु जन्म न्ह्यः स्थविर छगू गामय् छँया मचा (कुमार) जुयाः म्हितेया नितिं छम्ह खिचा खुसी क्वफाना

कष्ट बिल । लख्य कष्ट जूम्ह खिचायात थःम्हं कयाः छात्ती तयाः सिथय् हल । थुगु पूर्व जन्मया विपाकं यानाः स्थविरया ल्हातय् सिंत्वाःचा लाःगु खः । उबलय् व्यापारीपिन्सं स्थविरयात लख्य क्वफानाबिल । उबलय् शक्र देवराज इन्द्र गोहि (गौजुसौजु) या रूप कयाः म्हय् तयाः यंकल । स्थविर यक्षद्वीपय् थ्यंबलय् मिखां मखंपि अन्धापि यक्षतयत् मैत्री भावनां मिखां खंका बिज्यात । यक्षपिसं नं स्थविरया गुण म्हसीकाः निम्ह यक्ष दाजुकिजापि अर्पण यात । स्थविर सिंहल द्वीपय् बिज्यानाः लिहाँ बिज्याबलय् महाचैत्य रूप (नक्सा), लोह प्रासाद रूप व शरीर धातु, महाबोधि बीज ज्वनाः बिज्यात ।

सुमेध स्थविर हलंक नगरया दक्षिण दिशापाखे मुक्ति गामय् पूर्व अनुदिशाय् च्वंगु दिन्न विहारे च्वनाबिज्यात । थाय्या नां कथं स्थविरया 'दिन्न विहार स्थविर' नां च्वन । उम्ह स्थविर पंसुकुलिक, लज्जावान, सदाचारी, शिक्षाकामी ध्यानलाभीम्ह अर्हन्त खः । वस्पोल न्हिथं ग्वीच्यागू (९८) योजन तापाक पाद चैत्य बिज्यानाः वन्दना याना बिज्याइगु जुयाच्वन । चैत्यया आंगने बैपुनाः सफा याना चैत्य व्रत पूर्वका अनं लिहाँ वयाः मुक्तिगामय् पिण्डाचरण बिज्याइगु जुयाच्वन । स्थविरया थ्व नित्य कर्म खः ।

मेगु नं आपालं खँत दनि । फुक्कं विस्तृतं व्याख्या यायेमास्ते वःसां ग्रन्थ भारी जुइगु कारणं मकना, फुक्कं कनाच्वन धाःसा शासनवंश दीपिका अतिकं प्रपञ्च (भन्फट) जुइ ।

Dhamma.Digital

सम्यक सम्बुद्धया परिनिर्वाणनिसै आःतक स्थविर परम्पराकथं बिज्याःपिनिगु थन अभिप्राय (मूल उद्देश्य) खः । थन गुगु उल्लेख जूगु खँ खः व अभिज्ञालाभी पुद्गलपिनि विषय मखुगुलिं उकिया प्रति भुकाव मदयेकेत अरिमदन नगरय् आपालं अभिज्ञालाभी पुद्गलपिनि निवासस्थान क्यनेत उल्लेख यानागु खः । 'भिक्षवूनी खन्धक' अड्कथालय् कनातल - "प्रतिसम्भिदा प्राप्त द्वःछि दँ, शुष्क विपस्सक द्वःछि दँ, अनागामी द्वःछि दँ, सकदागामी द्वःछि दँ, श्रोतापन्न द्वःछि दँ थुकथं प्रतिवेध शासन न्याद्वः दँ तक च्वनी" ।

दीघनिकाय अड्कथा, संयुक्तनिकाय अड्कथालय् - "प्रतिसम्भिदा प्राप्त द्वःछि दँ, खुगू अभिज्ञालाभी द्वःछि दँ, त्रिविद्या प्राप्त द्वःछि दँ, शुष्क विपस्सक द्वःछि दँ, पातिमोक्ख द्वःछि दँ" धकाः धयातल ।

अंगुत्तर निकाय अड्कथा, विभङ्ग अड्कथालय् "बुद्ध परिनिर्वाणं द्वःछि दँ तक जक प्रतिसम्भिदा प्राप्त याये फइ । अनं लिपा षडभिज्ञा व नं प्राप्त मजूसा स्वंगू विद्या प्राप्त याइपि दइ, ई बिते जुजुं थ्व नं प्राप्त मजूसा शुष्क विपस्सक, थथे हे

छसीकथं अनागामी, सकदागामी, श्रोतापन्नं उल्लेख याना तल । अट्टकथालय् थीथी धापु उल्लेख जूसां लोकय् आर्यपुद्गल दइमखु धका धायेगु उचित मजू । आर्यपिनि क्षेत्र आःनं सम्भव जूगुलिं यदि आरब्ध वीर्य विपस्सक दुसा उम्ह अर्हत जुइफु । थ्व निश्चित याये माल ।

अर्थकथालय् थीथी भाणक स्थविरपिसं थीथी सिद्धान्त कथं धया बिज्याःगु खः धयागु प्रमाण खः । थुकथं बर्मा मण्डल, अरिमदन नगरय् सलंसः अर्हन्तपिसं शासन जां थीका बिज्यात । भगवानया परिनिर्वाणं गुसः व स्वीदँ (१३० दँ) लिपा बर्मा राष्ट्रय् 'सज्-लज्-क्रों' जुजुया समकालिन सिंहलद्वीपय् महानाम जुजुया पालय् बुद्धघोष, बुद्धदत्त स्थविरपिनिसं उपि-उपि स्थविरपिसं ग्रन्थ रचना यानाबिज्यात ।

स्मृति, समाधि, प्रज्ञा कमजोर जुयावबले अःपुक ध्वाथुइकेया निति टीका इत्यादि च्यातःगु जुल । अरिमदन नगरय् जिनचक्र भिंखुसः व न्ह्यदँ (१६७० दँ) थ्यंबले स्वंगुलिं पिटकया मूलभूत शब्द, नियम श्रोतापिन्त बांलाक ध्वाथुइके बीत महासमुद्रय् आनन्द धयाम्ह (ह्वेल) न्याथें स्वंगुलिं पिटक, अर्थकथा मथे यानाः अग्वंश स्थविरं 'सदनीति पकरण' रचना यानाबिज्यात । अरिमदन नगरय् हे उत्तराजीव स्थविर आदि सिंहलद्वीपय् बिज्याये न्ह्यः हे स्वमह महास्थविरपि परियत्ति विशारद अग्वमहापण्डित, वस्पोल नापं च्चनाबिज्याःमह द्वितीय अग्र पण्डित, वस्पोलया भिञ्चा तृतीय अग्र पण्डित जुल । तृतीय अग्रपण्डितयात अग्रवंश धाइगु जुल । उबलय् 'अरिमदन नगरवासीपि मध्ये शब्द कोविदपि यक्को हे दु' धयागु बयान (कीर्ति शब्द) लंकाद्वीप थ्यंक न्यनावन । अथे जूगुलिं सिंहलद्वीपवासीपि शब्दकोविदपित परीक्षा यायेत अरिमदन नगरय् वल । उबलय् अरिमदन नगरवासी भिक्षुपिसं 'सदनीति पकरण' ग्रन्थ क्यना बिज्यात ।

सिंहलद्वीपवासीपि थ्व खनाः विचार यात - 'शब्द विषयलय् थ्व थेंजाःगु ग्रन्थ सिंहल द्वीपे मदु, थुगु प्रकरणे वःगु विनिच्छय नं फुककं जिमिसं मस्यू' । थुकथं अनेक कथं प्रशंसा यात, थौं तक नं बयान यायेगु क्वमचाःनि ।

अरिमदन नगरय् सिंहलद्वीपय् बिज्याना लिहाँ बिज्यामह छपद धयाम्ह सद्धर्मज्योतिपाल स्थविर शब्द नयलय् निपुण जूगुलिं 'सुत्तनिदेस' रचना यानाबिज्यात । परमार्थ धर्मय् निपुण जूगुलिं 'संखेप वण्णना' नांगु प्यंगु दीपक नं, विनयलय् निपुण जूगुलिं 'विनयगुल्हत्थ दीपनी' व 'सीमालंकार' नं रचना यानाबिज्यात । थःमह रचना यानागु ग्रन्थय् अन्तय् 'सद्धर्मज्योतिपाल' मूल नां उल्लेख यानातःगु जुल । कुसिम नगरय् छ पद गामय् जन्मजूगुलिं थायया नामं छपद धका प्रसिद्ध जुल । कुखण नगरय् नं छपद नाम्ह छमह स्थविर दु, उम्ह निर्लज्ज, दुश्शीलमह जुल ।

गुलिं गुलिसिनं चिचीधंगु कारणं नं लंका प्रवासी, शीलवान, सदाचारी, शिक्षाकामी छपद स्थविरयात निर्लज्ज, दुश्शील धका ख्याः (मजाक) याइगु जुयाच्चन । गथे कि - "सामान्य लेस मात्रया कारणं आयुष्मान दबब यात बानि बांमलाम्ह (आचरण बांमलाम्ह) धाइथे । अरिमदन नगरय हे 'अलौ-चज्-जु' जुजुया पालय महाविमलबुद्धि स्थविर व चूल विमलबुद्धि स्थविरपि निम्ह परियति विशारदपि जुयाच्चन । निम्ह मध्यय महाविमलबुद्धि स्थविरं कच्चायन व्याकरणया 'सवण्णना न्यास' ग्रन्थ रचना यानाबिज्यात । गुलिं गुलिसिनं सिंहल द्वीपवासी विमलबुद्धि स्थविरं रचना यानाबिज्यागु धयातल । चूल विमलबुद्धि स्थविरं 'उत्तोदयया पोरण टीका' रचना यानाबिज्यात ।

'छन्दोसारत्थ विकासिनी' सद्धर्मज्ञान स्थविरं रचना याना बिज्यात । 'वचनत्थजोति' वेपुल्ल स्थविरं च्वयाबिज्यात । न्यास ग्रन्थया 'पोरण टीका' नगरपति जुजुया इलय् छम्ह मन्त्रिं रचना यात । उम्ह जुजुया म्हायाय् केटिया (पाचारिकाया) कोखं जन्म जूम्ह खः । वयात खनाः थाकुरालय् प्यपुम्ह माकःथे आसक्त जुयाः प्यपुन । थ्व खँ सियाः जुजुं धाल - "यदि छन्त थ्व माल धाःसा 'परिपूण विनिच्छ य् गूल्हत्थ' छगू ग्रन्थ रचना या, यदि थुगु ग्रन्थ रचना याये फत धाःसा व छन्त प्राप्त जुइ" । उबलय् वं उगु न्यासया संवण्णना पोरणटीका रचना यात, उबलय्निसें चीवर त्वःताः गृहस्थ जुयेवं म्हायाय् बियाः भूमिसुधार मन्त्री पदय् नियुक्त यात । थुकियात बर्माभाषं 'संब्यज्' धाई । थुगु ग्रन्थ रचनां ग्रन्थया नां वया हे नाम धाइगु जुल । उकिया संवण्णना 'कारिका' ग्रन्थ छत्तगुहिन्द जुजुया इलय् धम्मसेनापति स्थविरं रचना यानाबिज्यात । उम्ह जुजुया पाखे दयेका ब्यूगु नन्दगुफा लिक्क नन्द विहारय् च्वनाः रचना यानाबिज्यागु जुल । उबलय् गन्धमर्दन पर्वतं नन्दमूल गुफाय् अर्हन्तपि बिज्याना वहे विहारय् वर्षावास यानाबिज्यात, वस्पोलपिथाये न्हयःने रचना यानाबिज्यागु जूगुलिं उगु ग्रन्थ पण्डितपिसं धात्थेला सार रूपं ग्रहण यायेमाः धकाः आचार्यपिसं धयातल । 'वाचवाचक ग्रन्थ' धर्मदर्शी श्रामणेरं रचना यानाबिज्यात । 'सदत्थभेदचिन्त' अरिमदन नगरय् खणित्थिपाद पर्वत लिक्क छगू गामय् च्वनाबिज्याम्ह सद्धर्म श्री स्थविरं च्वयाबिज्यात । उम्ह स्थविरं हे 'ब्रीहज' (बृहद) धयागु वेदशास्त्र बर्माभाषं अनुवाद यानाबिज्यात । "एक अक्खर कोस" सद्धर्मकीर्तिस्थविरं च्वयाबिज्यात । वस्पोल हे कलिसंवत च्यासः व चय्न्हय्दँ (८८७ दँ) थ्यंबले मिथ्यादृष्टि 'जलुम' धयागु कुलया भयं सकभनं ताम्ब्रद्वीप राष्ट्रय् शासनया जः बुलुसे च्वन । आपालं सफूत अग्निभयं नष्ट जुल, उगु परिस्थिति खनाः उबलय्- "यदि परियति धर्म विनाश जुल धाःसा पटिपत्ति धर्म नं विनाश जुइ, पटिपत्ति धर्म नष्ट जुइवं गनं पटिवेध धर्म दइ" ? धका संवेग उत्पन्न जुयाः थुगु ग्रन्थ रचना यात धकाः छगू चीधंगु चर्म आसन (तट्टीका) य् कनातल ।

'मुखमत्तसारगन्थ' सागर स्थविरं च्वयाबिज्यात । कलि संवत् न्यासः व चय्छदँ

(५८१ दँ) य् चिकीधिकःम्ह काय् छम्ह मृत्यु जूगुलिं संवेग उत्पन्न जुयाः प्रत्येक बुद्धत्व प्रार्थना याना बिज्याम्ह जेय्यसिंख जुजुया काय् 'क्यच्चा' जुजुं राज्य यात । 'धर्मराज' धका नं नाम पद प्राप्त जुल । त्रिपिटक यथार्थ रूपं सःस्यूगुलिं बर्मा भाषं 'क्यच्चा' धाःगु खः । उम्ह जुजु पालि अर्थकथा, टीका ग्रन्थन्तर आदिइ अतिकं दक्षम्ह जूगुलिं त्रिपिटकय् वाद-विवाद याये फुपि सुं मद्दु । थुकथं त्रिपिटक अध्ययन यानातःम्ह जूगुलिं भिक्षु संघपिनि नं न्हिथं न्हेको ग्रन्थ बंकीगु स्यनीगु जुयाच्चन ।

खणित्थिपाद पर्वतलिकक छगू पुखू दयेके बियाः राजभवन दयेकेबियाः अन हे बंकीगु स्यनाबीगु जुयाच्चन । काय् उपराजयात राजकार्य फुक्कं लःल्हानाः ग्रन्थ अध्ययन याइपि परिचारिकापिनि नितिं संक्षिप्तं 'सद्दविन्दु' धयागु प्रकरण व 'परमत्थबिन्दु' धयागु प्रकरण रचनायात । उम्ह जुजुया मन परियत्तिइ हे न्हयाइपु ताः । मेमेगु राजकार्य न्यने नं मन मद्दु । अनुरुद्ध जुजुं - "भविष्यत् गुबले जि जुजु जुइ उबलय् थ्व ताल बीज बुयाः वयेमा" धका अधिष्ठान यानाः पुसा बीज पिके ब्यूगु खः । थुगु पुसा थुम्ह जुजुया ईलय् चुलि जायावल । थुम्ह जुजु वहे अनुरुद्ध जुजु खः धकाः राष्ट्रवासीपिसं सीकल । सम्मुति जुजु हे अनुरुद्ध जुजु, 'क्यच्चा' जुजु थुपिस्वम्ह छगू हे परम्पराया खः । उम्ह जुजुं छगः जक चैत्य दन, वनं पूमवं । परियत्तिइ हे जक ब्यस्त जूगुलिं खः धका राजवंशे उल्लेख यानातल । लोक सम्मुतिकथं कष्टकारक दिन दिनय् अप्पा छिके बिया वहे दिनय् बँ माथं वंके बियाः उखुन्हु हे मेगु ज्या याके बिल, उकिं बर्मा भाषं 'प्रस्तह' चैत्य धका धाःगु जुल, व थौं तर्कं प्रशिद्ध जू ।

जुजुया छम्ह न्हयाय् नं 'विभत्यत्थ' ग्रन्थ रचना यात । न्हापा अरिमद्दन नगरय् ब्वनेगु, स्यनेगु, सयेकेगु, धारण यायेगु कथं शासन अतिकं थहाँ वन । अरिमद्दन नगरय् हे छम्ह वृद्धावस्थाये प्रब्रजित जूम्ह भिक्षु ग्रन्थ च्वयेत शिलापत्र (शिलोट), कलमया इच्छां राजभवने दुहाँ वन । जुजुं "छु कारणं बिज्यानागु" धकाः न्यन । "ग्रन्थ च्वयेत शिलापत्र (शिलोट) व कलमया इच्छां वयागु" धका धयाबिज्यात । जुजुं - "वयोवृद्ध जुइ धुंकाः तसकं मेहेनतं उत्साहं ग्रन्थ सयेकूसां ग्रन्थय् दक्ष जुइगु अवसर खनेमद्दु, यदि मुशल्य चुलि जाया वःसा छःपि ग्रन्थय् दक्षम्ह जुइ" धकाः धाल ।

अनलि वृद्धम्ह स्थविर विहारय् बिज्यानाः न्हिथं छत्वाःचा दातुन ति च्वयेगु सयेकाः कच्चायन, अभिधम्मत्थ सङ्गहो प्रकरण आदि आचार्ययाके स्यनाकयाः याकनं हे ग्रन्थय् दक्षम्ह जूगुलिं मुशल्य जम्बुसिमाया चुलि चिनाः धस्वाका ज्वनाः राजभवनय् दुहाँवन । उबलय् जुजुं न्यन - "छाय् बिज्यानागु" ? स्थविरं धयाबिज्यात - "महाराज ! थ्व मुशलं चुलिह्वयेकल, थ्व कनेत जि वयागु खः" । थथे धायेवं जुजुं - "थ्वं ग्रन्थय्

दक्षमह जुल धका धाल, जिं स्वयेका, थ्व सत्य ला भूठ ला, थ्वयात परीक्षा याये' धका: महास्थविरपिन्थाय् छ्वत । महास्थविरपिन्सं नं थ्वीकां थ्वीके सीके थाकुगु (गूढ से गुढ) अर्थ न्यन, वसपोलं न्यंक्को फुक्कं ब्याख्या यानाबिज्यात । उम्ह भिक्षुं महास्थविरपिन्त थथे धयाबिज्यात - "भन्ते, छलपोलपिन्सं जिके यक्व न्यनाबिज्यात, जिं नं छलपोलपिन्के न्यनेमास्तेवः, अवसर बियाबिज्याहु" धका: प्रार्थना याना: - "अन्य समान चैतसिक दु, गुकी 'अन्य' शब्दया सीमापद दु उगु सीमापद उद्धरण (थल्हवना:) याना क्यना बिज्याहुँ । थथे न्यनेवं महास्थविरपिन्सं न्हापा लुमंका मतःगुलिं याकनं लिसः बिइमफुत । जुजुं थ्व खँ न्यना: सन्तुष्ट मनं दिशाप्रमुख आचार्य स्थानय् स्थापित यात । उम्ह भिक्षु ग्रन्थकार मखुसां नं ग्रन्थकार समानं लिपा वइपिन्त ब्यूगु उपदेश अनुसारं उपकार याना: शासनय् प्रसिद्ध जुल । थन थथे नं जुइफु -

“अहं महल्लको होमि, दुप्पञ्जो परियत्तिकं,
उगगहं महुस्साहेन, न सक्खिस्सामि जानितुं ॥
एवञ्च नातिमञ्जेय्य, नाप्पोसुक्कतं आपज्जे ।
सद्धम्मं छेककामो, उस्साहं व करे पोसो ।
बुद्धपब्बजितो भिक्खु, महल्लको पि दुप्पञ्जो ।
आपज्जि छेकतं धम्मं, तं अपेक्खन्तु सोतारो ” ति ॥

अर्थ -

“परियत्ति धारण यायेतः जि बुढाम्ह, जि ध्वाम्ह (बुद्धिमदुम्ह) आपालं उत्साह याना: सयेकूसां सयेकाकाये फइमखु धका: तिरस्कार यायेमते, उत्साह छखे लाकेमते, दक्ष जुइगु (सःस्यू जुइगु) मनसुवा दुम्हसिनं उत्साह यायेमा: । बृद्धावस्थाय् प्रव्रजित जूम्ह भिक्षु ध्वां जूसां नं बुढा जूसां नं धर्मय् दक्षमह (सःस्यूम्ह) जुल । श्रोतागणपि थुकी आशाकुति (आशा दुपि, अपेक्षित) जु” ।

न्हापा अरिमद्दन नगरय् स्त्रीपिन्सं नं ग्रन्थ अध्ययन याःगु जुल । प्रायः परियत्ति अध्ययन धारण यायेवं हे परियत्ति शासन च्वन्ह्याइ । स्त्रीपि थवंथवय् नापलायेवं - “छं गुलि ग्रन्थ ब्वना, गुलि ग्रन्थ कण्ठस्थ याना” धका न्यनीगु जुयाच्चन । छम्ह स्त्री नं मेम्ह स्त्रीयाके न्यन - “छं आःतक गुलि ग्रन्थ कण्ठस्थ याना” ? “थौकन्हे जि चीधिकःम्ह काय्या पंगलःया कारणं लिमलाना: आपा: ग्रन्थ कण्ठ यायेमफु, समन्ता महापट्ठानय् 'कुसलत्तिक' तक जक कण्ठस्थ याना” धका धाल ।

खेमाथेरया खँ प्रसंग

थ्व नं अरिमद्दन नगरवासी स्त्रीपिनि परियत्ति अध्ययनया छगू प्रसंग खः - छम्ह पिण्डाचरण वना च्वम्ह भिक्षुयात छम्ह भिनिदँ (१२ दँ) दुम्ह मिसामचां न्यन - "भन्ते ! छःपिनि नां छु ? भन्ते नं लिसः बिया बिज्यात - "खेमा जिगु नां खः" । "गथे ? भन्ते ! मिजं जुयाः नं मिसा (स्त्रीलिङ्ग) नां छुत" धका धाल । उबलय् दुने छेनं मांम्हं तायाः म्हयाय्यात धाल - "छं राजादि गणया लक्षण मस्यु" । म्हयाय्म्हं "जि स्यु थ्व खेम शब्द राजादि गणय् दुमथ्याः" धाल । उबलय् मांम्हं धाल - "थ्व खेम शब्द छखेँ राजादि गणय् हे दुथ्याः" । थ्व म्हयाय्या अभिप्राय खः - 'राजादि गण शब्द मखु' । 'राज' शब्द गुबलें प्रत्यक्ष वचन अनुसार 'ओकारान्त नं खनेदु, गथेकि - देवराजो' थ्व बाहेक समास विषयलय् 'खेम' शब्दगण नं खेमा व खेमं नं लिङ्ग फरक अनुसार रूपान्तर खनेदु । उकिं 'खेम' शब्द राजादि गण मखु धका सीकेमाः ।

थ्व मांम्हसिया अभिप्राय खः - खेमं शब्द लिङ्ग अनुसार हिलीगु/प्रयोग जुइगु विशेषण पद जूगुलिं स्वंगू लिङ्गे नं प्रयोग जू, संज्ञा पद शब्द अधिकारय् प्रत्यक्ष वचन कथं 'खेमा' धका आकारान्त नं खनेदु, उबलय् छगू प्रकारं 'खेम' शब्द 'राजादिगण' पक्षय् नं दुथ्याः ।

'साखं ओलोकेसि' खँ प्रसंग

थ्व नं छगू प्रसंग खः -

Dhamma.Digital

अरिमद्दन नगरय् छम्ह गृहस्थीया काय् छम्ह, म्हयाय्पि निम्ह दु । छक्वः निभालं तान्चयाः गृहस्थ छँया च्वय्या तल्लाय् मोल्हुइ धुंका फेतुना च्वन । छँय् छम्ह दासिं क्वय्या तल्लाय् ज्या यानाः दना च्वम्हसिनं च्वय् गृहस्थीया गुह्य भाग खन । थ्व खँ सियाः गृहस्थ - "सा-खं-ओलोकेसि" धका छत्वाःचा वाक्य च्वयाः काय्यात क्यनाः - "थ्व वाक्यया अर्थ छ्या" धाल । उबलय् काय्म्हं अर्थ छ्यात - "साखं = सिमाकचा, ओलोकेसि = स्वत/खन । अनंलि छम्ह म्हयाय्यात क्यनाः - "थ्व वाक्यया अर्थ छ्या" धाल । वं नं अर्थ छ्यात - "सा = खिचां, खं = आकाशय्, ओलोकेसि = स्वत" । अनंलिपा निम्हम्ह म्हयाय्यात क्यनाः - "थ्व वाक्यया अर्थ छ्या" धाल - म्हयाय्म्हं अर्थ छ्यात - "सा - स्त्री नं, खं = पुरुषयागु गुह्येन्द्रिय, ओलोकेसि = खाः थस्वयाः स्वत" ।

अरिमद्दन नगरय् स्त्री खँ प्रसंग

थ्व नं छगू प्रसंग खः -

रतनपुरय् च्वम्ह छम्ह श्रामणेरं - "अरिमदन नगरय् स्त्रीपि नं 'शब्द नये' अतिकं दक्ष जू" धयागु न्यना: - "जि अन वना: सीकाकाये" धका मती तया: अरिमदन नगरय् बिज्यात । उबलय् बिचय् लँय् अरिमदन नगर लिक्क छम्ह मिसामचा कपाय खेती (बुँ) पा: च्वनाच्वन । उबलय् श्रामणेर वयाथाय् वना: लँ न्यवन । उबलय् कुमारी श्रामणेरयाके न्यन - "कुतो आगतोसि" ? श्रामणेरं धयाबिज्यात "रतन पुरतो अहं आगच्छति", "कुहि गतोसि" धका न्यंबले "अरिमदन नगरं गच्छति" धका: धयाबिज्यात । अनंलि व मिसामचां थथे धाल - "भन्ते ! छपिन्सं शब्दयोग विनिच्छय ख्याल तया बिमज्या: । 'अम्ह योगया थासय् 'त' शब्दयोग प्रयोग याना: धयाबिज्यात । पण्डितया वचन परिपूर्ण, अर्थ शुद्ध, व्याकरण पूर्ण चन्द्रमा समानं न्ववाना बिज्यायेमा: । उबलय् व श्रामणेरं - "बुँ पा: च्वनीम्ह गरीबम्ह मिसामचा तकं थुलि ब्याकरणय् शुद्ध निपुण जूसा त:मिपि बाज्य:वपि स्त्रीपि छु धाये" ? धका: लज्याचाया: अनं हे फ:हिला: लिहाँ बिज्यात ।

थ्व बर्मा मण्डलय् ताम्रद्वीपराष्ट्रय् अरिमदन नगरय् थेर परम्पराकथं शासनया पलिस्था ख: ।

७. ज्येयवड्डन राष्ट्रय् केतुमती नगरय् शासनवंश

बर्मा मण्डलया हे ज्येयवड्डन राष्ट्रय् केतुमती नगरय् शासनवंश कनेत्यना ।

कलि सम्बत् - च्यास: व न्हेनिदँ (८७२ दँ) थ्यंबलय् ज्येयवड्डन राष्ट्रय् केतुमती नगरय् महाश्री ज्येयसुर जुजुं राज्य या:गु जुयाच्वन । छम्ह अतिकं निपुणम्ह देवनाग नांम्ह किसिया भरोसा कया: राष्ट्र विस्तृत यात । उम्ह जुजुया पालय् कलि सम्बत् च्यास: व ग्वीनिदँ (८९२ दँ) थ्यंबले महापराक्रम स्थविर सिंहलद्वीप दुंगां बिज्याना: केतुमती नगरय् थ्यंक: बिज्यात । जुजुं नं द्वारवती नगरया दक्षिण भागय् महाविहार दना: तैयार याका: प्रदान यात, न्हिथं भोजन नं दान बिल । उगु विहारय् सीमा निर्णय याना: दयेका: उगु सीमाय् थ:गु तौल समान याना: छगू सिज:या बुद्धमूर्ति दयेकेबिल । उगु बुद्ध प्रतिमा "सर्वत्र लंका द्वीप" नामं प्रख्यात जुल ।

उम्ह जुजुया पालय् सुरामेरय शिक्षापदया कारणं कचकच जुल । गुकथं ? "बीजतो पट्ठाय" या अर्थ "ज्वलं तैयार याना: कसी तयेबलय् निसं, ताड, नैक्या आदिया पुष्परस नाया वसानिसं त्वनेमज्यू" थुकथं कंखावितरण टीका आदिलय् उल्लेख जूगु वचनया मूखँ (अभिप्राय) उल्लां थ्वीका: - "ताड नैक्या आदिया रस नाया: वयेवं ताजागु इलय् रस त्वनेगु उचित जू" धका गुलिं गुलिसिनं धयातल । गुलिसिनं थथे नं धयातल - "ताड नैक्या आदिया रस नायाच्वंगु ताजागु रस त्वनेज्यू" ।

न्हापांया पक्षया आचार्यपिनि थन अभिप्राय ख: - "बीजतोपट्ठाय" या अर्थ - "ज्वलं तैयार याना: कसी तयेबलेनिसं मत्वनेमा: (त्वनेमज्यू) । ताड, नैक्या: आदि

नायाच्वंगु पुष्परस ताजागु रसनिसें हे त्वने मज्यू" । थ्व निगूगु पक्षया आचार्यपिनि अभिप्राय खः - "बीजतो पट्ठाय"या अर्थ ज्वलं तैयार यानाः कसी तयेबलेनिसें त्वनेमज्यू, ताड, नैक्या आदि ज्वलं तयार यानाः पुष्परस, पुष्प नाया वयेवं ताजागु रस त्वने मज्यू" ।

थुकथं ताड नैक्या आदिया रस नाया वयाच्वंगु ताजारसनिसें कयाः त्वनेज्यू, त्वनेमज्यू" थुकथं कचकच (विवाद) जुयाच्वंथाय् दथ्वी फेतुना बिज्यानाच्वंमह लंका प्रवासी महापराक्रम स्थविरं "थुजागु त्वनेज्यू" धका निर्णय बिया बिज्यात । 'सुरा विनिच्छय' ग्रन्थ नं चया बिज्यात । थुकथं केतुमती नगर दयेकूमह महाश्रीजेय्यसूर जुजुया कारणं केतुमती नगरय् शासन पलिस्था जुल ।

थ्व बर्माण्डलय् हे केतुमती नगरय् शासनया पलिस्था खः ।

८. ताम्ब्रद्वीप राष्ट्रय् खन्धपुर शासनवंश

आः बर्माण्डल ताम्ब्रद्वीप राष्ट्रय् खन्धपुर शासनवंश कनेत्यना -

कलि सम्बत खुसः व ख्वीप्यदँ (६६४ दँ)य् स्वमह दाजुकिजापिन्सं कित्तिर जुजुयात राज्यं च्युत याना खन्धपुर नगरय् राज्य यात । उबलय् कित्तिर जुजुया काय् छम्हेसिनं चीन राष्ट्रया जुजुयाके प्रार्थना यानाः आपालं सेना अङ्गं खन्धपुर नगरय् घेरयाकाचन । उबलय् त्रिपिटकय् दक्षमह छम्ह स्थविर सःताः सल्लाह यात । स्थविरं धयाबिज्यात -"थ्व जनपद अधिनया विषय खः, श्रमणपिन्सं सल्लाह बियेगु उचित मजू" । जि नं छम्ह श्रमण खः, प्याखँम्वःत नाप सल्लाह या" । उबलय् प्याखँम्वःत सःताः सल्लाह यात । प्याखँम्वःतय्सं नं -

"सचे कारणं नत्थि, एवं सति फलं न भवेद्य् ।

सचे पूति नत्थि, मक्खिका न सन्निपतेय्युं" ति ॥

अर्थ -

"यदि कारण मदु धइगु जूसा फल नं दये फइमखु । यदि ध्वग्गिगु दुर्गन्ध मदुगु जूसा भुजितं नं मुंवइमखु" ।

थथे म्ये हाहां लखय् म्हितीगु जुयाचन । अनलिपा स्वमह दाजुकिजापिन्सं नं थ्व न्यनाः "कित्तिर जुजुयात जेलं ज्वना हयाः स्यानाः आः राज्य स्थापना याये" । थथे चिन्तन यानाः - "छिपि लिहाँ हुँ, थ्व वयागु छ्यं खः, आः परलोक जुइधुकल" धकाः छ्यं क्यन । उबलय् चीन देशया सेनात नं "आः राजवंश मन्त, उकिं इपि नाप युद्ध यायेगु इच्छा मदु, गुम्हसितः थुगु राष्ट्रय् राज्य स्थापना याःवये धकाः जिपि थन वया, आ व मदयेधुकल" धकाः लिहाँ वन । उम्ह स्थविरं - "प्याखँम्वःत नाप सल्लाह

या" धकाः थुलि जक धया बिज्यागुलिं भिक्षुभावं च्यूत मया धकाः सीकेमाल । थ्व धयातःगु नं दु -

“परियायो च आणत्ति, ततिये दुतिये पन ।
आणत्ति येव सेसेसु, द्वयं एतं न लब्भती” ति ॥

अर्थ -

“स्वंगूगु पर्याय, निगूगु आदेश ।
आदेश जक जूसा बाकिगु निगुलिं दइमखु” ।

अन स्कन्धपुर, अरिमदन नगरय् अर्हन्त गणवंशया, छपद गणवंशया अथे हे आनन्द गणवंशया, स्थविरपि आपालं च्वनाबिज्यागु जुयाच्चन । वसपोलपिन्सं छुं नं ग्रन्थ च्वयाबिज्यागु मदु ।

थ्व स्कन्धपुरय् शासनया पलिस्था खः ।

९. ताम्ब्रद्वीपराष्ट्रया विजयपुरय् शासनवंश

आः बर्मापण्डल ताम्ब्रद्वीपराष्ट्रया विजयपुरय् शासनवंश कनेत्यना -

कलि सम्बत् खुसः व न्हयेप्यदँ (६७४ दँ) सिंहसूर जुजुं विजयपुर निर्माण यात । निदँ पुलवं वयात चमुखुसिइ छम्ह तःधिकःम्ह किसि प्राप्त जुल । उकिं ' एक सेतिभिद' नामं जुजु प्रख्यात जुल । उम्ह जुजया पालय् विजयपुरे शीलवान, लज्यावान, सदाचारी भिक्षुपि यक्व मदुगु जुल । अरिमदन नगरं अनुरुद्ध जुजुया पालय् राजभयं सुलाच्चन । बाकी कुत्सित श्रमणपि हे आपालं दु । अनलिपा चूल अर्हन्त स्थविर, दिव्यचक्षु स्थविरपि बिज्यायेसाथं लज्यावान, सदाचारी भिक्षुपि बलबान् जुयाः गण वृद्धि यानाबिज्यात । जुजुं नं दिव्यचक्षु स्थविरयात अंतपुरय् दुकयाः नित्य पिण्डपात्र भोजन याकल । अनुरुद्ध जुजुपाखें ग्वाःबट्टाय् (थलय्) तयाः पूजा यानातःगु न्हेगः धातु प्राप्त जुयेवं उकिइ मध्यय् न्यागः धातु "च-अह-खु" चैत्यय् निधान यात । बाकि निगः धातु पुण्य धयाम्ह मन्त्रीयात पूजा यायेत बिल । उम्ह मन्त्री जेय्यपुरय् पुण्य चैत्यय् पलिस्था यात ।

उगु इलय् कुत्सित श्रमणपि गृहस्थीपि थें जुजुपिनि, मन्त्रीपिनि उपस्थान सेवा याइगु जुयाच्चन । कलिसम्बत् खुसः व चयप्यदँ (६८४ दँ) थ्यंबलय् सिंहसूर जुजुया जेष्ठम्ह काय् 'उजन' राज्य यात, उम्ह जुजुं 'अवपंक्योह' धयागु प्रदेशय् चम्पक सिंया न्हयेन्हेगू (७७ गू) विहार दयेकेबिल, कलि सम्बत् न्हेसः व निदँ (७०२ दँ) थ्यंबलय् उगु विहार पूवन, दने सिधल । उगु विहार मध्यय् 'चम्पक' नां जुयाच्चंगु प्रधान विहार मन्त्रीया काय् 'सुद्धर्म महास्वामी' स्थविरयात प्रदान यात, उम्ह स्थविर

अरिमहन नगरय् अर्हन्त स्थविर वंशयाम्ह धकाः सीकेमाल । 'वेलुवन' नां जुयाच्चंगु परिवार विहार आभिधार्मिक ज्ञानध्वज स्थविरयात प्रदान यात । उम्ह स्थविर नं अर्हन्त वंशयाम्ह खः । जेतवन नांगु परिवार विहार सम्पूर्ण विनय पिटक कण्ठस्थ यानातःम्ह गुणाराम स्थविरयात प्रदान यात, उम्ह स्थविर अरिमहन नगरय् हे आनन्द स्थविरवंशयाम्ह खः । कुलविहार नांगु परिवार विहार आदित्य रश्मि स्थविरयात प्रदान यात, उम्ह स्थविर नं आनन्द स्थविर वंशयाम्ह खः । 'सुवर्ण विहार' नांगु परिवार विहार सुधर्मालंकार स्थविरयात प्रदान यात, उम्ह स्थविर नं आनन्द स्थविर वंशयाम्ह हे खः । 'नीचगृह' नांगु परिवार विहार वरपत्त स्थविरयात प्रदान यात । उम्ह सुधर्म महास्वामी स्थविरया शिष्य खः । 'दक्षिणकोटि' नांगु परिवार विहार श्री पुण्यवासी स्थविरयात प्रदान यात । उम्ह नं सुधर्म महास्वामी स्थविरया शिष्य खः । थुपि विहारया लिक्क जुजुं स्वयं थःगु ल्हात महाबोधि सिमा पित । विहार मरमत, संरक्षणया नितिं आपालं (जग्गा) बुँ प्रदान यात, नापं बुँ ज्याइपि, बुँ पाःच्चनीपिनिगु कुल नं प्रदान यात । उपि स्थविरपि सुधर्मपुर, अरिमहनपुरया भिक्षुवंश जूगुलिं लज्यावान, सदाचारीपि धका सीकेमाल । वसपोलपिनि कारणं हे विजयपुरय् शासन अतिकं परिशुद्ध जूगु खः धका सीकेमाः ।

वसपोलपिनि शिष्य परम्परा द्वलद्वः संख्या दु । थथे लज्यावान सदाचारी भिक्षुपि नाप च्वनीपि गुलिगुलिं कीटागिरी अस्सजि, पुनर्वसु थं जाःपि लज्यामदुपि दुश्शीलपिनं दुगु जुयाच्चन । गथे कि - चाकुसे च्वंगु अंमाय् पाउँसे च्वंगु फल थं । उपिसं आपालं दुराचरण यात । थ्व इमिगु उत्पन्न जूगुया मूल कारण खः - जुजुं उगु बखतय् विहार मरम्मत संरक्षण यायेया नितिं आपालं बुँ प्रदान याःगु खः, उगु बुँया कर ब्यवस्थाया नितिं सुधर्म स्वामी स्थविरं गुलिं गुलिं भिक्षुपिन्त आरक्षण स्थानय् तया बिज्यात । आरक्षक भिक्षुपिन्सं धर्मानुकुलं किसानतय्त आदेश बीगु जुल । बुँया स्वामीभाग नं बीकेबिल । उबलय् बुँया कारणं भिक्षुपिन्सं कचकच (विवाद) यात । कचकच खँ न्यनाः शासनधर स्थविर व पराक्रम स्थविर निम्ह उगु थासं पिहाँ बिज्यात । पिहाँ बिज्यानाः शासनधर स्थविर खणिस्थिपाद पर्वतय् च्वनाबिज्यात । निम्ह पराक्रम स्थविरपि 'च-क्रि-डह' पर्वत गुफाय् (कंदराय्) च्वनाबिज्यात । वसपोलपिनि निवासस्थान थौतक नं 'पराक्रमस्थान' नामं प्रख्यात जू । वसपोल स्थविरपि छक्क जक चारिका याना बिज्याइपि खः । बाकि गामय् च्वपि भिक्षुपिन्त 'बहुचारिका' धकाः धाइगु जुल । उबलय्निसें अरण्यवासी व गांवासी कथं निथ्वः गण जुल । विहारया नितिं प्रदान याःगु बुँया कर काइपि भिक्षुपि नं 'संघ जाति' नामं म्हसिल ।

कलि सम्बत् न्हसः व प्यदँ (७०४ दँ)य् उजन जुजु जीवित इलय् चीधिकःम्ह किजा 'क्योच्चा' नाम्ह राजकुमारं राज्य काल । थ्व वया विवरण खः - उजन जुजुं

-“छ समुद्रमध्य धयागु गामय् वनाः अन च्वनाः अन हे आयकर परिभोग या” धकाः लःल्हात । उम्ह राजकुमार शिकार म्हितेगु शौखिनम्ह जुयाच्चन । छन्हु शिकार वनाः लिहाँ वयाः चान्हय् म्हगसय् (स्वप्न) खन - शक्र देवराज इन्द्र वयाः “उपोसथ शील पालनया, थथे याःसा याकन हे तुयुम्ह (श्वेत) किसि प्राप्त जुइ” धयाः त्रायत्रिंश भवनय् लिहाँ वन ।

उम्ह राजकुमारं उखुन्हु हे निसै उपोसथ शील पालेयात, लिपा थःगु निपाल्हाःनं खि किनाः फोहर जुल धकाः म्हगसय् खन, वं याकन हे न्याम्ह तुयुपि किसित प्राप्त यात । उबलय् छम्ह मन्त्री वयाः जुजुयात थ्व खँ निवेदन यात । जुजुं नं सन्तुष्ट जुयाः - “ओहो ! जिम्ह चीधिकःम्ह किजां न्याम्ह तुयुपि किसित प्राप्त यात” धकाः थथे राजपुरुषपिनि बिचय् प्रशंसा यात । मन्त्री हाकनं राजकुमारयाथाय् वनाः थ्व खँ निवेदन यात । राजकुमारं नं -“जिम्ह दाजुं न्हापा गुबलें मन्यनागु खँ ल्हात” धकाः लय्ताया हाकनं व हे खँ जुजुयात कन । जुजुं नं -“थथे हे धयागु खः” थ्व खँ न्यनाः राजकुमार व स्वया नं अतिकं लय्ताल ।

छाय्, उजन जुजुं कित्तिर राजकुमारयात चीधिकःम्ह किजा धका मधाःगु ? एक सेतिभिन्द जुजुं मेम्ह जुजुया गर्भवती रानी हयाः, वयात अग्रमहारानी पदय् स्थापित यात । ई वयेवं उजनयात जन्म बिल, उकिं उजन एक सेतिभिन्द जुजुया काय् मखु । कित्तिर नांम्ह राजकुमार हे जक एक सेतिभिन्द जुजुया काय् खः । उम्हसिनं उकिं वयात ‘चीधिकःम्ह किजा’ धका ब्यवहार मयाः । “किजाम्हं न्याम्ह तुयुपि किसित प्राप्त यात” धयागु खँ न्यनाः ग्यानाः भयं किजायात राज्य लःल्हानाबिल । जुजुं नं राजभवनया पश्चिम ध्वाखां पिहाँ वन । किजाम्ह पूर्व ध्वाखां दुहाँ वल । न्याम्ह तुयुपि किसित दुगुलिं ‘पञ्चसेतिभिन्द’ नामं प्रख्यात जुल । मूल नां ला सिंहसूर धका सीकेमाः । उम्ह जुजुया पालय् आपालं कुत्सित श्रमणपि लज्यामचासे गां लिक्क च्वंगु विहारय् च्वनाः अनेककथं दुराचार यात । सुधर्मपुर, अरिमदन परम्पराकथं वःपि भिक्षुपि अतिकं लज्जावान व शिक्षाकामीपि जुल ।

उबलय् उम्ह जुजुया पालय् भोजनया इलय् छम्ह कुत्सित श्रमण अष्टपरिष्कार ज्वना वयाः जुजुया न्हयःने दनाच्चन । “छु कारणं बिज्यानागु” धकाः न्यंबलय् “पिण्डपात्रया निति वयागु खः” धकाः धाल । जुजुं थःम्ह नयेत्यंगु भोजन नं अतिकं लय्तायाः लुँया देमाम् तैयार यानातःगु भोजन फुक्कं अर्पण यात । अनलिपा जुजुं बिचाः यात - “थुम्ह भिक्षु क्षणं हे मध्यान्ह जुइगु इलय् (१२ बजे जुइथे च्वंका) पिण्ड पात्रया निति वयाः दनाच्चन । थुम्ह पृथग्जन खइमखु, अभिज्ञालाभी अर्हन्त जुइ, जिगुप्रति अनुकम्पां जितः पुण्य प्राप्त याकेत बिज्यागु जुइ” थुकथं चिन्तन यानाः छम्ह

राजपुरुष वया ल्यू ल्यू स्वकेत छ्वत । उम्ह कुत्सित श्रमण लज्यामदुम्ह जूगुलिं वया कलाःम्ह न्हयःने वयाः पात्र काल । थ्व खनेसाथं राजपुरुष जुजुयाथाय् वनेन्हयः थथे चिन्तन यात -“यदि यथार्थ खँ कन धाःसा जुजुया श्रद्धा नष्ट जुइ, थ्व खँ कमंसे गथे यायेबले जुजुया श्रद्धा अप्वः बलवान जुइ, जितः नं लाभ जुइ, कुत्सित श्रमण नं राज अपराधं मुक्त जुइ उकथं निवेदन याये” । उबलय् -“महाराज ! जि ल्यू ल्यू वना च्चँच्चं जिं स्वया च्चँच्चं हे अन्तरध्यान जुयावन” धकाः कन । जुजुनं आपालं लय्तायाः ल्हाः चक्कंकाः -“जिं गथे मती तया वहे ठीक खः” धका स्वक्वः तक वाक्य प्रकट यानाः राज पुरुषयात छु बिइमाःगु खः व बिल ।

वहे दिनय् छम्ह मन्त्री राजाया उपहारया नितिं 'वेलोहक' धयाम्ह सल छम्ह हयाः जुजुयात बिल । जुजु नं -“जिगु पुण्यया आनुभावं थ्व प्राप्त जुल” धकाः मती तयाः लयेताल । सलम्हय् गयाः छम्ह किसिमागःयात सल हाँकय् याकेबिल । उबलय् यक्व मनूतय्सं स्वयाः च्चँक च्चँक हे किसिमागःया छ्यनय् हिनातःगु बेताली जक खने दयेक आकाशय् ब्वयाच्वम्ह न्याखुंबः थें खनेदत । सल नं सुथय् विजयपुरं वनाः पर्वतया बिचय् नगरय् सन्ध्या इलय् थ्यंकः वन । सलया नां 'अब्भविजम्भन' छुत । थुकथं कुत्सित श्रमणपि कलाः पोषय् याइपि जुयाच्चन, मेमेगु दूराचार ला छु धाये ? थुकथं हे कुत्सित श्रमणतय्सं जुजुया मल्लशाला खन, मल्ल युद्ध (कुस्ति म्हितेगु) यात । कुत्सित श्रमणपि मध्यय् 'दो-डा-च-जह-धुं' संघज नांम्ह कुत्सित श्रमण कुस्ति म्हितेगुली अति निपुणम्ह जुयाच्चन । वं दँय्दँसं जुजुया मल्लशालाय् त्याकाः भिन्ध्याम्ह, नीम्ह सलत प्राप्त याइगु जुयाच्चन ।

रतनपुर नगरय् कुस्ति म्हितेगुली अतिकं निपुणम्ह छम्ह कम्भोज कुलयाम्ह दुगु जुल । उम्हसिनं रतनपुर नगर व जेय्यपुर नगरय् थः समान बलवानपि कुस्तिबाज (मल्लपुरुष) मखनाः विजयपुर नगरय् वल । चम्पक विहारया द्वार लिक्क मल्लसभा मण्डपय् वनाः - “कुस्ति म्हितेगु (मल्ल युद्ध यायेगु) इच्छा दु” धका जुजुयात संदेश बिल । जुजुं नं उम्ह संघजयात आमन्त्रित यानाः थथे धाल - “ए, छं थुम्ह लिसे कुस्ति म्हिते, मल्ल युद्ध यायेफुला” ?

“हाँ, महाराज ! न्हापा जि ल्याय्म्हबले म्हितेत जक कुस्ति म्हिता, आः ख्वीगुदँ (६९ दँ) दयेधुंकल, आवलिं लिपा कुस्ति म्हिते फइला मफइला जिं मस्यू । उकिं विरोधय् म्हितीम्ह कुस्तिबाजयात, कुस्तिम्हिताः स्यानाछ्वये” धकाः धाल ।

उबलय् जुजुं - “जुजुपिनि कुस्ति (मल्लयुद्ध) म्हितेत जक खः, स्यायेगु उत्साह यायेमते” धकाः धयाः परस्पर कुस्ति म्हितकल । परिवारपि सहित जुजुं स्वया च्चँकच्चँक कुस्तिबाजत कुस्तिम्हितेगु आकारं प्याखं हुहुं थवंथवय् लिक्क लिक्क वल,

उबलय् संघज कुस्तिबाजं कम्भोज कुस्तिबाजयात तुतिं थ्वायेगु आकार (पहः) क्यनाः जवगु ल्हातं म्हुचिनाः कपालय् प्रहार यात । उबलय् कम्भोज कुस्तिबाजया ख्वाः ल्यूने लात । परिवार सहित जुजुं - "थुजाःम्ह फःस्वःम्हेसित स्वयेगु स्वयां सीगु श्रेष्ठ, आः थ्वयातः स्वयेगु नं साहस मन्त" । हाकनं संघज कुस्तिबाजं खवगु ल्हातं म्हुचिनाः प्रहार यात, कम्भोज मल्लया ख्वाः थातेलात । थ्व खनाः परिवार सहित क्षत्रीयपिन्सं आश्चर्य चायाः - निम्ह सल स्वजु वस्त्र, सच्छि कार्षापण प्रदान यात ।

थुगु खँ पुलांगु सफुती (इतिहासय्) उल्लेख जुयाच्चंगुलिं व साधुजनपिनि संवेजनीय स्थान जूगुलिं कनागु खः । संवेग लाभ बाहेक मेगु छुं नं ज्याख्यलय् मद्दु ।

कलि सम्बत् न्हेसः व भिंस्वदँय् (७१३ दँय्) विजयपुर नगरय् हे वया काय् कित्तिराजं राज्य यात । बौम्हसिया नां क्वकया सिंहसूर हे नां जुल । बौम्ह जुजुया पाले प्राप्त जूपि न्याम्ह तुयुपि किसित मध्यय् प्यम्हजक बाकि जूगुलिं 'चतुसेतिभिन्द' नामं प्रख्यात जुल । उकिं अभिधानपदीपिका टीका सफुती चतुसेतिभिन्द धयातल । उम्ह जुजुया पालय् चतुरङ्गबल धयाम्ह महामन्त्री 'अभिधानपदीपिका संवण्णना' ग्रन्थ रचनायात । उम्ह मन्त्री सम्पूर्ण ब्याकरण अभिलाषी, अन्वेषक, विद्वानम्ह खः । उबलय् जुजुं छखा तःखागु विहार दयेके बियाः - "फलानाम्ह जुजुं थुगु विहार दयेकूगु खः, थुगु विहारय् शीलवानपि जक विहार यायेमाः" धका हल्ला मचेयात । उबलय् 'सा-च-उ' गामय् च्वम्ह छम्ह स्थविर बिज्याना अन च्वबिज्यात । थन थ्व उम्ह स्थविरया विवरण खः- 'सा-च-उ' गामय् छम्ह गृहस्थिं थः काय्यात शिल्प सयेकेत विहारय् छम्ह भिक्षुयात लःल्हात । विहारय् वने मन मद्दुम्ह काय्यात ख्यायेतः धम्की बियाः ब्वःबियाः कंभालय् वांछ्वया बिल । उम्ह काय्मचा अनं पिहाँ वनाः छँय् मवःसे विहारय् हे च्वन, मांबौपिन्थाय् मवं । भतिचा तापाक च्वनाः श्रामणेर भूमि उपसम्पदा प्राप्त यायेधुंका अरिमदन नगरय् वन । अतिकं प्रज्ञावान जूगुलिं वंथ्याय् तक महास्थविरपिन्सं संग्रह यात । उकिं न्यंकभनं बर्मारारष्ट्रय् नां दन । मांबौपि काय् वइगु आशाकयाः पियाच्वन ।

थुगु खँ न्यनाः - "थ्व जिमि काय् खः ला कि मखु" धकाः परीक्षा यायेत बौम्ह वया ल्यूल्यू जुल । अरिमदन नगरय् थ्यनेवं वया उपस्थान (सेवा) यानाच्वन । उम्ह भिक्षु गथे उपस्थान यात उकी सन्तुष्ट जुयाः ग्रन्थ अध्ययन यात । ई बिते जुजुं वनेवं - "थौ कँय् चि मगाः", इत्यादि धका बारबार धाल । उबलय् बौम्ह थथे धाल - "यः पुता, छं थुजागु वचन न्हापा गुबलें मल्हाः आः न्हिथं थुजागु वचन ल्हात, कारण छु खः" ? धकाः न्यन । "न्हापा जि ग्रन्थय् निपुण मज्जुनिगुलिं ग्रन्थय् निपुण जुइत लिमलाः (चित्त ब्यस्त) गुलिं मधया, आः जिगु इच्छा पूवन, उकिं जिगु शरीरया बल बढेयायेत थथे वचन ल्हानागु खः" ।

थुगु वचन न्यनाः बौम्ह मांयाथाय वनेत मौका प्युप्युं प्रार्थना याःगुलिं बौम्ह नाप थःगु थासय वनाच्चंबलय् विजयपुरय् चैत्य वन्दना यायेत दुहाँवन । उबलय् जुजुं धाःगु वचन न्यनाः उगु विहारय् दुहाँ बिज्याना फेतुना बिज्यात । विहार पाःच्चनाच्चम्ह मनुखं भिक्षु विहारय् फेतुना बिज्यानाच्चंगु खनाः थ्व संदेश जुजुयात कन । जुजुं चतुरंगबल धयाम्ह मन्त्रीयात आदेश बिल - 'छि भायाः उम्ह भिक्षुया ज्ञान बल परीक्षा या' । चतुरङ्गबल मन्त्री विहारय् वनाः उम्ह भिक्षुयाके थाकुथाकुगु रहस्यगु (गूढगूढगु) प्रश्न न्यन । मन्त्री न्यक्को न्यक्को न्ह्यसःया लिसः बिल । चतुरङ्गबल मन्त्री थ्व खँ जुजुयात कन, जुजु नं सन्तुष्ट जुया व विहार उम्ह भिक्षुयात लःल्हात । उम्ह भिक्षुयात मचाबले कँभालय् वांछ्वःगु कारणं 'कण्टकखिप थेर' नामं म्हसिल । वसपोलया मूल नां 'नागित' खः । वसपोलं उगु विहारय् च्वनाः 'सद्दसारत्थ जालिनी' नांगु ग्रन्थ च्वयाबिज्यात । उम्ह स्थविरया इलय् नगरय् विपस्सना धूरय् लगे जूपि द्वःछि भिक्षुपि दु, ग्रन्थ धूरय् लगेजूपि, ल्याय्म्हपि भिक्षुपि अनगिन्ति दु । वसपोलया बौयात श्रेष्ठि पद प्रदान यात, उकिं व गांया नां 'सेट्ठिगाम' धाइगु जुल ।

'कच्चायन वण्णना' विजयपुरय् अभयगिरि पर्वतय् च्वम्ह महाविजितावी स्थविरं रचना याना बिज्यात, 'वाचकोपदेस' नं वसपोलं हे च्वयाबिज्यात । 'सद्दवुत्ति' सद्धर्मगुरु स्थविरं रचना यानाबिज्यात । थुकथं विजयपुरय् शासन विस्तृत जुल ।

कलि सम्बत खुसः व चयेन्यादँ (६८५ दँ) थ्यंबलय् 'संखया-चोयान्' जुजुं जेय्यपुर नगर निर्माण यात, अन हे राज्य यात । उम्ह जुजुया पालय् स्थविरपिनिपाखें ग्रन्थ रचना मजू । कलि सम्बत न्हेसः व नीखुदँ (७२६ दँ) थ्यंबले वैशाख महिनाय् जेय्यपुर नगर ध्वस्त जुल, जेष्ठ महिनाय् विजयपुर नगर नं ध्वस्त जुल । उगु हे दँय् फागुण महिनां सतिव जुजुं रतनपुर नगर निर्माण यानाः राज्य यात ।

थ्व विजयपुर-जेय्यपुर नगरय् शासन पलिस्था खः ।

१०. ताम्ब्रद्वीपराष्ट्रय् रतनपुर नगरय् शासनवंश

आः बर्मा मण्डलय् ताम्ब्रद्वीप राष्ट्रय् हे रतनपुर नगरय् शासनवंश कनेत्यना । -

कलि संवत् न्हेसः व चयेच्यादँ (७८८ दँ) नरपति जुजुया म्हायाय्नापं ' आलोडह-चञ्-सू' जुजुया काय् आनन्द सूर्य समागम जुयाः 'समिद्धिक' धयाम्ह काय् छम्ह बुइकल । बाज्यः वनेवं (वयस्क जुइवं) राजकुमारं राज्य सम्पत्ति प्राप्तयात । गुबले तक 'त्रेड्चो-रा' जुजुपाखें अरिमदन नगरय् राज्य यात, उबलय्तक राज्य चले जुल । अनलिपा श्री सुद्धर्मराजाधिपति पदं सम्मानितम्ह सतिव जुजुं रतनपुर नगरय् राज्य यात । उम्ह जुजुया पालय् कलिसम्बत न्हेसः व ग्वीछदँ (७९१ दँ) थ्यंबलय्

लंकाद्वीपं श्री सद्धर्मालंकार स्थविर व सिंहल महास्वामी स्थविर थुपि निम्ह स्थविरपि न्यागः शरीरधातु ज्वनाः बिज्यात, दुंगां कुसिमतीर्थ थ्यंबले रामण्यराष्ट्र्य 'ब्याज्जा' नांम्ह जुजुया पाखे प्रतिबन्ध लगे याःगुलं अन मच्चं । अनं वहे जुजुं स्थविरयात श्रीक्षेत्र नगर छ्वया बिल । थ्व खँ न्यनाः रतनपुरया जुजुं पीगः (४० गः) द्वगां श्री क्षेत्र नगर तक लँ स्वःवनाः कयाहल । अले महानवगामय् थ्यंबलय् राजपरिचारिका, मन्त्रीपि नाप जुजु लँ स्वःवल । रतनपुर थ्यंबलय् महापृथ्वी भ्वखाय् ब्वल, प्रतिध्वनि सः थ्वत । उबलय् जुजुं -"सम्यक् सम्मासम्बुद्ध लोकाग्रया शासन च्वन्ट्याके" धकाः चिन्तन यानाः शरीरधातु ज्वनाः वया च्वंबलय् "थन थ्यनेवं महापृथ्वील्य भ्वखाय् ब्वल, प्रतिध्वनि सः थ्वत, थ्व भीगु राष्ट्र्य जिन शासन ताकालतक प्रतिष्ठित जुइगुया पूर्व निमित्त खः" धकाः स्वयं सकुनया ब्याख्या यात ।

"जीवित सम्यक् सम्बुद्धया आनुभाव ला अथे ति, अहो, शरीरधातुया आनुभाव" धकाः आपालं राष्ट्रवासीपि लयेताल । थन थथे जुइगु जुयाच्चन -

"सरीर धातुया ताव, महन्तोच्छरियो होति ।
का कथा पन बुद्धस्स, जीवमानस्स सेट्ठस्स ?
एवं अनुस्सरित्वान, उप्पादेय्य पसादकं ।
बुद्धगुणेषु बाहुल्लं, गारवञ्च करे जने" ति ॥

अर्थ -

"शरीर धातुया हे थुलि महान आश्चर्य जूसा, श्रेष्ठ जीवित बुद्धया ला धायेगु हे छु ? थुकथं अनुस्मरण यानाः मन लयेतायेकि, बुद्ध गुणय् आपालं गौरव ति" ।

कलि सम्बत् न्हेसः व ग्वीनिदँ (७९२ दँ) य् न्यागः धातु निधान यानाः जेय्यपुर नगरय् पश्चिम दिशाय् माथंवंगु भूमिइ चैत्य स्थापना यात, उगु चैत्ययात रत्न चैत्य धाइगु जुल । किसिया प्रतिमा यक्व दुगुलिं 'अनेकभिन्द' नामं नं प्रसिद्ध जुल । स्वंगू श्री गर्भ, न्हेदुवाः लुखा दुगु छायेपियातःगु 'उम्माग' नांगु विहार दयेकाः निम्ह सिंहलद्वीपवासी स्थविरपिन्त प्रदान यात । अनंलिपा उपि मध्ये थकालिम्ह महास्थविरं थःगु विहार लिक्क पर्वतय् थःम्ह शिष्ययात तक नं दुहाँ वयेके मब्यूसे लज्यावान, सदाचारी, बहुश्रुत शिक्षाकामी स्वम्ह स्थविरपिं नापं सीमा निर्धारित यानाबिज्यात । थुकथं सीमा निर्धारण परियत्ति अध्ययन आदि ज्यां बर्मार्राष्ट्र्य शासन चकंक पलिस्था जुल ।

थ्व बर्मा मण्डलय् रतनपुर नगरय् सिंहलद्वीपया निम्ह स्थविरपिनि कारणं न्हापांगु शासनया पलिस्था खः ।

११. मेमेपिं प्रधान उपकारक जुजुपिं

१. सतिव जुजु

कलि संवत न्हिसः व नीखुदँ (७२६ दँ) थ्यंबलय् फागुन महिनां सतिव जुजुं रतनपुर नगर निर्माण यात । उम्ह जुजुया पालय् जेय्यपुर नगरय् छम्ह मालपा (मरि)य् छुनाः मीम्ह मिसां छम्ह लज्यामदुम्ह भिक्षुयाथाय् धन नास्व तल । लिपा व मिसां तयेके ब्यूगु नासो लित काःवन, उबलय् व भिक्षुं "छंगु धन जिं मकया" धकाः भूठ खँ ल्हात । थुकथं विवाद यानाः थ्व विवाद जुजुयात निवेदन यात । जुजुं इपि निम्हसित नं सःतल । थःम्ह हे भिक्षुयाके न्यन -"भन्ते ! छःपिन्सं थुम्ह स्त्रीया धन कया लाकि मकया" ? "महाराज ! जि श्रमण खः भूठ खँ ल्हायेगु उचित मजू, धन कयागु मदु" धकाः धाल । थुगु कारण जुजुं बारम्बार न्यना बिचार यानाः भिक्षुया ठग भाव सियाः -"श्रमण जुया नं भगवान बुद्धं प्रज्ञप्त याना बिज्यागु शिक्षापद उल्लंघन यानाः भूठ खँ ल्हात" थुकथं तं पिकयाः अपराध कथं छ्यं पालाः राजभवनं निसें क्वे वांछ्वया बिल । थुगु खँ सकभनं बर्मा राष्ट्रय् न्यनावन । लज्यामदुपि भिक्षुपिन्सं मेगु पापकर्म यायेगु साहस मयाः । जुजुया डरं (भयं) शिक्षापद उल्लंघन मयाः ।

२. 'म-डह-क्री-च्वा-चोक्' जुजु

कलि संवत न्हिसः व स्वीदँ (७३० दँ) थ्यंबले 'म-डह-क्री-च्वा-चोक्' जुजुं राज्य यात । उम्ह जुजुं राष्ट्रबासीपिन्त सुखया नितिं निमित्त कयाः ताड पंखा ज्वनाः राजभवन प्राप्त यात । उम्ह जुजुं सक्क राज संवत न्हिसः व पीन्यादँय् (७४५ दँय्) थःगु राज्यय् 'च-डह-खुं' धयागु चैत्य प्रतिस्थापित यात । 'यङ्-आह-र' धयागु पर्वत लिक्क पुलांगु चैत्य छगः खुसिया लखं तज्यागु जुयाच्चन, उबलय् करण्ड सहित न्यागः धातु लखय् दुना च्चंबलय् एरावण नांम्ह नागराजां (किसिं) यंकाः लिपा 'च-डह-खुं' चैत्यय् प्रतिस्थापित याये" धकाः मती तयाः जुजुं ज्या शुरु याःगु इलय् हे दाठानाग धयाम्ह स्थविरयात करण्डक सहित धातु लःल्हाना बिल । स्थविरं जुजुयात प्रदान यात । जुजुं निगः धातु 'मु-ठो' चैत्यय् निधान यात । स्वंगः धातु 'च-डह-खुं' चैत्ये निधान यात, थुकथं पुलांगु ग्रन्थय् (इतिहासय्) उल्लेख जुयाच्चंगु दु । उम्ह जुजु राजकुमारया इलय् शिक्षा स्यनाब्यूम्ह आचार्ययात श्वेत छत्रं कुइकाः संघनायक स्थानय् तल । 'खेमाचार' नांम्ह छम्ह स्थविरं शुद्ध चान्हय् (मध्यरातय्) चैत्यया आंगनय् खयातःगु भेरी तःक्वःमछि थानाबिज्यात । उबलय् जुजुं राजभवनं भेरी शब्द न्यनाः निर्धारीत नियम कथं "विहारय् सुं भिक्षु सित जुइ" धकाः मती तयाः - "विहारय् वनाः न्यना वा" धका छम्ह दूत छ्वत । दूतं विहारय् वनाः कारण न्यन, भिक्षुं थथे धयाबिज्यात - "जिपि मध्ये सुनं भिक्षु मसी, थुगु इलय् शक्रदेवराज

सित, आपालं मनूतयत् सुचं बियेया निति जि भेरी (नगरा) थानागु खः" । हान जुजुं भिक्षुयात सःताः न्यन -"भन्ते ! छलपोलपिन्सं शक्रदेवराज इन्द्रया निघन जूगु गथे सिल" ? उबलय् भिक्षुं थथे धयाबिज्यात -"भगवान बुद्ध परिनिर्वाण जूगु इलय् शासन रक्षा याये धकाः प्रतिज्ञा शक्र देवराज इन्द्रं याःगु जुल । अथे जूसां शासनय् च्वनाच्वनापि जिमित छुं हे संरक्षण ज्या मयाः । यदि शक्रदेवराज इन्द्र जीवित जूगु जूसा सम्यक सम्बुद्धयाथाय् दृढ प्रतिज्ञा यानाः आः अनुत्साहित जुइमखु, आः देवराज इन्द्रया आरक्षण ज्या छुं नं खनेमदु, उकिं शक्र देवराज इन्द्रया निघन जूगु जिमिसं सीका कया" । जुजुं थुगु खँ न्यनाः खेमाचार स्थविरप्रति लय्तायाः विहार दनाः प्रदान यात । थुम्ह स्थविर सुधर्मपुरय् च्वम्ह सिंहलवंशयापि महास्थविरपिनि वंशयाम्ह लज्यादुम्ह सदाचारीम्ह खः ।

३. अधिक जुजु

रतनपुर नगरय् अधिक जुजुया पालय् रतनपुरया दक्षिण दिशापाखे तब्बा, तःहाकः (तःधं) जुइक ताँ (पुल) दयेकल । उम्ह जुजुया आचार्य संघराजा लज्यावान पक्षय् दुमथ्याः । उकिं स्थविर परम्पराय् उम्हसित दुमथ्याकू । उम्ह जुजुया पालय् कलिसम्बत न्हेसः व ख्वीखुदँ (७६६ दँ)य् राजाधिराज धयाम्ह रामण्यराष्ट्रया जुजुं स्वीद्वः (३०,००० गः) द्वंगाय् ख्वीद्वः (६०,००० म्ह) योद्धापि सहित खुसिया लँपु युद्ध यायेतः रतनपुर नगरपाखे वल । उबलय् अधिक जुजुं आपालं मन्त्रीपि व भिक्षुपि मुंकाः सल्लाह यात -"आः रामाण्य राष्ट्रया जुजु युद्ध यायेतः वयाच्वन, युद्ध मयासे गुगु उपायं लित छ्वये फइ" ? उबलय् सकलं छुं न्वंमवासे मौन जुयाच्वन । उबलय् स्वीछदँ (३१ दँ) दुम्ह उपसम्पदाकथं भिंछदँ (११ दँ) दुम्ह छम्ह भिक्षुं थथे धाल -"रामाण्य राष्ट्रया छम्ह राजाधिराज ला छखेति, यदि जम्बुद्वीपया सकलं जुजुपि वःसांनं थुकथं मैत्रीपूर्ण खँल्हाबल्हा यानाः युद्ध मयासे लित छ्वये फु" ।

उबलय् अधिक जुजु सन्तुष्ट जुया थथे धाल -"भन्ते ! छःपिन्सं न्ह्याथे यानाःसां राजाधिराज जुजुयात मैत्रीपूर्ण खँल्हाबल्हा यानाः लि छ्वये फुसा लित छ्वया बिज्याहुँ" । उबलय् भिक्षुं मैत्री सन्देशपत्र छ्वयाः उम्ह राजाधिराज जुजुयाथाय् वनाः अवसर फ्वन । राजाधिराज जुजुं नं उम्ह भिक्षुया मैत्री सन्देशपत्र खनाः - "उम्ह भिक्षुयात याकनं हे ब्वनाहि" धकाः दूत छ्वत, दूतं नं ब्वनाहया जुजुयात नापलाकल । उबलय् उम्ह भिक्षुं नं राजाधिराज जुजुयात धर्मदेशनां ओवाद बियाः थःगु थासय् लित छ्वया बिज्यात । थुम्ह भिक्षु अरिमद्वन नगरय् प्यथ्वः गण मध्यय् अरहन्त गण वंशयाम्ह शिक्षाकामी लज्यावान सदाचारीम्ह भिक्षु खः । अरिमद्वन नगरय् 'चागम' प्रदेशय् जन्म जूगुलिं 'चा-ग्र-उन' भिक्षु धकाः धाई ।

४. 'मिह-जडह' जुजु

कलि संवत न्हेसः व चयेच्यादँ (७८८ दँ)य 'मिह-जडह' धर्मराजां रतनपुर नगरय राज्य प्राप्त यात । थुम्ह जुजुया पालय सिंहलद्वीप निम्ह महास्थविरपि रतनपुरय बिज्याना शासन च्वन्ह्याका बिज्याना च्वन ।

उबलय कलि संवत च्यासःदँ (८०० दँ) थ्यंबलय पुलांगु कलिसंवत लिकयाः न्हूगु संवत छ्यलेगु अवसर दत । उबलय 'चा-ग्रोड-ह' स्थविर व राजविहारवासी स्थविर थथे धया बिज्यात -"महाराज ! लिकायेगु ई जुयेवं लिमकायेगु उचित मजू" । अनं लिपा जुजु हाकनं थथे धाल -"गुगु लिकाये माःगु खः व लिमकासे वास्ता मयासे (उपेक्षा याना) च्वनीपिनि दोष छु" ?

यदि गुबले लिकायेमाःगु खः उबलय लिमकासे वास्ता मयासे च्वन धाःसा राष्ट्रवासीपिन्त दुःख जुइ धकाः वेद शास्त्रय उल्लेख दु । सक्कराज संवत (बर्मी संवत) लिकायेवं वहे दँय जुजु परलोक जुइफु" धकाः धया बिज्यात ।

उबलय जुजु -"सत्वपिन्त सुख प्राप्त जुइगु सीकाः जि थें जाःम्हं थःगु भयया वास्ता तयाः (अपेक्षा यानाः) गुगु लिकायेमाःगु खः व लिमकासे च्वनेगु ठीक मजू, कल्प क्षय जूसां नं जिगु अवगुण लोकय फैले जुयाः प्रतिष्ठित जुइ" धकाः बिचार यानाः सक्कराज संवत च्यासःदँ (८०० दँ) पूर्ण जुइवं 'पस्यु-छिद्र-मुनि-संख्या' लिकयाः चर्म अवशेष जक तल । अनंलिपा महामण्डप दयेका महाउत्सव यानाः महादान बिल । 'च-ग्रो-हा' स्थविर व राजविहारवासी स्थविरपि अरिमदन नगरय अर्हन्तवंशया लज्यादुपि सदाचारी शिक्षाकामीपि खः । थुजागु खँ शासन सम्बन्धित जुयाः राष्ट्रवासीपिनि विषय जूगुलिं धर्मानुसार उल्लेख यानागु खः ।

५. महानरपति जजु

कलिसंवत च्यासः व पीदँ (८४० दँ) य नरपति जुजु रतनपुरय राज्य यात, उम्ह जुजु थुपाराम चैत्य नं दयेकेबिल, उम्हसिया आचार्य महास्वामी स्थविर जुल । उम्ह स्थविर सिंहलद्वीपय बिज्यानाः सिंहल जुजुया आचार्य सारिपुत्र स्थविरयाथाय शिक्षा ग्रहण यानाः वसपोलाय ल्यू (लिपा) बिज्याम्ह स्थविर वंशयाम्ह धकाः सीकेमाल । उम्ह जुजुया पालय रतनपुर नगरय महाअरियवंश नां जुयाच्वंम्ह छम्ह स्थविर दु । वसपोल नं परियत्ति विशारदम्ह अरिमदन नगरय छ पद गणं वःगु वंशयाम्ह खः ।

छगू इलय जेय्यपुर नगरय बिज्याना 'रे-तं' नाम्ह प्रसिद्धम्ह महास्थविर याके शब्द नय ब्वनाच्वन । उम्ह महास्थविर मेपिनाप उगुथुगुं खँ ल्हायेगु इच्छा मद्गुलिं प्रायः म्हुतुइ लः तयाच्वनीम्ह खः । थुगु कारणं बर्मा रीति 'रे-तं' नामं प्रख्यात जुल ।

उम्ह आर्यवंश स्थविर 'रे-तं' स्थविरयाथाय् ग्रन्थ ब्वनेत अवसर प्रार्थना याये धकाः मतीतयाः वसपोलयाथाय् बिज्यात नं खँ ल्हाना बिमज्याः, निन्दु व्रत पूर्ण याना लिहाँ बिज्यात । स्वन्दुगु दिनय् चर्मासन थाथा याःगु सः तायाः म्हुतुं लः ल्हवयाः कारण न्यनाबिज्यात । 'ग्रन्थ ब्वनेत वयागु' धकाः खँ ल्हानाबिज्यात । उबलय् स्थविरं थथे धयाबिज्यात -'आवुस ! जि न्हिथं न्हिं स्वक्वः ग्रन्थ पाठ यानाच्चना, मध्यान्ह पुलेवं पुण्य चैत्यय् वनाः चैत्यया आगनय् बँ पुयेगु यानाच्चना, ई म्दु । अथे जूसानं छ आपालं ग्रन्थ सयेके धुसानं आचार्य ब्यूगु उपदेश प्राप्त मजुया हाकनं जिथाय् वःम्ह खः । उकिं चैत्य आगनय् बँ पुयेगु व्रत छुं दिनया नितिं दिकाः ग्रन्थ ब्वंकेगु अवसर बिइ' । थथे धका धयाः 'अभिधम्मत्थ विभावनी' नां जुयाच्चंगु लक्षण टीका स्यानाबिल । थीथी कथं उपदेश बिया थीका बिल । ब्वनाः स्वन्दु दुखुन्दु आचार्ययाथाय् ब्वं बिमज्या । स्थविरं नं 'म्हमफुगुलिं मवःगु जुइ' धकाः मती तयाः न्यनेत भिक्षु छम्ह छ्वया बिज्यात । अरियवंश स्थविरं नं -'आचार्ययाथाय् वने' धकाः बिज्यानाच्चंबलय् बिचय् लँय् न्यनेत वयाच्चंम्ह भिक्षुयात खनाः नापं हे स्थविरयाथाय् थ्यंकः बिज्यात । आचार्ययाथाय् थ्यने साथं आचार्य अरियवंश स्थविरयाके न्यना बिज्यात -'छाय् छ ब्वनेत मवयागु' ? 'भन्ते ! जिं छपिन्सं बियाबिज्यागु उपदेशया आधारय् आः फुक्क पद्धति सयेका कायेधुन' । अनलि आचार्य धयाबिज्यात -'गुगु ग्रन्थया आधारय् छ दक्ष जुल उकिया वर्णन याना उपकार या' ।

उबलय् आर्यवंश स्थविरं आचार्यया वचन सिरोपर यानाः 'अभिधम्मत्थ विभावनी' या 'मणिसार मज्जूसा' नां जुयाच्चंगु 'अनु संवण्णना' च्वयाबिज्यात । गुलिगुलि सिधल उलि उलि पाठ उपोसथ-उपोसथया दिनय् पुण्य चैत्यया चैत्यांगनय् भिक्षुसंघपि मुंकाः भिक्षुसंघपिनि बिचय् ब्वनाः न्यंकाबिज्यात -'यदि छुं दोष दुसा क्यनाबिज्याहुँ' । उबलय् अरिमदन नगरं चैत्य बन्दना यायेत बिज्याम्ह छम्ह भिक्षुं परिषदया सिथय् फेतुना न्यना बिज्यानाच्चन, उबलय् उम्ह भिक्षुं निक्वः तक 'ए, ए' धकाः शब्द बिल । थुगु थाय्या बिचाः यानातल, अले निवास स्थान नं न्यनाबिज्यात, अरियवंश स्थविरं नं थःगु विहारय् थ्यंका उगु थाय्या बिचाः यानाः छगू हे थासय् छगूया अर्थ निक्वःनिक्वः वःगुलिं पुनरुक्ति दोष खनेदु । छगू थासय् 'इमं गन्थं' धकाः पुल्लिङ्ग रूप कथं धायेमाःथाय् 'इदं गन्थं' धयाः नपुंसक लिङ्गकथं धाःगुया कारणं लिङ्ग विरोधी दोष खनेदु । उबलय् उम्ह पुद्गलयात सःताः थथे धयाबिज्यात -'आवुस ! जिं थ्व ग्रन्थ महान उत्साहं च्वयाच्चनागु खः, व नं एकान्तय् बहनीया इलय् सफू पुइकाः च्वयाच्चना, थुकथं महान उत्साहं च्वःसानं छःपिन्सं सन्तुष्ट जुया बिमज्यासे शब्द पिकया बिज्यात, गुजागु दोष न्यनाः (खनाः) छःपिन्सं थथे याना बिज्यानागु' ? धकाः न्यन । उम्ह भिक्षुं थथे धयाबिज्यात - 'भन्ते ! छःपिन्सं उत्साहं च्वया बिज्यागु

ग्रन्थय् दोष कथं धायेमाः गु यक्व थाय् मदु । शब्द कथं नं, अर्थकथं नं परिपूर्णं जू । अथे जूसां छथाय् छगूया अर्थ निक्वः वःगुलिं पुनरुक्तिं दोष खनेदु । छथाय् ' इमं गन्थं' पुलिङ्ग या थासय् 'इदं गन्थं' धका नपुंसक लिङ्गकथं धयाबिज्यागुलिं लिङ्ग विरोधी दोष खनेदु । थुलिजक दोष खना जिं असन्तुष्टि न्ह्यब्वया ।

उबलय् आर्यवंश स्थविरं सन्तुष्ट जुया - "थःगु म्हय् पारुपण यानातयागु संघाटिं छःपिनिगु ज्ञानयात पूजायाये" धकाः प्रदान यात । लिपा अधिक जुजुं थ्व खँ न्यनाः नाम पदवि प्रदान यात । उम्ह अरियवंश स्थविरं 'मणिदीप' ग्रन्थ, 'गन्थाभरण' व 'जातक विशोधन' नं पालिभाषं रचना यानाबिज्यात । अनुटीकाया अर्थ नं बर्मा भाषं अनुवाद यानाबिज्यात ।

छगू इलय् अधिक जुजु विहारय् बिज्याबलय् धर्म न्यनाः बिज्यात । स्थविरं धर्मदेशना क्वचायेवं यान सुविधाया नितिं धयाबिज्यात । जुजुं मब्यूसे दुंगां लिहाँवन । लखय् बिचय् दुंगाया चतं छम्ह गोहिं म्हुतुं वांन्यानाः दिका तल । "स्थविरं धयाबिज्यागु यानया ब्यवस्था यानाबिइ" धकाः तसकं सः पिकया जुजुं जोसं घोषणा यात । अनलि गोहिं दुंगा त्वःताः वन । छक्वः जुजु विहारय् वनेत पिहाँ वंबले मा किसियात विहारय् लिक्क चिनातःगु जुयाच्चन । उम्ह किसिं विहारया बोधिसिमा कचा त्वःथुला नल । अन हे बैय् (भूमी) किसि जूवन । उबलय् स्थविरं सत्यक्रिया यानाः मैत्री भावना यानाः मैत्री जल ह्वला बिल । उगु हे क्षणय् व मा किसि दनावल । जुजुं थ्व आश्चर्य खनाः स्थविरयात विहारं खुसि सिथय् वनेत लँय् शिलापत्र लायाः आपालं खर्च यानाः ताँ (पुल) दयेकाबिल ।

सद्धर्मकीर्ति स्थविर आर्यवंश स्थविरनापं च्वनाबिज्याम्ह जेतवन निवासी खः । उपि स्थविरपि छपद गणवंशयापि धकाः सीकेमाल ।

६. श्री सुधर्म जुजु

कलि संवत च्यासः व पीनिदँ (८४२ दँ) थ्यंबलय् रतनपुर नगरय् श्री सुधर्म राजाधिपति नां जुयाच्चम्ह निम्हम्ह (दातिम्ह) अधिराजं राज्य यात । उबलय् पर्वत अभ्यन्तर नगरं महाशीलवंश स्थविरं कलि संवत च्यासः व पीन्यादँ (८४५ दँ) थ्यंबले सुमेध बाखँ काब्यालंकार कथं रचना यानाः 'बुद्धालंकार' नांगु काब्यालंकार व पर्वत अभ्यन्तर सम्बन्धित काब्यालंकार नं रचना याना बिज्यात । थुपि ज्वनाः रतनपुर नगरय् बिज्यात । उबलय् जुजुं प्यूपाराम चैत्यं सत्तिक थासय् रत्न विमान विहारय् बसोबास याकल । उम्ह स्थविरं अन श्रोतागणपिन्त परियत्ति बंका बिज्यात । अन च्वनाबिज्यापि स्थविरपि मध्यय् उम्ह स्थविर च्याम्हम्ह खः । उम्ह महाशीलवंश स्थविर कलि सम्बत च्यासः व भिन्त्यादँय् (८१५ दँय्) जन्म जूम्ह खः । स्वीदँया उमेरय् रतनपुर नगरय् बिज्यात धकाः पुलांगु ग्रन्थय् उल्लेख दु ।

उम्ह स्थविरं नेत्ति पालिया अर्थ बर्माभाषं च्वया बिज्यात, परायनवत्थु नं रचना यानाबिज्यात । रतनपुर नगरय हे रट्टसार नां जुयाच्वंम्ह छम्ह स्थविर दु, उम्ह महाशीलवंश स्थविर समान बुद्धिबल सम्पन्नम्ह जुल । वसपोल नं रतनपुर नगरय हे कलि सम्बत् च्यासः व स्वीदँय (८३० दँय) जन्म जूम्ह खः । वसपोल भूरिदत्त जातक, हत्थिपाल जातक, संवर जातक काव्यालंकार चिनाबिज्यात । मेमेगु नं थीथी प्रकारया काव्यालंकार चिना बिज्यात । थुपि निम्ह स्थविरपि काव्यालंकार च्वमि धकाः पुलापिन्सं थेर परम्पराय दुमथ्याकू । न्ह्यागु हे जूसां थन श्रमणपिन्त, उपोसथीकपिन्त काव्यालङ्कार चिनेगु ब्वनेगु योग्य अयोग्य बिचाः यायेगु अवसर दत । शासनवंशय अति विस्तृतं कनेगु मौका दःसांनं मकसे उपेक्षा याये । उपोषथ विनिच्छयलय नच्च गीत आदि शिक्षापदया विषय विस्तृतं जिमिसं कनातया ।

७. श्री त्रिभनादित्य नरपति जुजु

कलि संवत च्यासः व ख्वीदँय (८६० दँय) श्री त्रिभनादित्य नरपतिवरमहा धम्मराजाधिपति जुजुं राज्य यात । उम्ह जुजुया पालय त्रिशासन ध्वज धयाम्ह भिक्षुं सद्धर्मकीर्ति स्थविरयाथाय ग्रन्थ अध्ययन यानाबिज्यात । उबलय अरिमदन नगरया छम्ह महास्थविर - "श्रोतागणपिन्त ब्वंका रतनपुर नगरय च्वने" धकाः मतीतयाः बिज्यात । उबलय सद्धर्मकीर्ति स्थविरया ग्रन्थ ब्वंकीथाय छगू विहारय क्वय च्वनाः उम्ह महास्थविरं शब्द न्यनाः (तायाः) थथे चिन्तन यानाबिज्यात - "थुम्हसिथाय जि न्हूम्ह भिक्षुया थासय च्वनाः छुं भतिचा ग्रन्थ सयेकाकाये" । अनलि उम्ह महास्थविर सद्धर्मकीर्ति स्थविरयाथाय बिज्याना ग्रन्थ सयेकेत अवसर फ्वन । उबलय सद्धर्मकीर्ति स्थविरं वसपोलया आयु न्यनाः - "भन्ते ! छःपि जि स्वयां थकालिम्ह खः" धकाः धयाबिज्यात । "जि छःपि स्वयां थकालिम्ह जूसां न्हूम्हसियागु थासय च्वनाः ग्रन्थ सयेके" । अनलि सद्धर्मकीर्ति स्थविरं वसपोलयात ग्रन्थ ब्वंका बिज्यात ।

अनं लिपा लयताया उम्ह महास्थविरयात 'महासाधुजन' नामं ब्यवहार यात । बर्मा राष्ट्रय कलि सम्बत् च्यासः व चयन्यादँ निसं च्यासः व चयच्यादँ (८८५ निसं ८८८ दँ तक) नाना प्रकारं भय उपद्रव जुल । उबलय कम्बोज राष्ट्र श्री हंस्वा धयाम्ह मेगु हे कुलं वयाः रतनपुर राज्य काल । उबलय वं थथे चिन्तन यात - "भिक्षुपि कलाः कायन्हयाय मदुसां नं शिष्यपिन्त पोषण यानाः परिवार माला मुंका च्वनीगु । यदि भिक्षुपि परिवार मुंकाच्वन धाःसा जुजु नं जुइफु, राज्य नं ग्रहण यायेफु, आः हे भिक्षुपिन्त स्यायेगु उचित जू" । थथे चिन्तन यानाः 'तोङ्-भी-लुह' धयागु क्षेत्र वनय तःधकं यक्व मण्डप दयके बियाः - "साया ला, मेया ला, खाया ला, फाया ला तयाः भिक्षुपिन्त भोजन याके" धकाः धयाः जेय्यपुर, विजयपुर रतनपुर नगरं नं सकलें महास्थविरपि थःथःपिनि शिष्य समुदाय नापं निमन्त्रण यानाः मण्डपय आसन

ग्रहण याकल । किसि, सल आदि सेना अङ्ग घेरे यानाः स्यानाबिल । उबलय् स्वद्वः (३०००) भिक्षुपि सित । भिक्षुपिन्त स्यानाः ग्रन्थ नं छ्वयेकाबिल, चैत्य नं तछ्यानाः थुनाबिल । अहो हो, पापीतयगु पापकर्म ! थन थथे जुइगु जुयाच्चन -

“सासनं नाम राजानं, निस्साय तिट्ठते इध ।

मिच्छादिट्ठीति राजानो, सासनं दूसेन्ति सत्थुनो ॥

“सम्मादिट्ठीच्च राजानो, पग्गणहन्तेव सासनं ।

एवञ्च सति आकासे, उलुराजा व दिब्बती” ति ॥

अर्थ -

“राजापिनिगु आधारय् थन शासन च्वन्त्याइ । मिथ्यादृष्टिपि जुजुपिन्सं शास्ताया शासन दूषित याई । सम्यकदृष्टि जुजुपिन्सं शासन बांलाक संग्रह यायेवं चन्द्रमा समानं शासन जाहां थिनाः भःभः धाइ” ।

अनं लिपा कलिसम्बत् गुसः व दच्छि (९०९ दँ) थ्यंबले आकाशय् नगुनं (तारां) कुं पिहाँवल, ‘चञ्जह-खुं’ चैत्यया बुद्धप्रतिमाया मिखाकुनं ख्वबि समानं ल.धाः हाल धका राजवंशय् उल्लेख यानातल । उबलय् सद्धर्मकीर्ति स्थविर महासाधुजन, त्रिशासनध्वज स्थविरपि नापं केतुमती नगरय् बिज्यात ।

“रट्ठसार स्थविर नं श्री क्षेत्रनगरय् थः हे बिज्यात” धकाः पुलांगु ग्रन्थय् उल्लेख जुयाच्चन । राजवंशय् - “श्री क्षेत्रनगरया जुजु सतिवराजां वसपोलयात कया हल” धकाः धयातल, थ्व वचन थन मिलेमजू । सद्धर्मकीर्ति स्थविर केतुमती नगरय् निघन जुल, वयां भतीचा ई लिपा महासाधुजन स्थविर नं अन हे निघन जुल ।

त्रिशासनध्वज स्थविर कलिसम्बत् गुसः व भिनिदँ (९१२ दँ) थ्यंबले हंसावती नगरय् अनेक सेतिभिन्द जुजुया इलय् केतुमती नगरं हंसावती नगरय् बिज्यात । अनं लिपा पीस्वदँ (४३ दँ) या आयु दुबलय् कलि सम्बत् गुसः व भिस्वदँ (९१३ दँ) ‘मोह-धाह-ब्य’ नरपति जुजुया पालय् हाकनं जेय्यपुर नगर थ्यंकः बिज्यानाः जेतवन विहारं सत्तिक छगू गुफाय् च्वना बिज्यात । महाअरियवंश गणयाम्ह जेतवन स्थविरयाथाय् बिज्यात । उबलय् जेतवन स्थविर बुढात्वचं कयाः (रूग्ण जुयाः) - “जि मदये धुंका जिगु थासय् हंसावती नगरं बिज्याम्ह त्रिशासनध्वज स्थविर शासन कःघाये (सम्हाले याये) फुम्ह जुइ, वसपोलयात लःल्हाये” धयाबिज्यात । उगु हे क्षणय् त्रिशासनध्वज स्थविरं न्हापांगु यामय् हे म्हागसय् खन - “सीम्हसियागु लाश लिक्क वल, मध्य यामय् उगु लाश गुफाय् दुहाँवन, अन्तिम यामय् लाशया ला हथियारं (ल्लाभल) कुचाकुचा यात” । म्हागसय् म्हुंगु खँ लिक्क दानाच्वंम्ह श्रामणेरयात

कन, लिपा परित्राण पाठ यानाच्च्वं हे जेतवन स्थविरं सःतके हल, जेतवन विहार वसपोलयात लःल्हात । त्रिशासनध्वज स्थविर जेतवन विहारय च्वनाः ग्रन्थ ब्काः च्वनाबिज्यात । 'मोह-घाह-ब्ब' नरपति जुजुं वसपोलयात अनुग्रह यात ।

अनं लिपा कलि सम्बत् गुसः व भिंखुदँ (९१६ दँ) थ्यंबले हंसावती नगरया जुजु अनेक सेतिभिन्द राजां रतनपुर नगर त्याकाकाल । विहार छगू दयेका वसपोल स्थविरयात प्रदान यात । वसपोल त्रिशासनध्वज स्थविर अरिमदन नगरय अर्हन्तगण वंशयाम्ह खः धका सीकेमाल । वसपोलया शिष्य परम्पराय सलंसः लज्यावान भिक्षुपि दु । उपि शिष्यपि मध्यय वरबाहु स्थविर, भूमिनिखाण नगरवासी स्थविर, महारट्ठगामवासी स्थविर थुपि स्वमह महास्थविरपि नापं थुपि न्यामह महास्थविरपि विशेषरूपं परियत्ति कोविदपि खः । त्रिशासनध्वज स्थविरं वृद्धावस्थाय आनापानसति कर्मस्थान कयाः अरण्यय एकान्त स्थानय च्वनाबिज्यात । उबलय जेतवनगण आदि अर्हन्तगण वंशयापि हे खः । लिपा जूबले शिष्य, अनुशिष्य परम्पराय गुलिं भिक्षुपिन्सं गाबलं पुयाः (छ्यो त्वःपुयाः) थीथीकथं छायेपियाः ताडपंखा ज्वनाः आचरणय विकार हल ।

कलिसम्बत् द्वःछि व दच्छि (१००१ दँ) दुबले उक्कंसिक जुजुं विहार दयेके बियाः त्रिशासनध्वज स्थविरया शिष्य वरबाहु स्थविरया शिष्य महारत्नाकर स्थविरयात प्रदान यात । वसपोल महारत्नाकर स्थविरं उक्कंसिक जुजुयात श्री सुधर्मराजा महाधिपति नाम पदवी व छंदालङ्कार शब्द नेत्तिनयं अलंकृत यानाः क्यनातःगु - 'राजिन्दराजाभिधेय्यदीपनी' ग्रन्थ च्वयाबिज्यात । उगु ग्रन्थ संशोधन यायेगु ज्या पर्वत अभ्यन्तरय च्वनाबिज्याःमह स्थविरयात लःल्हात । त्रिशासनध्वज स्थविरया शिष्यपि मध्यय महाराष्ट्र गामवासी स्वमह दाजुकिजा स्थविरपि मध्यय थकालिमह चान्हय गुफाय च्वनाः परियत्ति ब्वनाच्वन । सतिव जुजु उमह स्थविरया प्रति अतिकं लय्ताः । 'ओ-ड-र-माह' जुजुया पालय ककामहं छखा विहार दनाः वसपोलयात प्रदान यात ।

उक्कंसिक जुजुया पालय 'मवन्न' पर्वतय विहार दनाः वसपोलयात हे प्रदान यात । उपि महाराष्ट्रगामवासी स्थविरपि मध्यय दातिमह (बिचय्यामह) स्थविरं नं त्रिशासनध्वज स्थविरया तःधिकःमह दाजु स्थविरया निवासस्थान जेतवन विहारय हे ग्रन्थ ब्काच्वना बिज्यात । चीधिकःमह स्थविरं नं वसपोलया हे विहारय च्वनाः ग्रन्थ ब्काः च्वनाबिज्यात । थन त्रिशासनध्वज स्थविर लज्यावान व निर्लज्ज कथं निमह दु । च्वय उल्लेख यानापि स्थविरपि लज्यादुपि धकाः सीकेमाल । लज्यामदुपिन्त स्थविर परम्पराय उल्लेख यायेम्वाः । निर्लज्ज त्रिशासनध्वज स्थविरया खँ थन उल्लेख मयासे ग्रन्थय प्रपञ्च जुइगुलिं उपेक्षा याये ।

'ओ-ड-र-मह' जुजुया पालय् जेय्यपुरय् सुवर्णगुफावासी महास्थविर दक्षिण विहारवासी महास्थविर, चतुभूमिक विहारवासी महास्थविर, 'तोड्-भी-लुह' विहारवासी महास्थविरपि नं त्रिशासनध्वज स्थविरनापं च्वनाबिज्यापि खः । वसपोलपिनि खँ ग्रन्थ विस्तृत जुइगु कारणं (भयं) कनेमास्ते मवः । थुपि स्थविरपि लज्जावान वंशयापि खः धका क्यनेत थ्व प्रमाण खः ।

द. 'ओ-न-र-मह' जुजु

कलि संवत् गुसः व ख्वीछदँ (९६९ दँ) फागुन महिना शुक्ल पक्ष दुतिया शुक्रवार खुन्हु रतनपुर नगर हाकनं निर्माण यानाः 'ओ-न-र-मह' जुजु राज्य यात । सिंहसूर धर्मराजा पदवि प्राप्त यात । 'तो-भी-लुह' विहारवासी महास्थविरया उद्देश्य यानाः प्यतँजाःगु विहार दयेकेबिल । प्यंगः महामुनि चैत्य नं दयेकेबिल । चैत्य, विहार पूमवंनिबले हे सन्निनगरय् वनाः अन वैर शान्त याका लिहाँ वःगु इलय् अनित्य संस्कारयात अतिक्रमण याये मफयाः देहावसान जुल । अहो - संस्कार धर्म !

थथे नं जुइगु जुयाच्वन -

“सेय्यथा वाणिजानं व, घरगोलिक रूपकं ।
तं तं दिसं भमित्वा व, सीसं ठपेसि उत्तरं ॥
एवं लोकमिह सत्ता च, सन्धिचुतीनं अन्तरे ।
यथा तथा भमित्वा च, अन्ते ठपेन्ति सन्तनं” ति ॥

अर्थ -

“गथे व्यापारीपिनि, च्वम्हुलुब्याचां (महालिकाय्) उगुथुगु दिशाय् चाःहिलाः उत्तर दिशाय् हे छ्यो लाकी । अथेहे लोकय् सत्वप्राणी प्रतिसन्धि व च्यूतिया बिचय् उखँथुखँ चाःहिलाः अन्तय् जीवनक्रम दिकाछ्वइ” ।

कलि संवत् गुसः व ख्वीन्हेदँ (९६७ दँ) फागुन महिना कृष्णपक्ष त्रयोदशीया दिनय् वया जेष्ठमह कायनं बौया राज्य प्राप्त यात । महाधर्मराजा पदवि नं प्राप्त यात । बौया इलय् पूमवंनिगु चैत्य हानं दयेकेबिल । प्यतँजाःगु विहार पूर्ण यानाः - 'तो-भी-लुह' स्थविरया देह विलय जूगुया कारणं “प्यतँजाःगु विहारय् च्वनाबिज्यामह महास्थविरयात प्रदान याये” धकाः लाय्कुली (अन्तपुरय्) सःतल । स्थविर निक्वःतक सःतलं नं बिमज्याः । स्वक्वःगु पटकय् नापं विहारय् च्वनाबिज्याःपिन्सं “लाय्कुली बिज्याहुँ, जुजुया निमन्त्रणा अस्वीकार याये फइमखु” । उबलय् स्थविरं थथे धया बिज्यात -“आबुस ! जि राष्ट्रयात पीडित यानाः पिंडपात्र भोजन यायेमास्ते मवः । यदि छलपोलपिनि जुजुयाथाय् वनेगु इच्छा दुसा, आः जि जुजुयाथाय् वने” । धकाः धयाः लाय्कुली (अन्तपुरय्) दुहाँ बिज्यात । दुहाँबिज्याना जुजु नापं खँल्हाबल्हा यानाः

- "थुगु विहार अरण्यवासी भिक्षुपिन्त अनुकूल मजू" धका: अस्वीकार यानाबिज्यात । "भन्ते यदि अथे जूसा थुगु विहारय् च्वनाबिज्याइम्ह भिक्षु निर्देश यानाबिज्याहुँ" । "महाराज ! खणिस्थिपाद विहारवासी स्थविर परियत्ति विशारदम्ह, शिक्षाकामीम्ह ख: । वसपोलयात बिये योग्य जू" । जुजुं उगु विहार वसपोलयात प्रदान यात । ' महासंघनाथ' पदवि नं बिल । वसपोल अन हे परियत्ति बंका: च्वनाबिज्यात । उगु विहारया पीगू (४० गू) परिवार विहार मध्यय् उत्तर-अनुदिशाय् च्वंगु छगू विहारय् च्वना: वराभिसंघनाथ स्थविरं 'मणिकुण्डल-वत्थु' बर्माभाषं अनुवाद यानाबिज्यात । पश्चिम अनुदिशाय् च्वना बिज्याम्ह छम्ह स्थविरं 'सत्तराज धम्मवत्थु' बर्मा भाषं अनुवाद यानाबिज्यात । उबलय् 'बाह्-मं-अक्यो', 'आचार-अक्यो' धयापि थुपि निम्ह स्थविरपि लोकधर्मय् निपूण जूगुलिं निगू विहार दना: प्रदान यात । थुपि निम्ह स्थविरपि वेद शास्त्रय् निपुण, तर परियत्ति-पटिपत्ती छ्वासुपि (सिथिलपि) रामण्य नगरं बिज्या:पि ख: । उकिं स्थविर परम्पराय् पुलापिन्सं ल्याख्य मत: (गिन्ति मया:) ।

कलि संवत (९७३ दँ) गुस: व न्हेयस्वदँ थ्यंबले महामुनि चैत्यया पूर्व दिशाभागय् प्यंगू विहार दना: प्यम्ह स्थविरपिन्त प्रदान यात । उपि स्थविरपिन्सं अन हे च्वना शासन च्वन्ट्याकल ।

उबलय् वदरवनवासी छम्ह स्थविर नं दु । उम्ह स्थविर परियत्ति विशारद छपद वंशयाम्ह ख: । वसपोल स्थविरं जीवनभर तक थ:गु शक्ति अनुसार शासन संग्रह याना: मेगु जन्मय् चलंग नगरय् छम्ह स्त्रीया गर्भय् प्रतिसन्धि ग्रहण यात । फिला लिपा कलि संवत गुस: व पीदँ (९४० दँ) बुद्धबार खुन्हु जन्म जुल, भिंस्वदँ (९३ दँ) या उमेरय् शासनय् प्रव्रजित जुया परियत्ति अध्ययन यात । श्री क्षेत्रनगरया जुजुं श्रामणेरयात श्रीक्षेत्रय् कयाहल, श्रीक्षेत्रनगरय् श्रामणेर नाम नांदम्ह जुल । कलि संवत गुस: व न्येप्यदँ (९५४ दँ) थ्यंबलय् भिंन्यादँया उमेरय् वेसन्तर जातक काव्यालङ्कारं चित । नीदँ (२० दँ) थ्यंबले श्रीक्षेत्रनगरय् हे श्रीक्षेत्रनगरया वैरविजय धयाम्ह जुजुं अनुग्रह याना: उपसम्पदा याके बिल । अनंलि पश्चिम पक्षाधिक धयाम्ह जुजुं श्रीक्षेत्रनगर ल्हातय् काल । उबलय् उम्ह स्थविरयात हया: रतनपुर नगरय् वर्षावास याकल । सूरकीर्ति जुजुया चीधिक:म्ह किजां एरावती खुसि सिथय् प्यतँजा:गु विहार दयेका स्थविरयात प्रदान यात । जुजुं त्रिपिटकालंकार नाम पदवि नं प्रदान यात ।

कलि सम्बत् द्व:छि दँ (१००० दँ) थ्यंबले फागुण पूर्णिमा खुन्हु ख्वीदँ (६० दँ) या उमेरय् तिरिय पर्वतय् बिज्याना: अरण्य वास याना बिज्यात । कलिसम्बत् द्व:छि व निदँय् (१००२ दँय्) जुजुं अन हे विहार दंके बिया: उम्ह हे स्थविरयात प्रदान यात । वसपोल त्रिपिटकालङ्कार स्थविर श्रीक्षेत्रनगरय् नवङ्कंदराय् च्वनाबिज्याम्ह

लंका प्रवासी अतुलवंश स्थविरया परम्परायाम्ह खः । श्रीक्षेत्रनगर नवङ्कन्दराय सुवर्ण विहारय च्वना बिज्याम्ह वसपोल स्थविरया यशकीर्ति न्यंकभनं न्यनावन । जेय्यपुर नगरय एरावती खुसिसिथय प्यत्तंजाःगु विहारय च्वना बिज्याबलय अटठसालीनीया शुरुनिसें नीपु (२० पु) गाथाया संवण्णना रचना याना बिज्यात ।

सूरकीर्ति जुजुया किजां प्रार्थना यागुलिं 'यसवड्ढनवत्थु' नं च्वयाबिज्यात । तिरियपर्वतय च्वनाबिज्याबले 'विनयालङ्कार टीका' च्वयाबिज्यात । पश्चिम पक्षाधिक जुजुया पालय महासंघनाथ स्थविरयात संघराज स्थानय तल । संघराजा अतिकं परियत्ति विशारदम्ह जुल । उबलय रतनपुर नगरय अरियालङ्कार नांम्ह छम्ह स्थविर दु । वसपोल नं त्रिपिटकालंकार समान ज्ञानबल दुम्ह, आयु नं समानम्ह खः ।

वसपोलपि मध्यय त्रिपिटकालंकार स्थविर ग्रन्थन्तर बहुश्रुत स्थानय च्वन्त्याःम्ह जुयाच्वन । अनंलिपा उक्कंसिक जुजुया पालय निम्हं स्थविरपि जुजुया आचार्य जुयाः शासन संग्रह यानाबिज्यात । वसपोलपि मध्यय अरियालङ्कार स्थविर देह विलय जुयेवं वसपोल नापं च्वना बिज्याम्ह द्वितीय अरियालङ्कार स्थविरयात राजमणिचूल चैत्य लिक्क दक्षिणवनाराम विहार दयेकेबियाः प्रदान यात । उक्कंसिक जुजु जिनशासनय आपालं उपकारीम्ह खः । उम्हसिनं कलिसंवत गुसः व ग्वीखुदँ (१९६ दँ) य राज्य प्राप्तयात । राज्य प्राप्त यानाः श्री धर्म अशोक जुजु समानं प्यदँ लिपा राज्याभिषेक प्राप्त यानाः श्री सुधर्मराजामहाधिपति नाम पदवि ग्रहण यात । छक्कः हंसवती नगरय वनाः च्वंवन । उबलय रामण्यराष्ट्रवासीपिन्सं थथे धाल - "बर्माया भिक्षुपि परियत्ति कोविदपि खः, वेद शास्त्रय विद्वान मजू" । थुगु खँ न्यनाः जुजुं चतुभूमि विहारवासी स्थविरयाथाय सन्देश छ्वत - "स्वीदँ-पीदँ (३०-४० दँ) उमेरयापि परियत्ति कोविद वेद शास्त्रय विद्वानपि भिक्षुपि रामाण्य राष्ट्रय जिथाय छ्वया हया बिज्याहुँ" । चतुभूमि विहारवासी स्थविरं त्रिपिटकालंकार, त्रिलोकालङ्कार, त्रिशासनालङ्कार भिक्षुपि नापं स्वीम्ह (३० म्ह) भिक्षुपि नापं छ्वयाबिज्यात । हंसावती नगरय थ्यंका 'मो-घो' चैत्यया पूर्व दिशाभागय विहार दयेकेबियाः वसपोलपिन्त प्रदान यात । उपोसथया दिनय सुधर्मशालाय रामण्यराष्ट्रवासीपि परियत्ति कोविद, वेदशास्त्रय विद्वानपि मुंकाः वसपोल स्वम्ह स्थविरपि नाप खँल्हाबल्हा याकल । रामण्य राष्ट्रबासी भिक्षुपिन्सं थथे धयाबिज्यात - "न्हापा जिमिसं बर्मा राष्ट्रबासी परियत्तिइ जक कोविद जू, वेदशास्त्रय विद्वान मजू धकाः सम्फे जुयाच्वना । आः बर्मा राष्ट्रबासी अतिकं परियत्ति शास्त्रय, वेद शास्त्रय विद्वान खः" । अनंलिपा कलिसम्बत् गुसः व ग्वीखुदँय (१९६ दँय) जुजु रतनपुर लिहाँ वल ।

वसपोल स्थविरपि नं लिहाँवनेगु इच्छां रामण्य राष्ट्रय प्रधान त्रिलोक गुरु

नां जुयाच्च्वंमह महास्थविरयाथाय् वनाः वन्दना याःबिज्यात । उबलय् त्रिलोकगुरु स्थविरं नं स्वंमहं स्थविरपि लिसे खँल्हानाः थथे धयाबिज्यात - "छलपोलपि मध्यय् त्रिपिटकालंकार स्थविरं न्हापालाक आवास विहार प्राप्त याना बिज्याई" । "भन्ते ! छःपिन्सं छाया् थथे धयाबिज्यानागु" ? धकाः न्यनेवं "उमह स्थविर पिण्डाचरण बिज्याइबले नं लँय् बिचय्, पौ, पं मालाः ज्वनावयाः विहार मर्मत यानाबिज्यात, उकिं जिं थथे धयागु खः । लोकय् विहार मर्मत यायेगु बानी दुपि भिक्षुपिन्त याकनं आवास विहार प्राप्त जुइ धकाः पुलापि स्थविरपिन्सं धयातल" । वसपोलपि नं रतनपुर लिहाँ बिज्यात । त्रिलोक गुरु स्थविरया वचन कथं त्रिपिटकालङ्कार स्थविरं न्हापालाक आवास विहार प्राप्त यानाबिज्यात ।

कलि सम्बत् द्वःछि व गुदँ (१००९ दँ) थ्यंबले जुजुया चीधिकःमह किजाया मृत्यु जुल । जुजुया काय् उच्चनगर अधिकारी मूर्खत नाप संगत यानाः इमिगु सल्लाहकथं सुथन्हापनं नसंचाइलय् बौयात हत्या यायेगु इच्छां लायकुली (अन्तपुरय्) जवरजस्ति दुहाँ वन । जुजुं मूवंगु छाप अंगू (मुद्रिका) ज्वनाः नन्द जेय्य मन्त्री अले राजयोद्धा धयाम्ह मन्त्री नाप अज्ञात भेषं नगरं पिहाँ वयाः रजतवालुक खुसी थ्यंकःवन । उबलय् छम्ह श्रामणेर "मां-बौया छँय् पिण्डपात्र ग्रहण यायेत वने" धकाः मती तयाः चीग्वःगु नावचां खुसी बिज्यात । उबलय् उमह श्रामणेरयात खनाः जुजुं थथे धाल - "भन्ते जिमितः खुसिपारी नावचां यंका बिज्याहुँ" । श्रामणेरं धयाबिज्यात - "उपासक ! यदि छिकपिन्तः पारी याकनं यंका च्वंसा भोजनया ई पुलावनी" । उबलय् जुजुं "जिमित याकन यंका बिज्याहुँ, थ्व मुद्रांकित (छाप दुगु) अंगू बिये" धकाः आश्वासन बियाः पारी यंकेत प्रार्थना यात ।

श्रामणेरं नं करुणाचाइपुसे च्वंगु वचन न्यनाः पारी यंका बिज्यात । उबलय् चतुरभूमिक विहारय् थ्यंकाः उगु विहारया स्थविरयात फुक्क खँ कनाः थथे धाल - "भन्ते ! यदि जिमित ज्वनेत वःसा इमित पना बिज्याहुँ" । स्थविरं नं - "महाराज जिपि श्रमणपि खः, पने फइमखु, अथे जूसां नं छगू उपाय दु, निसिन्न विहारवासी स्थविर गृहस्थ कार्यय् अतिकं दक्षमह खः, वसपोलयात सःताः कारण बिचार याये योग्य जू" । थथे मती तयाः वसपोलयात सःताः फुक्कं खँ कनाबिज्यात । जुजुं नं थथे धयाबिज्यात - "भन्ते ! यदि जिमित ज्वनेत वःसाः न्हयागु उपाय याना नं पनाबिज्याहुँ" । उबलय् उमह स्थविरं थथे धयाबिज्यात - "महाराज ! अथेसा शोक याना बिज्याये मते, ग्याना बिज्याये मते, विहारया दथ्वी च्वंगु कोथाय् च्वना बिज्याहुँ" धकाः धयाः पिण्डाचरण बिज्यापि भिक्षुपि, श्रामणेरपि मुंकाः थीथी प्रकारया कथि (दण्ड) ज्वंकाः "छम्ह मनूयात नं विहारय् दुत कायेमते" धकाः धयाः सैनिकतथे न्यंक थासय् तल । विहारया लिक्क च्वपि भिक्षु श्रामणेर पिन्त नं सःतल । उबलय् द्वःछि

मयाक भिक्षुपि, श्रामणेरपि मुन । स्थविरं उमित विहारया ध्वाखाय्, लँय् थीथी कथि ज्वंकाः आरक्षा याकातल । गथेकि - सिकःमिफां, धुं पनेत अलग अलग फात ब्यवस्था तयातल (२८३ वड्ढकी सूकर जातक)। काय्या योद्धापिन्सं नं जुजुयात ज्वने मफुत । भिक्षु श्रामणेरपिनि गौरबया कारणं बल प्रयोग यानाः दुहाँ वयेगु साहस मयाः, श्रामणेर व भिक्षुपिनि संख्या आपालं दुगुलिं ।

वहे दँय् आश्विन महिना कृष्णपक्षया पञ्चमिं निसै कार्तिक कृष्णपक्ष पञ्चमी तक जुजु विहारय् सुलाच्चन । उबलय् लाय्कुली मन्त्रीपिन्सं काय्यात लिक्कायाः जुजुयात ब्वनार्यकाः राज्य्य स्थापना यात । जुजुं हाकनं राज्य प्राप्त यानाः विहारय् च्वंबले "ग्यायेमते महाराज ! छःपिनि विजय जुइ" धकाः जुजुयात धयाबिज्याःमह वेदशास्त्रज्ञ छम्ह भिक्षुयात 'च-जह-खु' चैत्य लिक्क छखा विहार दनाः प्रदान यात । 'धर्मनन्द राजगुरु' नामपदवी नं प्रदान यात । वसपोलया जन्म स्थान गांया आधारय् बर्मा ब्यवहारं 'रेन्-नत्-च-क-रो-ड' नामं प्रख्यात जुल ।

जुजुं हाकनं राज्य प्राप्त यानाः उगु हे दँय् कार्तिक महिना कृष्णपक्ष चतुर्दशी खुनुहु सकलें महास्थविरपिन्त निमन्त्रित यानाः राजभवनय् लसकुस यानाः पिण्डपात्र भोजन दान बिल । उबलय् जुजुं थथे धाल - "चतुभूमिकवासी स्थविर सम्परायिक (मेगु जन्मय्) हितयुक्त आचार्य खः, निसिन्न विहारवासी स्थविर दृष्ट धार्मिक (थुगु जन्मय्) हितयुक्त आचार्य खः, थुकथं राजवंशय् उल्लेख जुयाच्चन । पुलांगु ग्रन्थय् "चतुभूमिकवासी स्थविर निश्चित रूपं श्रमण आचार्य खः, निसिन्न विहारवासी स्थविर योद्धा जुइत योग्यम्ह, युद्धकर्मय् अतिकं निपुणम्ह खः धकाः जुजुं धाल" धकाः पुलांगु ग्रन्थय् (इतिहासय्) धयातल । जुजुं सम्परायिक हित उपेक्षा मयासे बिचार यानाः दान बिइबले निसिन्न विहारवासी स्थविरयात मब्यू । गुबलें गुबलें दिट्ट धर्महित अपेक्षा याना वसपोलयात अलग हे निमन्त्रणा यानाः दान बिल । थन गुगु कारणं निसिन्न विहारवासी स्थविरं जुजुया भय निवारण यायेया नितिं आरक्षा यानाबिज्यात, मेपिन्त कष्ट बियेत मखु, आनत्तिक प्रयोग खनेमदु, उकिं आपत्ति दोष मदु । सद्धातिस्स जुजुया भय निवारण यायेत अर्हन्त स्थविरपिन्सं प्रयोग यानाबिज्यागु उपायथें धकाः सीकेमाल ।

चतुभूमिक-विहारवासी स्थविर खणित्थिपाद गामय् जन्म जूम्ह खः । अरिमदन पुरे अर्हन्त गणयाम्ह खः । न्ह्याथाय् बिज्याःसां मेपिं भिक्षुपिनिगु आचरण यथार्थं सीकाः थ्वीका कायेधुंकाः उपिं नाप चतुप्रत्यय परिभोग याना बिमज्याइम्ह जुयाच्चन, लः तक नं त्वना बिज्याइमखु, न्ह्याथाय् बिज्याःसां थः छ्यंगूलासा (चर्मखन्ध) आसन ज्वना बिज्यायेगु बानी जुयाच्चन । उक्कंसिक जुजुं श्रीक्षेत्रनगरय् द्वत्तपोक जुजुपाखें निर्माण

जूगु चैत्यया आकार प्रकारं राजमणिचूल धयागु चैत्य दयेकल, उगु चैत्यया चाकः (परिमण्डल) स्वसःकु (३०० हात) दुगु जुल । जाः नं स्वसःकु हे दुगु जुल । चैत्यया छचाखेरं प्यखा विहार दयेकेबिल, पूर्वपाखे पूर्ववनाराम, दक्षिणपाखे दक्षिणवनाराम, पश्चिमपाखे पश्चिमवनाराम, उत्तरपाखे उत्तरवनाराम विहारया नां जुल । उगु प्यखा विहार मध्यय् उत्तरवनाराम विहार मलःजुनाः मिं नयाः विनाश जुल । बाकि स्वंगु विहार परियति कोविदपि स्वम्ह स्थविरपिन्त प्रदान यात, वसपोलपिन्त नाम-पदवि नं प्रदान यात ।

अन्तिम जुजुया पालय् उत्तरपाखे चंगु विहार दयेकेबिल । चैत्यय् छत्र कुइके न्ह्योः हे जुजु दिवंगत जुल । प्यंगुलिं विहारवासीपि मध्ये दक्षिणवनाराम विहार निवासी महास्थविरं कच्चायन ग्रन्थया अर्थ खुगू प्रकारया संवण्णना नयं अलंकृत यानाः बर्मी भाषं वर्णन यानाबिज्यात । पश्चिमवनाराम विहारवासी स्थविरं न्यासःया संवण्णना खुता प्रकारं अलंकृत यानाः रचना यानाबिज्यात ।

कलि सम्बत् द्वःछि व फिदँ (१०१० दँ) थ्यंबलय् उम्ह जुजुया काय् श्री नन्द धर्मराजापवराधिपति जुजुं राज्य यात । बौया राजभवन थुनाः (स्यंकाः, पियाः) विहार दयेका त्रिलोकालंकार स्थविरयात प्रदान यात । त्रिलोकालंकार स्थविर तिपिटकालंकार स्थविर समान ज्ञानबल दुम्ह अरियालंकार स्थविरया शिष्य धकाः सीकेमाल ।

थुगु खँ न्ह्योः उल्लेख जुइधुकल । जेय्यपुरय् प्यतँजाःगु अतुलविहार तयार यानाः दाठानागराजगुरु स्थविरयात प्रदान यात । उम्ह स्थविरं 'निरुत्तिसार मंजूसा' नांगु न्यासः संवण्णना रचना यानाबिज्यात । कलि सम्बत् द्वःछि व फिनिदँ (१०१२ दँ) थ्यंबले फाल्गुण महिनां श्रोतापन्न नांम्ह आरक्षा देवतां - "जि मेथाय् वने" धकाः धाःगु म्हगसय् खनाः नगरवासीपि, समागम जुयाः देवपूजा यात । देवतापिनि संक्रमण जुइमखु, थ्व पूर्व निमित्त खः धकाः सीकेमाल । उबलय् चीन जुजुया योद्धापि वयाः बर्मा राष्ट्र दूषित यात । शासन सुपाचं त्वपुया चंगु चन्द्रमा समानं बुलुसे च्वन ।

कलि सम्बत् द्वःछि व फिंस्वदँ (१०१३ दँ) थ्यंबलय् जुजुया चिधिकःम्ह किजा महापवर धर्मराजा लोकाधिपति जुजुं राज्य यात । उबलय् लोक संकेतकथं 'पुण्य छासुया (मन्द जुया) वनी' धका वेद शास्त्रज्ञपिन्सं धाःगुलिं लोक संकेतकथं न्हूगु पुण्य सम्पादन यायेया नितिं छावणि दयेकाः अस्थाई रूपं संक्रमण यानाच्वन । लिपा उत्तरया राजभवन पियाः वहे थासय् विहार दयेकेबियाः छम्ह स्थविरयात प्रदान यात । नगरया पूर्व दिशा भागय् दक्षिण गृह विहार दयेकेबियाः अग्रधर्मालंकार स्थविरयात प्रदान यात । स्थविरं नं कच्चायन ग्रन्थ, अभिधम्मत्थ संगहो मातिका, धातुकथा, यमक, पट्टानया अर्थ बर्मा भाषं अनुवाद यानाबिज्यात ।

उपराजां नं महापुलया प्रमुख स्थानय सुवर्णमय विहार दंकाः उत्तर गेह विहारवासी स्थविरया शिष्य जिनाराम स्थविरयात प्रदान यात । उगु हे थासय अनेक प्रकारया रत्न थुनातःगु विहार दयेकेबिया उम्ह स्थविरया शिष्य गुणगन्ध स्थविरयात प्रदान यात । स्थविर 'ख्य-डह-त्वं' गामय जन्म जूम्ह खः । तःधिकः जुइवं रतनपुर नगरय वनाः परियत्ति अध्ययन यानाः अनं हाकनं लिहाँ वयाः पदुम नगर बदर गामय च्वनाबिज्याःबले 'ख्य-डह-त्वं' गामय चतुप्रत्ययं कष्ट सहयाना च्वनाबिज्यात । उबलय व हे गामय मोक्ष धयाम्ह मनुयाके च्वंगु छगः अमूल्य रत्न जुजुयात प्राप्त जुयेवं अतिकं आसक्त जूगुलिं 'ख्य-डह-त्वं' मोक्षमणि नामं प्रख्यात जुल ।

उबलय उत्तरगेह विहार निवासी स्थविरं थथे धयाबिज्यात - 'ख्य-डह-त्वं' गांया मणि जक अमूल्य मखु परियत्ति कोविदम्ह गुणगन्ध स्थविर छम्ह नं अमूल्य खः । थ्व खँ न्यनाः जुजुं वसपोलयात निमन्त्रणा यानाः चतुप्रत्ययनं संग्रह यानाः पूजा यात ।

सहस्सोरोध गामय गुणसार स्थविर व पलिण गामय सुजात स्थविरपि गुणगन्ध स्थविरया हे शिष्यपि खः । उबलय छक्वः तिरिय पर्वतवासी महास्थविरं भिक्षुसंघपिनि दथ्वी अग्रधर्मालंकार स्थविरयात ख्याः यानाः थथे धयाबिज्यात - "आवुस ! जिपि अन्तरध्यान जुइबलय लोकय छःपि छम्ह हे जक ग्रन्थकोविद स्थविर दइ धकाः च्वना" । उबलय अग्रधर्मालंकार स्थविरं थथे धयाबिज्यात - "भन्ते ! छलपोलपि अन्तरध्यान जुयेवं जिपि ग्रन्थ कोविद जुइमखु । लोकय सु पुद्गल ग्रन्थ कोविद जुइ" । पुलांगु ग्रन्थय अरियालंकार स्थविरं - "आः जिपि ग्रन्थ कोविदपि जूसां उबलय दइमखु" धकाः धयातल । जुजुपाखें प्रार्थना यायेवं उम्ह धर्मालंकार स्थविरं राजवंश संक्षिप्तं च्वयाबिज्यात । स्थविर मन्त्रीया काय खः । चीवर त्वःतावंम्ह छम्ह मन्त्री जुजुया पाखें प्राप्त जूगु सर्वस्व ज्वनाः विहारय वयाः अग्रधर्मालङ्कार स्थविरनाप खँल्हाबल्हा यात । खँल्हाबल्हा यायेधुंका दक्वं परिभोग (सर्वे) स्थविरयात क्यनाः - "भन्ते ! यदि छःपि गृहस्थ जुयाबिज्याःसा थुलि फुक्कं सम्पत्ति प्राप्त जुइ" । स्थविरं थथे धयाबिज्यात - "छिगु थुलिपरिभोग सम्पत्ति जिपि श्रमणपिन्त सौचालये अशुभ भावना यानाः दुहाँ वनीपिन्त गुलि पुण्य प्राप्त जुइगु खः । उकिया भिखुब्बय छब्ब नं मदु" । थुगु खँ शासनवंशय प्रधान मखु, अथे जूसां पूर्व आचार्यसिंहपिन्सं धयाबिज्याःगु वचन आजीवन स्मरण याये योग्य जू, उकिं थन स्मरण याना उल्लेख यानागु खः ।

९. नरवर जुजु

कलि संवत द्वःछि व स्वीप्यदँ (१०३४ दँ) थ्यंबले वया काय नरवर जुजुं राज्य यात । महासिंहसूर धर्मराजा नाम पदवि प्राप्त यात । उम्ह जुजुया पालय 'च-डह-खु'

चैत्यं सत्तिक च्वंगु जेतवन विहारय् ग्रन्थ अध्ययन यानाच्वंम्ह छम्ह श्रामणेर ग्रन्थय् निपुण जूसानं ल्याय्म्हचाबले मूर्ख बुद्धिं व्यथित जुयाः - "खिगालय् फय् व निभालं द्यःनेद्यःने गनाच्वंगु, सिमाकचां त्वपुयातःगुयात कथिं वालेबलय् दुर्गन्ध वइथे चित्तय् परियतिरूपी फय् निभालं पिने गनाच्वंसां नं त्वपुया च्वंसां नं छुं रूपारम्मण आदिं वालाः क्लेशरूपी भाला नांगु दुर्गन्ध फिँजय् यानाः - "चीवर त्वःता वने" धकाः बिचाः यानाः गृहस्थ वसः ज्वनाः पासा भिक्षुपि नाप खुसि तीर्थय् वन । बिचय् लँय् "आः भिक्षु भावं हे वन्दना याये" धकाः मतिइ तयाः गृहस्थी वसः पासायात ल्हाःतय् बियाः चैत्यया आंगनय् वंबलय् ध्वाखापिने फ्यतुनाः छम्ह ल्यासेचाम्ह मय्जुं लःह्वलाः थथे प्रार्थना यानाच्वन - "थुगु पुण्यकर्म फुक्क प्रकारया अपाय आदि दुःखं मुक्त जुयेमा, जन्मजन्म पत्तिं चीवर त्वःताः गृहस्थी जुयावपि मिजंतय् कलाः मज्जीमा" । उबलय् थुगु खँ न्यनाः ल्याय्म्हचाम्ह भिक्षु थथे बिचाः यात - "आः जि चीबर त्वःताः गृहस्थ जुयावनेत वयाच्वना, थुम्ह मय्जुं चीवर त्वःताः गृहस्थ जूपि मिजंया कलाः मज्जीमा धकाः प्रार्थना यात । आः जिं थुम्ह मय्जुयाके कारण न्यने" धकाः चिन्तन यानाः ध्वाखां पिने पिहाँवनाः ल्यासेचाम्ह मय्जुयाके कारण न्यन - "छाय् छं चीवर त्वःताः गृहस्थ जूपि मिजंया कलाः मज्जीगु प्रार्थना यानागु" ?

"भन्ते चीवर त्वःताः गृहस्थ जूपि मिजंया कलाः मज्जीमा धइगुया अर्थ मूर्खम्ह मिजंया कलाः मज्जीमा धायेगुली छुं मपाः, समान हे खः । चीवर त्वःताः गृहस्थ जुयावनीपि मूर्ख मखुला ? भन्ते ! यदि चीबर त्वःताः वनीपि मूर्ख मखुसा संसारय् मेपि सु मूर्ख जुइ ? भिक्षुपि ला मेपिन्सं ब्यूगु चीवर पिण्डपात्र, सयनासन परिभोग यानाः सुखं च्वनाच्वनी । यदि ग्रन्थ अध्ययन यायेगु इच्छा जूसा इच्छाकथं ग्रन्थ अध्ययन यायेगु अवसर दु । अलसी जुयाः नयाः त्वनाः द्यनेगु इच्छा जूसा अथे नं इच्छा अनुसार नयेगु द्यनेगु अवसर चूलाः । अथे जूसां तबि मेपिनि दास जूवने धकाः मधाःसां धाःगुथे जुयाः चीवर त्वःताः गृहस्थ जूसा लोकय् मेमेपि मूर्खत स्वयां बडा मूर्ख धकाः जिं थुइका । यदि बडा मूर्खया कलाः जूवसा जि नं बडा मूर्खनी जुइ" । थथे धायेवं व ल्याय्म्हचाम्ह भिक्षुया संवेग उत्पन्न जुयाः नगर ध्वाखाया पिने वनाः माकःया बथां नं अलग जुयाः याकःचा जूम्ह माकःथे गःपः क्वछुना फेतुनाच्वन ।

उबलय् पासापि वयाः-"गृहस्थ वसः ज्वं" धका सःतल । उबलय् उम्ह ल्याय्म्हचा भिक्षु - "छिपि वा धका धयाः फुक्कं खँ इमित कनाः, आः छिपि गृहस्थ जुयावनेगु सा हुँ, सुं गुम्ह वयाः जिगु छ्यनय् मुगलं छ्याःसां जिं गृहस्थ जुइगु इच्छा यायेमखु, आः निसै जीवन भर तक चीबर त्वःताः गृहस्थ जुयेगु मनय् तक नं लुयेके मखु", थथे धाधां एरावती खुसि छिनाः जेय्यपुर नगरय् वन । "उबलय् उम्ह ल्यासेचाम्ह मय्जु देवता जुइमाः, मनुष्य स्त्री मखु" धकाः पण्डितपिन्सं धयातल ।

जेय्यपुर थ्यनेवं परियत्ति कोविद महास्थविरपिन्थाय् नियम पद्धति सयेकाः पुण्य चैत्यया दक्षिण दिशा भाग्य् छगू विहारय् च्वन । अन परियत्ति ब्बंका क्रमशः दिशा विदिशां वःपि भिक्षु श्रामणेरपि वसपोलयाथाय् परियत्ति अध्ययन यात । आवास प्राप्त मज्जुया च्वनेथाय् मदयाः गुलिंगुलिं भिक्षु श्रामणेरपि कुसां कुयाच्वन । छक्वः जुजु पिहाँवयाः पुण्यचैत्य वन्दना याये धकाः मति तयाः चैत्यया आगनय् दुहाँवल । उबलय् कुसां कुयाः फेतुना च्वंपि भिक्षुपिन्त खनाः गुफा सहित विहार दयेके बियाः भिक्षुयात प्रदान यात । त्रिलोकगुरु नाम पदवि नं प्रदान यात । अःपुक सम्बोधन यायेत ' क' कार लोप यानाः 'तिलोगुरु' धकाः सम्बोधन याइगु जुल । वसपोलनापं च्वना बिज्याम्ह न्हय्दँ (उपसम्पदा दँ) दुम्ह तेजोदीप नाम भिक्षु परित्त टिका च्वयाबिज्यात । लिपा जूबलय् त्रिलोकालंकार नाम पदवि नं प्रदान यात । थुकथं तेजोदीप भिक्षु नरवर जुजुया पालय् परित्तटीका च्वयाबिज्यागु धकाः सीकेमाल । गुलिंगुलिंसिनं "पश्चिमपक्षाधिक जुजुया पालय्" धयातल ।

छगू इलय् तिरिय पर्वत विहारवासी महास्थविर पाद चैत्य बन्दना यायेतः बिज्यात, लिहाँ बिज्याबलय् कुखन नगरय् सुवर्ण गुफाय् जम्बुध्वज स्थविरयाथाय् बिज्याना खँल्हाबल्हा यानाबिज्यात । वसपोलपि निम्ह महास्थविरपि नं थवं थवय् नापलाना खँ ल्हानाः अतिकं लयताल । लोकय् मूर्ख मूर्खत नापं, पण्डित पण्डितपि नापं अतिकं लय्ताइ । निम्हं स्थविरपि समान उमेरयापि खः । तिरिय पर्वत विहारवासी महास्थविरं वसपोल नापं खँल्हाल्हां ल्यूने ल्यूने बिज्यात । जम्बुध्वज स्थविर लँ क्यनेत नापनापं बिज्यात । उबलय् तिरियपर्वतवासी स्थविरं जम्बुध्वज स्थविरयात धयाबिज्यात - "भन्ते ! जि राजाया प्रिय राजगुरु खः, छपि जिगु न्ह्योन्ह्यो बिज्याहुँ" । अले जम्बुध्वज स्थविरं तिरियपर्वतवासी स्थविरयात धयाबिज्यात - "भन्ते ! छपि जुजुया प्रिय राजगुरु खः, लोकय् राजगुरु प्रधान खः, उकिं छःपि जिगु न्ह्यःन्ह्यः बिज्याहुँ" । थन निम्ह स्थविर परस्पर गौरव कथं लोकनियम अपेक्षा यानाः थथे धयाबिज्यागु धकाः सीकेमाल । तिरिय पर्वत विहारवासी महास्थविर रतनपुर नगरय् थ्यनेवं राजवंश पर्वतय् थहाँवनाः अरण्य बास यानाबिज्यात ।

उबलय् उक्कंसिक जुजु थःम्ह चिधिकःम्ह किजा सूरकीर्तिलिसे सल्लाह यात - "यदि छं स्थविरयात न्हापालाक खन धाःसा छं हे विहार दनाः स्थविरयात प्रदान या, यदि जिं न्हापा खँसा जिं विहार दनाः प्रदान याये" । अनं लिपा चिधिकःम्ह किजा स्थविरयात न्हापां खंगुलिं तिरिय पर्वत कँदराय् जेतवन नांगु विहार दनाः प्रदान यात । थुगु वचन साधुजनपिनि गुणं न्हापां प्रमोद उत्पन्न जुल । थुगु पुण्य कर्म प्रमोद न्हेक्वःतक देवराज्य सम्पत्ति, न्हेकोतक मनुष्य राज्य सम्पत्ति प्राप्त जुल धकाः धयातःगुलिं गुण अनुस्मरण यानाः विशेष पुण्य लाभया निति उल्लेख यानागु

खः । तिरिय पर्वत विहारवासी स्थविरं जम्बुध्वज स्थविरया गुण उक्कंसिक जुजुयात कनाबिज्यात । जुजु नं अतिकं लयतायाः जम्बुध्वज मूल नामय् द्वीप शब्द सायाः जम्बुद्वीपध्वज नाम पदवि प्रदान यात । जम्बुध्वज स्थविर धर्मनन्द नापं च्वना बिज्याम्ह खः । धर्मनन्द स्थविर ज्योतिपुण्य स्थविर नापं च्वना बिज्याम्ह खः, वसपोल स्थविरपि अर्हन्त गण वंशयापि खः ।

जम्बुध्वज स्थविरं विनयपालि अर्थकथाया अर्थ बर्माभाषं च्वयाबिज्यात । मणिरत्न स्थविरं अट्टलिनी सम्मोहविनोदनी कंखावितरणी अर्थकथाया, अभिधम्मत्थ विभावनी, संखेप वण्णना टीका अर्थ नं बर्मा भाषं अनुवाद यानाबिज्यात । मूलवास गामय् पुब्बाराम विहारवासी स्थविरं गुल्हत्थ दीपनी ग्रन्थ, विशुद्धिमग्ग गण्ठपदत्थ नं मूलभाषं रचना यानाबिज्यात । नेत्तिपालिया अर्थ बर्माभाषं अनुवाद यानाबिज्यात । उम्ह स्थविरं न्हापा गां निवासी जूबले छ्यं गाबलं पुयाः ताड पंखा ज्वनाः आचार्य परम्पराकथं विनय विपरित आचरण यात । लिपा उगु आचरण त्वःताः अरण्य बास यानाबिज्यात । उम्ह स्थविर गम्भीर बुद्धिदुम्ह, शब्दनय् अतिकं प्रविणम्ह खः ।

कलि सम्बत् द्वःछि व स्वीच्यादँ (१०३५ दँ) थ्यंबले चिधिकःम्ह किजा श्रीप्रवर महाराजां राज्य यात । दब्बिमुख धयागु प्राकृतिक दहले छँ दनाः च्वंगुलिं दब्बिमुख जातस्सर नामं प्रख्यात जुल । उगु प्राकृतिक दहलय् जेय्यभूमि कीर्तिविहार दयेकेबियाः श्रीसद्धर्मस्थविरयात प्रदान यात । आपालं गामय् च्वनाबिज्याःपि, अरण्यय् च्वनाबिज्याःपि भिक्षुपिन्त अनुग्रह यात । रतनपुर नगरय् भिम्ह 'जो-ड-र-मह' राजवंशय् अन्तिम न्याम्ह जुजुपिन्सं बिचाः मयाःसे लज्यादुपि व लज्यामदुपि निथ्वलं ल्वाकछ्यानाः शासन संग्रह यात । उबलय् जिनशासन सुपाचं त्वपुयाच्वंगु चन्द्रमा समानं परिशुद्ध मजू । अथे जूसानं लज्यादुपिन्सं थःथःगु वंश रक्षा यानावःगु अनुसारं धर्मकार्य पूर्ण यायेत मपंगुलिं लज्यावानवंश अलग मजू । अथेहे लज्या मदुपिन्सं नं थःथःपिनि आचार्य परम्पराकथं विचरण यात । उकिं निर्लज्ज गण परम्परा नं अलग मजू धकाः थ्वीके माल । उम्ह जुजुया पालय् देवचक्रोभाष धयाम्ह छम्ह स्थविर दु, वसपोल वेदशास्त्रय् सःस्यूम्ह खः तर पिटकय् छ्वासुम्ह ढिलाम्ह जुयाच्वन ।

कलिसंवत् द्वःछि व स्वीच्यादँ (१०३८ दँ) थ्यंबले वैशाख महिना कृष्णपक्षनिसें लोक संकेतकथं उत्पन्न जूगु भय निवारण यायेतः नवगुफाय् उम्ह देवचक्रोभाष स्थविरं धाःगु अनुसारं न्हापां बर्माया भिक्षुपिन्सं पट्ठान प्रकरण पाठ याकल । अनंलिपा जेष्ठ महिनाया शुक्लपक्ष प्रतिपदा दिननिसें रामण्यवासी भिक्षुपिनिपाखें पट्ठान प्रकरण पाठ याकाः महान उत्सव नं यात । राष्ट्रवासीपिन्सं यक्व पूजासत्कार यात । उम्ह जुजुया पालय् ग्रन्थ अट्ठिभल्लिक सिमाया रसं (थाकुरानं) इलाः

मनोशिलां च्याः लुँ पानाः त्रिपिटक प्रतिस्थापित यात, उबलयनिसेँ थौतक नं थुगु ग्रन्थकार्य बर्मार्राष्ट्रय् प्रचलित जुल ।

१०. श्री महासिंहसूर सुधर्म जुजु

कलि संवत् द्वःछि व ख्खीदँ (१०६० दँ) थ्यंबले आश्विन महिना कृष्णपक्ष षष्ठी मंगलबार खुन्दु वया काय्महँ राज्य यात । श्री महासिंहसूरधर्मराजा नाम पदवि प्राप्त यात । बौम्ह जुजुया राजभवनय् चैत्य दयेकेबिल । उकिया नां मारजेय्यरतन जुल, उम्ह जुजुया पालय् सल्लावती खुसिया पूर्व भागय् तुन्नगामय् गुणाभिलंकार स्थविरं श्रामणेरपिन्त गामय् दुहाँ वनेबलय् एकंस (जवगुल्हाः पिकयाः खवगु ब्वहलय् चीवर/उत्तरासङ्ग पाछायाः) उत्तरासंग न्ययाः छ्यं त्वःपुयेगु ताडपत्र मज्ज्वसेँ ताड पंखाजक ज्वंकल, थुपि छ्थ्वः अलग गण जुयाः परिवार सहित तुन्नगामय् च्वन । उमिगु गण तुन्नगण धकाः नां च्वन ।

एकंसिक गण अलग जुयावन

उम्ह स्थविरं पालि अर्थकथा, टीका ग्रन्थन्तरया अभिप्राय यथार्थ मथू, अभिधर्मपिटक जक शिष्यपिन्त बंकाच्वन । उबलय् केतुमती नगरय् च्वनाबिज्याम्ह बुद्धअंकुर स्थविर, चित्त स्थविर, दीपङ्गु नगरय् उलुगामय् च्वनाबिज्याम्ह सुणन्त स्थविर, तालुप्पनगर जयबहुअन्ध गामय् च्वना बिज्याम्ह कल्याण स्थविर थुपि प्यम्ह स्थविरपिन्सं गामय् दुहाँवनेबलय् श्रामणेरपिन्त एकंस उत्तरासङ्ग मन्येकूसे, छ्यं त्वपुइगु ताडपत्र मज्ज्वकूसे चीवर पारूपण याकाः ताडपंखा ज्वंकेगु यानाः थःथःपिनि गणयात ओवाद बियाच्वन । वसपोल स्थविरपि पालि अर्थकथा, टीका, ग्रन्थन्तरया अभिप्राय यथार्थ थूपि खः, स्वंगूलिं पिटकय् कोविदपि खः । थुकथं श्रीमहासिंहसूर सुधर्म जुजुया पालय् पारूपण भिक्षुपि पाखेँ अलग जुयाः विरूप उत्पन्न यानाः एकंसिकगण अलग जुयावन । गथे खतनःगु नँय् खतनयाः नँखिति ल्वाकमज्यासे विरुद्ध जुयाच्वनी अथे हे गण छुटेजूसं जुजु प्रमादि जुयाः वास्या (अनुत्सुक) जुयाः थःथःपिनि यत्थे आचरण यानाच्वन ।

उपि निथ्वः गणमध्यय् पारूपण गणया स्थविरपि पालि, अर्थकथा, टीका, ग्रन्थन्तरय् अनुमानित अर्थकथं धयातःगु वचनया आधारकयाः निःशंक, निर्दोष जुयाच्वन । एकंसिक स्थविरपिनि थःगु वाद न पालिइ दु, न अर्थकथालय्, न टीकाय्, न ग्रन्थन्तरय् उल्लेख दु । थ्व खँ मसिया - 'थ्व हे सत्य खः, मेगु असत्य' धकाः गुलिगुलिसिनं थःथःपिनि शिष्यपिन्त ओवाद बिल । थुजाःगु ओवाद नं शिष्यपिन्सं मानेयात (धारण यात) ।

गुलिगुलिसिनं पालि आदिलय् थःगु वाद उल्लेख मदु धकाः स्यूसानं अपरिशुद्ध चित्त जुयाः सम्यक् सम्बुद्ध भगवानया ख्वाः मस्वःसेँ सम्यक सम्बुद्ध भगवानया गुण

अनुस्मरण यानाः थःपिनिगु वादय् (सिद्धान्तय) ल्हाः आकाशय् चककंकेगु थें अप्रतिष्ठित धकाः स्यूसांन - "जिमिगु वाद लंका प्रवासी सद्धर्मचारी स्थविरवंशया परम्परां उत्पन्न जूगु खः" धकाः आधार रहित जूसां नं उपिनिगु आश्रयलय् हे च्वन । शीलवान महास्थविरयात असत्य आरोप लगेयात । ब्यासि गामय् थुगुलोक परलोकया हित मस्वःम्ह चीवर त्वःताः गृहस्थ जुयावंम्ह, दुश्शीलम्ह उपासकयात घूस नकाः - "जिमिगु वादकथं त्वयेक छगू ग्रन्थ च्वयाब्जु" धकाः आदेश बियाः लिपा भविष्य्य भोग यायेमालीगु दुःख खनाः मग्यासे आश्रय माःजुल ।

उबलय् निग्रोधपालि सुवर्ण विहारवासी स्थविरं गामय् च्वंपि भिक्षुगणया समिति दयेकाः नायः जुयाः छयं त्वःमपूसे च्वनेमते - "अमंगल भिक्षुपिनि शासनय् च्वनेमते" धयाः अरण्यवासीपिनिगु ग्रन्थ नष्ट यानाः अनंथनं बहिष्कार यात । उबलय् "हत्थिशाल गामय् पूर्व अनुदिशाय् सेट्ठितलय्, अथेहे दक्षिण अनुदिशया विहारय् च्वंपि न्येम्ह (५० म्ह) स्वयां अप्वः भिक्षुपिन्तनं बहिष्कार याये" धकाः बिचाः यानाः गामय् च्वंपि भिक्षुपि नापं मिलेजुयावन । उबलय् जुजुं थ्व खँ न्यनाः - "गामबासीगण नं छथ्वः गण खः, अरण्यवासीगण नं छथ्वः गण खः, गामय् च्वंपि भिक्षुपिन्सं अरण्यय् च्वंपि भिक्षुपिन्त कष्ट बियेमज्यू, थःथःगु बाद अनुसार थःथःगु थासय् च्वनेमाः" धकाः राज संदेश छवत । उबलय् अरण्यवासी भिक्षुपि याउँक च्वनेगु अवसर दत ।

कलिसम्बत् द्वःछि व न्हेखुदँ (१०७६ दँ) थ्यंबलये जुजुया काय् महासिंहसूर धर्मराजाधिराजं राज्य यात । उम्ह सुरम्म जुजुया नामं व सेतिभिन्द नामं नादंम्ह जुल । उम्ह जुजुया पालय् सुवर्णयानलोकन गामय् च्वंम्ह उक्कंसमाल धयाम्ह स्थविरयात सेनाधिपति जुयाच्वंम्ह छम्ह मन्त्री ब्वना हयाः रतनपुर नगरय् थ्यंकाः सुवर्ण कुक्कुटाचलय् विहार दयेका निवास याकल । उम्ह स्थविर पालि, अर्थकथा, टीका ग्रन्थन्तरय् अतिकं दक्षम्ह जुयाच्वन । 'वण्णबोधन' धयागु लेख पद्धति नं च्वयाबिज्यात । वसपोल गामय् जुजुयापाखें बियातःगुकथं चैत्य सुरक्षा संरक्षण ज्याय् नियुक्तगु कुलयाम्ह जूगुलिं जुजुं आचार्य स्थानय् स्थापना मयासे सेनापतियात हे पूजा सत्कार यायेगु जिम्मा बिल । उम्ह जुजुया पालय् "श्रामणेरपिन्सं गामय् दुहाँ वने बलय् पारुपण यानाः दुहाँ वनेमाः" धकाः गुलिंगुलिंसिनं धयाजुल । मेपि गुलिंगुलिंसिनं "एकंस उत्तरासङ्ग न्यनाः वनेमा" धका धाःगु जुल । थुकथं थवंथवय् त्वापु यात ।

वसपोल उक्कंसमाल स्थविर पारुपण गणय् प्रधान जुयाः - "थीथी ग्रन्थय् पारुपण नियम थुकथं खः" धकाः न्हयब्वयाबिज्यात । एकंसिक गणय् तिरियपर्वत विहार निवासी महास्थविर प्रधान जुयाः आचार्य परम्पराय् प्रचलन कथं पारुपणवाद स्वीकार मयाः ।

उबलय् जुजुं नं फलिक खचित विहार निवासी स्थविर, मेसुच्च विहारवासी

स्थविर, सहत्थ स्थविर व बुद्धङ्कर स्थविरपि थुपि प्यम्ह स्थविरपिन्त निर्णायक स्थानय् तयाः-“निथ्वः पक्षपाखे नं थःथःगु वाद न्ह्यब्ब” धकाः धाल । वसपोल प्यम्ह स्थविरपि पालि अर्थकथा, टीका ग्रन्थन्तरय् निपुण मज्जुपि जुल । वसपोलपि जुजुया यःपि जक जुल, थ्व बाहेक मेगु छुं गुण विशेषता मज्जुपि जुल । राजगुरु जूगुलिं गथे धु सिमा, भ्नाड, गुंसि आदि त्वःपुयाच्चंगु दुर्गस्थानय् च्वनाच्चपि मृगत चीचाधिकःपि जूसां ज्वनेफइमखु अथे हे एकसिक स्थविरपि जुजुया आधार प्राप्तजूगुलिं ग्रन्थय् उल्लेख मज्जूसानं, दुर्बल जूसानं वादकथं वसपोलपिन्त पराजित यायेमफुत । उकिं विरोधी सेना बलवान जूगु सियाः कोमालि जुयाः वैरशान्त यानाच्चन । पण्डित योद्धा समानं वाद निर्णय मयाःसे पारुपण गण अथे हे च्वन ।

११. महाराजाधिपति जुजु

कलि संवत् द्वःछि व ग्वीन्यादँ (१०९५ दँ) थ्यंबले वया काय्म्ह महाराजाधिपति जुजुं राज्य यात । लिपा भिंछसः व भिंस्वदँ (१११३ दँ) कलि सम्बतय् रामण्य राष्ट्रया जुजुं इमित क्वत्यलाः (दमन याना) हःगुलिं हंसावती प्रवासी नामं प्रख्यात जुल । उम्ह जुजुया पालय् कुखन नगरय् जालसूत्र गामं ज्ञानवर स्थविर ब्वनाहयाः आचार्य स्थानय् तल । वसपोल स्थविर पालि, अर्थकथा, टीका ग्रन्थन्तरय् अतिकं दक्षम्ह जुल । सुधर्म सभाय् परियत्ति अध्ययन याइपि श्रोतापिनि नितिं अभिधम्मत्थ संगह प्रकरणया गणितपद अर्थ न्हापां रचना याना बिज्यात । अनलिपा अट्ठसालिनीया गणितपद अर्थ व सुराविनिच्छय नं रचना यानाबिज्यात । अनं लिपा उम्ह जुजुया प्रार्थनां अभिधानपदीपिकाया अर्थ बर्मा भाषं अनुवाद यानाबिज्यात । जुजुया नामपद नं छन्द, अलंकार, सद्नेति, विदग्गदण्डी व्यञ्जननयं अलंकृत यानाः क्यनातःगु राजाधिराजनामत्तपकासिनी धयागु ग्रन्थ नं च्वयाबिज्यात ।

जुजुं हत्थिशाल धयागु प्रदेशय् दनातःगु छँ थुनाः सच्छि (१००) खा प्रमाण प्रधान विहार दनाः फुक्क विहारया नां ‘कित्तिजेय्यावासट्ठपन’ धकाः नां छुनाः उम्ह स्थविरयात प्रदान यात । विहारया नामं हे वसपोल स्थविरयात सम्बोधन यायेगु यात । उबलय् बाज्या जुजु, बौ जुजुपिनि पालय् दुगुणा उठेजुगु विवादकथं निश्चित वचन नं हाकनं विवाद शान्त यायेया नितिं थःथःगु वाद न्ह्यब्बयेके बिल । पारुपण गणय् उम्ह स्थविर प्रधान जुयाः एकसिक गणय् पासंस स्थविर प्रधान जुयाः वादविवाद यात । उबलय् जुजुं अतिकं प्रियम्ह जेय्यपुरय् सुवर्ण विहारवासी स्थविरयात निथ्वःसिया वादविवाद निर्णय यायेत विनयधर स्थानय् तल ।

वसपोल स्थविर पालि, अर्थकथा, टीका ग्रन्थन्तरय् भतीचा जक सःम्ह जूगुलिं परियत्ति कोविदपि मध्यय् व्यवहाराकुसल मजू । जुजुया यःम्ह जूगुलिं व जुजुं नं

यथार्थं मस्यगुलिं विनयधर स्थानय तःगु जुल । गथे थ्व पूर्वदिशा, थ्व पश्चिम दिशा धकाः दिशा जक निर्णय यायेफुम्ह, हलो जोते याइम्ह मनुयात राजदरबारय् धर्म निर्णायक मन्त्री पदय् तल, अथे हे जुजुं अथेथथे छुं मसियाः विनयधर स्थानय् तःगुलिं वसपोल जेय्यभूमि सुवर्ण विहारवासी स्थविरं उपि निथ्वः पक्षया निगुलिं विवादय् "थ्व ठीक, थ्व ठीक मजू" धकाः निर्णय यायेमफुत । उबलय् लुखा मद्गु छैय् दुहाँ वंम्ह थें जुल । गथे मेय्न् थः लिक्क च्वनाः देवगीत, देवबाजं, देव गन्धर्व व पंकथि ल्वाकाः गामय् च्वंपि मचातय्सं सः पिकाइगुली छुं विशेषता थ्वीमखु सीमखु, अथे धका थ्वीके माल । उबलय् जुजुं - "जिगु राज्यय् भिक्षुपिनि छुछु यायेमास्ते वः वहे आचरण यानाः च्वं" धकाः राज संदेश बिल । वसपोलपिनि विवाद उबलय् शान्त मजू ।

कलि सम्बत् भिंछसः व भिंस्वदँ (१११३ दँ) थ्यंबले रतनपुर नगर विनाश जुल । मेगु दँय् रतनशिख नगर दयेकूम्ह जुजुं रामण्यराष्ट्रया जुजुया सेनातय्त नयेपित्याःपि भंगः पक्षितय्त तछ्व (जौ) बुं पितनेथें (ख्यानाछ्वयेथें) थःगु पुण्यानुभावं बर्मादेशं पितनाः सम्पूर्ण रामण्यराष्ट्र थःगु ल्हातय् कयाः राज्य यात । उबलय् सकलें बर्मा राष्ट्रवासीपिनि मन चकन । गथे निभालं सुकूगंगु पलेस्वां अनोतप्त दहया लखं थनाः वाउँसे च्वंकाः तस्वाकल (हराभरा यात), अथेहे रामण्य राष्ट्रया सेनाबलया निभालं दुःखित बर्मारष्ट्रवासी गृहस्थीपिन्त नं, भिक्षुपिन्त नं थःगु पुण्यरूपी अनोतप्त दहया लखं थनाः कायिक मानसिक नितां सुख दयेकाबिल । सकभनं बर्मारष्ट्रवासीपिन्सं "भीम्ह जुजुं बोधिसत्त्व" धकाः धायेगु यात । उबलय् लच्छि लच्छिया प्यंगू-प्यंगू उपोसथ खुन्हु भिक्षुसंघपिन्त निमन्त्रणा यानाः लायकुली सःताः पिण्डपात्रं भोजन याकल, राजपरिचारिकापि सहित उपोसथ पालन यात । सकलें राजपरिचारिकापि मन्त्रीपिनि निति त्रिरत्न गुण ब्वनेतः पाठ (पालि) अर्थ सहित कण्ठस्थ याकल ।

उबलय् वेलुवगाम निवासी यश स्थविरयात ब्वना हयाः थःगु आचार्य स्थानय् तल । महाअतुलयशधर्मराजगुरु नाम पदवि नं प्रदान यात । उबलय्निसें अतुलस्थविर नामं प्रसिद्ध जुल । उगु इलय् पारुपणगण पक्षयाम्ह पलेनगां निवासी सुजात स्थविर आदिपिन्सं -"श्रामणेरपि गामय् दुहाँ वनेबलय् पारुपण यायेमाः" धकाः सन्देश पत्र जुजुयाथाय् छ्वया बिज्यात । उबलय् एकंसिक गण पक्षया अतुल स्थविर आदि पिन्सं -"न्हापायापि जुजुपिनि पालय् हे शान्त जुइधुकूगु कलह (ल्वापुया) खँ आः हाकनं न्हयथनेगु ठीक मजू" धकाः जुजुयात सन्देश छ्वत । उबलय् जुजुं निथ्वः पक्षपिन्त नं थःथःगु वाद न्वांवाकेगु इच्छा दःसां नं -"राजकार्य आपालं दु, शासन सम्बन्धी ज्या अथे ति, राज्य सम्बन्धि ज्या न्हापां पूर्वके, शासनया ज्या व धुंकाः स्वये" धकाः राजलेखं लिसः छ्वया हल ।

लिपा जूबले जुजुं थुकथं आदेश बिल -"आ: जिगु राज्यय् सकलें भिक्षुपिन्सं जिम्ह आचार्यया निर्देशानुसार पालन याना बिज्याहुँ" । उबलय् पारुपण भिक्षुगणपिन्सं नं एकसिक गणया अनुशरण यात । "जुजुया आदेशकथं सहस्सोरोध गामय् निम्ह महास्थविरपिन्सं थःपिनि परिषदयात पारुपणया नियम अनुसारं हे गामय् दुहाँवनेगु नियम पालन यायेमाः" धका: ओवाद बिया बिज्यानाच्चन ।

जुजुया आचार्य अतुल स्थविरं नं थुगु खँ न्यना: वसपोलपिन्त सःतके छ्वयाबिज्यात, वसपोलपि नगरय् थ्यंबलय् छम्ह उपासकं वसपोलपिनिप्रति अतिकं प्रशन्न जुया: वसपोल स्थविरपिन्त पिण्डपात्रं उपस्थान यात । उबलय् अतुल स्थविरं वसपोल महास्थविरपिन्त तापाःगु थासंसिसें फि ल्हययाहिं धका: ल्हययेका: उम्ह उपासकया छँ लिक्क फि लायेकेबिल ।

"थ्व विनय धर्मया विपरित आचरणयाइपिन्त दण्ड कर्म खः" धका: हल्ला मचेयात । उबलय् फि ल्हयल्हयं वसपोलपिन्सं थवंथवय् थथे खँल्हात -"भन्ते ! आ: विनय धर्म अनुसार आचरण यानाच्चनापि भीतः थुजाःगु कर्म ल्वःमजू, अहो ... लोकय् आश्चर्य धर्म खः" धका: छम्ह स्थविरं धयाबिज्यात । मेम्ह स्थविरं थथे धयाबिज्यात -"आवुस ! आ: लोकपाल देवतापि थुजाःगु अधार्मिक ज्या खँसां नं वास्ता मतःसे वास्या, लोसे (थका:) जुयाच्चने फइमखु, आ: लोकपाल देवतापि ज्वलहुँ च्वना: भुले जुया: (प्रमादी जुया:) च्वन जुइ, धका: जिं थ्वीका" ।

उगु क्षणय् हे ह्वासाह्वासां (बेगं) सुपाँय् थहाँ वया: अतुल स्थविरया विहारय् व लाय्कुली नं छक्कलं वहे क्षणय् मलः जुत । थथे जूसांतबि स्थविर अभिमानं जिल्हा: ध्यन्ना: (कठोर) जूगुलिं होस मडु । हाकनं जुजुं - "जिगु राज्यय् सकलें भिक्षुपि जिम्ह आचार्यया वादकथं पालन या: लाकि मयाः" धका: मन्त्रीपिके न्यन । अमात्यपिन्सं जुजुयात थथे धाल - "थौकन्हय् कुखन नगरय् नीप गामय् च्वनाबिज्याम्ह मुनिन्दघोष धयाम्ह छम्ह स्थविर दु, वसपोल पारुपण नियमकथं परिषदपिन्त ओवाद बिया: आपालं गण कःघाना च्वनाबिज्यात" ।

उबलय् जुजुं थथे धाल -"वसपोलपिन्त सःता: सुधर्म सभाय् महास्थविरपिनि पुचलय् (समागमय्) विनयप्रज्ञप्ति यथार्थं मस्यूपिन्त यथार्थं ओवाद ब्यु" । मन्त्रीपिन्सं नं अथेहे यात । महास्थविरपि नं सुधर्मसभाय् मुना: वसपोलयात सःता: ओवाद बिया बिज्यात ।

उपि महास्थविरपि मध्ये छम्ह स्थविरं जुजुया नं संघराजाया नं ख्वा: स्वया: भगवान सम्यक् सम्बुद्धया ख्वा: मस्वःसे मुनिन्दघोष स्थविरयात थथे धयाबिज्यात - "आवुस ! आ: थन बर्मारष्ट्रय् सकलें भिक्षुपि जुजुया संघराजाया आज्ञापालन याना:

एकंसिक जुइधुंकल । छंगु छगू हे परिषदय् पारूपण नियम पालन यानाच्वन । छाय् छं अभिमानं जिल्हाम्ह जुयाः थुजाःगु अनाचार मत्वःतूसे च्वनागु ? उबलय् मुनिन्दघोष स्थविरं उम्ह स्थविरया ख्वाः तप्यंक स्वयाः थथे धयाबिज्यात - "छःपि लज्यावान्, सदाचारी शिक्षाकामी खः धकाः जिं न्हापानिसं न्यनागु दु । थुजाःम्ह ब्यक्तिं थथे अयोग्य वचन ल्हायेगु ठीकमजू । थुजाःम्ह पुद्गलयात थुजाःगु वचन ल्हायेमत्वः, यदि छःपिसं - "थ्व पुण्यमगाःम्ह, शक्ति मदुम्ह, अनाथ खः धकाः जित्थीकाः अगौरबं धायेगु इच्छा जूसां नं जिम्ह आचार्यया ख्वाः स्वयाः, जिम्ह आचार्यया गुण लुमंकाः थ्व वसपोलया शिष्य खः धकाः अनुस्मरण यानाः थुगु अधार्मिक वचन ल्हायेमज्यु" ।

स्थविरं वसपोलयाके न्यन - "छं आचार्य सु खः ?" उबलय् सद्धर्मसभाय् स्थापना यानातःगु बुद्ध प्रतिमायात वन्दना यानाः - "थुम्ह जिम्ह आचार्य खः" धकाः धयाबिज्यात । "जिम्ह आचार्य खः" धाधां भिक्षुसंघया दथ्वी एकंसिक उत्तरासङ्ग न्ययाः पुतुं फेतुना ल्हाः बिनित्ति यानाः - "भन्ते ! जिं जीवनभर त्रिलोकया अग्र भगवानया शिक्षापद त्वःतेमखु, त्वःतेमाल धाःसा जीवन हे त्याग याये" ।

जुजुं थुगु वचन न्यनाः - "थ्व अभिमानं जिल्हाःम्ह (हठी) खः, जिगु राष्ट्रय् च्वने योग्य मजू, मेगु राष्ट्रय् छ्वयाबिइ माल" । जुजुया आदेशं मेगु राष्ट्रय् देशं पितनाछ्वत ।

जुजुया मनूतय्सं नं वसपोलयात ब्वनाः मेगु राष्ट्रय् यंकल । 'महंग' धयागु प्रदेशय् थ्यनेवं महंगया अधिकारी पुरुषं जुजुया मनूतय्त घूस नकाः थथे धाल - "हे किजापि ! थ्व बर्मारष्ट्रया आखिरी सीमा प्रदेश खः, थन वसपोलयात त्वःताः छिकपि लिहाँ भासँ" । जुजुया मनूत घूस नयाः लिहाँवन । स्थविरं प्यंगू दिशां वःपि भिक्षु श्रामणेरपिन्त पारूपण नियमकथं ओवाद बियाः परियत्ति ब्बंकाः च्वनाबिज्यात । अभिधम्मत्थसङ्ग्रह ग्रन्थया अर्थं नं बर्माभाषं अनुवाद याना बिज्यात । लिपा जुजुं ताल - "आः उम्ह स्थविर जिगु हे राष्ट्रय् आखिरी सिमानाय् च्वनाः अनिच्छत, प्रतिबन्धित ज्या यानाच्वन, वयातः सःति" ।

राजदूतपिन्सं वसपोलयात ब्वनाहल । स्थविरं नं - "जुजुया जितः स्यायेगु इच्छा जुल जुइ" धकाः मतीतयाः शिक्षा त्याग यानाः गृहस्थवसतं पुनाः इपि नापं वल । नगरय् थ्यनेवं जुजुया न्हयःने यंकल । जुजुं धाल - "छ भिक्षु जुयाः गण तःथ्वः यानाच्वन धयागु जिं न्यना, छाय् आः गृहस्थ जुयागु ? "महाराज ! छःपिन्सं जितः स्यायेगु इच्छां सःतुगु जूसा शिक्षा मत्वःतूसे च्वनाम्ह जितः स्यात धाःसा तच्चःगु (भारी) कर्म जुइ, थुगु बिचारं छःपिनि कर्म तच्चः मजुइकेत शिक्षा त्वःताः वयागु खः ।

यदि जितः स्यायेगु इच्छा जूसा आः थत्थे स्यानाबिज्याहुँ" । जुजु वयात झ्यालखानाय (जेलय) तयाः श्याम राष्ट्रय युद्धया निति वन । युद्धं लिहाँ वःबलय लँय हे जुजुया मृत्यु जुल ।

१२. श्री प्रवरमहाधर्मराजा

कलि सम्बत् भिँछसः व नीनिदँ (११२२ दँ) थ्यंबले उम्ह जुजुया तःधिकःम्ह काय श्री प्रवरमहाधर्मराजां राज्य यात । रतनसिख नगरय संक्रमणया इलय जेय्यपुर नगर हाकनं निर्माण याःगुया कारण 'जेय्यपुर निर्माता जुजु' धका ब्यवहार यात । उबलय महापर्वत अभ्यन्तर नगरबासी ज्ञान स्थविरयात ब्वनाहयाः आचार्यया स्थानय तल । उम्ह स्थविर गम्भीर प्रज्ञावानम्ह जुल । छन्हुँ हे गुगू भिगू भाणवार कण्ठ यायेफुम्ह जुल । नकतिनि नकतिनि उपसम्पन्नम्ह जूबलय हे पदविभागग्रन्थ, न्यास संवण्णना, यमक संवण्णना, महापट्टान संवण्णना बर्माभाष अनुवाद यानाबिज्यात । जुजु महाभूमि रमणीय विहार दयेकाः वसपोलयात प्रदान यात । ज्ञानालंकार महाधर्मराजा नाम पदवि नं प्राप्त जुल ।

उबलय पारूपण गणया स्थविरपिन्सं थथे बिचार यानाबिज्यात -"आःभी पक्षयाम्ह स्थविर जुजुया आचार्य जुल, आः भीत प्रतिष्ठा प्राप्त जुई" । थुकथं बिचाः यानाः - "श्रामणेरपि गामय दुहाँ वनेबलय चीबर पारूपण यानाः वनेमाः" धकाः जुजुयात सन्देश पत्र छ्वयाबिज्यात । उबलय अतुल स्थविर -"न्हापा हे शान्त जुइधुकूगु थ्व वाद खः" धकाः संदेश पत्र जुजुयात छ्वयाबिज्यात । उकिं परस्पर विरोधी वचन क्यनेगु अवसर प्राप्त मजुल ।

अनलिपा कलिसम्बत् भिँछसः व नीन्यादँ (११२५ दँ)^१ थ्यंबले जुजु श्री प्रवर सुधर्म महाराजा इन्द्राधिपति राज्य यात । रतनपुर स्वक्वःगु बार निर्माण यानाः छम्ह छदन्तनागराजाया स्वामी जूगुलिं सेतिभिन्द पदवि प्राप्त जुल ।

बर्मा गामय च्वनाबिज्याम्ह चन्दोवर स्थविर ब्वनाहयाः थः आचार्यया थासय तल । भूमिकीर्ति अतुल धयागु विहार दंकेबियाः प्रदान यात । जम्बुद्वीप अनन्तध्वज महाधर्मराजगुरु नाम पदवि प्रदान यात । उम्ह जुजुया पालय गुलिगुलिं मनुतय दृष्टि विपर्यास जुयाच्वन । इमित सःताः सम्यक दृष्टि ग्रहण याकल । उम्ह जुजुया पालय एकंसिक गण दमन यायेगु मौका (अवसर) मलू ।

अनलिपा कलिसम्बत भिँछसः व स्वीच्यादँ (११३८ दँ) थ्यंबले वया कायम्ह महाधर्मराजाधिराज राज्य यात । नगरया दक्षिण दिशा भागय न्यातँ जाःगु विहार

१ सासनवंस पालि सफुती किन्सिः व न्यादँ (१२०५ दँ) उल्लेख जुयाच्वंगु दु ।

दयेकेबिया: 'जेय्यभूमि वासातुल' नां छुना: मायावट्टक धयाम्ह स्थविरयात प्रदान यात । गुणमुनिन्दाभिशासन धर्मराजाधिराजगुरु नाम पदवि नं प्रदान यात । उबलय् नन्दमाल धयाम्ह स्थविर चलङ्गण नगरया पूर्व दिशाभागय् विहारय् च्वना: आपालं भिक्षु श्रामणेरपिन्त ग्रन्थ बंकाबिज्यात । "श्रामणेरपिन्त गामय् दुहाँ वनेबलय् पारुपण नियम पालन याना दुहाँ वनेमा: । एकंसिक नियम न पालिइ दु, न अर्थकथालय्, न टीकाय्, न ग्रन्थन्तरय् उल्लेख जू, थ्व धर्मानुकुल मजू" धका: ओवाद न्हिथं बिया बिज्यात । पाली अर्थकथा आदिलय् निश्चित रूपं उल्लेख दुगु प्रमाण बिया: छगू ग्रन्थ नं च्वयाबिज्यात ।

उबलय् एकंसिक गणया भिक्षुपिन्सं दोष फैलेयायेत: जुजुयाथाय् थुगु ग्रन्थ छ्वयाबिल । उबलय् जुजुं थथे म्हगसय् खन -"शक्रदेवराज तुयुगु वसतं पुना: तुयुगु अलंकारं छायेपिया: तुयुगु स्वां छुना: जुजुयाथाय् वया: थथे धाल -"महाराज ! अपरान्त राष्ट्रय् नर्मदा खुसि सिथय् पाद चैत्यय् आपालं घॉय्मा बुया: छगुलिं मेगुली हां हाये, दनं दने, हलं हलय् स्वत्तुमत्तु स्वया: त्वपुयाच्वन । न्हापायापि जुजुपिन्सं यथार्थं मथूगुलिं शुद्ध मया:, आ: छपिन्सं सम्पूर्ण यथार्थं थूपिनि पाखें शुद्ध यायेगु इच्छा दुपिनिपाखें परिशुद्ध यायेमाल । छम्ह भिक्षु बिज्याना: उपदेश नियम ब्याख्या यानाबिज्याई" । थथे म्हगसय् खँगुलिं नन्दमाल स्थविरयात सःतल, रतनपुर नगरं सत्तिक लखय् म्हितेत (जलक्रिडा यायेत) दनात:गु राजभवनय् बसोबास याकल ।

उबलय् स्थविरं -"श्रामणेरपि गामय् दुहाँ वनेबलय् पारुपण नियमकथं दुहाँ वनेमा:", थुकथं पालिइ, अर्थकथालय्, टीकाय्, ग्रन्थन्तरय् उल्लेख जूगुकथं जुजुयात थ्वीका बिज्यात । गथे महामोग्गलिपुत्ततिस्स स्थविरं श्री धर्म अशोक जुजुयात उपदेश बियाबिज्यात । उबलय् पुण्य पारमी संभारं सम्पन्नम्ह महाप्रज्ञावानम्ह जुजुं थ्वीका काल -"पारुपणवाद हे पालि, अर्थकथा, टीका, ग्रन्थन्तरय् उल्लेख जू । एकंसिक वाद थुपिं ग्रन्थय् उल्लेख मजू" धका: सीका: राजदरबारय् निथ्व: पक्षयापिं स्थविरपिं मुंका: थ:थ:पिनिगु बाद न्हयब्वयेकल ।

उबलय् एकंसिक स्थविरपिंसं थथे धयाबिज्यात -"छलपोलपिनिगु पारुपणवादया उल्लेख गुथाय् दु" ? उबलय् पारुपण स्थविरपिंसं -"परिमण्डलं पारुपिस्समी" (चाक:मक:लाक चीबरं न्यये) आदि नियम पालि, अर्थकथा, टीका, ग्रन्थन्तर आदिलय् पारुपणवाद उल्लेख जू" धका: धयाबिज्यात । अनंलिपा पारुपण स्थविरपिन्सं थथे धयाबिज्यात -"छलपोलपिनि एकंसिकवाद गन उल्लेख जू" ? उबलय् वसपोल एकंसिक स्थविरपिं -"चान्हय् लुखा मद्दुगु छँय् दुहाँ वनेथें, त:धंगु जंगलया लँय् वनेथें जुया:, छुं नं न्वयाये मफुत । "म्हुतु खँल्हायेत, भोजन यायेत ख:" धा:गुलिं उगुं थुगुं न्वंवा:सानं जुजुयात लय्ताय्के मफुत ।

जुजु नं स्थविरया कारणं विनय निपुण जूगुलिं -“पाली थुकथं हे वयाच्चन, अर्थकथा आदिलय् नं थुकथं हे उल्लेख जू” धया: -“छलपोलपिनिगु एकंसिकवाद पालि अर्थकथा, टीका ग्रन्थन्तरय् उल्लेख जूगु खने मदु । अथे जूसांनं छाय् छलपोलपिन्सं थजा:गु नियम पालन यानाबिज्यानागु” धका: न्यन । वसपोल एकंसिक स्थविरपि प्यकु हाक:गु कोठाय् सामान सहित ज्वंपि खुँत थें मनूतय्सं ज्वंपि कोत थें छुं धायेमफुगुलिं प्यख्यरं (फुक्क) दिशाय् स्वया: -“जिमिगु आचरण पालि आदिलय् न्हापा खनेमदु, अथे जूसां नं आचार्य परम्पराकथं जिमिसं पालन यानागु ख:” धका: पराजित जुया: पारुपण पक्षय् हे दुहाँ वल । जुजुं नं - “आवलि भिक्षुपिन्सं पारुपण नियम श्रामणेरपिन्त पालन याकेत ओवाद बियाबिज्याहुँ” धका: राज आदेश च्चकल । उबलय् निसें एकंसिक पक्षया स्थविरपि सूद्धो लुइबले न्हिकां भंग:थें छ्यो नं ल्हवने मफुत ।

लोक सरभू महाचैत्यया पूर्वदिशाभागय् निखा प्रासाद अलंकृतगु प्यतँजा:गु भूमिकीर्ति विराम धयागु विहार दयेके बिया: नन्दमाल स्थविरयात प्रदान यात । नरिन्दाभिध्वज महाधम्मराजाधिराजगुरु नाम पदवि नं बिल । उम्ह स्थविर छपद वंशयाम्ह धका: सीकेमाल । नकतिनि नकनिति उपसम्पदा जूबलय् (न्हूमह तिनिबलय्) हे विनयविनिच्छयया, सूत्र संग्रहया व महावग्ग अर्थकथाया अर्थ बर्मा भाषं अनुवाद याना बिज्यात । शासन शुद्धि दीपिका नं च्वया बिज्यात ।

कलिसम्बत भिँछस: व पीस्वदँ (११४३ दँ) थ्यंबलय् फागुण महिना कृष्णपक्ष आमाइखुन्हु रतनसिख निर्माता जुजुया बिचय्च्वंम्ह (दातिम्ह) काय् नं राज्य यात । उम्ह जुजुया थथे मती लुल -“एकंसिक व पारुपणकथं उत्पन्न जूगु विवाद न्हापायापि जुजुपिनि पालय् शान्त यायेमफुत । श्री प्रवर सुधर्म महाराजिन्दाधिपति जुजुया पालय् राजभवनय् मुंका: जुजुया न्हय:ने न्हयथंके ब्यूसां नं विश्वस्त रूपं न्ववायेगु अवसर प्राप्त मजूगुलिं इच्छा अनुसारं न्ववायेगु साहस मदया: पराजय जूगु ख: । निक्ति (लेस) खँयात त्व:पुइगु अवसर दयेफु । जिगु पालय् थथे जुइके मब्यूसे उपि उपि स्थविरपिनि विहारय् दूत छ्वया: थ:थ:पिनि वाद न्हयब्बयेके, थथे जूसा उपि स्थविरपि विश्वस्त जुया: न्हयब्बया बिज्याइ” ।

थथे विचारं सेनापति मन्त्रीयात नायो याना: उपि उपि स्थविरपिन्थाय् वना: थथे धाल - “थ:थ:पिनिगु वाद (विश्वस्त) धुक्क जुया: धयाबिज्याहुँ” । उबलय् एकंसिक गणया स्थविरपिन्सं “जिमिगु वचन पालि आदिइ उल्लेख मजू, अथेजूसांनं आचार्य परम्पराकथं जिमिसं आचरण यानागु ख:” धका: धयाबिज्यात । जुजुं नं -“स्थविरपिनि थथे बयान जूसा भीसं छुं धायेमा:गु मदु” धका: धाल । आवलि परिमण्डल, सुपटिच्छन्न सिक्खापद (चाकलाक पूरा शरीर त्व:पुइक चीबरं

न्ययेगु) शिक्षापद उल्लंघन मयासे श्रामणेरपि गामय दुहाँ वनेमाल" धका: राजसन्देश न्यंकभनं छ्वयाबिल । लिपा सहस्सोरोध गामय उपसम्पदाकथं न्हेदँ दुम्ह ज्ञानभिक्षु ब्वनाहया: अन्तोयुद्ध नां जुयाच्चंगु विहार दयेकेबिया: वसपोलयात प्रदान यात । ज्ञानाभिशासनध्वज महाधर्मराजगुरु नाम पदवि प्रदान यात । उबलय् जुजुं प्रार्थना यायेवं 'राजभिसेक' ग्रन्थ संशोधन याना: बर्मा भाषं अनुवाद यानाबिज्यात ।

भगवानया जीवित समयय् प्यम्ह यक्षपिन्त दमन याना बिज्यायेधुंका: इमिपाखें दान या:गु मंस भोजन प्रतिग्रहण याना: पर्वत सामन्त देशय् बिज्याबलय् भोजन याये धुंका: उगु स्थान खना: भगवान मुसुहुँ न्हिला बिज्यात । उबलय् आनन्द स्थविरं कारण न्यनाबिज्यात । "आनन्द ! भविष्यय् थुगु प्रदेशय् महानगर जुइ, थुपि प्यम्ह यक्षपिं नं थुगु नगरय् जुजु जुइ" धका: भविष्यवाणी यानाबिज्यात ।

भविष्यवाणीकथं कलिसम्बत भिंछस: व पीप्यदँ (११४४ दँ) थ्यंबलय् माघ महिना कृष्णपक्ष द्वादशी मंगलबारखुन्दु उत्तर फाल्गुण नक्षत्रयोगय् अमरापुर धयागु महाराजधानी नगर निर्माण यात । श्री प्रवरविजयानन्तयशत्रिभवनादित्याधिपति पण्डित महाधर्मराजा नाम पदवि ग्रहण यात ।

अग्रमहिषीपाखें केब्यू जेय्यभूमिविहारकीर्ति नांगु विहार गुणाभिलंकार सद्धर्म महाधर्मराजाधिराज गुरु स्थविरयात प्रदान यात । वसपोलयात 'मे-ओ-सयाडो' ('ल-खं-खु-खं-रां-तो') धाई । कन्निनगर अधिकारी राजकन्यापाखें दयेकूगु रमणीय विराम विहार गुणमुनिन्दाधिपति महाधर्मराजाधिराजगुरु स्थविरयात प्रदान यात । वसपोलयात 'मां-ले-सयाडो' ('मारिलं-क-खा-रा-तो') धाई । उपराजाया रानीपाखें दनाब्यूगु मङ्गलाधिराम धयागु विहार तिपिटक सद्धर्मस्वामी महाधर्मराजाधिराजगुरु स्थविरयात प्रदान यात । वसपोलयात 'सौं-ठा-सयाडो' ('खुं-ता-ख-रा-तो') धाई । मज्झिमगेहवासी देवीपाखें दनाब्यूगु मङ्गलवासातुल नांगु विहार ज्ञानजम्बुद्वीप अनन्तध्वज महाधर्मराजाधिराजगुरु स्थविरयात प्रदान यात, वसपोलयात 'मे-ज्वा-सयाडो' ('मं-गं-ख-रा-तो') धका धाई । थुपि प्यम्ह स्थविरपिन्त संघराज स्थानय् त:गु जुल ।

उत्तरगेहवासी देवीपाखें दनाब्यूगु मङ्गभूमिकीर्ति विहार कविन्दाभि सद्धर्मवरध्वजमहाधर्मराजगुरु स्थविरयात प्रदान यात, वसपोलयात 'ज्यो-का-सयाडो' ('जो-डा-ख-नं-रा-तो') धाई । श्रीक्षेत्रनगर अधिकारी राजकुमारपाखें दनाब्यूगु अतुलभूमिवास विहार कविन्दाभिसद्धर्मप्रवरमहाधर्मराजगुरु स्थविरयात प्रदान यात । वसपोलयात 'स्वेटो-सयाडो' ('ने-नो-ख-रा-तो') धाई । छम्ह राजमन्त्रीपाखें दनाब्यूगु विहार ज्ञानालंकार सद्धर्मध्वज महाधर्मराजगुरु स्थविरयात प्रदान यात, वसपोलयात 'सैं-टे-सयाडो' ('खं-ग-तं-खा-रा-तो') धाई । वामबल नायक मन्त्री पाखें दनाब्यूगु

विहार परमश्री वंशध्वजमहाधर्मराजगुरु स्थविरयात प्रदान यात, वसपोलयात 'मे-ठी-सयाडो' ('म-तीह-ख-रां-तो') धार्ई । धर्मन्यायाधिश छम्ह मन्त्रीपाखें दनाब्यूगु विहार कबिन्द्रसारध्वज महाधर्मराजाधिराजगुरु स्थविरयात प्रदानयात । वसपोलयात 'लोका-म्ह के सयाडो' ('लो-क-प-नं-रां-तो') धार्ई ।

थुकथं परियत्ति कोविदपि अनेक स्थविरपिन्त नाम पदवि नापं विहार नं प्रदान यानाः अनुग्रह यात । सकलें स्थविरपिनिगु नां उल्लेख यानाः अलग अलग ब्याख्या यानाच्चंसां थुगु शासनवंश दीपिका वर्णन अतिकं प्रपंच (भंभत) जुइ । उकिं उपेक्षा यानाः माक्व जक न्हयब्वये ।

"लिपा प्यम्ह महास्थविरपि बुढा जुयाः बःमलानाः इच्छाकथं शासन शुद्ध यायेफइमखु" धकाः बिचार यानाः हाकनं च्याम्ह स्थविरपिन्त वसपोल प्यम्ह स्थविरपि नापं शासन शुद्ध यायेत संघनायक स्थानय् तल । थुपि खः -

- १) कविन्द्राभि सद्धम्म प्रवर महाधर्मराजगुरु स्थविर
- २) तिपिटकालङ्कारध्वज महाधर्मराजगुरु स्थविर
- ३) चक्रिन्दाभिध्वज धर्मराजगुरु स्थविर
- ४) परम श्रीवंशध्वज महाधर्मराजगुरु स्थविर
- ५) जनिन्दाभि प्रवर महाधर्मराजगुरु स्थविर
- ६) महाज्ञानाभिध्वज महाधर्मराजगुरु स्थविर
- ७) ज्ञानालङ्कार सद्धर्मध्वज महाधर्मराजगुरु स्थविर
- ८) ज्ञानाभिशासनध्वज महाधर्मराजगुरु स्थविर ।

अनलि - "अर्हत जूसां नं आश्रय बीमफुपिन्त आश्रय सम्पन्नपि आचार्य मदेक च्वनेगु योग्य मजू" धकाः सीकाः आश्रय बिइमफुपि स्थविरपिन्त आश्रय अंगं युक्त जुइके बियाः, आश्रय संरक्षण यायेफुपि स्थविरपिन्त निश्रयबीगु अंग परिपूर्ण याके बियाः आश्रय च्चंच्चंपिन्त आश्रय संरक्षण प्राप्त याकाः निवास याकल ।

कलि सम्बत् भिंछसः व न्येदँ (११५० दँ) थ्यंबले ज्ञानाभिशासनध्वज महाधर्मराजगुरु स्थविर छम्ह जक संघराज स्थानय् तल । उबलय्निसें वसपोलं हे संघनायक जुयाः शासन शुद्धयाना बिज्यात । कलिसम्बत् भिंछसः व न्येछदँ (११५१ दँ) थ्यंबले फाल्गुण महिनाय् महामुनि चैत्यया दक्षिण दिशा भागय् अप्पायागु निबः पःखालं चाःहुयेकातःगु न्यातँजाःगु अशोकारामय् न्यातँजाःगु रतनभूमिकीर्ति नां जुयाच्चंगु तःखागु विहार दनाः ज्ञानाभिशासनध्वज महाधर्मराजगुरु स्थविरयात प्रदान यात । ज्ञानभिवंश धर्म सेनापति महाधर्मराजाधिराजगुरु नाम पदवि नं प्रदान यात ।

अनं लिपा जेय्यभूमि विहार कीर्तिमङ्गल विराम आदि अनेक विहारत नं वसपोलयात हे प्रदान यात । फुक्क विहारय् पालंपाः यानाः परियत्ति ब्बंकाबिज्यात । उभतो विभङ्गं नं कण्ठस्थ याना बिज्यात । न्हिथं एकासनिक धुताङ्गशील पालन याना बिज्यात । स्थविर उपसम्पदाकथं न्यादँ दुबलय् संघराज जुइन्ह्यः हे पेटकालंकार धयागु नेत्ति संवण्णना अभिनव टीका च्वया बिज्यात । च्यादँ दुबलय् संघराजा जुल । संघराज जुइवं साधुजन विलासिनी नांगु दीघनिकाय टीका रचना याना बिज्यात । 'अरियवंसालङ्कार' ग्रन्थ नं रचना याना बिज्यात । महाधर्मराजापाखें प्रार्थना याःगुलिं जातक अर्थकथाया अर्थ, चतुश्रामणेर वत्थु, राजोवाद वत्थु, तिगुम्बथोमण, छदन्तनाग राजुप्पत्ति कथा, राजाधिराजविलासिनी नांगु ग्रन्थ आदि रचना यानाबिज्यात ।

कलिसम्बत् भिंछसः व ख्वीनिदँ (११६२ दँ) थ्यंबलय् सिंहलद्वीप अम्बगहपतिस्स, महाधम्प, कोच्छगोध, ब्राह्मणवत्थ, बोगहवत्थ, वातुरगम्म थुपि खुम्ह श्रामणेरपि भिगः धातु धर्म उपहारया निति ज्वना वयाः अमरापुर महाराजधानी नगरय् छम्ह उपासकनाप बिज्यात । उबलय् ज्ञानाभिवंश धर्मसेनापति महाधर्मराजाधिराजगुरु संघराजया उपाध्याय, कविन्दाभि सद्धर्मधरध्वज महाधर्मराजगुरु स्थविर, जनिन्दाभिध्वज महाधर्मराजगुरु स्थविर, मुनिन्दघोष महाधर्मराजगुरु स्थविर आदि राजगुरु स्थविरपि कर्मवाचा आचार्यपिनिपाखें हत्थिराज सुवर्णगुहा सीमाय् उपसम्पदा कर्म याकेबिल । उपासकयात नं श्रामणेरभूमिइ प्रतिष्ठितयात । अनंलिपा बार-बार बिज्यापि भिक्षुपिन्त हाकनं शिक्षा बीकल । श्रामणेरपिन्त नं उपसम्पदा याकल, उपासकपिन्त नं प्रव्रजित यात ।

एकसिक अतुल स्थविर

कलिसम्बत् भिंछसः व पीखुदँ (११४६ दँ) थ्यंबलय् बौम्ह जुजुया पूर्व आचार्य अतुल स्थविरं -"चीवरया द्यःने संघाटी उरबन्धन चियेमाः" धका चूलगण्ठ पदय् उल्लेख जूगुलिं "श्रामणेरपिन्त गामय् दुहाँ वनेबले एकांस उत्तरासंग न्ययाः उरबन्धन चिनाः हे वनेमाः" धकाः क्वातुक (दृढता) जुजुयाथाय् सन्देश छ्वयाबिज्यात ।

उबलय् जुजुं थ्व खँ न्यनाः महास्थविरपि सुधर्म सभाय् मुंकाः अतुल स्थविर नाप चर्चा याकल । अतुलस्थविरं -"चीबरे द्यःने संघाटी न्ययाः उरबन्ध चियेमाः" धकाः चूलगण्ठपदय् उल्लेख जूगु खँ क्यनाः -"श्रामणेरपि गामय् दुहाँ वनेबलय् एकंस उत्तरासङ्ग व उरबन्धन चिनाः दुहाँ वनेमाः" धयाबिज्यात ।

उबलय् महास्थविरपिन्सं न्यनाबिज्यात -"थुजाःगु अभिप्रायः मेमेगु ग्रन्थय् उल्लेख जू लाकि मजू" ? अनं अतुलस्थविरं थथे धयाबिज्यात -"मेमेगु ग्रन्थय् थुजाःगु अभिप्राय उल्लेख मदु" ।

"ठीक जू, थुगु ग्रन्थ सुनां रचना याःगु" ?

"सिंहलद्वीपय अनुराधपुरया दक्षिण दिशा भागय पोक्कन्ति गामय अर्हन्त मोग्गलान स्थविरं रचना यानाबिज्यागु खः" ।

"थुगु खँ गथे सीके फइ" ?

"त्रिपिटक लक्षण ग्रन्थय उल्लेख जूगुलिं" ।

"थुगु त्रिपिटक लक्षण ग्रन्थ गनं प्राप्त जुल" ?

"बुद्धघोष स्थविरपाखे सिंहलद्वीपं हया बिज्यागुलिं प्राप्त जुल" ।

"थुगु ग्रन्थ सिंहलद्वीपं थःम्हं ज्वनाः बिज्यागु ग्रन्थत मध्यय फलानागु ग्रन्थ फलानाम्हं स्थविरपाखे रचना जूगु" धकाः जानकारी बियेतः बुद्धघोष स्थविरपाखे रचना जूगु खः । आः थुगु ग्रन्थ जिमिगु ल्हातय दु" ।

"थुगु ग्रन्थ छःपिनि ल्हाःतय दुसा क्यनाबिज्याहुँ" ।

"स्वया बिज्याहुँ जिमिगु ग्रन्थ" धकाः क्यनाबिज्यात । उबलय संघराज प्रमुख महास्थविरपिन्सं थुगु ग्रन्थ स्वयाः विनय गण्ठपद सिंहलद्वीपय पराक्रमवाहु जुजुया पालय मोग्गल्लानं स्थविरपाखे रचना जूगु उल्लेख दु । चूल गण्ठपद सिंहलद्वीपय अनुराधपुरया दक्षिण दिशा भागय पोक्कन्ति गामय अर्हन्त मोग्गल्लान स्थविरं रचना यानाबिज्यागु मखु । उबलय स्थविरं थथे धयाबिज्यात - "छाय त्रिपिटक लक्षण ग्रन्थय उल्लेख मजूसां उल्लेख जू थें च्वंक भुठ खँ ल्हानागु ? न्ववानागु, छलपोल एकंसिक भिक्षुपिनि मुसावाद शिक्षापद दुक मखुला" ? उबलय अतुल स्थविरं मेगु छुं धाये मफुत । शिकारीया जालय क्यंम्ह मृग समानं क्यनाच्चन, सामान सहित ज्वनातःम्ह खुँ समान जुल । मुसावाद कर्म सहित उम्ह स्थविरयात ज्वंगु जुल ।

धनवर्ढक दृष्टन्त

थन थुगु अर्थ स्पष्ट यायेया नितीं ज्वलन्त उदाहरण खः ।

थुगु राष्ट्रय छम्ह जनपदवासी पुरुष छुं ज्यां अमरापुर राजधानी नगरय वल, लिहाँ वंबलय लँय बिचय लँखर्च फुत । वयात थथे मती वल -"आः जिके लँखर्च मन्त, थुगु राष्ट्रय सहस्सोरोधक गामय लद्धवर धयाम्ह महासेठ न्यंकभनं प्रसिद्ध जू, जि वया थःथिति खः धकाः तगेयानाः धाये । थथे जूसा उम्ह महासेठ नाप मित्रतां जिगु नं सम्मान उगुउगु गामय मनूत पाखे जुइ । लँखर्चया कष्ट जुइमखु" । थुकथं बिचाः यानाः लँय बिचय थ्यंगु थ्यंगु गामय महान् सम्पत्ति दुपिनिगु छँय स्वस्वं उपिथाय वनाः खँल्हाबल्हा यात । उबलय उगु गामय च्वंपिन्सं -"छि गनं भायागु, गन भायेत्यनागु, सुया थःथिति खः, छि सु खः" ? धका न्यन । "अमरापुर महाराजधानी नगरं वयाम्ह खः, सहस्सोरोधगामय वनेत्यनागु । सहस्सोरोधक गामय लद्धवर धयाम्ह महासेठया जिजाभाजु खः, धनवर्ढक जिगु नां खः ।

उबलय् उगु गामय् च्वंपिन्सं लद्धवर महसेठ नाप मित्रता (सम्बन्ध) तयेत अनेक प्रकारया भोजन उपहार बिया: संग्रह यात । थुकथं गन गन थ्यन अन अन ठगेयाना: थ:गु गुण क्यना: लँ क्वचायेकल । लिपा उगु सहस्सोरोध गामय् थ्यन, उगु गामय् न्हापा गुबलें नं मव:निगु जुयाच्चन, लद्धवर सेठ नं मखनिगु नापमला:निगु जुयाच्चन । सहस्सोरोध गामय् थ्यनेवं - 'थुगु गांया नां छु' धका: मन्योसे हे गांया त:मिपिनिगु छँ ल्यया: वहे लद्धवर सेठया त:खागु छँय् थ्यका: लद्धवर सेठ नाप फेतुना व नाप खँल्हाबल्हा यात । उबलय् उम्ह महासेठं न्यन - 'छि गनं भायाम्ह ? गन भाये त्यनागु ? सुया थ:थिति ख:, छि सु ख: ?'

'साहुजी ! जि अमरापुर नगरं वयाम्ह ख:, सहस्सोरोध गामय् वने त्यनागु, सहस्सोरोध गांया लद्धवर सेठया जिजाभाजु धनवर्दक जिगु नां ख:' धका: धाल ।

उबलय् महासेठं वयागु ख्वा: तप्यंक स्वया: - 'हे भाई ! थ्व सहस्सोरोध गां हे ख:, जि लद्धवर सेठ ख:, जि निम्ह म्हेयाय्पि दु, वनं पयनं बियाछ्वये धुनापि (ब्याहा: जुइधुंक्पी) ख: । आ: इपि थ:थ:पिनि भातपिन्थाय् हे छँय् दु । छन्त जि गुबलें नं मखना नि । छुया निति, गनं वया: छ जिम्ह जिजाभाजु जुल' ? धका: न्यन ।

उबलय् व मनूतय्सं ज्वनात:म्ह चलार्थे म्ह थरथर खाना: छुं न्वावायेगु शब्द हे मदया, आधार प्राप्त मजुया: - 'गनं वयाम्ह, गन वने त्यनाम्ह, सुया थ:थिति, जि सु ख: जिं मसिल । आ: फुक्क दिशा भुले जुल, जिगु अपराध क्षमा यानादिसँ' । आवलि जिं जीवनकाछिं सुयात: नं ठगे यायेमखुत, ठगे यायेगु साहस नं यायेमखु, आ: जि तसकं ग्यात । जित: छुं दण्ड बियादीमते' धका: हथासं दना: बिस्यू वन ।

थुकथं अतुल स्थविर ख्युं ख्वा:तया: म्हुतुइ वक्व पारापारा हाला: संघया दथ्वी फेतुनाच्चन ।

थ्व अतुल स्थविरया न्हापांगु पराजय ख: ।

अनं लिपा धेधेचुला: नालय् दुंम्ह मनूयात हाकनं दबेयायेथें महास्थविरपिन्सं थथे न्यनाबिज्यात - 'भन्ते ! गुगु छपिन्सं चुलगण्ठपदयात स्वंगू विनय महाटीकां (मध्यय) प्रमाणया रूपय् क्यना बिज्यात, व चूल गण्ठपद ख: लाकि मेगु हे ख:' ?

'स्वंगू विनयमहाटीका (मध्यय) प्रमाणया रूपय् क्यनागु चूल गण्ठपद हे थ्व ख:' । अथे जूसा छाया छपिनिगु चूलगण्ठपदय् जक उल्लेख जूगुला कि वजिरबुद्धिटीकाय् उल्लेख जूगु लाकि, सारत्थदीपनी टीकाय् लाकि, विमति विनोदनी टीकाय् उल्लेख जूगु ख: ? थुपि विनय महाटीका स्वयां लिपा रचना या:गु स्वंगू विनय महाटीकाया प्रमाणया रूपय् क्यना बिज्यानागु ल' ? थथे धायेवं - 'जिं न्हापा धयागु स्वंगू विनय महाटीकाय् प्रमाणया क्यनागु ख:, थ्व चूलगण्ठपद हे ख: । गुगु जिं धया व वचन सत्य हे ख:' थथे म्हुतुप्वा: तीत लिसा लिसा कया: धाल ।

थुगु खँया अर्थ स्पष्ट यायेत थ्व ज्वलंत दृष्टान्त ख: -

युद्धय् वंम्ह पासाया दृष्टान्त

छम्ह मनू छम्ह पासा ब्बना: थ: काय् कला:पि पोषण यायेत जुजुयाकं ज्याला कया: युद्धसंग्रामय् वन । उबलय् विरोधी सेनातनाप युद्ध याना: युद्धय् बुना: मनूत न्हय:ने ला:गु लँपु बिस्सुवन । न्हय:ने वव लँय् बिचय् विरोधी सेनापाखे प्रहार याना: मुर्छ्या जुया: उम्ह मनू पासा नाप वनेमफुत, फेतुयेतक नं मफुत । उबलय् पासाम्हसिया थथे मनय् लुत -“आ: थ्व जिम्ह पासा तस्कं म्हमफुत सीथे च्वने धुकल । यदि जि वया सेवा यानाच्वंसा शत्रुतय्सं जित: नं ज्वनी” । थथे चिन्तना यायां म्हमफुम्हसिया लिक्कच्वंगु वस: कार्षापण (ध्यवा) इत्यादि ज्वना: वयात अन हे त्व:ता वन । थ:गु थासय् थ्यनेवं थथे मती लुत -“यदि जि वयात लँय् बिचय् त्व:ता वया धका: कन धा:सा वया थ:थितिपिन्सं जित: दोषारोपण याइ” । आ: -“व सीगुलिं जि याक:चा थन वयागु धका: कने” । थ:गु थासय् थ्यनेवं हे वया कला:म्ह वल -“जिमि भात (स्वामी) गन वन, गन तया: छि छम्ह जक लिहाँ वयागु” ? धका: न्यन -“भोत (आर्या) ! छि स्वामी मेपिनिगु हथियारं कया: सित, थ्व छिकपिनि स्वामीयाकेच्वंगु वस्तु ख:” धका: कार्षापण, वस: बिया: -“शोक यायेमते, विलाप यायेमते, आ: श्राद्ध याना: पुण्य भाग त्व:ताब्यु” धका: आश्वासन बिल । उबलय् उम्ह मिसां दक्वं कया: श्राद्ध याना: पुण्य भाग त्व:ताबिल ।

ई बितय् जुजुं उम्ह पासाम्ह म्हमफुगु लंका: थ:गु छँय् लिहाँ वल । कला:म्ह थ: भातयात विश्वास मया: । “जि सीगु मखु म्ह मफया: तच्च: जूम्हसित जित: अथे त्व:ता: वं जिकेच्वंगु दक्व कया: व:म्ह ख:, यदि छन्त जिगु विश्वास मदुसा जि कोठाय् सुलाच्वने, वयात स:ता: न्यँ” । उबलय् उम्ह मिसां पासाम्हसित स:ता: ब्बना हया: पिने फेतुका: न्यन -“दाजु ! जिमि भात सीगु वचन सत्य लाकि भूठ” ? “सत्य हे ख:, छ:पिनि स्वामी सीधुकल” । उबलय् वया भातम्ह कोठां पिहाँ वया: पतिं धस्वाका: क्यना: -“हे पासा ! जि सीथे च्वंगु ख:, मसी, छाय् छं जित: मसीसानं सित धका: धयागु” ?

उबलय् लिस: बीगु छुं मखना: म्हुतुप्वा: तीत पतिनं सुया: तप्यंक स्वया: - “छ थन वयेफुसांतमि सीम्ह सीधुकूम्ह ख:, थ्व जिगु वचन सत्य ख:, जिं छुं मखुगु खँ मल्हाना” धाल ।

थुकथं वं बारम्बार धा:सां नं जीवित ब्यक्ति न्हय:ने दुगुलिं प्रत्यक्ष प्रमाण दत, उम्ह दनाच्वंगुलिं सुनानं वयागु वचन विश्वास मया: । वया पराजय हे जुल ।

थुकथं अतुल स्थविर नं म्हुतुप्वा:तीत धा:सां नं सुनानं विश्वास मया:, पराजय हे जुल ।

अतुल स्थविरया थ्व निक्व:गु पराजय ख: ।

हाकन गथे शिकारी किसियात खनेवं छथु वाण कयेका: क्वथले धुका:न हान दने मफयकेत बारम्बार वाण कयेकी, अथेहे छक्व: पराजित जुये धुकूसानं पराजित जूगु वाद हान न्हयथने मफयेकेत बारम्बार पराजय यायेत पारुपणवादी स्थविरपिन्सं थथे धयाबिज्यात -“छ:पिनिगु चूलगण्ठपदय् हे श्रामणेरपिन्त चाक:मक:लाक चीवर पुना: गामय् दुहाँवनेमा:” धका: धया:- “चीबरय् छ:ने संघाटी तया: उरबन्धन चियेमा:” धका: हाकनं धाल, छाय् न्हापा व लिपाया वाद मिलेयाना मधा:गु ? छ:पिनिगु वादया आधार जुयाच्चंगु पालि अर्थकथा, टीका, ग्रन्थन्तर मखुगुलिं -“थ्व जिमिगु आधारित चूल गण्ठपद” धका: धाल । “छ:पिनि आधारित गण्ठपद हे भय उत्पन्न जुल” धका: धया: सुलाच्चंगु थासं ज्वंम्ह खुँथै प्रमाण सहित अधर्मवादी गणयात ज्वन ।

पाटलि प्याखंम्ब:या दृष्टान्त

थुगु अर्थ न्हयब्वयेत: ज्वलन्त उदाहरण -

न्हापा वाराणसी सत्तिक खुसि सिथय् गामय् पाटलि धयाम्ह छम्ह प्याखंम्ब: दु । व छगु उत्सवया दिनय् थ: कला:म्ह ब्वना: वाराणसी वना: प्याखँ हुया: वीणा थाना: म्ये हाला: धन कमाय् यात । उत्सव सिधयेका: यक्व अय्ला: थँ (सुरापान), जा ज्वंका: कला:म्ह नाप थ:गु गामय् लिहाँ वना: खुसि सिथय् थ्यंबले न्हूगु यच्चुगु ल: न्हयानाच्चंगु खना: जा नया: अय्ला थँ (सुरापान) त्वना: थ्वंकायेका: (सिंसिधयेका) फेतुनाच्चंम्ह थ:गु बल शक्ति सीके मफया: महावीणा ग:पतय् क्वखाया: -“खुसी छिना:वने धका: मतीतया: कला:म्हसिया ल्हा: ज्वना: खुसी क्वहाँ वन, वीणाया हवतं (प्वाल) ल: दुहाँ वना: जाल । उबलय् पाटलियात वहे वीणां लखय् क्वय् सालायंकल, कला:म्ह क्वय् क्वसिनावंगु खना: वया ल्हा: त्व:ता: च्वय् वया: खुसि सिथय् दनाच्चन ।

पाटलि प्याखंम्ब: छको लेहँपुया: थाहाँवइ, छक्व: क्वसिना वनी, ल: प्वाथय् जाया: फुले जुल । उबलय् कलाम्हं बिचा:यात - “जिमि भात आ: सिनावनी छपु मे फ्वना: (प्रार्थना याना:) परिषदया दथ्वी हाला: जीविका याये” । थथे मती तया: - “स्वामी छि लखय् क्वसिना वनाच्चन, जित: छपु म्ये ब्यु, जि उकिं हे जीविका याये” धाधां -

“बहुस्सतं चित्तकथं, गंगा वहति पाटलिं ।

व्युहमानकं भद्दं ते, एकं मे देहि गाथकं” ति ॥

अर्थ -

“बहुश्रुतम्ह श्रेष्ठवक्ता पाटलियात गंगां चुइकाच्चन, छ चुइक: यंकाच्चंम्हसिया कला: जित: छपु गाथा ब्यु” ।

उबलय् प्याखँम्वः पाटलिं - "हे भद्रे ! गथे छन्त जिं म्ये बिये ? आः आपालं जनपिन्त शरण बिया च्वंमह गंगां जितः स्यानाच्चन धकाः धाधां -

"येन सिञ्चन्ति दुक्खितं, येन सिञ्चन्ति आतुरं
तस्स मज्झे मरिस्सामि जातं सरणतो भयं" ति ।

अर्थ -

"गुम्हसिनं दुःखीतपिन्त प्वाःथना च्वन, गुम्हसिनं ब्याकुलपिन्त प्यास तंकाच्चन, उम्हसिया दथ्वी हे जि सिनावने, शरणं भय उत्पन्न जुल" ।

उबलय् अतुल स्थविर थःगु शरणस्थान जुयाच्चंगु चूलगण्ठपदं भय उत्पन्न जुयाः छुं धाये मसयाः ख्वाः क्वच्छुनाः पराजित जुल ।

अतुल स्थविरया थ्व स्वक्वःगु पराजय खः ।

उबलय् जुजुं निथ्वलं पक्षया वचन न्यनाः चूलगण्ठपद न्हयःल्यू विरोधी दोषं स्वयाच्चंगु, सूत्रानुसूत्रकथं उल्लेखं मज्जुगु, आगम शुद्धि नं अभाव जूगुलिं सच्छिदं स्वयां न्हयःयागु पुलांगु छँथे अतिकं भ्वाथः जुयाः दुनावंगु खनाः - "आः शासन परिशुद्ध जुइ" धकाः लयेतायाः - "जिगु राष्ट्र्य सकलें भिक्षुपिन्सं पारूपण नियमकथं समानवादीपि जुया बिज्याहुँ" धकाः राजआदेश बिल । उबलय्निसें थौतक बर्मा्राष्ट्र्य पारूपण नियमकथं समानवाद जुल ।

थन थ्व संक्षिप्त अर्थ खः । उपि निथ्वः पक्षपि नं मुनाः तर्कवितर्क विवादया वर्णन विस्तृत रूपं घयाच्चंसां न्यागू - खुगू (५-६) भाणवार कंसां क्वचाइमखु । बाकि मतःसे धाल धाःसा थुगु शासनवंश दीपिका अतिकं स्वाकेबुके (त्वाकःबुकः) जुइ । उकिं माक्व जक उल्लेख यानाः मेगु उपेक्षा याये ।

ज्ञानाभिवंश धर्मसेनापति महाधर्मराजाधिराजगुरु संघराजा महास्थविर सिंहलद्वीपय् अमरापुर निकाय भिक्षुपि मध्यय् अति उपकारकम्ह न्हापांम्ह आचार्य खः । अमरापुर निकाय वसपोल स्थविरया कारणं हे उदय जुल ।

कलि सम्बत् भिंछसः व चय्छदँ (११८१ दँ) थ्यंबले उम्ह जुजुया छय् श्री त्रिभवनादित्यप्रवर पण्डित महाधर्मराजाधिराजं राज्य यात । उम्ह जुजुं नं अमरपुर स्थानान्तर यानाः रतनपुर प्यक्वःगु बार निर्माण यात । उम्ह जुजुया पालय् गुणमुनिन्दाधिपति महाधर्मराजाधिराजगुरु स्थविरया शिष्य सचिव गामय् च्वंमह शीलाचार स्थविरयात अरण्यवासी भिक्षुपि मध्यय् प्रमुख स्थानय् तल । राजागार प्रदेशय् विहार दयेकेबियाः वसपोलयात प्रदान यात ।

कलि सम्बत् भिंछसः व चय्छदँ (११८१ दँ) दुबलय् चलङ्गपुरं पञ्जासिंह

स्थविरयात ब्वनाहयाः अशोकारामय् रतनभूमि कीर्तिविहारय् प्रतिष्ठित यात । मुनिन्दाभिःश्रीसद्धर्मध्वज महाधर्मराजाधिराजगुरु नाम पदवि नं प्रदान यात । कलि सम्बत् भिच्छसः व चयप्यदँ (११८४ दँ) थ्यबलय् मुनिन्दाभिःवंश धर्मसेनापति महाधर्मराजाधिराजगुरु नाम पदवि प्रदान यात । महाजेय्यभूमि विहारय् रमणीय विहार प्रदान यानाः स्थविरयात संघराज स्थानय् तल ।

छक्वः जुजुं महास्थविरपिन्त न्यन -“प्यपु दाठा धातु धयागु पीपु दन्तया अन्तरगत हे लाःकि पीपु (४० पु) स्वयां अलग हे खः” । उबलय् गुलिं गुलिं स्थविरपिन्सं थथे धया बिज्यात - “प्यपु दाठा (धंवा) पीपु दन्त (वा) अन्तर्गत हे खः । गुलिं गुलिसिनं धाल - “प्यपु दाठा (धंवा) पीपु दन्तं अलग हे खः” । उबलय् जुजुं “ग्रन्थ हयाबिज्याहुँ” धाल । अनंलि अन्तर्गत धयाबिज्याःपि स्थविरपिन्सं ग्रन्थ हयाः मेमेपि परिपूर्ण वा (दन्त) दुपिनि स्वीनिपु वा दइ । वसपोल भगवान बुद्धया पीपु वा दु । वा नं परिपूर्ण वा दुपिनि स्वीनिपु वाया क्वे वर्णकथं त्वइसे च्वं आकार कथं अनेक आकारया जुइ । उगु वात मध्यय् क्वय्यागु वाइवल्य् प्यपु वा चाग्वाराय् इवःलाक तियाःतःगु लौकापु थें च्वनी । प्यपु वाया निखेपाखे छपु छपु हाछपु जक दुगु छगू हे जक च्वका दुगु चमेली स्वांया मुख्थें आकार जुइ । अनंलिपा छपुछपु निगू च्वका निपुहा दुगु यानया आधार बीगु थें जाःगु, अनं लिपा निपु-निपु स्वपुहा, स्वंगू च्वकागु, अनंलिपा निपु निपु प्यपु हा, प्यंगू च्वका दुगु वा दइ । च्वय्या वाइवः नं थथे हे खः ।

“तस्स किर उत्तरोट्ठ-अप्पकताया तिरियं फालेत्वा अपनीतद्धं विय खायति, चत्तारो दन्ते द्वेच दाठा न छादेति, तेन तं ओट्ठड्ढोति वोहरन्ती” ति च ।”

थन तस्स = लिच्छवि राजकुमार या ।

उत्तरोट्ठ अप्पकताया = च्वेयागु म्हुतुसि चीब्याजुगुलिं

अपनीतद्धंविया खायति = च्वयेयागु म्हुतुसि बच्छि चानातःगु थेंच्वं

न छादेति = च्वेयागु म्हुतुसिं बच्छि त्वःमपू ।

तेन = प्यपु वा, निपु धंवा त्वःमपूगु कारणं उम्ह लिच्छवि राजकुमारयात ओट्ठड्ढ धाई ।

थुकथं अन्तर्गत धयाबिज्यापि स्थविरपिनि पाखें ग्रन्थ हयाः क्यनाबिज्याबले वहे वादे प्रतिष्ठित जुल ।

अनंलि छगू ईलय् जुजुं सल्लाहकार मन्त्रीयाके न्यन -“न्हापायापि जुजुपिनि पाखें विहार, चैत्यया निति बियातःगु बुँ आदि लिपायापि जुजुपिनि पालय् गथे बिल अथे प्रतिष्ठित जूला कि मजू” । उबलय् सल्लाहकार मन्त्री थथे धाल -“साधिक

बुँइ ब्यक्तिगत पुसा पी, भाग बियाः परिभोग यायेमाः धयातल । भिभागय् छ-भाग (१ भाग) भूमि स्वामीयात बीमाः धकाः विनय पालि अर्थकथालय् उल्लेख जुगुलिं न्हापायापि जुजुपिन्सं बियातःगु बुँ आदि लिपायापि जुजुपिनि पालय् गथे बिल अथे हे ल्यनाच्चन । थन 'साधिक भूमि' उल्लेख जुगुलिं - "सीमा घेरेयानाः कर मबीगु समान भूमि सहित बियातःगु कारण परम्पराकथं साधिक भूमि हे जुल" धकाः सीके माल । थन प्रतिग्राहक सित धाःसा वयां लिपा प्यंगू दिशां बिज्याःपि संघ, भविष्यया संघ उकिया अधिकारी जुइ, थ्व संघ हे हेरबिचार यायेमाल । चैत्यय् मत च्याकेतः, चैत्य मर्मत, सार सम्हाले यायेत बीतःगु बगिचाबुँ सम्हाले यायेमाः, ज्याला बियाः जूसां उगु सम्हाले याकेमाः । चैत्यय् छत्र या वेदिका भ्वाथः जूगु मर्मत याइपिनि पाखे अथवा सख्याः (चूना) पायिपिनि पाखे चैत्ययात बियातःगु सम्पत्ति ज्या कायेमाल । थुकथं अर्थकथालय् उल्लेख दुगुलिं न्हापायापि जुजुपिनिपाखे चैत्ययात बियातःगु बुँ आदि लिपायापि जुजुपिनि पालय् नं चैत्यया हे अधिकारय् जुयाच्चन धकाः सीकेमाल" ।

लिपा हाकनं न्यन - "उबलय् गुम्ह जुजुया पालय् बुँ आदि विहार, चैत्यया निति बियाथकल" ? उबलय् सल्लाहकार मन्त्री थथे धाल -"न्हापाया कल्पय् न्हापायापि जुजुपिन्सं नं विहार, चैत्यया निति ब्यूगु दु धकाः सीकेमाः । उकिं सुजात धयाम्ह भगवानया इलय् भीम्ह बोधिसत्व चक्रवर्ती जुजुं सप्तरत्न सहित निद्वः चिचीधगु द्वीप, प्यंगू महाद्वीप प्रदान यात । राष्ट्रवासीपिन्सं बुँ, क्यब, बगिचा रक्षाया ज्या यात धकाः ग्रन्थय् उल्लेख जुयाच्चन । उकिं ताकालनिसं हे न्हापायापि जुजुपिन्सं बुँ आदि लःल्हाःगु दु धकाः सीकेमाल" ।

राजपरम्पराय् (राजवंशय्) भगवानया परिनिर्वाणं सच्छिदँ लिपा श्री क्षेत्रनगरया मालपुवा (पुआ) मीम्ह छम्ह मयजुं छम्ह स्थविरयात न्यागू करिसति बुँ दान यात । दन्त पोङ्क जुजुं हदप यानाकाल । उबलय् थायेगु गं, भेरी बाजं थाःसांनं सः पिहाँ मवल । जुजुया भाला, बरछिं कयेका छ्वःसांनं न्हापाथे कयकूथाय् थासय् मवं । उबलय् उगु कारण सीकाः मालपुवा मीम्ह मयजुं गथे बिल अथेहे स्थविरयात लःल्हात ।

कलि सम्बत् भिँछसः व ग्वीगुदँ (११९९ दँ) थ्यंबलय् उम्ह जुजुया चीधिकःम्ह किजा श्री प्रवरादित्य लोकाधिपति विजय महाधर्मराजाधिराजं राज्य यात । उम्ह जुजु रतनपुरं थाय् हिलाः अमरापुर हाकनं निर्माण यात । उम्ह जुजुं राज्य प्राप्त याःगु दँ जेष्ठ महिना शुक्ल पक्ष पञ्चमी खुन्हु रतनपुर नगरय् मार विजय रतन सुधर्म धयागु त्रिपिटक ग्रन्थालयलय् सूर्यवंश धयाम्ह स्थविरयात परिषदपिनि दथ्वी राज सन्देश न्यंकाः संघराजाया पद लःल्हात । सूर्यवंशाभित्री प्रवरालंकार धर्म सेनापति महाधर्मराजाधिराजगुरू नाम पदवि प्रदान यात ।

कलि सम्बत् भिँछसः व नीन्यादँय (११२५ दँ)य उम्ह स्थविर मंसिर महिना शुक्ल पक्ष सप्तमी शुक्रवार खुनु वालुकवापि प्रतिसन्धि कयाः जन्म जूम्ह खः । न्हयदँ (७० दँ) या उमेरय संघराजा जुयाबिज्यात । शान्त इन्द्रिय, क्षान्तिशील, शिक्षाकामी परियति विशारदम्ह खः । वसपोल पिटकालङ्कारमहाधर्मराजगुरु स्थविरया शिष्य खः । कलि सम्बत् भिँनिसः व भिँन्यादँ (१२१५ दँ) थ्यंबले वहे जुजुया पालय मृत्यु जुल । उम्ह जुजुं न्हापा गुबलै मजूकथं अजूचाइपुकथं दल्लद्वः भव्यरूपं दाहसंस्कार यात । अनं लिपा कलिसम्बत् भिँनिसः व भिँखुदँ थ्यंबले वसपोल महास्थविरया शिष्य ज्ञेय्य धर्मस्थविरयात हाकनं संघराज स्थानय तल । प्रथम ज्ञेय्य धर्मालङ्कार धर्मसेनापति महाधर्मराजाधिराजगुरु नाम पदवि प्रदान यात । वयां लिपा द्वितीय ज्ञेय्य धर्माभिंवंश श्री प्रवरालंकार धर्मसेनापति महाधर्माधिराजगुरु नाम पदवि प्रदान यात ।

उम्ह स्थविर कलिसम्बत् भिँछसः व ख्वीछदँ (११६१ दँ) य देवसूर गामय प्रतिसन्धि कयाः जन्म जूम्ह खः । भिँछसः व चयदँ (११८० दँ) य प्रथम आषाढ महिना शुक्लपक्ष चतुर्दशी खुनु उपसम्पदा प्राप्त यानाबिज्यात । उम्ह जुजुया पालय कलि सम्बत् भिँछसः व ग्वीगुदँ (११९९ दँ) थ्यंबलय सिंहलद्वीपं पञ्जातिस्स स्थविर सुनन्द भिक्षु, इन्दसार श्रामणेर, छम्ह उपासक, छम्ह कुमारपि नापं अमरापुर नगरय थ्यंकः बिज्यात । उबलय संघराजा इमित चतुप्रत्ययनं धर्म अनुग्रह यानाः नं अनुग्रह याना बिज्यात । उपि मध्यय लिपा कलि सम्बत् भिँनिसः व निदँय (१२०२ दँ) प्रज्ञातिष्य स्थविर जर (बुढा) रोगं पीडित जुयाः संस्कार धर्म स्वभाव पुलावने मफुगुलिं मृत्यु जुल । "हाकनं शिक्षा ग्रहण याये" धयागु संकल्प पूमवंबले हे मृत्यु जुल ।

उकिं भगवानं धयाबिज्यात -

‘अचिन्तितम्पि भवति, चिन्तितम्पि विनस्सति ।

नहि चिन्तामया भोगा, इत्थिया पुरिसस्स वा” ति ॥

अर्थ -

“चिन्तना मयाःकथं जुयाच्चनी, चिन्तना यानाकथं मजुयाच्चनी । स्त्री, पुरुषपिनि भोग सम्पत्ति चिन्तना याःथे जुइमखु” ।

थुगु लोकय पुण्य यायेगु इच्छा दुपि पण्डितपिन्सं याकनं हे पुण्य यायेमाल । थौकन्हय या कंस मरण जुइ धकाः थ्व खँ सुनां स्यू ?

उकिं भगवानं धयाबिज्यात -

“अभित्थरेथ कल्याणे, पापाचित्तं निवारये ।

दन्धं हि करतो पुञ्जं, पापस्मिं रमती मनो” ति ॥

अर्थ -

“पुण्य कार्य याकनं याकनं यायेमाः, पापं चित्तं लिचिकि पुण्य कार्यं बुलुहँ यात धाःसा पापय् मनं लगये जुइ” ।

उबलय् जुजुं शरीरया दाहसंस्कार ज्या आपालं साधु क्किडा, सभा मण्डप दयेकाः यात, लिपा सुनन्द भिक्षुयात हाकनं शिक्षा बिल । श्रामणेरयात उपसम्पदा भुमिइ प्रतिष्ठित यात । कुमारयात श्रामणेर भूमी प्रतिष्ठित यात ।

कलि सम्बत् भिन्निसः व स्वदँ (१२०३ दँ) माघ महिनाय् जुजुं आपालं प्रत्यय दान बियाः भरोसा बियाः उगुं थुगुं फुक्क ज्या पूर्वकाः कुसिम नगरय् छम्ह जेष्ठम्ह मन्त्रीयात जिम्मा बियाः सिंहल द्वीपय् लित छवत ।

संघराज महास्थविरं शासन चिरस्थायी यायेत, श्रोतागणपिन्त अःपुक थुइकाबीत अनेक ग्रन्थ संशोधन यानाः ‘सद्धम्म पजोतिका’ धयागु महानिद्देस अर्थकथाया अर्थ बर्माभाषं अनुवाद यानाबिज्यात । आपालं शिष्यपिन्त परियत्ति ब्बंकाः शासन अनुग्रह यानाबिज्यात ।

अनंलि कलिसम्बत् भिन्निसः व च्यादँ (१२०८ दँ) थ्यंबले मंसिर महिना शुक्लपक्ष अष्टमीखुन्हु तःधिकःम्ह काय् श्री पवरादित्यविजयानन्तयसमहाधर्मराजाधिराजं राज्य यात । उबलय् सूर्यवंशाभि श्री प्रवरालंकार धर्मसेनापति महाधर्मराजधिराजगुरु महास्थविरया शिष्य प्रज्ञाज्योतिभिध्वजमहाधर्मराजाधिराजगुरु स्थविरयात संघराज स्थानय् तल । वसपोल शीलवान, परियत्तिकोविद, शिक्षाकामी, लज्यादुम्ह, सदाचारीम्ह खः । वसपोल अंगुत्तर निकाय पालि, अथेहे उकिया अर्थकथाया अर्थ बर्माभाषं अनुवाद यानाबिज्यात । उम्ह जुजुया इलय् ज्ञेयधर्माभिवंश श्री पवरालंकार धर्म सेनापतिमहाराजगुरु स्थविरं ‘सद्धम्म विलासीनी’ धयागु पटिसम्भिदामग्ग अट्ठकथाया अर्थ बर्माभाषं अनुवाद यानाबिज्यात ।

मेणिज्योत सद्धर्मालङ्कार महाधर्मराजाधिराजगुरु स्थविरं संयुक्तनिकाय पालि व उकिया अर्थकथाया अर्थ नं बर्माभाषं अनुवाद यानाबिज्यात ।

मधाभिवंशसद्धर्मध्वज महाधर्मराजाधिराजगुरु स्थविरं दीघनिकाय पालि व उकिया अर्थकथाया अर्थ बर्माभाषं अनुवाद यानाबिज्यात । ज्ञेय्य धर्माभिवंश श्री प्रवरालङ्कार धर्मसेनापति महाधर्मराजाधिराजगुरु स्थविरया शिष्य उपसम्पदाकथं न्यादँ दुम्ह प्रज्ञास्वामी जिं ‘सद्धत्थभेदचिन्ता’ नांगु ग्रन्थया गणितपदया अर्थ वर्णन बर्माभाषं अनुवाद याना । उपसम्पदाकथं फिदँ लिपा अभिधान प्रदीपिका संवण्णनाया अर्थ बर्माभाषं अनुवाद यानाः थुगु पाठ अनेक ग्रन्थय् मिले यानाः संशोधन याना ।

१३. धार्मिक जुजु

कलि (सक्कराज) सम्बत् भिंनिसः व भिंप्यदँ (१२१४ दँ) थ्यंबले थुम्ह भी धार्मिक जुजु सलंसः जन्मनिसै मुनावःगु पुण्यया आनुभावं जिनशासन संग्रह यायेत सम्मादेवता, लोकपाल देवतापिन्सं उत्साहित याःगु समानं राज्य सम्पत्ति प्राप्त यात । दशबलया शासन संग्रह यायेगु इच्छुकम्ह धर्मराजाया मनोरथ पूर्ण जुल । पुखूया पःखाः तछ्यानाः दयेकूगु लःया धाः पिहाँवनेगु लँपुइ लःयात अवसर दुगु समानं श्रद्धारूपी महाबाढ वयाः (खुसिद्वम्बःवयाः) च्चेच्चे थ्यंक वल । प्यदँ लिपा वैशाख महिनां न्याता ककुधभण्ड आदि अनेक जुजुया उपयोगी ज्वलं नं चाहुयेकाः राजमहिषी नापं उदुम्बर भद्र आसनय च्वनाः राज्याभिषेक प्राप्त यात ।

उकिं नागराज उत्पत्ति कथालय् थथे धयातल -

“महापुञ्जो व राजायं, कोट्टासग्घे व आगते ।
सक्कराजे हि सम्पत्तिं, पत्वादाने रतो व” ति ॥

अर्थ -

“महापुण्यवानम्ह जुजुयात शक्रदेवराजया सम्पत्ति समानं सम्पत्ति प्राप्त जुयेवं दान यायेगुली लगे जुल” ।

अनं प्यदँ लिपा कलिसम्बत भिंनिसः व नीदँ (१२२० दँ) दयेवं प्रासादया च्वय्या तल्लाय् महारानी नापं अभिषेक प्राप्त यायेधुंकाः-

“जिनचक्कञ्च जोतेसि, महासोकादयो यथा ।
अलज्जिनो च निगगय्ह, पग्गहेत्वान लज्जिनो ॥
रट्ठच दानसीलेसु, भावनायाभियुञ्जये निमिराजादयो यथा” ति ।

अर्थ -

“महान अशोक जुजुथे जिनचक्रं नं प्रज्वलित यात । राष्ट्रय् निर्लजपिन्त निग्रह यानाः, लज्यावानपिन्त संग्रह यात । दानशील भावनाय् निमि आदि जुजुपि समानं प्रयत्न यायेगुली लगे जुल” । उबलय् गुगु कारणं निर्लजपि निग्रह याये योग्यपि पुद्गलपिन्त अविचि नर्कय् क्वफायेगु समानं निग्रह यात, उगु कारणं इमित अवसर प्राप्त मजुल । सूर्योदय इलय् न्हिकां भंगः थें सुलाच्वन ।

उकिं नागराज उत्पत्ति कथालय् धयातल -

“तदा पन जिनचक्कं, नभे चन्दो व पाकटं ।
अलज्जिनो निलीयन्ति, अरुणुगगे व कोसिया” ति ।

अर्थ -

“उबलय् जिन चक्र आकाशय् चन्दमा समानं प्रकट जुल । सूर्धः लुयेवं न्हिका भंगःथे निर्लजपि सुलाच्चन” ।

गुगु कारणं संग्रह यायेयोग्यपि लज्यादुपि पुद्गलपिन्त भवाग्रय् ल्हवनातयेथे संग्रह यायेगु ज्यायात, उकथं अवसर दयेवं शंका मदुपि जुयाः छ्यं ल्हवनाः दनाच्चन । सूर्धः लुइवं चन्द्रसूर्य जः खयेवं न्हापायापि मनूतथे खः ।

उकिं धयातल -

“तदा पि च जिनचक्कं, खे भानुमा व पाकटं ।
लज्जिनोपि उट्ठहन्ति, ओभालद्धे व कप्पिका” ति ॥

अर्थ -

“उबलय् जिनचक्र आकाशय् सूर्धः थे लुल । द्यः त्वइसे च्वनेवं आदि कल्पयापि थे लज्यावानपि नं न्हयलं चायेकाः दनावल” ।

त्रिपिटक नवांग बुद्धवचन चिरस्थायी यायेगु इच्छा दुम्ह जुजुं परियत्ति विशारद महास्थविरपिनि पाखे संशोधन याकाः, च्वइपिन्त ज्याला बियाः कण्ठज, मूर्धज आदि नियम, घोष-अघोष, अल्पप्राण महाप्राण नियम बारम्बार बिचार यानाः आखिरय् छगू परिच्छेद तकनं त्वःमफीक अन्तपुरय् दुतहयाः लुँपौ, सिजःपतिइ च्चकल । ज्ञानबल सम्पन्नपि भिक्षुपि ल्ययाः वसपोलपिनिगु शक्ति अनुसार विनय-पिटक अलग अलग धारण याकल, कण्ठस्थ नं याकल । अग्रमहिषिनिसे कयाः सकले राजपरिचारिकापि, राजसेवक, अमात्य मन्त्रीपि नागरिकपिन्त थःगु शक्ति अनुसार सूत्रपिटक, अभिधर्मपिटक अलग-अलग छगू छगू सूत्रया मातिका, पद विभाजन चित्तवार आदि कथं विभाजन यानाः स्यनाबिल, कण्ठ याकल । जुजु थःम्हं नं अनत्तलक्खण आदि अनेक प्रकारया सूत्र न्हिथं पाठ यात । जिनशासन चिरस्थायी यायेतः सम्पूर्ण राष्ट्रय् नं अरण्यवासी भिक्षुपिनि आश्रमय् न्यासः धनुष प्रमाण थासय् छचाखेरं लखय् च्वनीपि भूमी च्वनीपि (थलचर, जलचर) सकले प्राणीपिन्त अभय दान बिल । परियत्ति विशारद स्थविर अनुस्थविरपिनि मांबौ थःथितिपिन्त फुक्क राजकार्यया राज्यकरं मुक्तयानाः सुखं वास याकल । छन्हुं हे दल्लद्धः कुलपुत्रपिन्त प्ररज्या उपसम्पदा भूमी प्रतिस्थापना यानाः शासन च्वन्ह्याकल, मेमेगु नं अनेक ज्या यात ।

पुण्यया ज्या यायेबलय् नं निर्वाण हे प्रार्थना याइ, संसारया मखु । मेपि राजपरिचारिकापिन्त नं -“छिमिसं न्हयागु पुण्य याःसां निर्वाण हे जक प्रार्थना या, संसारया प्रार्थना यायेमते” धकाः न्हिथं ओवाद बीगु जुल । अनित्य आदि लक्षण

सम्बन्धित धर्मकथा न्ह्याबलें उपदेश बीगु जुल । थःनं समथ विपश्यना आदिल्यु न्ह्याबलें प्रयत्नशील जुयाच्चन । जुजुपि, राज्य अधिकारीपि स्वभावं हे यक्व ज्या दुपि जुल, गुबलें गुबलें कर्मस्थान भावना यायेत अवसर प्राप्त मजुइगु जुल, अथे जूसां नं खिच्च फायेबलय् म्वःल्हुइबलय् (त्वाइलेट बाथरूम वनेबले) तक नं कर्मस्थान भावनाय् मन तयाच्चनीगु जुल । अथे ई सिंतिं मछ्वःसे लोक्य् मंगल सम्मतगु मनूतय् छ्यंया क्वे (खप्पड) स्मशानं कयाहयाः, वा, क्वे आदि नं वहे आकारं दयेकेबियाः, थः नापनापं तयाः अट्ठक आदि अशुभ भावना यानाः पुण्य सञ्चय याइगु जुल ।

उबलय् परियत्ति विशारद तीक्ष्ण, तेज, गम्भीर ज्ञान सम्पन्नम्ह, विचित्र धर्म देशक सकलें बर्मी भिक्षुपिनि अन्यायेगु (छ्यं क्वछुइगु) थाय् जुयाच्चंम्ह, बुद्धया सेवक, रूप शोभां सम्पन्नम्ह, सत्यवक्ता भी आचार्ययात - ज्ञेय्यधर्माभिमुनिवरज्ञानकीर्ति श्री ध्वज धर्मसेनापति महाधर्माधिराजगुरु धका तृतीय नाम पदवि प्रदान यात । भिक्षु संघ व सम्पूर्ण राष्ट्रवासीपिनि प्रमुख स्थानय् प्रतिष्ठित यात । गथे कि - 'अशोक महाराजां महामोग्गलिपुत्त तिस्स स्थविरयात थें' ।

उकिं नागराज उत्पत्ति कथालय् धयातल -

‘तदा च भिक्खुसङ्घानं, थेरं पामोक्खभावके ।

जेय्यादिलद्धलञ्छं तं, पतिट्ठापेसि साधुकं” ति ॥

अर्थ -

‘उबले स्थविरयात भिक्षुसंघपिनि प्रमुख स्थानय् तल । ज्ञेय्य आदि प्राप्त पदबी नं वसपोलयात बालाक गौरवं प्रतिस्थित याकल” ।

कलि (सक्कराज) सम्बत् भिंनिसः व भिंगुदँ (१२१९ दँ) थ्यंबलय् भी धार्मिक जुजुं मनलाख्यातचलया लिक्क सुभूमि लक्षणं युक्तगु एक निपात तिर्थथे आपालं जनपिनि मिखाविभङ्गयाइगु (मिखा भुलय् याइगु) सकल नगरय् अलङ्कारं छायापियाः मनूतयगु मिखाय् लोभ क्यनीगु अनेक (थीथी) रत्नं सम्पूर्णगु, थीथी बज्जातय् सामान क्वकायेगु तयेगु स्थान जुयाच्चंगु ‘रतनापुण्ण’ नांगु महाराजधानी दयेकल, मन्धातु जुजुया राजदरबार थें, सुदस्सन जुजुया कुसावती नगरथें च्वंक ।

उकिं नागराज उत्पत्ति कथालय् धयातल -

“तदा कोट्ठासग्घे सम्पत्ते, मन्तलाब्धाचलस्स च ।

एरावती ति नामाय, मापेसि समीपे नगरं ॥

सुभूमिलक्खणोपेतं, रतनापुण्णनामकं ।

राजगहं मन्धातु व अतिरम्मणीयं सुभं” ति ॥

अर्थ -

“उबलय् आपालं मूवंगु राज्य भाग प्राप्त जुयेवं मन्तलाख्याचलया व एरावती खुसिं सत्तिक रतनपुण्ण नां जुयाच्चंगु सुन्दर भूमि लक्षण युक्तगु बांलाःगु नगर दयेकल, मान्धातुया राजमहल समानं अतिकं न्ह्याइपुसे च्वं” ।

गथे लोकय् निभाः जःमाःपि प्राणिपिन्त न्ह्याइपुक प्रेम उत्पन्न यानाः उपकारयाइम्ह सहस्ररश्मि सूर्धः उदयपर्वतं लुयावइ, अथे हे बर्मारष्ट्रया लज्यादुपि सदाचारी शिक्षाकामी भिक्षुपि व गृहस्थपिन्त लयेतायेकाः उपकारयाइम्ह धर्मराजा थुगु बर्मा देशय् उत्पन्न जुल । थुम्ह धर्मराजाया कारणं बर्मा राष्ट्रय् सम्यक सम्बुद्धया शासन अतिकं विशाल, विकासशील, समृद्ध, उज्वल जुल ।

शासन धर्मराजापिनि आधारय् हे च्वनी, उम्ह जुजु धर्मराजा जक मखु शासनया उपकारी धर्मचारी, धर्ममानी नं जुल । थ्व बाहेक धर्मराजाया आधारय् च्वनीपि सकलें राष्ट्रबासीपि शासनया उपकारी धर्मचारी, धर्ममानी जुजुया अनुशरण याइपि जुल ।

उकिं महाबोधि जातकय् धयातल -

“गवञ्च तरमानानं, उजुं गच्छति पुङ्गवो ।
सब्बा गावी उजुं यन्ति, नेत्ते उजुं गते सति ॥
एवमेव मनुस्सेसु यो होति सेट्ठसम्मतो ।
सो चे पि धम्मं चरति, पगेव इतरा पजा ।
सब्बरट्ठं सुखं सेति, राजा चे होति धम्मिको” ति ॥

अर्थ -

“खुसि छिनाः वनीपि सात मध्यय् यदि द्वहँ (नायोम्ह) तप्यंक वंसा सकलें सात तप्यंक वनी, यदि नायः तप्यंसा । अथेहे मनूत मध्यय् गुम्ह श्रेष्ठ सम्मतम्ह खः उम्हसिनं यदि धर्माचरण याःसा मेपि प्रजापिला छु खँ ? यदि जुजु धार्मिक जूसा सकलें राष्ट्र सुखं दाने दइ ।

विशेषयानाः निक्वःगु बार अमरापुर निर्माता महाधर्मराजाया सीधा सरल नम्र आदि गुणं सम्पन्नम्ह अग्रमहिषिया न्ह्याय् भी जुजुया अग्रमहिषी सम्यक आचरण दुम्ह, पतिव्रता, सकलें मिसात मध्यय् अग्रम्ह जूसानं कामगुणं युक्तगु सुरामद्येय् भुलये मजूसे अप्रमादी जुयाः पुण्य ज्या यायेगुली न्ह्याबलें न्ह्यब्याःम्ह जुल । न्ह्याबलें परियत्तिया अध्ययन यात । वेदं नं पारंगतम्ह, सम्यक सम्बुद्धया शासनय् लय्ताःम्ह जुल, सकलें राजपरिचारिकापि नं महाधर्मराजाया उपदेश पालय्यानाः धर्माचरण यात, शासनय् लय्ताःपि जुल, उपराजा नं महाधर्मराजाया याकः काय् महाधर्मराजाया इच्छाय् विरोध

मयाःसे सकलें राष्ट्रवासीपिनि, गृहस्थपिनि, भिक्षुगणपिनि हित उपकारक जुल । गथे चक्रवर्ती जुजुया तःधिकःम्ह काय् बल, तेज सम्पन्नम्ह, अतिकं सूरम्ह, वीर्यवानम्ह जुइ । मेमेपि मन्त्रीपि नं जुजुपाखें प्राप्त जूगु दलद्वः थासय् च्वनीपि अनेक मन्त्रीपिन्सं नं जुजुया फुक्कं ज्या सम्पन्न याइपि जुल । पुण्य ज्याय् नं न्ह्याइपुताइपि जुल । सकलें राष्ट्रवासी मनुष्यपि नं दान, शील, भावनाय् मन तइपि जुल । भिक्षु, संघराजा प्रमुखु स्थविरपि, न्हून्हूपि, मध्यमपि स्थविरपि नं ग्रन्थधूर, विपश्यना धूरय् लगेजूपि जुल ।

थुकथं छम्ह साधुजनया गुण महान उत्साह यानाः क्यनेबलय् नं फुक्कं कने थाकु, त्रिलोकया अग्रम्ह, दलद्वः पारमिताया आनुभावं बिज्याःम्ह भगवान बुद्धया गुण सुनां सम्पूर्ण रूपं ब्याख्या यायेफइ ? अथे हे महाधर्मराजा अग्रमहिषि, उपराजा आदिपिनि गुण विशेष विस्तृतरूपं कन धाःसा शासनवंश प्रदीपिका सलंसः भाणवार पूर्वसां क्वचाइमुखु, अतिकं प्रपञ्च जुइ । साधुजनपिनि महापुण्य अनुमोदन यायेया नितिं संक्षिप्तं कनागु जुल, थ्व न्यनाच्वंपि साधुजनपिन्सं अनुमोदन यायेमाल । फलानाम्ह जुजुं फलानागु राष्ट्रय् फलानागु इलय् शासन संग्रह यानाः समृद्ध विशाल जुल धकाः । गथे सिमा भूमि लःया आधारय् तःमा जुयावइ ।

थुम्ह जुजुया पालय् ज्ञेय्य धर्माभिमुनिवर ज्ञानकीर्तिश्रीध्वज धर्मसेनापति महाधर्मराजाधिराजगुरु संघराजमहास्थविरं जुजुं प्रार्थना याःगुलिं 'सुराज मग्गदीपनी' ग्रन्थ च्वयाबिज्यात । मज्झिम निकाय अट्टकथाया अर्थं नं शिष्यपिन्त ब्बंकाः गथे ब्बंका बिज्यात अथे हे अर्थ अनुवाद यानाः ग्रन्थ च्वयाबिज्यात । मेधाभिवंशसद्धर्मध्वज महाधर्मराजाधिराजगुरु स्थविरं जातक पालिया अर्थं बर्माभाषं अनुवाद यानाबिज्यात ।

संघराजाया शिष्य प्रज्ञास्वामीश्रीकविध्वज महाधर्मराजाधिराजगुरु नाम पदवि जुजुया पाखें प्राप्त जुल, उम्ह जिं धर्मराजाया अग्रमहिषिपाखें प्रार्थना याःगुलिं 'सीलकथा' धयागु ग्रन्थ व 'उपायकथा' धयागु ग्रन्थ नं च्वया । जुजुया आचार्य दिशापामोक्ष धयाम्ह उपासकं प्रार्थना यायेवं जिं 'अक्खर विसोधनी' धयागु ग्रन्थ, 'आपत्ति विनिच्छय' धयागु ग्रन्थ, व संघराजापाखें प्रार्थना यानाबिज्यागुलिं जिं 'नागराज उत्पत्ति कथा' 'वोहार अत्थ भेद' व 'विवाद विनिच्छय' ग्रन्थ नं च्वया । अथे हे पञ्चजम्बुगांया निम्ह अधिकारी मन्त्री व प्रचार प्रसार मन्त्रीपाखें प्रार्थना याःगुलिं 'राजसेवक दीपनी' ग्रन्थ च्वया । अथे हे दीघनावा नगरया अधिकारी महामन्त्रीपाखें प्रार्थना याःगुलिं 'निरयकथादीपक' ग्रन्थ च्वया । अथेहे शिलालेड्डक धयाम्ह उपासकं प्रार्थना यायेवं जिं 'उपोसथ विनिच्छय' ग्रन्थ च्वया, अथेहे आपालं श्रोतागणपिन्सं प्रार्थना याःगुलिं जिं 'सद्वनीति' या संवण्णना पालिभाषं अनुवाद याना ।

छगू इलय् कलिसम्बत् भिन्निसः व नीदँय् (१२२० दँय्) जुजुया मती लुल -"आः भगवानया शासनय् गुलिं भिक्षु श्रामणेरपिन्सं कूलदूषक, अयोग्य ज्यां उत्पन्न जुगु प्यता प्रत्यय आपालं खनेदु । गुलिगुलिं लज्यामदुपि पुद्गलपिन्सं त्याग यायेबहःगु लुँ, वह, नं तयाच्चन । गुलिगुलिसिनं प्रत्यय मखुगु विकालय् ग्वाः नयाः मुकाः चुरोट त्वनाच्चन । म्हंमफु मजूसां नं लाकां न्हयानाः गामय् वनीगु, कुसां कुइगु यानाच्चन । मेमेगु नं विनय विपरित आचरण यानाच्चन । भिक्षु श्रामणेरपिन्त बुद्धया न्हयःने बुद्ध साक्षी तयाः -"थुजाःगु आचरण यायेमखु धकाः प्रतिज्ञा याकाः भगवानया शिक्षापद रक्षा याये योग्यजू" । थथे यात धाःसा भिक्षु श्रामणेरपिन्सं -"जिमिसं बुद्धया न्हयःने थ्व प्रतिज्ञा याना" । प्रतिज्ञा यानाः नियम भंग याइपि जिमित थ्वहे जन्मय् प्रत्यक्ष रूपं भय उत्पन्न जुइफु, थथे प्रत्यक्ष भय खनाः शिक्षापद पालन याइ । थुकथं विचार यानाः -"श्रामणेर व भिक्षुपिन्त थुकथं प्रतिज्ञा याके योग्य जू लाकि मजू जि मस्यू, आः संघराजा आदि स्थविरपि मुकाः न्यने" धकाः बिचाः यात ।

अनंलि सकलं महास्थविरपि संघराजाया विहारय् मुकाः - "थ्व विषय न्यँ" धकाः मन्त्रीयात आदेश बिल । उबलय् मन्त्रीपिन्सं महास्थविरपि मुकाः न्यन - "भन्ते ! थौकन्हय् शासनय् भिक्षु श्रामणेरपिनि विनय विपरित आचरण खनाः बुद्धया न्हयःने बुद्धयात साक्षी तयाः न्हयाथेजूसां थुजाःगु दुराचरण यायेमखु धकाः प्रतिज्ञा याकाः भगवानया शिक्षापद रक्षा याकेगु जुजुया इच्छा दु, थुकथं याकेगु योग्य जू लाकि मजू ?

Dhamma.Digital

उबलय् संघराजा प्रमुख महास्थविरपिन्सं थथे धयाबिज्यात -"शासनया परिशुद्ध भाव इच्छा यानाः थुकथं यायेगुला योग्यजू" ।

पण्डिताभिध्वजमुनिन्द्रघोष धर्मराजगुरु आदि गुलिगुलिं स्थविरपिन्सं थथे धयाबिज्यात -"थौकन्हय् भिक्षुपिके श्रद्धा आदि बल कम जूगुलिं भगवान बुद्धया आज्ञा सचित्तक, अचित्तक आपत्ति यानाः भगवानपाखें अनुमति बियातःगु देशना उट्ठानकर्म, प्रतिकार यानाः (दोष कनाः, दोषयात स्वीकार यानाः) शील परिशुद्ध यानाः लज्यावान सदाचारी जुइगु खः, गुबलें नं आपत्ति दोष मयाइगु खः । उकिं भगवानपाखें अस्वीकृत कर्मयात सीकसीकं उल्लंघन यायेमखु धकाः बुद्धया न्हयःने प्रतिज्ञा याकेगु अतिकं भारी कर्म जुइ ।

न्हापां प्रतिज्ञा याकाः लिपा उल्लंघन यात धाःसा प्रतिज्ञा भंग जुइगुली शुद्धचित्तपिन्त ला दुष्कर खः, स्वीकृति बीबले तक नं पाचित्तिय दोष लाइ । मेपिन्त थुगु वचनं आपत्तिया स्वीकृति भङ्ग जुइगुली दुष्कर आपत्ति नापं हे दोष लाइ, उकिं प्रतिज्ञा याकेबले हे आपत्ति आपालं लाई । गथे रोग लायेकेत अयोग्य वासः सेवन

यात धाःसा रोग शान्त मज्जुसे बढे जुइफु, अथे हे दोषया इच्छा मदुपिन्त आपत्ति मलाःपिन्त बुद्धया न्ह्यःने प्रतिज्ञा याकेबलय् उम्हसिया आपत्ति बढेजुइ । आपत्ति लाइगुली भय मखीपि भिक्षुपिन्त सलंसः बुद्धपिनि न्ह्यःने सलंसःक्वः प्रतिज्ञा याना नं शिक्षापद उल्लंघन यायेगु साहस या हे याः ।

अनं लिपा संघराज स्थविरं थःम्ह शिष्य प्रज्ञास्वामी श्रीकविध्वजमहाधर्म-राजाधिराजगुरु नां जुयाच्चनाम्ह जितः वसपोल स्थविरपिनि वचनया लिसः बियेत छ्वया बिज्यात । उबलय् जिं थुकथं धया -“निम्ह पुद्गलपिन्सं सीकसीकं आपत्ति यायेगु योग्य मजू । आर्य पुद्गल, भिक्षु, भिक्षुणीपिन्सं” “निम्ह पुद्गलपिन्सं सीकसीकं आपत्ति यायेफु, पृथगजन भिक्षु, भिक्षुणीपिन्सं” थुकथं परिवारपाली उल्लेख जुयाच्चंगुलिं आर्य पुद्गलपिन्त पृथगजन समानं संदेह यानाः प्रतिज्ञा याकेगु योग्य मजू धकाः मनय् तयाः पृथगजन भिक्षुपिन्त प्रतिज्ञा याकेगु अतिकं भारी कर्म धकाः धाःसानं सकलं आर्य व पृथगजन भिक्षुपिनिपाखें उपसम्पदा यायेगु थासय् हे शुरूनिसें प्यंगू याये योग्य मजू धकाः कनेमाः धकाः उल्लेख जुयाच्चंगुली प्यंगू याये अयोग्य, अन्तय् घाँय्, सलाकानिसें कयाः गुम्ह भिक्षुं छगू पादं अप्वः मूल्यगु वस्तु सामाग्री मबीकं खुयाकायेगु दृष्टिं काल धाःसा अश्रमण, अशाक्यपुत्र जुइ । अन्तय् इमूचां निसें कयाः मनुष्य इत्यादिपिनि गर्भं क्वकायेगु सूचमात्र बियेवं हे उम्ह भिक्षु अश्रमण अशाक्यपुत्र जुइ । गुम्हभिक्षुं पाप इच्छां प्राप्त मज्जुनिगु उत्तरिमनुष्यधर्म आत्मप्रशंसा यानाः कन अथवा, शून्यागारय् न्ह्याइपु ताः आदि धकाः मखुगु खँ लहात धाःसा अश्रमण अशाक्यपुत्र जुइ ।

उपाध्याय आचार्यपिनिपाखें उपदेश बीगु इलय् न्हूपि उपसम्पदा काइपिन्सं -“भन्ते ! पालन याये, धयाः प्रतिज्ञा याःगु हे दु । श्रामणेरपिन्सं प्रवज्याया इलय् उपाध्याययाथाय् -“प्राणीहिंसां विरत जुइगु शिक्षा बांलाक पालन याये” आदि धकाः प्रतिज्ञा याःगु हे दु । अथे जूसां नं भिक्षुपिनिपाखें उगु उगु आपत्ति कारक देशनां प्रतिक्रमण यायेबलय् -“भन्ते ! ज्यू, जिं बांलाक संवर याये” धकाः न्ह्याबलें याःगु हे दु । श्रामणेरपिन्सं नं उपाध्याय आचार्ययाथाय् शिक्षा ग्रहण याइबलय् -“प्राणीहिंसां विरत जुइगु शिक्षापद बांलाक पालन याये” आदि प्रतिज्ञा न्ह्याबलें याःगु हे दु । उगु प्रतिज्ञां मग्यासे आः याकागु थुकिं ग्यात” थ्व बचन आश्चर्य लगेजू । थुगु प्रतिज्ञा व व प्रतिज्ञाय् छुं विशेषता खनेमदु । थ्व श्रावस्ती नगरय् प्रसेनजित कोशल जुजुपाखें प्रतिज्ञा याःगुया दुष्कृत आपत्तिया सारांश खः -“थुगु विहारय् वर्षावास यानाबिज्याहुँ” धकाः प्रार्थना याःगुलिं ‘ज्यू’ धकाः स्वीकृति बिल; अप्वः लाभया कारणं लँय् बिचय् हे मेगु विहारय् वर्षावास याःगुलिं प्रतिज्ञा भंग याःगु दोष उपनंद भिक्षुया कारणं प्रज्ञप्त याःगु खः । समन्त पासादिका - विनय अर्थकथालय् वस्सूपनायिक खन्धकवर्णनाय्

- "प्रतिज्ञा याकेगु दुष्कृत आपत्ति खः" । थुलि जक मखु -"थ्व वर्षावास स्वला थन वर्षावास यानाबिज्याहुँ" धकाः धाइपिन्त तक नं प्रतिज्ञा याकेगु या आपत्ति लाइ । "थ्व स्वला भिक्षा ग्रहण यानाबिज्याहुँ, जिपि निम्हं थन वर्षावास याये; नापं उद्देश उच्चार याये" आदि धका प्रतिज्ञा यायेगुली नं दुष्कृत आपत्ति लाई । थ्व न्हापां शुद्धचित्तया उल्लंघनया कारणं -"शुद्धचित्तमहसित नं प्रतिज्ञा यायेगुली पाचित्य दोष लाई धयातल ।

थुकथं भिक्षुपिन्त परस्पर दायकयात स्वीकृति बियाः वचन भंगया कारणं मेपिन्त कल्याण हित मजुइगुलिं दुष्कृत आपत्ति धयातल । थःगु इच्छा अनुसार थःम्हं -"जि नये, जि दाने" थुकथं धयाः, धयागु अनुसारं मयात धाःसा नं वचन भङ्ग जुल । यदि भिक्षुं श्रामणेरपिन्त न्हापां हे -"भन्ते ! ज्यू" आदि धकाः वचनं प्रतिज्ञा यानाः, लिपा छुं नं छुं ज्यां उगु उगु आपत्तिं प्रतिज्ञा भङ्गया नापं दुष्कृत आपत्ति दोष लाई । थुकथं उगु उगु शिक्षापदय् निगू निगू आपत्ति प्रज्ञप्त जुइमाः । थुकथं प्रज्ञप्त मजुगुया कारणं उगु प्रतिज्ञा दुष्कृत आपत्ति मेपिन्थाय् मेगु हे बिचारं स्वीकृति बिया नं उल्लंघन याइथाय् हे प्रज्ञप्त यानातःगु दु धकाः सीके माल ।

जुजुं यदि शासन शुद्धिया इच्छां -"थुगु उपायं भिक्षु श्रामणेरपिन्त संवर याकाः प्रत्यक्ष भय, सम्परायिक भयया बिचारं संवर याइ" धकाः मती तयाः बुद्धया न्हयःने प्रतिज्ञा याकल धाःसा छुं दोष खनेमदु । भिक्षु श्रामणेरपि प्रायः आपालं शीलसंवरं परिशुद्ध जुइ ।

उबलय् जुजुं सकलें भिक्षु श्रामणेरपिन्त बुद्धया न्हयःने प्रतिज्ञा याकाः शील रक्षा याकल । थुकथं थुम्ह जुजुया पालय् न्हापा निर्लजपि भिक्षुपि नं भयया बिचाः यानाः प्रायः लज्यादुपि जुल । भगवान बुद्धया परिनिर्वाणं नीस्वसः व ग्वीदँ (२३९० दँ) य् बहि नदी सिथय् गां सीमानिसें कयाः लखं त्वःतूगु भूमितक ज्या याइपि भिक्षुपिनि नितिं याउँक वनेया नितिं गहट्टगां सीमानिसें लखं त्वःताथकूगु भूमितक पुल (तां) दयेकाबिल । उबलय् अन ज्ञानालंकार सुमन महाधर्मराजगुरु गणाचार्य धयाम्ह स्थविरं उपसम्पदा, विनयकर्म तःदँतक याना बिज्यात ।

धीरानन्द स्थविरं अन -"शंकर दोष दु" धकाः मती तयाः ज्या यायेगु इच्छा याना बिमज्याः । उबलय्निसें गुपि गुपि ज्ञानालङ्कार सुमनमहाधर्मराजगुरु गणाचार्यया विचार यः ताल उपि उपि वसपोलया पक्ष लित । गुपि गुपि धीरानन्द स्थविरया बिचाः यः ताल उपि उपि वसपोलया पक्ष ल्यूगु जुल । थुकथं लंकाद्वीपय् अमरापुर निकायया भिक्षुपि निथ्वः जुल । उबलय् धीरानन्द पक्षया भिक्षुपिन्सं उगु पक्षया शीलखन्ध स्थविरया शिष्यपि धर्मस्कन्ध, वनरतन भिक्षुपिन्त भीगु जम्बुद्वीपय् रतनपुर

नगरय् संघराजा स्थविरयाथाय् ओवाद ग्रहण याकेत छ्वया बिज्यात । वसपोलपि कलिसम्बत् भिंनिसः व भिंंच्यादँय् (१२१८ दँय्) कार्तिक महिना शुक्लपक्ष अष्टमी खुन्हु सिंहलद्वीपं पिहाँ बिज्यानाः भिंनिसः व भिंंगुदँय् (१२१९ दँय्) फागुन महिना शुक्लपक्ष सप्तमी खुन्हु रतनपूर्ण नगर थ्यंकः बिज्यात ।

धर्मराजां संघराजाया आरामय् प्यतँजाःगु विहार दनाः उकी हे वसपोलपिन्त वर्षावास याकल, चतुप्रत्यय नं संग्रह याकल । संघराजां उगु निगू पक्षयापिनिगु वचन न्यनाः आपालं ग्रन्थलिसे मिले यानाः विवादया निर्णय याना बिज्यात । थुजाःगु थासय् "शंकर दोष" दु धकाः प्रकाश यानाः सन्देशपत्र नं वसपोलपिन्त बियाबिज्यात । महाधर्मराजां वसपोलपिन्त संघराजायाथाय् हाकनं शिक्षा बियाः त्रिपिटक ग्रन्थ, अनेक बी योग्यगु वस्तु बियाः वहे दँय् आषाढ महिना कृष्णपक्ष दशमी खुन्हु दुंगां छ्वया बिल ।

अनं लिपा ज्ञानालङ्कार सुमनमहाधर्मराजगुरु गणाचार्य पक्षया भिक्षुपि नं उगु पक्षया प्रज्ञामोली स्थविरया शिष्यपि विमलज्योति, धर्मानन्द भिक्षुपिन्त अरियालङ्कार श्रामणेर व प्यम्ह उपासकपि नापं छ्वत । वसपोलपि कलिसम्बत् भिंनिसः व नीदँ (१२२० दँ) कार्तिक महिना शुक्लपक्ष पञ्चमी खुन्हु थ्यंकः बिज्यात । उबलय् नं संघराजां आरामय् हे छगू विहार दनाः वसपोलपिन्त निवास याकल, चतुप्रत्यय द्वारा नं वसपोलपिन्त संग्रह यानाबिज्यात । संघराजां नं च्वय् कनावयागु कथं निर्णय बियाबिज्यात । धर्मराजां वसपोल भिक्षुपिन्त नं संघराजायाथाय् हाकनं शिक्षा ग्रहण याकेबियाः, श्रामणेरयात नं उपसम्पदा याकाः चतुप्रत्ययद्वारा संग्रहयानाः लितछ्वत ।

कलिसम्बत् भिंनिसः व नीनिदँय् (१२२२ दँय्) माघ महिना, कृष्णपक्ष एकादशी खुन्हु सिंहलद्वीपं हे निम्ह भिक्षुपि, स्वम्ह श्रामणेरपि, प्यम्ह उपासकपि रजत सुवर्णकरण्डक, रजत सुवर्ण चैत्यघातु, हस्थि दन्तं दयेकातःगु बुद्धमूर्ति, महाबोधिया हः, महाबोधिसिमा ख्वला, महाबोधि प्रतिष्ठित भूमि, सीहल दक्षिणसाखा बोधि सिमाहः, द्वितीय सप्ताहया अनिमिष स्थान भूमि धर्म उपहारया नितिं ज्वनावयाः रतनपूर्ण महाराजधानी नगरय् थ्यंकः बिज्यात । वसपोलपिन्त नं धर्मराजां चतुप्रत्ययद्वारा संग्रह यानाः संघराजाया आरामय् निवास याकाबिज्यात । भिक्षुपिन्त नं हाकनं शिक्षा ग्रहण याकल, श्रामणेरयात नं उपसम्पदा याकेबिल । गृहस्थीपिन्त प्रवज्या ग्रहण याकेबिल ।

थुकथं बर्मार्राष्ट्रय् भगवानया परिनिर्वाणंनिसै थौतक शासनया स्थविर परम्पराकथं प्रतिष्ठित जुयाच्चन धकाः सीकेमाल । थुकथं बर्मार्राष्ट्रय् अरिभदनपुरे अर्हन्त स्थविरगण, उत्तराजीवस्थविर, छपद स्थविरगण, सीवली स्थविरगण, आनन्द स्थविरगण व तामलिन्द स्थविरगण थुपि न्याथ्वः गण दुगु जुल ।

१२. अरिमहन नगरय् शासन दुत्युंगु

अरिमहन नगरय् न्याथ्वःगणं शुरु जुयाः बिजयपुर, जेयपुर, रतनपुरय् थेर परम्पराकथं शासनया क्रमशः खँ न्हयथनेत्यना । श्रीक्षेत्रनगरय् हे 'चो-र-ना-नो-डा' धयाम्ह जुजुं पराक्रमवंशया सारदर्शी स्थविरया अन्तेवासिक शिष्य सद्धर्मस्थिति स्थविरयात थः आचार्य स्थानय् तयाः सम्मान यात ।

कलिसम्बत् च्यासः व प्यदँय (८०४ दँ) श्रीक्षेत्रनगरं वयाः रतनपुर नगरय् राज्य यात । उबलय् थःमह काय् अनेकिभ राजकुमारयात महाराज नामं श्रीक्षेत्रनगरया अधिकार बिल ।

'दक्षिण दिशा भागय् 'खू-त्वा-ङ्का-त-रू-पा-मो' नगर, पश्चिम दिशाभागय् - 'फिह-खो-डा' नांगु थाय्, उत्तर दिशाभागय् 'मत्वाना' नगर, पूर्व दिशा भागय् 'कुह-खो-डा' नां जुयाच्चंगु थाय् थुलि क्षेत्रया दुने च्वंपि गृहस्थपिन्सं जिम्ह कायया आदेश मानेयायेमा, भिक्षुपिन्सं नं जिम्ह आचार्य सद्धर्मस्थिति स्थविरया आज्ञा पालेयायेमा' धकाः जिम्मा बिल । उम्ह सद्धर्म स्थिति स्थविरया आर्यवंश स्थविर व महास्वामी स्थविर थुपि निम्ह शिष्यपि दु । उपि निम्ह मध्यय् महास्वामी स्थविर न्हापा कनावयागु अनुसारं - "शासनवंश रक्षा याये (कयाहये)" धकाः मतीतयाः सिंहलद्वीपय् बिज्यानाः नापं न्याम्ह भिक्षुपि सहित सद्धर्मचार स्थविरयात ब्वनाहयाः अभिनव शिक्षा ग्रहण यानाः श्रीक्षेत्रनगरय् सिंहल द्वीपवंश शासन ब्वलकाच्चन । उम्ह महास्वामी स्थविरया शिष्य अतुलवंश स्थविर प्यंगु दिशा चाःहिलाः परियत्ति अध्ययनं लिपा श्रीक्षेत्रनगरय् हे तंबुल भञ्जमातिका लिक्क शासन संग्रह यानाः च्वनाः बिज्यात । वसपोल अतुलवंश स्थविरया शिष्य रत्नरश्मि स्थविर परियत्ति वैशारद्य प्राप्त यानाः श्रीक्षेत्रनगरय् हे शासन संग्रह यानाः च्वनाबिज्यात ।

वसपोल रत्नवंशी स्थविरया शिष्य सतिव धर्मराजाया आचार्य अभिसंकेत स्थविर परियत्ति वैशारद्य प्राप्त यानाः श्रीक्षेत्रनगरय् हे शासन संग्रह यानाः च्वनाबिज्यात । वसपोलया शिष्य मुनिन्दघोष स्थविर खः । कलि सम्बत् गुसः व न्हेःदँ (९७० दँय) पश्चिम पक्खाधिक जुजुं श्रीक्षेत्र नगर दमन यानाः नन्दयोद्धा मन्त्री नापं मुनिन्दघोष स्थविर यात ब्वनाहयाः रतनपुरय् प्रतिष्ठापित यात । उम्ह पश्चिम पक्खाधिक जुजुं -"जिं श्रीक्षेत्रनगर प्राप्त यानाः छम्ह जक भिक्षु, छम्ह जक गृहस्थ प्राप्त याना" धकाः धाल । स्थविरया श्रामणेर जूबलय् नां मुनिन्दघोष खः । उपसम्पदा जूबले पाजु स्थविरया नामं 'उपालि' नां छुत । जुजुं ब्यूगु नां त्रिपिटकालङ्कार खः, तिरिय पर्वत विहारय् च्वनाबिज्यागुलिं थाय्कथं 'तिरिय पर्वत स्थविर' धायेगु यात ।

वसपोल एरावती खुसिसिथय् चतुभूमिक विहारय् न्हापां च्वनाः कलिसम्बत्

द्वःछि दैय (१००० दैय) ख्वीदैया उमेरय् तिरिय पर्वत विहारय् च्वनाबिज्यात । श्रामणेर बखतय् वसपोल जुलुम - श्याम भयं रतनपुर नगरं पिहाँ बिज्यानाः केतुमती नगरय् थ्यंबले अन हे तिशासनध्वज स्थविरया शिष्य धर्मराजगुरु स्थविरयाथाय् ग्रन्थ अध्ययन यानाबिज्यात । पालि अर्थकथा, टीकाय् अतिकं दक्षमह जुयाः ल्याय्मह अवस्थाय् हे 'वेस्सन्तर' जातक काब्य अलंकारं चिनाः (रचना यानाः) कनेगुली प्रख्यात जुल । उम्ह स्थविरया शिष्य उच्च नगर निवासी महातिस्स स्थविर खः । 'भंगिरि' जनपदय् अरण्य वास यानाः परियत्ति बंकाः शासन संग्रह यानाबिज्यात । वसपोलया शिष्य रेपिनगाम निवासी चन्द स्थविर खः । वसपोलया शिष्य तंगाम निवासी गुणश्री स्थविर खः । वसपोलया शिष्य तंगाम निवासी कल्याणध्वज स्थविर खः । वसपोल स्थविरं पदम नगरय् सहस्सरोध गां, बोधोदधि गामय् परियत्ति बंका बिज्यात । वसपोलया शिष्य बोधोदधिगाम निवासी इन्दोभास स्थविर, कल्याणचक्र स्थविर, विमलाचार स्थविर, सहस्सरोध गामवासी गुणसार स्थविर, चन्दसार स्थविर, वन्तुमगाम निवासी वरफसी स्थविर, कन्तिनगरय् जराधगां निवासी गुणश्री स्थविर, थुपि स्थविरपि कल्याणध्वज स्थविरयाथाय् हाकनं शिक्षाग्रहण यानाः परियत्ति अध्ययन यानाः कोविद जुयाबिज्यात । अन हे कल्याणध्वज स्थविरया शिष्य 'भ-गिरि' जनपदय् समिवन गामय् च्वनाबिज्याःमह धर्मधर महास्थविर वृद्धावस्थाय् पदुमनगरय् कुसुममूल गामय् च्वनाः ग्रन्थ बंकाः शासन संग्रह यानाबिज्यात । वसपोल शिष्यपि मध्यय् गुणश्री स्थविर अमरापुर निर्माता जुजुया इलय् गुणाभिलङ्कार सद्धर्ममहाधर्मराजाधिराजगुरु नाम पदवि प्राप्त यानाः जेय्यभूमिवासकीर्ति विहारय् वसोबास यानाबिज्यात ।

वसपोल स्थविरया शिष्य ज्ञानाभिवंश धर्मसेनापति महाधर्मराजाधिराजगुरु नांम्ह स्थविर वहे जुजुया पालय् संघराजा जुल । वसपोल स्थविर सिंहलद्वीपय् अमरापुर निकायं वःम्ह खः । गुणाभिलङ्कार सद्धर्ममहाधर्मराजाधिराजगुरु स्थविरया हे शिष्य त्रिपिटकालंकार महाधर्मराजगुरु स्थविर खः । वसपोलया शिष्य सूर्यवंशाभिश्चीप्रवरालङ्कार धर्म सेनापति महाधर्मराजाधिराजगुरु नांम्ह स्थविर अमरापुर निक्वःगुबार निर्माता जुजुया पालय् संघराजा खः । वसपोलया शिष्य ज्ञेय्यधर्माभिवंशमुनिवरज्ञानकीर्ति श्रीप्रवरालङ्कार धर्मसेनापति महाधर्मराजाधिराजगुरु महास्थविर निक्वःगु बार अमरापुर निर्माता रतनपूर्ण निर्माणकर्ता जुजुया पालय् संघराजा खः । वसपोलज्ञानाभिवंश धर्मसेनापति महाधर्मराजाधिराजगुरु स्थविर संघराजया शिष्य सारवंश स्थविरया शिष्य नं खः ।

थ्वसपोलपि सिंहलद्वीपं दक्वसिबे लिपा बिज्याःपि सद्धर्मचारी महास्वामी स्थविरपिनिपाखें थौतक भीगु आचार्य परम्पराया वर्णन खः ।

थ्व नं मेगु स्थविर परम्परा धकाः सीकेमाः । छपद स्थविरवंशया सद्धर्मकीर्ति स्थविर जेय्यपुरय् बिज्याना चतुर्दीप भूमिस्थानय् च्वनाः महाअरियवंश स्थविरयाथाय्

परियत्ति अध्ययन यानाः अनं लिपा जेतवन विहारय् स्थानान्तर याना (थाय्बाय् हिलाः) अन हे च्वनाः पारयत्ति ब्काः शासन संग्रह यानाबिज्यात ।

उम्ह सद्धर्मकीर्ति स्थविरया शिष्य तिशासन ध्वज खः । वसपोलया शिष्य धर्मराज गुरु खः, वसपोलया शिष्य मुनिन्दघोष खः, वसपोलया शिष्य महातिस्स खः, वसपोलया शिष्य चन्द्रप्रज्ञा खः, वसपोलया शिष्य गुणश्री खः, वसपोलया शिष्य ज्ञानध्वज जुल, वसपोलया शिष्य धर्मध्वज जुल, वसपोलया शिष्य इन्दोभास जुल, थ्वयां लिपा कल्याणचक्र, विमलाचार, गुणसार, चन्दसार, वरफसी, गुणश्री, ज्ञानाभिवंश, ज्ञेय्यधर्माभिवंश स्थविरपि क्रमानुसार शासनवंश सीकेमाल ।

थ्व लंका प्रवासी छपद स्थविरया शिष्य सद्धर्मकीर्ति स्थविरनिसं स्थविर परम्परा वर्णन खः ।

थ्व रतनपूर्ण नगरय् शासन पलिस्था खः ।

थुकथं अपरान्त छगू देशय् सम्पूर्ण बर्मा राष्ट्र दुथ्याका शासनवंश वर्णन यायेमाल । भगवान नं अपरान्त राष्ट्रय् चन्दन विहारय् च्वना बिज्यानाः ताम्ब्रद्वीप राष्ट्रय् उगु उगु प्रदेशय् ऋद्धिं चारिका यानाः सत्वपिन्त धर्म देशना बियाबिज्यात ।

थन शासनवंशय् अपरान्त राष्ट्र शासनवंश वर्णन नां जुयाच्च्वगु खुगुगु परिच्छेद खः ।

Dhamma.Digital

न्हैगुगु परिच्छेद

काश्मीर गन्धार राष्ट्र शासनवंश वर्णन

आः न्ह्यः शीर्षक उल्लेख जुगुकथं काश्मीर गन्धार राष्ट्र शासनवंश वर्णन यायेगु अवसर थ्यन, उकिं वर्णन यायेत्यना ।

स्वंगुगु संगीति क्वचायेवं महामोग्गलिपुत्ततिस्स स्थविरं मध्यान्तिक स्थविरयात "छःपि थुगु राष्ट्र्यु बिज्याना अन शासन स्थापना यानाबिज्याहुँ" धकाः काश्मीर गन्धार राष्ट्र्यु छ्वयाबिज्यात ।

काश्मीर गन्धार राष्ट्र चीन राष्ट्र लिक्क लाः । उकिं थौकन्ह्यु काश्मीर गन्धार राष्ट्रवासी व चीन राष्ट्रवासी मनुष्यपि अरवाल धयाम्ह नागराजाया उत्पन्न जुसेनिसें थौतक नाग प्रतिमा दयेकाः सन्मान यानाच्चन, पूजासत्कार यानाच्चन । वस्त्र (ल), थलबलय नं नागया चित्र प्रायः तइगु जुयाच्चन ।

मज्झन्तिक स्थविर मेपि प्यम्ह भिक्षुपिनापं थःसहित न्याम्हसिया पुचः पाटलिपुत्रं आकाशं ब्याः हिमालय अरवाल पुरुबुली क्वहाँ बिज्यात उबलय काश्मीर गन्धार राष्ट्र्यु अरवाल नागराजा वा (बाली) पाकेज्वीगु इलय अरवाल दहलय च्वनाः चं गायकाः वा ल्हययेकेबियाः महासमुद्र्यु थ्यंकाबिल ।

स्थविर अरवाल दहलय क्वहाँ बिज्यानाः लख्यु द्यःने चंक्रमण याना बिज्यात, दना बिज्यात, फेतुना बिज्यात, ग्वःतुला बिज्यात । नागमाणवकपिन्सं वसपोल स्थविरयात खनाः अरवाल नागराजायात निवेदन यात -"महाराज ! भ्वाथःगु वसः पुनाःतःम्ह, सँ खानातःम्ह पीत वस्त्रधारी भ्नीगु लः दूषित यानाच्चन" । वसपोल स्थविरं थःत नागयात क्यनाबिज्यात । उगु हे क्षण्यु नागराजा क्रोधित जुयाः पिहाँवयाः स्थविरयात खनाः वसपोलपिनि पक्ष सहयाये मफुगुलिं आकाश्यु अनेक भयानक रूप धारण यात । प्यख्यरं छ्वाःगु फसं गायेकल, सिमा क्वःदल, पर्वत च्वका तज्यात, नं न्यात, हावलासा त्वल, मलः जुत, आकाश ह्वगंगु थें वा (वर्षा) वल । ग्यानापुसे च्वंपि नागकुमारपि मुन, नागराजपिन्सं कुँ दंकल, मिछ्वयेकल, हथियार वागायेकल । "थ्व सु मुंडक भ्वाथःगु वसतं पुनाःतःम्ह" आदि छाःगु वचनं स्थविरयात ख्यात । "वा ! ज्वँ, स्या, स्वां पुयाछ्व थ्व श्रमणयात" धकाः नागसेनातयत आदेश बिल ।

अथे ग्यानापुसे च्वंक याःगुज्या स्थविरं थःगु ऋद्धिबलं शान्तयानाः नागराजायात घयाबिज्यात -

“सदेवको पि च लोको, आगन्त्वा तासयेय्य मं ।
 न मे पटिबलो अस्स, जनेतुं भय भेरवं ॥
 सचे पि त्वं महिं सब्बं, ससमुद्दं सपब्बतं ।
 उक्खिपित्वा महानाग, खिप्पेय्यासि ममूपरि ।
 नेव मे सक्कुनेय्यासि, जनेतुं भय भेरवं ।
 अञ्जदत्थु तवेवस्स, विधातो उरगाधिपा” ति ॥

अर्थ -

“देवतापि सहित लोक वयाः जितः त्रास ब्यूस्मानं ख्याःसानं जितः भय त्रास उत्पन्न याये फइमखु । हे महानाग ! समुद्र पर्वत सहित पृथ्वी ल्हवनाः छं जितः कयेकूसां जितः भय त्रास उत्पन्न यायेफइमखु । हे नागाधिपति ! छंगु हे दुरावस्था जुइ” ।

थुकथं धायेवं नागराज शक्तिहीन, फुक्क प्रयत्न निष्फल जुयाः दुःखी दुर्मन जुल । स्थविरं वयात समयानुकुल धर्मदेशना न्यकाः उत्साहित, प्रहर्षित यानाः त्रिशरण पञ्चशीलय् प्रतिष्ठित यात । चय्यप्यद्वः नागत सहित मेपि हिमालय् च्वंपि यक्ष, गन्धर्व, कुम्भण्डपि नं स्थविरपाखे धर्म खँ न्यनाः शरण शीलय् प्रतिष्ठित जुल । पञ्चक यक्ष थः न्याम्ह यक्षणी कलाःपि व सच्छिम्ह काय्पि नापं न्हापांगु फलय् प्रतिष्ठित जुल । उबलय् आयुष्मान् मध्यन्तिक स्थविरं सकलं नाग, यक्ष, राक्षसपिन्त सम्बोधन यानाबिज्यात :-

“मा दानि कोधं जनयित्थ, इतो उद्धं तया पुरे ।
 सस्सघातञ्च मा कत्थ, सुखकामहि पाणिनो ॥
 करोथ मेत्तं सत्तेसु, वसन्तु मनुजा सुखं” ति ॥

अर्थ -

“आर्वलि न्हापाथे छगू नगरय् तं पिकायेमते, सुखया इच्छा यानाच्वंपि प्राणीपिनि बालि स्यंकेमते, (नाश यायेमते), सत्त्वप्राणीपिनिप्रति मैत्री ति, मनुष्यपिन्त सुखं च्वनेब्यु” ।

उपि सकसिनं - “साधु भन्ते” ! धकाः धयाः स्थविरया वचनया लिसः बियाः उपदेश अनुसारं पालन यात । उखुन्हु नागराजया पूजाया ई जुयाच्वन । उबलय् नागराजां थःगु रत्नया पल्लक कायेके छ्वयाः स्थविरयात तयाबिल । स्थविर पल्लकय् फेतुना बिज्यात, नागराजां स्थविरयात पंखां गायेकाः लिक्कसं दनाच्वन । उबलय् हे

काश्मीर गंधारवासीपि वयाः स्थविरयात खनेवं -“भी नागराज स्वयां स्थविर आपालं ऋद्धिवान जू” धकाः मती तयाः स्थविरयात वन्दना यानाः फेतुल । स्थविरं इमित 'आसिविसोपम सूत्र' देशना यानाबिज्यात । सूत्र क्वचायेवं चयद्धः (८० द्वः) प्राणीपिन्त धर्माभिसमय प्राप्त जुल । छगू लाख कुलपुत्रपि प्रब्रजित जुल । उबलय्निसें काश्मीर गन्धारय् थौतकं काषाय वस्त्रं जां थीपि ऋषिपिनि फसं गायाच्चन ।

“गन्त्वा कस्मीर - गन्धारं, इसि मज्झन्तिको तदा ।
दुट्ठं नागं पसादेत्वा, मोचेसि बन्धना बहू” ति ॥

अर्थ -

“ऋषि मध्यान्तिक गुबले काश्मीर गन्धारे बिज्यात, उबलय् दुष्टनागयात लय्तायेकाः आपालं जनपिन्त बन्धनं मुक्त यानाबिज्यात” ।

थौकन्हय् काश्मीर गन्धारय् बिनावंगु सूह्यः थै निभाः जः खनेमदु । उकिं अनया शासन प्रतिष्ठान विस्तृतं कनेगु आवश्यक मजू ।

धुगु शासनवंशय् काश्मीर गन्धार शासनवंश वर्णन नां जुयाच्चंगु न्हयगु परिच्छेद खः ।

च्यागूगु परिच्छेद

महिंसक राष्ट्र शासनवंश वर्णन

आः न्हयः उल्लेख जूगुकथं महिंसक राष्ट्रय् शासनवंश वर्णन यायेगु अवसर थ्यन, उकिं थ्व कने त्यना ।

स्वंगूगु संगीति क्वचायेवं महामोग्गलिपुत्ततिस्स स्थविरं महादेव स्थविरयात महिंसक मण्डलय् छ्वया बिज्यात - "छःपि थुगु राष्ट्रय् बिज्यानाः अन शासन प्रतिस्थापित यानाबिज्याहुँ" । वसपोल नं थः सहित न्याम्हसिया गण महिंसक मण्डलय् बिज्यात । प्रत्यन्त जनपदय् न्याम्ह न्याम्हसिया पुचः "उपसम्पदा कर्म यायेत गाई" धकाः मती तयाः स्थविरं महिंसक मण्डलय् बिज्याःबलय् 'देवदूत सूत्र' देशना याना बिज्यात । सूत्र क्वचायेवं पीद्वः (४० द्वः) प्राणीपिन्त धर्मचक्षु लाभ जुल । पीद्वः (४० द्वः) प्रव्रजित जुल ।

"गन्त्वान रट्ठं महिंसं, महाथेरो महिद्विको ।
चोदेत्वा देवदूतेहि, मोचेसि बन्धना बहू" ति ।

अर्थ -

"महानऋद्विवानम्ह महा(देव) स्थविर महिंसक राष्ट्रय् बिज्यानाः 'देवदूत सूत्र' प्रेरित यानाः आपालं जनपिन्त बन्धनं मुक्तं यानाबिज्यात ।
थौकन्हय् अन शासन सुपाचं त्वपुयाच्चंगु सूर्यर्थे जःबुलुसे च्वंगु खनेदु ।

थुगु शासन वंशय् महिंसक राष्ट्र शासनवंश वर्णन नां जुयाच्चंगु च्यागूगु परिच्छेद खः ।

गुंगुगु परिच्छेद

महाराष्ट्र शासनवंश वर्णन

थनं लिपा न्हयः उल्लेख जूगु शीर्षककथं महाराष्ट्र शासनवंश वर्णन कने त्यना ।

स्वंगुगु संगीति क्वचायेवं महामोग्गलिपुत्ततिस्स स्थविरं महाधर्मरक्षित स्थविरयात महाराष्ट्रय् छ्वयाबिज्यात - "छःपि अन महाराष्ट्रय् बिज्यानाः शासन पलिस्था यानाबिज्याहुँ" । महाधर्मरक्षित स्थविर थःनापं न्याम्हसिया गण महाराष्ट्रय् बिज्यानाः 'महानारद काश्यप' जातक धर्मदेशनां महाराष्ट्रवासीपिन्त लय्तायेकाः चय्प्यद्वः (८४ द्वः) प्राणीपिन्त मार्गफल्य् प्रतिष्ठित याकाबिज्यात । भिंस्वद्वः (१३ द्वः) प्रब्रजित जुल । थुकथं शासनया पलिस्था जुल ।

"महारट्ठं इसि गन्त्वा, सो महाधम्मरक्खितो ।

जातकं कथयित्वान, पसादेसि महाजनं" ति ॥

अर्थ -

"वसपोल महाधर्मरक्षित ऋषि महाराष्ट्रय् बिज्यात, जातककथा धर्मदेशनां आपालं जनपिन्त लय्तायेकल" ।

महाराष्ट्रय् न्हापा मनूत अग्नि होम आदि मिथ्यादृष्टि कर्म प्रायः याइगु जुयाच्चन । उकिं स्थविरं महानारद काश्यक जातक बाखं उपदेश बियाबिज्यात । उबलय्निसें अन मनूतय्सं अप्वः यानाः जातकबाखं न्यनेगु अतिकं इच्छा याइगु जुयाच्चन । भिक्षुपिन्सं नं प्रायः गृहस्थीपिन्त जातक बाखं हे कनीगु जुयाच्चन । विशेषरूपं 'विस्सन्तर' जातक बाखं मनूतय्सं आपालं दान बी योग्यगु वस्तुं पूजा सत्कार यानाः न्यनीगु जुयाच्चन । महाराष्ट्र श्याम राष्ट्रया लिक्कसं लाः । उकिं श्याम राष्ट्रवासी भिक्षुपिन्सं गृहस्थपिन्सं प्रायः न्यनेगु इच्छा यानाच्चन । महाधर्मरक्षित स्थविरं नं महाराष्ट्रवासीपि नाप सकलें श्यामराष्ट्रवासीपिन्त नं धर्मदेशना यानाबिज्यात । अमृत रस त्वंका बिज्यात । गथे योनक धर्मरक्षित स्थविरं अपरान्त राष्ट्रय् सम्पूर्ण बर्मा राष्ट्रवासीपिन्त धर्मदेशना यानाबिज्यात । गुलि नं योनक राष्ट्र शासनवंश वर्णन कना वया व नं उल्लेख यायेमाः । छाय्धाःसा निगुलिं छगूथें समान जू । अथे हे नागसेन स्थविरं नं योनक राष्ट्रय् च्वनाः श्याम राष्ट्रय् नं शासन पलिस्था यानाबिज्यात । योनक राष्ट्रवासीपि महाधर्मगम्भीर स्थविर व महामेधकर स्थविर अथेहे आपालं भिक्षुपि नापं सिंहलद्वीपय् बिज्यात । अनं लिहाँ बिज्याःबलय् श्याम राष्ट्र 'सौक्कतय-नगर'

थयंकाः अन हे च्वनाः शासन संग्रह यानाबिज्यात । लिपा 'लकुन्ननगरय् च्वनाः शासन संग्रह यानाबिज्यात । अथे हे योनक राष्ट्रय् शासन थातं च्वन, श्याम आदि राष्ट्रय् अथे हे थातं च्वन धका सीकेमाः ।

भगवान बुद्धया परिनिर्वाणं भिन्निसः व ग्वीदँय् (१२९० दँय्) सिंहलद्वीपय् राज्य याःम्ह कीर्ति श्री राजसिंह महाराजया आः राज्याभिषेकं स्वदँगु दँय् वहे कीर्ति श्री राजसिंह महाराजपाखे छ्वया हःगु सन्देश पत्र थ्यनेवं सरामाधिपति धार्मिक महाराजाधिराजपाखे ब्यूगु आदेशं लंका द्वीपय् बिज्याःम्ह उपालि स्थविरपाखे प्रतिस्थापितवंश, उपालिवंश नाम प्रसिद्ध जुल । व नं पूर्वाराम विहारवासी व अभयगिरी विहारबासीकथं निथी दु । थुकथं महानगर, योनक व श्याम राष्ट्रय् शासन स्थिर जुयाच्चन धकाः सीकेमाः ।

थुगु शासनवंशय् महाराष्ट्रय् शासनवंश वर्णन नां जुयाच्चंगु गुंगु परिच्छेद खः ।

फिगूगु परिच्छेद

चीन राष्ट्र शासनवंश वर्णन

अनलिपा न्हयः उल्लेख शीर्षककथं चीन राष्ट्रय् शासनवंश वर्णन कनेत्यना ।

स्वंगूगु संगीति क्वचायेवं महामोग्गलिपुत्ततिस्स स्थविरं मध्यम स्थविरयात चीन राष्ट्रय् -“छःपिन्सं थुगु राष्ट्रय् बिज्यानाः शासन पलिस्था यानाबिज्याहुँ” धकाः छ्वया बिज्यात । मध्यम स्थविर, काश्यपगोत्र स्थविर, अलक देव स्थविर, दुद्दभिय स्थविर, महारेवत स्थविर नापं हिमवन्त प्रदेश चीन राष्ट्रय् न्याम्ह बिज्यानाः धर्मचक्र प्रवर्तन सूत्रं उगु प्रदेशय् च्वंपिन्त लयतायेकाः चयगू करोड (८० करोड) प्राणीपिन्त मार्गफल रत्न लाभ याकाः बिज्यात । वसपोलपि न्याम्ह स्थविरपिन्सं न्यागू राष्ट्रयात लयतायेका बिज्यात, छम्ह छम्हसिथाय् द्वःछिम्ह द्वःछिम्हति प्रब्रजित जुल । थुकथं वसपोलपिन्सं शासन स्वनाबिज्यात ।

“गन्त्वा मज्झिमथेरो, हिमवन्तं पसादयि ।

यक्खसेनं पसासेन्तो, धम्मचक्कपवत्तनं” ति ॥

अर्थ -

“मध्यमस्थविर हिमवन्त प्रदेशय् बिज्यात, यक्षसेनायात अनुशासन यानाः धर्मचक्र प्रवर्तन देशनां प्रशान्न यानाबिज्यात” ।

अन मनुष्यपि प्रायः चन्दिपरमइश्वरयक्षयात पूजा यायेगु चलन जुयाच्चन । उकिं वसपोलपि न्याम्ह स्थविरपिन्सं उपि यक्षपि प्रकाशयानाः धर्मदेशना यानाबिज्यात । काश्मीर गन्धार राष्ट्र गुबलें गुबलें चीन राष्ट्रया अधिकारय् लाःवनी, गुबलें गुबलें अलग जुइ । उबलय् अलग धका सीकेमाः । चीन राष्ट्रय् भगवानया शासन कमजोर जुयाच्चन । चिरस्थाई मजू ।

उकिं आः छुकथं किचलं गाःगु थें च्वं । फय्या बेगं चिच्चाय्दंगु सुपाँय् थें च्वं ।

थुगु शासनवंशय् चीनराष्ट्र शासनवंश वर्णन नां जुयाच्चंगु फिगूगु परिच्छेद खः ।

थुकथं दक्वं फुक्कं शासनवंश वर्णन क्वचाल ।

एत्तावता च -

“लङ्कागतेन सन्तेन, चित्रजाणेन भिक्खुना ।

सरणङ्करनामेन, सद्धम्मट्ठितिकामिना ॥

दूरतो येव दीपम्हा, समङ्गलेन जोतिना ।
 विसुद्धसीलिना चेष, दीपन्तरट्ठ भिक्खुना ॥
 अञ्जेहि चाभियाचितो, पञ्जसामी ति नामको ।
 अकासिं सुट्ठकं गन्धं, सासन वंशप दीपिकं ॥
 द्विसते च सहस्से च, तेवीसाधिके गते ।
 पुण्णायं भिगसिरस्स, निट्ठं गता व सब्बसो ॥
 कोचि एत्थेव दोसो च, पञ्जायति सुचित्तका ।
 तं खमन्तु च सुधीरा, गणहन्तु युत्तिकं हवे ति ।
 अक्खरा एकं एकञ्च बुद्ध रूपं समं सिया ।
 तस्मा हि पण्डितो पोसो, लिखेय्य पिटकत्तयं ॥”

सासनवंसपदीपिका

अर्थ -

थनतक -

“लङ्काप्रवासी विचित्र प्रज्ञावान् शान्त सद्धर्म चिरस्थायी यायेगु इच्छादुम्ह शरणङ्ककर भिक्षुपाखे तापाःगु द्वीपं हे प्रार्थना यानाबिज्याःगुलिं, मेमेगु द्वीपय च्वनाबिज्याःम्ह सुमङ्गल ज्योति, विशुद्धशीली व मेपि भिक्षुपिनिपाखे नं प्रार्थना याना बिज्याःगुलिं जि प्रज्ञास्वामिं शासनवंश प्रदीपिका ग्रन्थ रचना यानाः संवत् १२२३ मृगशीर्ष नक्षत्र पुन्ही खुन्दु फुक्क प्रकारं पूर्वका । शुगु ग्रन्थय् छुं द्विविद्वं दुसा शुभ चिन्तक धीर जनपिन्सं शुद्ध यानाः क्षमायाना बिज्याहुं, उपयुक्त जूगु जक ग्रहण याना बिज्याहुं । छगःछगः आखः बुद्धरूप समान खः । उकिं पण्डितजनपिन्सं स्वंगुलिं पिटक च्वयेमाल” ।

शासनवंश प्रदीपिका क्वचाल ।